

T.C.

İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI

**MUZAFFER İZGÜ’NÜN 1980-1990 YILLARI ARASINDA
YAYIMLANAN ÇOCUK KİTAPLARININ KÖK DEĞERLER
EĞİTİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Özlem ÇELİK

Malatya-2025

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI

**MUZAFFER İZGÜ'NÜN 1980-1990 YILLARI ARASINDA
YAYIMLANAN ÇOCUK KİTAPLARININ KÖK
DEĞERLER EĞİTİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Özlem ÇELİK

Danışman: Prof. Dr. Songül TAŞ

Malatya-2025

	YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL ONAY FORMU	Doküman No	İNÜ-KYS-FRM-439
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ		Yayın Tarihi	04.01.2022
		Revizyon No	
		Revizyon Tarihi	
		Sayfa No	

**T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ**

**MUZAFFER İZGÜ’NÜN 1980-1990 YILLARI ARASINDA YAYIMLANAN
ÇOCUK KİTAPLARININ KÖK DEĞERLER EĞİTİMİ AÇISINDAN
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

Prof. Dr. Songül TAŞ

HAZIRLAYAN

Özlem ÇELİK

Jürimiz tarafından 29/01/2025 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda bu tez oybirliği ile başarılı bulunarak Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri, Unvanı Adı Soyadı

İmza

1. Prof. Dr. Songül TAŞ

.....

.

2. Prof. Dr. Esra LÜLE MERT

.....

.

3. Dr. Öğr. Üyesi Suna CANLI CAN

.....

.

O N A Y

Bu tez, İnönü Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği’nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki jüri üyeleri tarafından kabul edilmiş ve Enstitü Yönetim Kurulu’nun .../.../20... tarih ve 20.../.....sayılı kararıyla da uygun görülmüştür.

Prof. Dr. Eyüp İZCİ

Enstitü Müdürü

ONUR SÖZÜ

Prof. Dr. Songül TAŞ'ın danışmanlığında dönem projesi olarak hazırladığım **“Muzaffer İzgü’nün 1980-1990 Yılları Arasında Yayımlanan Çocuk Kitaplarının Kök Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi”** başlıklı bu çalışmanın bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın tarafımdan yazıldığını ve yararlandığım bütün eserlerin hem metin içinde hem de kaynakçada yöntemine uygun biçimde gösterilenlerden oluştuğunu belirtir, bunu onurumla doğrularım.

29.01.2025

Özlem ÇELİK

ÖNSÖZ

Bu tezin hazırlanması süresince bana yol gösteren, bilgi ve deneyimleriyle katkı sağlayan saygı değer danışman hocam Prof. Dr. Songül TAŞ'a içten teşekkürlerimi sunarım. Tez savunma jürisinde yer alarak katkılarını esirgemeyen Prof. Dr. Esra LÜLE MERT ve Dr. Öğr. Üyesi Suna CANLI CAN'a değerli önerileri ve destekleri için teşekkür ederim.

Yüksek lisans sürecimde bana yardımcı olan ve her zaman destek olan hocalarıma, meslektaşlarıma ve tüm akademik personele şükranlarımı sunarım. Özellikle bu zorlu yolculukta yanımda olan sevgili iş arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Yüksek lisans yolculuğumda bana sürekli destek olan, cesaret veren ve hep yanımda olan başta annem ve babam olmak üzere, hayatımda en büyük emeği geçen aileme sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca eğitim hayatım boyunca bana katkı sağlayan tüm öğretmenlerime de teşekkür ederim.

Son olarak, bu süreçte dostluğuyla, bilgisiyle ve desteğiyle yanımda olan değerli arkadaşlarım Fatma KARATAŞ, Eda DURSUN ve Ayşe ERDOĞAN'a teşekkür ederim.

Özlem ÇELİK

ÖZET

MUZAFFER İZGÜ’NÜN 1980-1990 YILLARI ARASINDA YAYIMLANAN ÇOCUK KİTAPLARININ KÖK DEĞERLER EĞİTİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

ÇELİK, Özlem

Yüksek Lisans, İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Türkçe ve Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim Dalı

Türkçe Eğitimi Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Songül TAŞ

Ocak-2025, XIV+172 Sayfa

Çocukların kitaplarla tanışma süreci, okumayı öğrenmeleriyle başlar. Zihinleri öğrenmeye açık olduğundan okudukları kitaplardan bazı söylemleri, tutumları, davranışları ve değerleri edinebilirler.

Bu araştırma, Muzaffer İzgü’nün çocuk edebiyatı alanındaki eserlerini kök değerler eğitimi açısından incelemek amacıyla yapılmıştır. Çalışma grubunu Muzaffer İzgü’nün 1980-1990 yılları arasında çocuk edebiyatı alanında verdiği yirmi çocuk kitabı oluşturmaktadır. Kitaplarda işlenen değerler belirlenip fişlenmiştir. Çalışmanın amacına uygun olarak nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması yöntemi kullanılmıştır. Nitel verilerin çözümlenmesi sürecinde ise betimsel analiz yönteminden yararlanılmıştır. Eserler 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda yer alan adalet, dostluk, dürüstlük, özenetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik kök değerlerini içermeleri bakımından ve değerlerle ilişkili tutum ve davranışlara göre değerlendirilip incelenmiştir. Değerlerin belirlenmesi aşamasında bütün kitapların incelenmesinden önce kitaplardan seçili belirli metinler aracılığı ile araştırmacının belirlemeleri uzman görüşlerine sunulmuştur. Kitaplarda yer alan on kök değer işleme sıklığı belirlenmiştir. Her bir değer için ayrı tablolar oluşturulmuş ve elde edilen veriler değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmeler, doğrudan alıntılarla desteklenerek sunulmuştur.

Araştırma sonucunda kitaplarda kök değerleri yansıtan 1103 ifade kaydedilmiştir. Kitaplarda en çok yer alan kök değerler “sevgi” “özenetim” ve “yardımseverlik” olurken en az saptanan kök değerler “saygı” ve “vatanseverlik” olmuştur. Çalışmada, kitapların değerler eğitimi kapsamında kullanılabileceği belirtilmiş; fakat özellikle vatanseverlik değerine yeterince yer verilmediği için bu değerın etkin bir şekilde öğretilmeyeceği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Muzaffer İzgü, Değer, Kök Değer, Değerler Eğitimi, Çocuk Kitapları

ABSTRACT

Muzaffer İzgü's children's books published between 1980-1990

Examination of Root Values Education

ÇELİK, Özlem

Master's Thesis, İnönü University

Institute of Educational Sciences, Department of Turkish and Social Studies Education

Department of Turkish Education

Thesis Advisor: Prof. Dr. Songül TAŞ

Jan-2025, XIV+172 Page

The process of children's acquaintance with books begins with their learning to read. Since their minds are open to learning, they can acquire some discourses, attitudes, behaviors and values from the books they read.

This research was carried out to examine Muzaffer İzgü's works in the field of children's literature in terms of root values education. The study group consists of twenty children's books published by Muzaffer İzgü in the field of children's literature between 1980-1990. The values covered in the books were determined and recorded. In accordance with the purpose of the study, case study method, which is one of the qualitative research methods, was used. In the process of analyzing qualitative data, descriptive analysis method was used. The works were evaluated and examined in terms of containing the root values of justice, friendship, honesty, self-control, patience, respect, love, responsibility, patriotism and benevolence in the 2019 Turkish Course Curriculum and according to the attitudes and behaviors related to the values. In the determination of the values, before examining all the books, the researcher's determinations were presented to the expert opinions through certain texts selected from the books. The processing frequency of the ten root values in the books has been determined. Separate tables were created for each value and the data obtained were evaluated. These evaluations are presented with direct citations.

As a result of the research, 1103 statements reflecting the root values were recorded in the books. While the root values that appeared the most in the books were "love", "self-control" and "benevolence", the least determined root values were "respect" and "patriotism". In the study, it was stated that the books could be used within the scope of values education; However, it has been concluded that this value cannot be taught effectively, especially since the value of patriotism is not given enough space.

Keywords: Muzaffer İzgü, Value, Root Value, Values Education, Children's Book

İÇİNDEKİLER

ONUR SÖZÜ.....	i
ÖNSÖZ	ii
ÖZET	iii
TABLolar LİSTESİ	xi
GRAFİKLER LİSTESİ.....	xii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xiv
BÖLÜM	1
1. GİRİŞ.....	1
1.1 Problem Durumu.....	1
1.2 Problem Cümlesi ve Alt Problemler	4
1.3 Araştırmanın Amacı.....	4
1.4 Araştırmanın Önemi	4
1.5 Araştırmanın Sınırlılıkları.....	5
1.6 Varsayımlar/Sayıtlılar	5
1.7 Tanımlar.....	5
BÖLÜM	7
2. KURAMSAL BİLGİLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	7
2.1 Çocuk ve Çocuk Edebiyatı	7
2.1.1 Çocuk Edebiyatının Önemi	10
2.1.2 Çocuk Edebiyatı Eserlerinde Bulunması Gereken Özellikler	12
2.1.3 Çocuk Kitaplarının Değer Eğitimine Katkısı	16
2.2 Değer Nedir?	17

2.2.1 Değerlerin Nitelikleri	18
2.2.2 Değerlerin İşlevleri.....	19
2.2.3 Değerlerin Sınıflandırılması.....	20
2.2.4 Değerler Eğitimi Yaklaşımları	22
2.2.4.1 Değerlerin Doğrudan Öğretimi/ Telkin Edilmesi Yaklaşımı	23
2.2.4.2. Değerlerin Açıklanması/ Belirginleştirme Yaklaşımı	24
2.2.4.3 Değer Analizi Yaklaşımı	25
2.2.4.4 Ahlaki Muhakeme/ Ahlaki İkilem.....	26
2.2.4.5. Değerlerin Gizli Öğretimi Yaklaşımı	26
2.2.5 Türk Eğitim Sisteminde Değerler Eğitimi ve Kök Değerler.....	27
2.2.6 Millî Eğitim Bakanlığı Türkiye Yüzyılı Maarif Modelinde Değerler	29
2.3 Muzaffer İzgü'nün Hayatı ve Eserleri	30
2.4 İlgili Araştırmalar	36
2.4.1 Değerler Eğitimi Üzerine Yapılan Çalışmalar	36
2.4.2 Muzaffer İzgü'nün Eserleri Üzerine Yapılan Çalışmalar	44
BÖLÜM	51
3. YÖNTEM	51
3.1 Araştırma Modeli	51
3.2 Çalışma Materyalleri.....	51
3.3 Verilerin Toplanması	52
3.4 Verilerin Analizi	53
3.5 Araştırmanın Geçerliği ve Güvenirliği	53
BÖLÜM	55
4. BULGULAR VE YORUM.....	55

4.1 Birinci Alt Problemle İlgili Bulgular.....	57
4.1.1 Bülbül Düdük Adlı �ocuk Kitabında Kök Değerler.....	57
4.1.2 �izmeli Osman Adlı �ocuk Kitabında Kök Değerler.....	64
4.1.3 Yumurtadan çıkan �ğretmen Adlı �ocuk Kitabında Kök Değerler	67
4.1.4 Karlı Yollarda Adlı �ocuk Kitabında Kök Değerler	72
4.1.5 Güldüren Uçurtma Adlı �ocuk Kitabında Kök Değerler	76
4.1.6 Kuşadalı Metin Kaptan Adlı �ocuk Kitabında Kök Değerler	80
4.2 İkinci Alt Problemle İlgili Bulgular	85
4.2.1 Küçük Arı Büyük Arı �ocuk Kitabından Kök Değerler.....	85
4.2.2 Al Yanaklı Hasan �ocuk Kitabında Kök Değerler	89
4.2.3 Kabakçı Amca Adlı �ocuk Kitabında Kök Değerler.....	94
4.2.4 �ıngıraklı �oban Adlı �ocuk Kitabında Kök Değerler	98
4.2.5 Can Dayım Adlı �ocuk Kitabında Kök Değerler	102
4.2.6 Duyduk Duymadık Demeyin Adlı �ocuk Kitabında Kök Değerler	107
4.2.7 Süpermen İstanbul'a D�şt� Adlı �ocuk Kitabında Kök Değerler.....	112
4.2.8 Nasıl Şarlo Oldum Adlı �ocuk Kitabında Kök Değerler.....	116
4.2.9 Ufağım Ama En B�y�k Benim Adlı �ocuk Kitabında Kök Değerler.....	120
4.2.10 Konuşan Kedi Adlı �ocuk Kitabında Kök Değerler.....	122
4.2.11 Dedemin Bisikleti Adlı �ocuk Kitabında Kök Değerler	125
4.2.12 Bulutlara Simit Satan �ocuk Adlı �ocuk Kitabında Kök Değerler.....	129
4.2.13 Kurt Korkusu Adlı �ocuk Kitabında Kök Değerler	132
4.2.14 Altı Sepet Tek Bıyık Adlı �ocuk Kitabında Kök Değerler	136
BÖLÜM	141
5. SONUÇ VE �NER�LER.....	141

5.1 Sonuçlar	141
5.2 neriler	148
KAYNAKÇA.....	149
EKLER	158

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1 Spranger'e Göre Değerlerin Sınıflandırılması.....	20
Tablo 2 Rokeach'ın Değerler Listesi (1973).....	21
Tablo 3 Yenilenen Müfredatlarda Kök Değerler ve Değerlerle İlişkili Tutum ve Davranışlar	28
Tablo 4 Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi.....	29
Tablo 5 İncelenen Eserde Kök Değerlere İlişkin Bulgular.	55

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1. Bülbül Dündük Kitabında Kök Değerlerin Bulunma Sıklığı ve Yüzdelik Oranları	58
Grafik 2. Çizmeli Osman Kitabında Kök Değerlerin Bulunma Sıklığı ve Yüzdelik Oranları	65
Grafik 3. Yumurtadan Çıkan Öğretmen Kitabında Kök Değerlerin Bulunma Sıklığı ve Yüzdelik Oranları	69
Grafik 4. Karlı Yollarda Kitabında Kök Değerlerin Bulunma Sıklığı ve Yüzdelik Oranları	73
Grafik 5. Güldüren Uçurtma Kitabında Kök Değerlerin Bulunma Sıklığı ve Yüzdelik Oranları	77
Grafik 6. Kuşadalı Metin Kaptan Kitabında Kök Değerlerin Bulunma Sıklığı ve Yüzdelik Oranları	81
Grafik 7. Küçük Arı Büyük Arı Kitabında Kök Değerlerin Bulunma Sıklığı ve Yüzdelik Oranları	86
Grafik 8. Al Yanaklı Hasan Kitabında Kök Değerlerin Bulunma Sıklığı ve Yüzdelik Oranları	91
Grafik 9. Kabakçı Amca Kitabında Kök Değerlerin Bulunma Sıklığı ve Yüzdelik Oranları	95
Grafik 10. Çıngıraklı Çoban Kitabında Kök Değerlerin Bulunma Sıklığı ve Yüzdelik Oranları	99
Grafik 11. Can Dayım Kitabında Kök Değerlerin Bulunma Sıklığı ve Yüzdelik Oranları	103
Grafik 12. Duyduk Duymadık Demeyin Kitabında Kök Değerlerin Bulunma Sıklığı ve Yüzdelik Oranları	108
Grafik 13. Süpermen İstanbul'a Düştü Kitabında Kök Değerlerin Bulunma Sıklığı ve Yüzdelik Oranları	114
Grafik 14. Nasıl Şarlo Oldum Kitabında Kök Değerlerin Bulunma Sıklığı ve Yüzdelik Oranları	117
Grafik 15. Ufağım Ama En Büyük Benim Kitabında Kök Değerlerin Bulunma Sıklığı ve Yüzdelik Oranları	121

Grafik 16. Konuşan Kedi Kitabında Kök Değerlerin Bulunma Sıklığı ve Yüzdelik Oranları	123
Grafik 17. Dedemin Bisikleti Kitabında Kök Değerlerin Bulunma Sıklığı ve Yüzdelik Oranları.....	126
Grafik 18. Bulutlara Simit Satan Çocuk Kitabında Kök Değerlerin Bulunma Sıklığı ve Yüzdelik Oranları	130
Grafik 19. Kurt Korkusu Kitabında Kök Değerlerin Bulunma Sıklığı ve Yüzdelik Oranları	133
Grafik 20. Altı Sepet Tek Bıyık Kitabında Kök Değerlerin Bulunma Sıklığı ve Yüzdelik Oranları	137
Grafik 21. Kitaplarda Yer Alan Değerlerin Yüzdelik Oranları	139

KISALTMALAR LİSTESİ

Akt. Aktaran

Ed.: Editör

f.: Frekans

MEB: Millî Eğitim Bakanlığı

s.: Sayfa

TDK: Türk Dil Kurumu

TTKB: Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı

vb. Ve benzerleri

vd. Ve diğerleri

BÖLÜM

1. GİRİŞ

Bu bölümünde araştırmanın problem durumu, amacı, önemi, sınırlılıkları, varsayımları/sayıltıları ve tanımları hakkında bilgilere yer verilmiştir.

1.1 Problem Durumu

İnsan soyunun devamlılığı, gelecek neslin hem maddi hem de manevi gereksinimlerinin karşılanmasına bağlıdır. Bir toplumun varlığını sürdürebilmesi için yeni nesillere aktarılan manevi öğelerin başında kültür gelir. Kültür; bireyin gelenekleri, görenekleri ve sahip olduğu tutum, değer ve inançların toplamından oluşur. Kültürle iç içe geçmiş temel değerlerin gelecek nesillere aktarılması büyük önem taşır. Bu aktarımın daha sistemli ve kalıcı olması açısından güvenilir yollardan biri ise eğitimidir.

Eğitim, çevre düzenlemesi aracılığıyla kişinin davranışlarında meydana gelen istendik yöndeki değişimler süreci olarak tanımlanmaktadır (Sönmez, 2020). Kültürel değerlerini yeni kuşaklara aktarmak isteyen toplumların kültürleme yollarından biri eğitimidir. Eğitim aracılığıyla toplumlar sadece kültürel değerleri aktarmakla kalmaz. Aynı zamanda dönemin gerektirdiği bilgiyi, teknolojiyi ve değerleri de yeni kuşaklara aktarmış olurlar (Ergün, 2018).

Değerden yoksun insan eylemi düşünmek olanaksızdır. Bireyin davranışlarının perde arkasında bir değer vardır. Değer; seçip uygulama, davranışlarından sorumlu olma, değerlendirme gibi özellikleri bulunan ve ancak insanla var olan bir kavramdır. Her disiplin, değerleri kendi alanı açısından tanımlamış, yorum yapmış ve incelemiştir. Bu durum, ortak bir karara varılmış değer tanımının yapılmasına engel olmuştur (Çınar, 2019).

Değerler, toplum tarafından kabul edilirse kuşaktan kuşağa aktarılabilir ve yaşamaya devam eder, kabul görmezse süreç içerisinde yok olur. Toplumlar, çeşitli yönlerden birbirlerinden farklı olsalar da ‘istendik bireyi oluşturma’ yolundaki değerleri ön plana çıkarıp bunları devam ettirmeye çalışmışlardır (Topal, 2019).

Değerleri edindirme sürecinin birinci basamağında aile yer almaktadır. Çocuk, toplumun değerlerini etkileşim içerisinde olduğu ailesinden öğrenir. Çocuğun yaş almasıyla birlikte sosyal çevresi genişler ve ailesinden aldığı değerler eğitimine okulda devam eder. İçinde bulunulan yüzyılda teknolojinin hızla ilerlemesine bağlı olarak çocukların değişen yaşam koşullarına ve topluma uyum sağlayabilmeleri için hangi yeterlilikleri ve değerleri kazanmaları gerektiği noktasında öğretim programları hazırlanmıştır. 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programında, değerlerin ayrı bir başlık altında ele alındığı ve on kök değere yer verildiği görülür. Değerler rol model alınarak öğrencilere kazandırılabilir. Rol model, çocuğun çevresinden biri olacağı gibi kitaplardaki bir kahraman da olabilir. Okullarda okuma metinleri yoluyla ya da kitaplar aracılığıyla özdeşim kuran çocuklar; kahramanların davranışlarını, tutumlarını ve değerlerini edinebilirler. Çocuklara kitap önerirken dikkat edilmeli, onların bilişsel yönlerini geliştirebilecekleri kitapların yanında kazandırılması gereken tutumları ve değerleri de içermesine özen gösterilmelidir (Ortaköylü, 2022).

Değerlerin benimsenebilmesi için kurmaca metinlerin bireyi; kişi, durum ve olaylar üzerinde düşündürmesi gerekir. Bu nedenle çocuğu düşünmeye yönelten, duygusal olarak eğiten, ona değerlerin önemini kavratın sanatsal niteliğı ağır basan eserlere ihtiyaç vardır. Bu yolla değır kazanımı sağlanacaktır (Aslan C. , 2019). Kurmaca metinler aracılığıyla çocukların sınırlı olan yaşam deneyimleri zenginleşir. Çocukların, kazandırılmaya çalışılan değır yargılarının daha açık bir şekil almasına yardımcı olur ve böylece kendi toplumsal ve kültürel ortamına uyum sağlamasına vesile olur (Oğuzkan, 2021).

Çocuk edebiyatı alanındaki metinler aracılığıyla öğrenciler kendi duygu ve düşünceleri ile metinlerdeki duygu ve düşünceleri kıyaslama imkânı bulur. Bu metinler eleştirme, anlamlandırma ve değırlendirme süreçlerine katkı sağlar. Böylece çocukların kendi değırlerinin oluşmasına ve farklı bir kişilik geliştirmesine zemin hazırlanır (Han, 2019).

Değır aktarımı kurmaca metinlerde doğrudan sunuş yoluyla yapılabileceğı gibi ahlaki ikilem yaratan metinlerle de yapılabilir. Çocuk edebiyatı alanında yazılan kitaplar

kurgu yoluyla değerleri aktarmada önemli bir yere sahiptir. Kurmaca metinler, çocukların kendi dünyası dışındaki yaşamları deneyimleyip eleştirmesini ve anlamasını sağlar (Türkyılmaz, 2012).

Çocuk kitapları, çocukların yaşamlarında karşılarına çıkan sorunlara çözüm önerileri sunan veya belirli durumların gerektirdiğı davranış konusunda onlara örnekler vererek rehberlik eden kaynaklardır. Bu kitaplarda insanların birbirine benzemediğı sezdirilmeye çalışılır. Başka bir kültürün etkisi altında olan toplumun insan ilişkilerinin, kültüre paralel olarak değişeceği hakkında bilgi verilir. Eserler, böylece çocukların yaşam deneyimlerini genişletip farklı duygu ve düşünce örnekleri ile karşılaşmalarına vesile olur. Okuma alışkanlığı kazanan çocuk, kendini başka insanlarla karşılaştırıp onlardan farklı olan özelliklerini veya benzer yönlerini görerek kişiliğini tanır ve çevresindekileri daha iyi anlama yolunda bilinçli bir adım atar (Sever, 2013).

Bir toplumu diğer toplumlardan ayıran kendine özgü kültürel değerlerinin yanında ortak olan evrensel değerlerden de bahsedilebilir. Çocuklar yerli olan kendi değerleri ile oluşturulmuş eserleri daha iyi anlayabilir. Çünkü bu değerler içinde bulundukları toplumun ürünüdür. Bazı evrensel değerler de çocuk kitapları aracılığıyla aktarılabilir. Çocukların karşılaşacağı sorunların “çocuğa görelik” ilkesine uygun olarak değerler çerçevesinde verilmesi çocuğun kişilik gelişimine olumlu yönde katkı sağlayacaktır. Bu nedenle edebi değer taşıyan eserlerle çocukların tanıştırılması önce ailenin sonra da eğitimcilerin görevidir (Han, 2019). Değerlerin benimsetilmesi sürecinde çocuklar farklı metinlerle karşılaşmalıdır. Çocuk edebiyatı ürünleri de bu çeşitliliğı sağlayacaktır.

Geçmişten günümüze çocuk edebiyatı alanında birçok eser verilmiştir. Farklı alanlarda çalışmaları olmasına rağmen çocuk kitap yazarı olarak tanınan Muzaffer İzgü; toplumun yaşadığı sorunları yazdığı çocuk kitaplarında dile getirmiş, çocukların duyarlılık kazanmasını istemiştir. Bu doğrultuda Muzaffer İzgü’nün çocuk kitaplarından değer eğitimi yönüyle yararlanılabileceğı düşünülmektedir.

1.2 Problem Cümlesi ve Alt Problemler

Çalışmanın problem cümlesi “Muzaffer İzgü’nün 1980- 1990 yılları arasında yayımlanan çocuk kitaplarında yer alan kök değerler nelerdir?” olarak belirlenmiştir.

Alt problemler ise şöyledir;

1. 1980-1985 yılları arasında yayımlanan çocuk kitaplarının kök değer dağılımı ve okunabilirlik düzeyleri nasıldır?
2. 1985-1990 yılları arasında yayımlanan çocuk kitaplarının kök değer dağılımı ve okunabilirlik düzeyleri nasıldır?

1.3 Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada Türkçe dersinin başlıca materyali ve değerler eğitiminde sıklıkla başvurulmuş kaynaklar olan kitaplar konu edilmiş ve Muzaffer İzgü’nün 1980-1990 döneminde kaleme aldığı yirmi (20) çocuk kitabının kök değerler bakımından incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda seçilen kitaplarda işlenen değerler ve bu değerlerin niteliği incelenerek alan yazına katkı sağlaması amaçlanmaktadır.

1.4 Araştırmanın Önemi

Değerler eğitimi, yaşantılar yoluyla değer edindirme sürecidir. Değerlerin bireye aktarılması ve bu aktarılma sürecinin sistemli olması, öğretim işlevini içermesi olarak tanımlanabilir (Izgar, 2020).

Değerler, bir toplumun kendine has bir özelliği, insan olmanın gereği sonucu oluşmuş kültür öğeleridir. Değerlerin öğretilmesi, hem toplumda olumsuz durumları kontrol etmeye hem de huzur ortamı sağlayamaya katkı sunmayı hedefler. Karakter küçük yaşlarda şekillenmeye başladığı için değer öğretiminin de bu yaşlarda verilmesi önemlidir. Kuşaktan kuşağa aktararak günümüze ulaşan değerler, bireylerin kişiliğini ve davranışlarını olumlu yönde etkilemeyi amaçlar. Bireylere değer aktarımı sağlayan en temel kurum ailedir. Aileden sonra bu görevi üstlenen kurum okullardır. Aile ve öğretmenler değerleri benimsetirken çocukların dikkatini çekecek materyaller kullanmalıdır. Öğretim sırasında edebi nitelik taşıyan ürünlerin kullanılması kalıcılığı artırmada önemli bir role sahiptir. Aktaş’a (2008) göre okullar disiplin sağlamak, ahlaki gelişimi desteklemek, değerler öğretmek ve karakteri olumlu yönde şekillendirmekle

yükümlüdür. Ahlak ve karakter eğitiminde, bireyin ahlaki muhakeme yerine, toplumsal yaşam için gerekli saygı, sorumluluk, güvenilirlik ve adalet gibi temel ahlaki davranışların öğretilmesi ve alışkanlık haline getirilmesi gereklidir.

Çocuk edebiyatının önde gelen isimlerinden olan Muzaffer İzgü'nün seçilen kitaplarında konu edilen değerler ve değerlerin niteliği incelenmek istenmiş. Bu çalışmanın benzer çalışmalar için yol gösterici olacağı düşünülmüştür. Seçilen bu yirmi (20) kitap üzerinde böyle bir çalışmanın yapılmamış olması bu çalışmayı önemli kılmaktadır.

1.5 Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Bu çalışma Muzaffer İzgü'nün 1980-1990 dönemine ait yirmi (20) çocuk kitabı ile sınırlıdır.
2. Araştırmada ele alınacak değerler, 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda sayılan on kök değer ile sınırlıdır.

1.6 Varsayımlar/Sayıtlar

Seçilen kitapların kök değerler açısından zengin olduğu kabul edilmiştir.

1.7 Tanımlar

Çocuk edebiyatı: Çocukların 1-2 yaşından 18 yaşına değin bilişsel seviyelerine uygun uyaranlarla karşılaşmalarını sağlayan, duygu ve düşünce dünyalarını etkileyen, dil gelişimlerine ve anlama düzeylerine uygun ihtiyaçlarını karşılayan bir sistemle, çocuklara yaşamı estetik bir şekilde dilsel ve görsel mesajlarla sunan eserlerdir (Sever, 2007).

Çocuk Kitapları: “Sanatçı duyarlılığı ile hazırlanan, çocukları, okulöncesi dönemden başlayarak renk ve çizgiyle karşılaştıran, onlara anadillerinin en yetkin halini sunan, en zengin haliyle buluşturan, çocuğun ilgi, beğeni ve gereksinimlerinden yola çıkılarak yazılan araçlardır.” (Aslan C. , 2006, s. 42).

Değer: “Kişisel bilinçli bir tecrübe olan değer, herhangi bir kişi tarafından herhangi bir zamanda gerçekten hoşlanılan, takdir edilen, kıymet verilen, arzu edilen, uygun bulunan veya beğenilenlerin tümü olarak tanımlanmaktadır.” (Gökalp, 2014, s. 128).

Eğitim: “Çocukların ve gençlerin toplum yaşayışında yerlerini almaları için gerekli bilgi, beceri ve anlayışları elde etmelerine, kişiliklerini geliştirmelerine okul içinde veya dışında, doğrudan veya dolaylı yardım etme” olarak tanımlanmıştır (Türk Dil Kurumu, [TDK], 2022).

Değerler Eğitimi: Eğitim kurumlarında, öğretim programları aracılığıyla belirlenen değerlerin, belli bir plan ve program doğrultusunda öğrencilere aktarılması sürecidir (Yazıcı, 2019).

BÖLÜM

2. KURAMSAL BİLGİLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde, öncelikle konuyla ilgili kuramsal bilgiler sunulmuş, ardından araştırma konusu hakkında gerçekleştirilen önceki çalışmalar ele alınmıştır.

2.1 Çocuk ve Çocuk Edebiyatı

Toplumun çocukluğa bir anlam vermesi; geçirilen yaşantılar, kültürel, ekonomik gelişmeler sonucunda değişikliğe uğramıştır. Çocuk küçük insan olarak tanımlanmış, çocuğa ve çocukluğa özel bir anlam yüklenmemiştir (Işıklı, 2019). Sözlükte; “bebeklik ile erginlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan veya kız; yavru, bala, uşak, velet” (TDK, 2022) şeklinde tanımlanmaktadır. Çocuk kavramının fizyolojik olarak ergenlik başlangıcı, sosyal olarak çocuğun topluma uyum sağlama, hukuki olarak temel insan haklarını kazanma, ruhsal olarak benlik bilincinin oluşma süreci gibi yönlerinin olması sınırlarını genişletmektedir. Bu nedenledir ki çocuk ve çocukluk kavramları, toplumdan topluma kültürden kültüre, bir kültürün alt kültürüne göre farklı konumlanmış ve değerlendirilebilir hale gelmiştir (Baş, 2015).

İnsan yaşamının 2-14 yaş aralığını kapsayan dönemine çocukluk çağı denir. Bu tanımdan yola çıkarak çocuk edebiyatının 2-14 yaş aralığındaki bireylerin ihtiyacına yönelik bir edebiyat olduğu anlaşılır. Çocuk edebiyatı, bu dönemdeki bireylerin duygu, düşünce ve hayal dünyasını besleyen sözlü ve yazılı eserlerin toplamıdır. Hikâye, masal, şiir, fen ve doğa yazıları, roman vb. türler çocuk edebiyatı alanında kullanılmaktadır (Oğuzkan, 2021).

Çocuklar hem bilim hem de sanat dallarının esin kaynağı olmuştur. Edebiyat bu alanlardan biridir. Çocuk, edebiyatın her dalında yer almış ve almaya devam edecektir. Hem şiirde hem nesirde kendisine yer bulmuştur. Alıcı konumda olan çocuk için hazırlanan eserler onu ruhen besleyecek, dil becerilerinin gelişmesine katkı sağlayacak ve diğer yönlerden geliştirecek nitelikte olmalıdır. Çocuklar için hazırlanan eserlerin gelişigüzel hazırlanması düşünülemez. Çünkü geri dönüşü olmayan sonuçlar doğurabilir (Akin, 2019).

İnsanlar dil sayesinde duygularını, düşüncelerini, hayallerini yazılı veya sözlü olarak başkalarıyla paylaşır. Yazılı yollardan biri olan edebiyat Türkçe Sözlükte şöyle tanımlanmıştır: “Olay, düşünce, duygu ve hayallerin dil aracılığıyla sözlü veya yazılı olarak biçimlendirilmesi sanatı; yazın.” (TDK, 2022). Edebiyat kavramı “edeb” kökünden gelmektedir. İyi huylu, terbiyeli olma, güzel davranışlarda bulunma gibi anlamlarda kullanılmaktadır. Edebiyatın kapsamı ve anlamı üzerinde fikir birliğine varılmış değildir. Bu nedenle birçok tanımla yapılmıştır. Stendhal, edebiyatı “bir toplumun ana caddesine tutulmuş bir ayna” olarak tanımlar (Göçer, 2022). Edebiyat, yaşamı bir ayna gibi gösterirken aynı zamanda toplumun kültürel ve sosyal yapısını biçimlendirmede önemli bir rol oynamaktadır. İnsanı ve çevresini anlatma yoluyla kişinin yaşam gerçeklerini görmesini sağlayan edebiyat hem toplumsal hem bireysel gelişmeye katkıda bulunur. Edebiyat eserleri, insanların iyilik, hoşgörü, yardımlaşma ve dürüstlük gibi duygularını geliştirmelerine yardımcı olarak dünyalarını zenginleştirmelerine olanak sağlar. Okuyucuyla etkileşime girerek onu düşünmeye ve hissetmeye iter. Farkındalığı gelişen okuyucu toplumu etkiler (Kavcar, 2017).

Edebiyat; yazarı, yazarın yaşadığı toplumun özelliklerini ve değerlerini, okuyucuyu, yazılan eseri okuyucusuyla buluşturan sistemleri içerisinde barındıran edebiyat dünyası denilen geniş yelpazeli faaliyetleri kapsayan bir kavramdır (Emre, 2006). Edebiyat duygu ve düşüncelerin aktarımı olarak tanımlanmıştır. Fakat bu tanıma “estetik, etkili” gibi kavramların eklenmesi gerekmektedir. Edebiyatı benzersiz kılan şey, duygu ve düşüncelerin herhangi bir şekilde aktarılması değil, estetik bir biçimde ifade edilmesidir. Edebiyat bireyi dilsel olarak etkilediği gibi sosyal, psikolojik yönlerden de şekillendirmeye çalışır. Bu nedenle çocuğa hitap eden edebi ürünleri, çocuğu biçimlendirme özelliğinden dolayı dikkatli hazırlanmak gerekir. Çünkü çocuk, dış etkilere açık bir canlıdır (Akın, 2019).

Yapı taşı dil olan çocuk edebiyatı; çocukların gelişim özelliklerini dikkate alan, düşünme becerilerini geliştiren, iç dünyalarına hitap eden, onları olumlu yönlerden etkileyen hem güldüren hem de eğiten yazılı veya sözlü eserlerin tamamını kapsayan bir edebiyattır. Çocuklar için ortaya konan eserler dil, üslup, konu, tema, verilen mesajlar bakımından ince elenip sık dokunmalıdır. Bu unsurların birindeki eksiklik veya

olumsuzluk çocuklar üzerinde geri dönüşü olmayan sonuçlar doğuracağından çok duyarlı davranılmalıdır (Demirel, 2021).

Çocuk edebiyatı, hayal gücünün kapılarını açan, estetik bir anlayış kazandıran, ulusal ve evrensel değerleri içeren, çocuğun ruhsal ihtiyaçlarına cevap veren, sözcük dağarcığını geliştiren, okumaktan, dinlemekten zevk aldığı sözlü ve yazılı ürünlerdir (Temizyürek, vd., 2016). Hem içerik hem de biçim yönünden okulöncesi dönemden başlayıp 14-15 yaş aralığındaki çocuklara hitap eden eserlerdir. Kitaplar, çocukların seviyelerine ve ilgi alanlarına uygun olmalı; yaşamı kurmaca bir gerçeklikle sunmalı ve edebi bir dille yazılmalıdır. Ayrıca çocukları duyuşsal, toplumsal, bilişsel ve kültürel yönlerden geliştirmeli, algılarını zenginleştirmelidir (Aslan C. , 2019). Baş (2015) ise çocuk edebiyatının işlev ve amacını şu şekilde dile getirir:

- Edebiyatın estetik değerlerini taşıyıp, bu değerleri etkili bir şekilde aktarabilmelidir.
- Çocuğun duygu ve düşünsel gelişimini destekleyecek içerikler sunmalı ve bu doğrultuda hedefler belirlemelidir.
- Çocuğu sadece küçük ve basit bir birey olarak değil, kendi kimliğine sahip bir birey olarak görmelidir.
- Çocuğun potansiyelini keşfetmesine yardımcı olmalı ve ona fırsatlar sunmalıdır.
- Edebiyatın hem sözlü hem de yazılı tüm biçimlerinden faydalanma imkânı sağlamalıdır.
- Çocuğa eleştirel düşünme ve seçici olma becerilerini kazandırmalıdır.
- Hem bireysel hem de toplumsal değerleri yansıtabilmelidir.
- Kültürel değerlerin aktarılmasında önemli bir rol oynamalı ve çocuğun evrensel değerleri benimsemesine katkı sağlamalıdır.
- Diğer alanlarla iş birliği içinde olmalı ve çok yönlü bir yaklaşım benimsemelidir.
- Çocuğa okuma alışkanlığı kazandırarak onu bilinçli bir okur haline getirmelidir.
- Çocuğun anadilini doğru ve etkili bir şekilde kullanma bilincini geliştirmesinde örnek olmalıdır.

- Çocuk edebiyatı, aynı zamanda gençlik edebiyatı için de bir temel oluşturmali, bireyin çocukluktan yetişkinliğe geçişinde köprü görevi görmelidir.

2.1.1 Çocuk Edebiyatının Önemi

Çocuğun eğitimine gösterilen hassasiyeti, onlar için hazırlanan ürünler konusunda da göstermek gerekir. Çünkü bu tür edebi eserler, çocuklar kadar kırılgandır. Çocuk, gerçek dünya ile kurmaca dünyayı çocuk edebiyatı alanında kaleme alınan eserler aracılığıyla fark eder. Bu alandaki eserler sayesinde hayat denen yolculuğu keşfetmeye başlar. Çocuğun hayatına dokunan bu eserler artık çocuğa özel olarak hazırlanmaktadır. Bu nedenle alanda “çocuk edebiyatı” olarak yer almıştır (Akın, 2019).

Çocuk edebiyatı, 2-14 yaş aralığındaki çocukların hayal güçlerini geliştirerek onların yaratıcı düşüncelerini sağlayan, duygu ve düşüncelerine yönelik olarak hazırlanan sözlü veya yazılı ürünleri içine alan bir edebiyat türüdür. Çocuk edebiyatı, çocukların dil gelişimlerine katkı sağlar. Karşılaşılabilecekleri problemlerin üstesinden gelmeleri için onlara yol gösterme konusunda rehber niteliğindedir. Sevme, sevilme güven gibi ruhsal ihtiyaçlarını karşılar. Sosyal duygusal ve zihinsel yönlerden gelişmelerini destekler. Çocuk kitabı, bünyesinde ahlaki değerleri aşılama ve eğitici olma gibi özellikleri barındırmalıdır. Bunun yanında çocuğa okuma zevkini tattırmalıdır.

Jacop (1955) çocukların edebiyata ihtiyaç duyma nedenlerini şöyle sıralamıştır (Akt., Oğuzkan, 2021):

1. Edebiyat, keyifli zaman geçirmeyi sağlayan ve eğlendiren bir unsurdur. Eğitimin amaçlarından biri de çocuklara hoşça vakit geçirtmeyi sağlamak olmalıdır. Çocuklar okulda okumaktan zevk alamazlarsa hayatlarında büyük bir fısıt kaçırılmış olacaklardır.
2. Edebiyat ruha canlılık verir, yaşama gücünü artırır. Edebiyat okuru günlük hayatta karşılaştığı kimi sorun, üzüntü ve endişe verici durumlardan kısa bir süre zarfında uzaklaştırır, kendi dünyasına çeker. Bu sayede zihnen daha güçlü olan okur sorun ve tasalarıyla savaşıma imkânı bulur. Çocuklara edebiyat aracılığıyla bu tür deneyimler yaşatarak onların ruhlarının canlanmasına ve güçlenmesine olanak verilmelidir.

3. Edebiyat hayatı keşfe yardım eder. Çocuklar yaşam yolculuğunda edebiyata muhtaçtır. Radyo, televizyon gibi iletişim araçları da dahil olmak üzere hiçbir şey edebiyatın yerini dolduramaz. Çocuk edebiyatı yazarı, okur ile bir bağ kurar. Eserindeki kahramanların yaşayışlarını, düşüncelerini, törelerini okurun gözlerinin önüne serer. Kişisel yaşantı yoluyla tecrübe edilemeyen yaşantılar edebiyat aracılığıyla okura iletilir.
4. Edebiyat bir rehberliktir. Her okurun hayatında ona kendisini anlatan, ihtiyacı olduğunda yardıma koşan en az bir kitap vardır. Edebi eserler okurun kendini tanımasını ve bunun sonucunda hal ve hareketlerine yön vermesi noktasında rehberlik etmektedir.
5. Edebiyat yaratıcı etkinlikleri teşvik eder. Çocuğun yaratıcılığının gelişmesi için edebiyat gereklidir. Edebiyat diğer sanat dallarına ilham verir ve onların gelişimine katkıda bulunur. Bu nedenle, edebiyatın sadece kendi alanında değil, diğer alanlarda da önemli bir yere sahip olduğu söylenebilir.
6. Edebiyat güzel bir dil demektir. Edebiyat, çocukların anadillerini öğrenmelerine yardımcı olur. Aynı zamanda dil becerilerini geliştirmelerine, kelime hazinelerini genişletmelerine ve okuma alışkanlığı kazanmalarına katkı sağlar. Bu nedenle, çocukların kendi anadillerini en güzel şekilde öğrenmeleri için edebiyat önemli bir araçtır.

Çocuk edebiyatı ürünleri, çocukların okuma alışkanlığı kazanmalarına yardımcı olurken onların dil becerilerini geliştirmelerine, kendilerini ifade etmelerine ve toplumu tanımalarına yardımcı olur. Edebiyat, çocukların okuma alışkanlığı kazanmaları ve kendilerini ifade etmeleri için önemli bir araçtır. Toplumda hoşgörü ve saygı gibi değerlerin benimsenmesine katkı sağlayabilir. Edebiyat duyuşsal ve bilişsel olarak kişiye destek olur. Edebiyatın bu gücü eğitimle bütünleştirildiğinde birçok işlevi yerine getirir (Tunagür, 2021).

Karatay (2007: 467), çocuk edebiyatının önemini maddeler halinde sıralar:

- “Eğlendiricidir,
- Çocuklara yaşama sevinci aşılar,
- Çocuklara hayatı ve yakın çevresini tanıtır,

- Çocuğun davranışlarını olumlu yönde geliştirir,
- Yaratıcı etkinler için alt yapı hazırlar,
- Dil gelişimine yardımcı olur,
- Çocuğu, güzellik duygusunu geliştirecek estetik değerde edebi eserler ile karşılaştırır.”

2.1.2 Çocuk Edebiyatı Eserlerinde Bulunması Gereken Özellikler

Çocuk edebiyatı eserlerinin biçim ve içerik özelliklerinin oluşturulması dikkat gerektirir. Çocuk edebiyatının tarihi seyrine bakıldığında yetişkinlere yönelik kitapların çocukların kullanımına sunulduğu görülmektedir. Çocuklar için özel kitap hazırlama gereği duyulmamıştır. Konusu “çocuk” olan veya oldukça yalın bir dille yazılan eserler çocuk edebiyatı ürünü olarak kabul görmüştür. Çağımızda ise özellikle çocuklar için kaleme alınan eserlerden bahsedilebilir. Çocukluk döneminin ruhsal ve zihinsel yönlerinin bilincinde olan yazar ve çizerlerin sayesinde çocuk kitaplarının hem nitelik hem de nicelik bakımından gelişme gösterdiği söylenebilir. Çocuk edebiyatı yazarı, çocukların duyuşsal ve bilişsel yönlerini geliştirecek nitelikte eserler kaleme almalıdır (Oğuzkan, 2021).

Çocuk edebiyatını yetişkin edebiyatından ayırmak imkânsız olsa da dil, anlatım ve tema gibi yönlerden farklılıklar bulunmaktadır. Hedef kitlesi çocuk olmayan bazı eserler de çocuğun ilgi alanına girebilmektedir (Temizyürek, vd., 2016). Edebiyatın sadece yetişkinlere yönelik olduğunu düşünmek yanlıştır. Çocukların hayal güçlerini harekete geçirirken aynı zamanda dil gelişimlerine katkıda bulunan, onlar için özel edebi eserler kaleme alınmalıdır. Edebiyatın amacı, insanların hayatına dokunmak, onları etkilemek ve düşündürmektir.

Çocuk kitabının boyutu, kâğıdın cinsi, kapak, ciltleme, harfler, resimler, sayfa düzeni gibi özellikleri dış yapı özellikleridir. Bu özellikler çocuğun yaş özelliklerine değişiklik gösterebilmektedir. Kaliteli bir çocuk kitabında biçimsel özellikler ile iç yapı özellikleri uyum içindedir.

Çocuk kitapları boyut olarak kolayca taşınabilecek ve dikkat çekici bir nitelikte olmalıdır. Kitap seçiminde hep aynı boyutlardaki kitaplar seçilmemelidir. Çünkü çocuk

tekdüzelikten sıkılır. 16x23 cm. boyutlarındaki kitaplar ideal boyuttadır (Temizyürek, vd., 2016). Çocuk kitaplarının bu boyutlardan küçük veya büyük olması kitabın resim içeriğini ve yazı puntosunu da etkileyeceği için çocuklara uygun olmayabilir. Sayfalar kolayca çevrilmeli ve kitap hacim olarak istenilen her yere taşınabilecek ağırlıkta olmalıdır (Kökçü, 2021).

Kâğıt cinsi, kitapların dış yapı (biçimsel) özelliklerinden biridir. Kâğıt dayanıklı ve mat olmalıdır. Çok parlak bir kâğıdın tercih edilmesi gözü yoracaktır. Kitap kapağı ise çocuğun okuma sürecine yönelmesini sağlayan bir uyarandır. Bu uyarı, çocuğun dikkatini çekerek okuma sürecine yönelik tutumunu etkileyebilecek güçtedir. Çocuklar, kitap kapaklarına bakarak kitap hakkında olumlu bir izlenim edinebilirler ve dolayısıyla kitabı okumaya daha istekli olabilirler. Kapak tasarımı ve okumaya karşı olumlu tutum geliştirme arasında bir bağ bulunmaktadır. Çocukların dikkat çekici görsellerle bezeli kitaplarla tanıştırılması gerekir. Biçimsel olarak kalın kuşe karton kullanılmalı ve pürüzsüz bir yüzey oluşturulmalıdır. Ciltleme yapılırken sağlam iplikler kullanılmalı ve kitabın sırtı desteklenerek kitabın uzun ömürlü olması sağlanmalıdır (Kökçü, 2021).

Çocuk kitaplarında kullanılacak harflerin puntosu onların okumalarını kolaylaştıracak büyüklükte olmalıdır. Kitabın boyutu ve türüne göre 12-36 punto aralığında seçim yapılabilir. Çocuk yaş aldıkça harflerin puntosunda da bir küçülmeye gidilir. Kullanılan yazı türü de çocuğun seviyesine uygun çentiği az olmalıdır. Orta kalınlıkta ve zemin rengine zıt bir renk seçimi okumayı kolaylaştıracaktır (Kökçü, 2021).

Çocuk kitabının görselleri çocuğun dünyasına dokunmalı ve hayal gücünü geliştirecek nitelikte hazırlanmalıdır. Bu sanatçı duyarlılığı, çocuğun resim yapma isteğini ve resim diliyle iletişim kurma arzusunu uyandırır. Bu resimler anlatılanları görsel olarak tamamlar ve yazarın sözel olarak ifade edemediği duygu ve düşünceleri dışa vurur. Yazarın kurgu dünyasına bağlı olarak resimler çocukları bazen güldürür, bazen maceraya sürükler ve bazen de düşündürür (Arıcı, 2018).

Çocuk kitaplarının sayfaları sadece metin ya da sadece resim ile doldurulmamalıdır. Kitapta aktarılan olay, kronolojik sırayla verilmeli, olay ile ilgili metin ve resim bir arada kullanılmalıdır. Resim ile metnin aynı sayfada bulunması anlamlandırma konusunda çocuklara yardımcı olur. Ayrıca satırlar arasında boşluk bırakmak okumayı kolaylaştırır (Kökçü, 2021).

Çocuk yayınlarında biçimsel özellikler kadar iç yapı özellikleri de önemlidir. Çünkü bu iki unsur birbiriyle bir bütündür. İç yapı; tema, konu, dil ve anlatım, karakterler ve plan gibi öğelerden oluşur. İç yapı özelliklerinden biri olan konu, çocuğun yaş seviyesine uygun seçilmeli, çocukları duyuşsal ve bilişsel yönlerden desteklemelidir. Konu seçimi çocuk yazarları için zorlayıcı olabilmektedir. Konu çocuğun ilgi alanına hitap etmeli, onda merak uyandırmalıdır. Çocukların okuma alışkanlığı edinmelerinde ve onlara kitap sevgisi aşılama da konu seçiminin payı büyüktür. Konu, çocukların gelişim dönemleri dikkate alınarak ve içinde bulundukları gerçeklik algısına göre belirlenmelidir. Olumsuz duygu ve durumları çağrıştıracak konuların ana konu olarak kullanılması çocukları okumadan uzaklaştırabilir. Bu durum, hayatın bir gerçeği olsa da çocukların okuma alışkanlıklarını olumsuz yönde etkileyebilir (Pilten, 2021).

Çocuk kitapları, edebiyat ile iç içedir. Amaç çocuğa hoş vakit geçirtmek olabilir fakat sanatsal bir dil kullanımı da göz ardı edilmemelidir. Çocuğun anlayacağı günlük hayatta kullanacağı bir dil kullanılmalı, onun seviyesine inilmelidir. Kitabın öğreticilik yanı ağır basmamalıdır. Çocuğun kelime hazinesini geliştirmek için kullanılan bilinmeyen sözcükler, metnin bağlamından hareketle anlamlandırmayı sağlayacak şekilde verilmelidir. Kitabın bir bölümünde sözlük de oluşturulabilir. Kullanılan dil açık, sade olmalı, gereksiz detaylar, betimlemeler yapılmamalıdır. Kullanılan cümleler kısa tutulmalı, çocuğun kavrayabileceği somut sözcüklere yer verilmelidir. Onları okuma zevkinden mahrum edecek anlamlandıramayacağı sözcükler kullanılmamalıdır (Aytekin, 2016).

İyi bir çocuk edebiyatı eserinin şu özelliklere sahip olması beklenir:

- Çocuk kitaplarında dil, açık ve akıcı olmalı, anlaşılır bir biçimde sunulmalıdır.
- Anlatım, okuyucunun kolayca kavrayabileceği şekilde düzenlenmelidir.
- Cümleler, hedef yaş grubuna uygun olacak şekilde kısa ve basit olmalıdır.
- Cümlelerde devrik yapıdan kaçınılmalı ve özne-yüklem ilişkisi korunmalıdır.
- Argo ifadeler ve yabancı kökenli kelimelerden uzak durulmalıdır.
- Dil bilgisi kurallarına tamamen uyulmalı, hatalardan kaçınılmalıdır.
- Anlatımda genellikle kısa cümleler tercih edilmeli, tek bir özne ve yüklemle ifadeler oluşturulmalıdır.

- Edilgen fiiller yerine daha etkin, etken fiiller kullanılmalıdır.
- Kitaplar, her yönüyle özenli bir şekilde hazırlanmalı, dikkatli bir editoryal süreçten geçmelidir.
- Dil, çocukların yaşına ve anlama seviyelerine uygun olmalı, kullanılan kelimeler buna göre seçilmelidir.
- Çocukların kelime dağarcığını geliştirecek yeni sözcükler ve deyimler kullanılmalıdır.
- Aşırı sıfat kullanımından kaçınılmalı, gereksiz süslemelerden uzak durulmalıdır.
- Bölgesel dil veya deyimlerin kullanımı sınırlı olmalı, genel anlamda anlaşılabilirlik ön planda tutulmalıdır.
- Kelimeler doğru anlamıyla kullanılmalı, yanlış anlamlarla karıştırılmamalıdır.
- Kitaplarda yazım hataları olmamalı, her şey doğru şekilde düzenlenmelidir.

Noktalama işaretleri dikkatle ve doğru bir biçimde yerleştirilmelidir. (Özkan ve Yılmaz, 2007).

Çocuk edebiyatı eserlerinde işlenen karakterler, çocuğa görelilik ilkesi dikkate alınarak oluşturulmalıdır. Çocuk kitabı yazarı, kendi kişisel kararından ziyade çocuğun benimseyeceği, empati kuracağı, gerçekçi bir karakter oluşturmalıdır. Karakterin fiziksel ve ruhsal özelliklerinde abartıya kaçılmamalıdır. Yaşanılan olay ve olaylar neticesinde değişime uğrayan veya değişmeden kalan, olayın içerisinde kendine yer edinen her türlü abartıdan yoksun bir karakterle çocuk daha kolay bağ kuracaktır (Pilten, 2021).

Çocuk edebiyatı eserlerinde verilmek istenen mesajın ve konunun belli bir plan dahilinde işlenmesi gerekir. Plan sayesinde anlatılmak istenen net ve açık bir şekilde dile getirilir, gereksiz ayrıntılarla konu dağılmamış olur. Olayların anlatımında belli bir düzen olmalı, geçiş ve bağlantı unsurları yerinde kullanılmalıdır. Böylelikle çocuklar dikkatini toplayacak ve kitapla bir bağ kuracaktır (Kökçü, 2021, s. 78).

Bir plana göre kaleme alınmış çocuk kitabında konu, tema, olaylar ve kahramanlar ilk bakışta fark edilir. Çünkü mantıksal bir sıralama vardır ve kitap gereksiz unsurlarla şişirilmemiştir.

2.1.3 Çocuk Kitaplarının Değer Eğitime Katkısı

Çocuk kitaplarında asıl amaç, çocuğu eğitmek olmamasına rağmen çocuk kitapları tutum ve davranışlar üzerinde olumlu etkiler bırakır. Dil becerilerini geliştirerek millî ve evrensel değerler edinilmesine katkı sağlar (Karatay, 2007). Lynch Brown ve Tomlinson (1999), çocuk edebiyatı ürünlerinin çocuğa kazandırdığı değerleri, “kişisel değerler” ve “akademik değerler” olarak iki başlık altında incelemiştir. Kişisel değerleri; keyif, hayal gücü ve ilham, deneyim, anlayış ve empati, miras, ahlaki akıl yürütme, edebi-sanatsal tercihler olarak sıralamıştır. Akademik değerleri ise okuma, yazma, içerik alanı konuları ve sanat değerlendirme olarak ele almıştır (Akt., Duran ve Can, 2021).

Lamme vd. (1992) çocuk edebiyatı alanında yazılan eserlerde yer alan değerlerin çocuklara kazandırılmasına yönelik şu stratejileri önermiştir:

- Kitapla daha fazla etkileşim sağlamak için öykü ağı oluşturulabilir böylece çocuklar kitaptaki olaylarla kendi yaşamları arasında bağ kurabilirler.
- Karakterlerin aldığı kararlar ve seçimler hakkında çocuklarla birlikte düşünme ve tartışma yapılabilir.
- Karakterlerin karşılaştığı durumlara nasıl tepki verebilecekleri üzerine çocuklarla fikir alışverişi yapılabilir.
- Karakterlerin aldığı kararların sonuçları üzerinde çocuklarla bir tartışma ortamı yaratılabilir.
- Hikâye ile ilgili ana temayı pekiştirmek amacıyla resimler çizilebilir.
- Öyküdeki önemli bir an canlandırmalarla sahneye taşınabilir, karakterlerin seçimlerinin farklı sonuçları çocuklar tarafından keşfedilebilir (Akt., Küçük, 2019).

Yörükoğlu’na (1978) göre çocuk kitapları ön yargılardan arındırılmalıdır. Bir ırk ve din üstünlüğü gibi konular işlenmemelidir. Kitaplarda yut sevgisi, millî değerler ve Türklük gibi değerler işlenirken evrensel değerler unutulmamalıdır. Kitap kahramanları olduğu gibi olumlu ve olumsuz özellikleri ile verilmeli, abartıya kaçılmamalıdır. Çocuk kitapları, çocukların kendi duygu ve düşüncelerini anlamlandırmalarına yardımcı olmalıdır. Bu nedenle kitaplar, çocukların kendilerine benzeyen karakterleri bulabilecekleri bir dünyaya kapı aralamalıdır. Çocuk kitaplarında, insanın kaderinin

elinde olmadığı, mücadele etmesinin faydasız olduğu gibi yanlış inanışlar aşılmalıdır. Çocukların özgürce düşünmelerinin ve kendi kararlarını vermelerinin önüne geçilmemeli, kitaplar basmakalıp bir ahlak yargısı ile bitirilmemelidir.

2.2 Değer Nedir?

Toplumun kabul görmüş değerleri; çoğunluğun paylaştığı ahlaki ilkeler, inançlar, yargılar ve kuralların temelinde yatan hedeflerdir. Değerler, bireylerin ve toplumun seçimlerinde yol gösteren, genel kabul görmüş ilkeler ve inançlar olarak tanımlanabilir (Çınar, 2019). Keskin (2016) ise değerleri şöyle tanımlamıştır: “insan, toplum, kurum veya ideolojinin düşünce, hüküm, tutum, davranış ve etkinliklerinde tercih edilen, kabul görülen, benimsenen, arzu edilen ve istenilen inanç, yargı, amaç, hedef, gaye, ölçüt, rehber, kılavuz, standart, kural, duygu ve düşüncülerdir.” (s. 19).

Değerler, Schwartz ve Bilsky (1987:551) tarafından 5 ortak nitelikte tanımlanmıştır:

- Kavramlar ya da inançlar olarak tanımlanabilirler.
- İstenilen tutum ve davranışlarla doğrudan ilişkilidirler.
- Değerler, belirli durumlardan daha geniş bir bağlamda varlık gösterir.
- Davranışların ve olayların seçiminde ve değerlendirilmesinde etkili olurlar.

Değerler, birbirlerine göre farklı derecelerde önem taşıyan bir sıralama içerir. (Akt., Çelikkaya, T. 2019).

TDK’da ise değer kavramı:

1. Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık; fehamet, kadir, kıymet,
2. Bir şeyin para ile ölçülebilen karşılığı; kıymet, paha, valör,
3. Üstün nitelik, meziyet; kıymet,
4. Üstün, yararlı nitelikleri olan kimse, Yazınsal nitelikli çocuk kitaplarının çocuğun okuduğunu anlama ve yazılı anlatım becerilerine etkisi
5. Bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü,
6. Uğrunda belli bir bedel ödenecek veya belli bir zahmet göze alınacak nicelik veya nitelikte olan,

7. Kişinin isteyen, gereksinim duyan bir varlık olarak nesne ile bağlantısında beliren şey,
8. Bir değişkenin veya bilinmeyenin sayısı ile anlatımı

olarak tanımlanmaktadır. (TDK, 2022)

Değer kavramının evrensel bir tanımını yapmak zordur. Değer kavramı, felsefe, psikoloji, sosyoloji ve yönetim gibi birçok disiplinde ele alınmaktadır. Bu kavram hakkında pek çok bilimsel ve felsefi açıklama yapılmış olsa da, tüm tanımların tek bir çerçevede birleşmesi oldukça zor olmuştur. Değerler, bireylerin davranışları üzerinde kontrol görevi görür. Aynı zamanda toplumun kabul etmediği durumları önler. Birey, kanun gibi dışsal faktörlerden önce iç kontrol mekanizmasını kullanmış olur. Sonuç olarak değerler; bireylerin davranış, düşünüş ve karar verme süreçlerinde etkili olan ahlaki ilke ve kurallardır (Sapsağlam, 2020).

2.2.1 Değerlerin Nitelikleri

Değerler hem toplumlar hem de bireyler tarafından kabul edilen ve birleştirici nitelikteki ilkelerdir. Toplumsal yaşamı şekillendiren bu değerler, bireylerin iyiliği için rehberlik ettiği düşünülen karar alma ölçütleridir.

Rokeach (1973) değerlerin özelliklerini şöyle sıralamıştır:

1. Bireylerin sahip olduğu değerler genellikle sınırlı sayıda ve belirgindir.
2. Aynı değerler, farklı bireyler tarafından farklı derecelerde yaşanabilir ve deneyimlenebilir.
3. Değerler, inançlar ve değer sistemlerine göre şekillenir ve bu sistemler kişiden kişiye değişebilir.
4. Değer sistemlerinin oluşumunda kültür, toplum, kurumlar ve bireysel kişilik önemli bir rol oynar.
5. Değerler, bireyin ayrılmaz bir parçasıdır ve yaşamın her alanında kendini gösterir. (Akt., Kağan, 2020).

Toplumun geneli tarafından kabul edilen değerler, genellikle ortak duygu ve düşünceleri yansıtan, genelleşmiş ahlaki ilke veya inançlardır. Her kültür, hayatta kalmak ve refah içinde yaşamak amacıyla belli davranış kalıpları oluşturur. Bu davranış modelleri, toplumsal değerlerin rehberliğinde şekillenir. Değerler hem bireylere yol gösterir hem de toplumların kimliklerini oluşturur. Bununla beraber toplumsal değerler,

kuşaktan kuşağa aktarılarak sürekliliği sağlar ve toplumun üyeleri tarafından ciddiye alınır. Schwartz ve Bilsky (1987) göre değerler şu altı özelliği taşımaktadır:

1. Değer, bir inançtır ancak tamamen nesnel ve duygusuz bir fikir olarak değerlendirilmez. Etkinleştğinde duygularla sıkı bir bağ kurar.
2. Değerler, bireyin hedefleriyle ve bu hedeflere ulaşmada etkili olan davranış biçimleriyle (örneğin, dürüstlük, yardımseverlik) ilişkilidir.
3. Değerler, belirli eylemler veya durumların ötesindedir. Örneğin itaatkârlık değeri evde, iş yerinde, okulda ve sosyal ilişkilerde her zaman geçerlidir.
4. Değerler; davranışların, insanların ve olayların seçimini veya değişimini yönlendiren standartlar olarak işlev görür.
5. Değerler, taşıdıkları öneme göre birbirleriyle sıralanır ve bu sıralama değerler arasında bir öncelik sistemi oluşturur.
6. Değerler, değişime açık yapılar olup zamanla etkileşim ve yeni ihtiyaçlara göre değerlerin önceliklerinde değişiklikler meydana gelebilir. (Akt., Çiftçi, 2018)

2.2.2 Değerlerin İşlevleri

Toplumların geleceğini şekillendiren değerler, insan ilişkilerinin kalitesini belirler. Toplumu meydana getiren maddi ve manevi unsurların hâkim olduğu toplumlarda değerler de önemini kaybetmeden gelecek nesillere aktarılır. Değerler, bireylerin toplum olarak yaşama bilincini geliştirmelerine yardımcı olur. Bu nedenle, değerlerin bireylere küçük yaşlarda kazandırılmasının gerekliliği unutulmamalıdır. Tezcan (1974) değerlerin işlevlerini şöyle ifade etmiştir:

1. Bireye amaçlar ve yön verir.
2. Hem bireysel hem de toplumsal faaliyetlerin temellerini ve yönünü belirler.
3. Bireylerin davranışlarını değerlendirip doğru bir şekilde yargılamalarına olanak tanır.
4. Bireyin başkalarından ve kendisinden beklediklerini anlamasına yardımcı olur.
5. Bireyin doğruyu yanlıştan, haklıyı haksızdan, hoş olanı hoş olmayanı ve ahlaki değerleri ayırt etmesine imkân verir (Akt., Çiftçi, 2018).

Rokeach (1973), değerlerin işlevlerini; bireyin karar verme sürecine, davranışlarına, nedenlerine temel olması, dengeli ve düzenli olması, kendini

gerçekleştirmesi olarak sıralar. Değerler, bireylerin kişiliğinin ayrılmaz bir parçası hâline gelir. Bireyin davranışlarını yönlendirir, kabul edilebilir veya edilemez davranışları belirler ve bireyi toplumsal düzlemde bir noktaya yerleştirir (Akt., Ortaköylü, 2022).

Değerler, bireyin hayatına rehberlik eden ve toplumsal birlikteliği sağlayan temel ilkeler olarak insan yaşamında önemli bir yer tutar. Sevgi, saygı, dürüstlük, adalet ve sorumluluk gibi değerler, sadece bireylerin kişisel gelişiminde değil, aynı zamanda toplumun sosyal, kültürel ve ahlaki yapısının şekillenmesinde de belirleyici rol oynar. Değerler, bireyin yalnızca çevresiyle olan ilişkilerini düzenlemekle kalmaz; aynı zamanda kendisiyle olan bağına da güçlendirir.

2.2.3 Değerlerin Sınıflandırılması

Alanda yer alan çalışmalara bakıldığında değerler ile ilgili birçok sınıflandırılma yapıldığı görülür. Spranger'e (1928) göre altı değer tipi vardır. Bunlar: estetik, teorik, ekonomik, siyasal, toplumsal ve dinsel değerlerdir. Tablo 1'de bu değerler grubu açıklanmıştır.

Tablo 1.

Spranger'e Göre Değerlerin Sınıflandırılması

Bilimsel Değer	Gerçeğe, bilgiye, muhakemeye ve eleştirel düşünceye önem verir. Bilimsel değerleri olan insan deneysel, eleştirici, akılcı ve entelektüeldir.
Ekonomik Değer	Yararlı ve pratik olana önem verir. Ekonomik değerlerin hayatta önemsenmesi gerektiğini belirtir.
Estetik Değer	Simetri, uyum ve forma önem verir. Birey hayatı olayların bir çeşitliliği olarak görür. Sanatın toplum için zorunluluk olduğunu düşünür.
Sosyal Değer	Başkalarını sevme, yardım ve bencil olmama esastır. En yüksek değer insan sevgisidir. Bu insan sevgisini insanlara sunar. Nazik ve sempattır, bencil değildir.
Politik Değer	Her şeyin üstünde kişisel güç, etki ve şöhret vardır. Esas olarak kuvvetle ilgilidir.
Dini Değer	Evreni bir bütün olarak kavrar ve kendisini onun bütünlüğüne bağlar. Dini uğrunda dünyevi hazları feda eder.

(Akt., Akbaş, 2004, s. 56)

Rokeach (1973:28) tarafından yapılan sınıflandırma kapsamlı olup kendisinden sonra gelen araştırmacılara öncülük etmiştir. Rokeach, değerleri iki ana kategoriye ayırmıştır: araçsal değerler ve amaçsal değerler. Tablo 2'de bu değerler açıklanmıştır.

Tablo 2.

Rokeach'ın Değerler Listesi (1973)

Amaç Değerler	Araç Değerler
Rahat bir yaşam	Hırslı olmak
Heyecan verici bir yaşam	Açık fikirli
Başarma hissi	Yeterli olmak
Barış içinde bir dünya	Neşeli olmak
Güzellik dünyası	Temiz olmak
Eşitlik	Cesur olmak
Aile güvenliği	Bağışlayıcı olmak
Özgürlük	Yardımsever olmak
Mutluluk	Dürüst olmak
İçsel huzur	Hayal gücü kuvvetli olmak, yaratıcı olmak
Gerçek sevgi	Bağımsız olmak
Ulusal güvenlik	Mantıklı olmak
Zevk	Zeki olmak
Kurtuluş	Sevecen olmak
Öz saygı	İtaatkâr olmak
Sosyal itibar	Nazik olmak
Gerçek dostluk	Sorumluluk sahibi olmak
Bilgelik	Özdenetimli olmak

(Çelikkaya T. , 2019, s. 73)

Değerler üzerine sınıflandırma yapan araştırmacılardan biri olan Schwartz (2000), değerlerin benzer ve farklı yönlerini göz önünde bulundurarak on temel değer ile ilgili şu sınıflandırmayı yapmıştır:

Güç: Kişinin toplumda sahip olduğu prestij ve itibarın yanı sıra, diğer insanlar ve kaynaklar üzerinde belirli bir etki veya kontrol gücüne sahip olması (sosyal güç edinme, otoriteye sahip olma, maddi açıdan güçlü olma).

Başarı: Toplumsal normlara uygun kişisel başarı hedefi (başarılı olma, kabiliyetli olma, etkileme yeteneğine sahip olma).

Hazcılık: Zevk ve huzur veren mutluluk (memnun olma, kendine hoşgörülü olma).

Teşvik: Merak, hayata meydan okuma ve yenilik arayışı (bağımsızlık, yenilikçi olma, kendini keşfetme).

Kendini Yönelme: Yeni fikirler üretme, kendi yolunu çizme, keşfetme (yaratıcı olma, kendi kararlarını verme, ilgi duyma).

Evrenselcilik: İnsanoğlunun ve doğanın iyiliğini gözetme, anlayışlı ve hoşgörülü olma (çevreyi koruma, açık fikirli olma, toplumsal adalet ve barış içinde olma).

Yardımseverlik: Günlük hayat içerisinde temasta olunan kişilerin yaşam kalitelerinin iyileştirilmesi (yükümlülükleri yerine getirme, yardımsever olma, sadık ve bağışlayıcı olma).

Gelenek: Saygı gösterme, sorumluluk alma, dinin ve geleneksel kültürün birtakım düşüncelerini kabul etme (dindar olma, alçak gönüllü olma, geleneklere bağlı olma, ılımlı olma, hayatın getirdiklerini kabullenme).

Uyum: Olayları kontrol altında tutma, başkalarına zarar vermeden ve onları üzmeden, toplumsal beklentileri ve kuralları bozmadan hareket etme (kibar olma, özdenetim, yaşlılara saygı gösterme).

Güvenlik: Toplumun ve bireylerin uyumlu olarak bir arada yaşaması, kişinin kendi uyumu (millî güvenlik, toplumsal düzen, temiz olma, yardımlaşma,) (Kılcan, 2013'ten aktaran Çiftçi, 2018).

2.2.4 Değerler Eğitimi Yaklaşımları

Değer eğitimi, bireylere değerlerin kazandırılması sürecinde eğitimcilere rehberlik edecek bazı yaklaşımlar içerir. Yazar Kaptan (2020), değerlerle ilgili olarak alan yazında genel olarak üzerinde durulan genel yaklaşımları şöyle sıralamıştır.

- Değerlerin Doğrudan Öğretimi/ Telkin Edilmesi Yaklaşımı (Değer Aktarma/ Değer Aşılama)
- Değerlerin Açıklanması/ Belirginleştirme Yaklaşımı (Değer Ayrımı)
- Değer Analizi Yaklaşımı (Değer Çözümlemesi)
- Ahlaki Muhakeme/ Ahlaki İkilem (Sorgulama/ Bilişsel Ahlaki Gelişim/ İkilem Tartışması)
- Değerlerin Gizli Öğretimi Yaklaşımı (Örtük Program)

2.2.4.1 Değerlerin Doğrudan Öğretimi/ Telkin Edilmesi Yaklaşımı

Değerlerin öğretmenler tarafından bireylere aktarılması alan yazında bilinen en eski yaklaşımlardan biridir. Bu yaklaşım, değerlerin doğrudan aktarılmasını ve öğretmenin merkezde olmasını hedef alır. Geleneksel yaklaşımlardan biri olarak görülse de öğretmenler tarafından sıkça başvurulmuş bir yaklaşımdır. Diğer yöntemlerle birlikte tamamlayıcı olarak kullanılır ve kalabalık bir gruba değer aktarımı yapılacaksa kullanılması zaman açısından oldukça ekonomiktir (Aktepe ve Gündüz, 2020).

Değerlerin doğrudan öğretimi yaklaşımı, davranışçı yaklaşımı temele alarak değerleri aktarmayı amaçlar. Belirlenen değerlerin bireye aktarılmasında tümdengelim yöntemi kullanılır. Bu yaklaşımda bireylerin kendi değerlerini keşfetmesi beklenmeyip toplumda var olan değerlerin benimsenmesi istenir (Aktaş, 2021).

Telkin yoluyla değerlerin aktarılmasında izlenmesi gereken bazı basamaklar vardır. Superka (1976) tarafından geliştirilen yaklaşımın basamakları şu şekilde vermiştir (Akt., Aktaş, 2021):

- a. Değer aktarımına uygun olan değerler seçilir.
- b. Değerlerin farklı seviyeleri belirlenir.
- c. Davranış değişikliği hedefleyen amaçlar oluşturulur.
- d. Belirlenen amaçlara uygun yöntemler seçilir.
- e. Seçilen yöntemler uygulanmaya konulur.
- f. Sonuçlar değerlendirilir.

Değerlerin doğrudan öğretimi yaklaşımda yapılacaklar şunlardır (Ulusoy, 2017):

- Öğrencilere söylenenler öğüt verici niteliktedir.
- Verilmek istenen değer olumlu yönleri açıkça belirtilir.
- Değerleri ifade eden fiillerde gereklilik kipi kullanılabilir.
- Değerlerin öğretilmesindeki amaç bireylerin topluma faydalı olmasını sağlamaktır.
- Ele alınan değer durumunu sorgulama ve analiz etme amaçlı ifadeler kullanılır.

- Bireylerin hayatına dokunan şiirler, masallar, şarkılar ve hikâyeler değerlerle harmanlanarak verilmelidir.
- Önce değerlerle ilgili kurallar ve genellemeler öğretilmeli ardından bu kural ve genellemeler örneklendirilmelidir.
- Öğrencilerin rol model olarak bir ve birden fazla kişiyi taklit edip kendilerini geliştirmeleri desteklenmelidir.
- Değerler eğitimi konuları için somut materyaller kullanılarak daha etkili bir anlatım sağlanmalıdır.
- Ölçme soruları, öğrencilerin ezberledikleri bilgiyi geri çağırma ve hatırlama şeklinde hazırlanmalıdır.

2.2.4.2. Değerlerin Açıklanması/ Belirginleştirme Yaklaşımı

Değer açıklama yaklaşımında öğrenci değer olarak gördüğü şeyi kendi özgür iradesiyle seçer ve somut olarak hal ve hareketlerinde gösterir. Değerin, kendisi için ne anlama geldiğini veya hangi şeylerin değerli olduğunu belirten soruları yanıtlaması beklenir. Bu yaklaşıma yöneltilen bazı eleştiriler vardır. Öğrencinin özel alanına saygısızlık edilmesi, öğretmenin gelişim veya psikiyatri uzmanı gibi davranması ve bu durumun doğru bir yaklaşım olmadığı, ayrıca kişisel değerlerin ahlaki özneliği nedeniyle genel kabul gören değerlere uyulmaması bu eleştirilerden birkaçıdır (Yalçınkaya ve Karaca, 2020).

Leming'e (1996) göre değer belirginleştirme yaklaşımının dört anahtar unsuru bulunmaktadır:

- Hayat üzerine odaklanma: Değer belirginleştirme yaklaşımı, bireylerin kendi hayatlarına odaklanmasına ve kişisel değerlerini belirlemelerine yardımcı olur.
- Kabul etme: Birey, değerleri belirginleştirmek için insanların içinde bulunduğu durumları anlamaya çalışarak kabul etmelidir.
- Geleceğe yönelik düşünme: Diğer bireylerin mevcut durumları kabul edilmeli ve birey, bu durumları ayrıntılı olarak düşünmeye teşvik edilmelidir.
- Bireysel güçlerin bir gıdası: Değer belirginleştirmede bireyler yeteneklerini geliştirip hayatlarının sorumluluğunu alır (Akt., Ay, 2015).

Raths, Harmin ve Simon (1966) değer kazanımının üç ana aşama ve yedi alt basamaktan oluştuğunu belirtmişlerdir:

1. Tercih Etme Aşaması

- Çocukların kendi değerlerini belirlemelerini teşvik etme
- Tercih yapılması gereken durumlarda, farklı seçenekler sunulmasına destek olma
- Seçimler karşılaştırılırken çocuklara rehberlik etme

2. Ödüllendirme Aşaması

- Çocuklara hangi davranışların takdir edildiğini ve hangilerinin korunması gerektiğini düşündürme
- Seçimlerine başkalarının da onay vermesi için imkanlar sağlama

3. Uygulama Aşaması

- Çocuklara tercihleriyle uyumlu bir şekilde davranmaları için cesaretlendirme
- Bu davranışın ileride de sürdürülmesi için çocuklara yardım etme (Akt., Doğanay, 2015).

2.2.4.3 Değer Analizi Yaklaşımı

Değer öğretimi yaklaşımlarından biri de bilimsel yöntemlere dayanan yaklaşımdır. Bu yaklaşımda öğrenci, kendi değerleriyle ilgili bir sorunu tespit eder, bunu araştırır ve sorgular. Öğrenci, etkin bir şekilde değer yargısına kendisi varır. Değerlendirmeler bilimsel süreçlere uygun, gerçekçi ve mantıklı bir şekilde yapılmalıdır. Sosyal problemlerin nedenleri ve sonuçları, verilere dayanarak benzerlikler ve farklılıklar göz önünde bulundurularak analiz edilmelidir. (Aktepe ve Gündüz, 2020).

Değer analizi yaklaşımı, sosyal bilimler eğitimcilerinin ortaya koyduğu bir öğretim yöntemidir. Bu yöntemin ana hedefi, öğrencilerin değerlerle ilgili karşılaştıkları problemleri çözmek için araştırma yapma ve mantıklı düşünme becerilerini geliştirmelerine destek olmaktır. Ayrıca bu yöntemle öğrenciler, değerlere dayalı soru veya durumları duygusal etkilerden uzak bir şekilde ele alarak rasyonel kararlar almaya yönlendirilirler. Bu yöntemde, öğrenciler bireysel düzeyde yüksek performans gösterirler (Doğanay, 2015).

Welton ve Mallan (1999), değer analizi yönteminde kullanılan süreci sekiz aşamaya ayırmışlardır. (Akt., Erbaş, 2022):

1. Bir konu seçmek

2. Değerlerle ilgili problemi belirlemek
3. Kanıtları toplamak ve sıralamak
4. Kanıtların doğru ve ilgili olup olmadığını değerlendirmek
5. Mümkün olan çözüm yollarını belirlemek
6. Her çözüm yolunun olası etkilerini belirlemek ve değerlendirmek
7. Seçenekler arasında karşılaştırma yapmak
8. Bir karara varmak ve uygun eylemleri gerçekleştirmek.

2.2.4.4 Ahlaki Muhakeme/ Ahlaki İkilem

Ahlaki muhakeme yaklaşımıyla değer öğretimi yapılırken, gerçek hayat problemleriyle ilgili ahlaki ikilem içeren örnek olaylar kullanılabilir. Ayrıca, ahlaki ikilemler üzerine çeşitli tartışma yöntem ve teknikleri de uygulanabilir. Ahlaki ikilemlerin nasıl oluşturulacağı, sunulacağı ve tartışma ortamının oluşturulması konusunda öğretmenlerin yöntem ve teknik bilgileri önem arz eder (Yarar Kaptan, 2020).

Ahlaki muhakeme yaklaşımını uygularken şunlar yapılabilir:

- Bireye muhakeme konulu örnek olaylar ve hikâyeler verilmelidir. Bu hikâyeler, bireyin seviyesine uygun ve kolay anlaşılır olmalı ve üzerinde fikir yürütebileceği açık uçlu sorular içermelidir.
- Çözümleme aşamasında ikilemli durumlarda verilen çözümün kendisinden ziyade çözüme nasıl ulaşıldığı, hangi akıl yürütme yöntemlerinin kullanıldığı ve çözümün neden mantıklı olduğu üzerinde durulmalıdır (Ulusoy, 2017).

2.2.4.5. Değerlerin Gizli Öğretimi Yaklaşımı

Okullar, yalnızca ders bilgisi vermekle sınırlı kalmazlar. Bilginin öğretilmesinin yanı sıra, öğrencilerin sıraya girmeyi, izin istemeyi ve yardımlaşmayı öğrendikleri, spor faaliyetlerinin düzenlendiği ve pek çok değer kazandırıldığı etkinlikler gerçekleştirilir. Bu kazanımların büyük bir kısmı, örtük programlar sayesinde elde edilir (Çiftçi, 2018).

Resmi program; eğitim süreci aşamalarını, planlanan öğrenme faaliyetlerini, çalışma sürelerini ve ilerlemeye yönelik kuralları ve düzenlemeleri kapsar. Ancak örtük program bunları içermez. Plan, zaman dilimi ya da aşama söz konusu değildir. Örtük programda, sistematik bir planlama ve belirli bir gündem olmadığı için öğrenme ön plandadır (Izgar, 2020).

Değerler eğitimi, sadece okul ortamıyla sınırlı kalmamalıdır; okul dışı ortamlar, aile ve medya da bu sürece dahil edilmelidir. Değerler eğitimi; derslik ortamı, okul içi, okul dışı, aile ile bağlantılı ve medya temelli çalışmalarla desteklenmelidir. Değerler eğitimi, tek bir dersle sınırlanamaz, her ders değerler kazandırmaya yönelik etkinlikler içerir. Bu eğitim sürecinde, okul içi ve dışı etkinlikler uyumlu ve tutarlı olmalıdır. Okullar, planlı değerler eğitimi etkinlikleri ve örtük programlarla bu sürece katkıda bulunur. Değerler eğitimi için çeşitli etkinlikler düzenlenir ve öğrencilerin değerleri içselleştirmeleri sağlanır. Değerler, dersler ve sınıf içi etkinliklerle işlenir; hikâye okuma, film izleme, değer tartışmaları ve drama gibi yöntemler kullanılır (Yıldırım Y. , 2024).

İnsanlar doğduklarından itibaren eğitimle iç içedirler. Fakat planlı ve programlı bir eğitim okullarda verilmeye çalışılır. Devletlerin eğitim politikaları, vatandaşlarına değer kazandırmayı amaçlayan bir hedef içerir. Türkiye’de sosyoloji, psikoloji, vatandaşlık ve insan hakları gibi derslerde doğrudan, tarih ve Türkçe gibi derslerde ise örtük olarak değer bilinci kazandırılmaya çalışılmaktadır (Ulusoy ve Dilmaç, M., 2020).

2.2.5 Türk Eğitim Sisteminde Değerler Eğitimi ve Kök Değerler

Değerler öğretiminin doğrudan uygulanması yönünde atılan ilk adım, 2004 yılında ilköğretim müfredatında gerçekleştirilen değişikliklerle atılmıştır. Bu değişikliklerle birlikte Sosyal Bilgiler, Fen ve Teknoloji, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi gibi derslerde değerlerin öğretimi doğrudan hayata geçirilmiştir (Çelikkaya T. , 2019).

Eğitim politikaları hem ulusal hem de evrensel değerleri benimseyerek bireylerde sorumluluk, saygı, adalet, yardımseverlik, dürüstlük, sabır, sevgi, dostluk, özdenetim ve vatanseverlik gibi temel değerlerin gelişimini desteklemeye odaklanmıştır. Türk eğitim sisteminde değerler eğitimi, genellikle Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Sosyal Bilgiler ve Türkçe dersleri gibi disiplinler aracılığıyla işlenmektedir. Bunun yanı sıra son yıllarda değerler eğitiminin disiplinler arası bir yaklaşımla ele alınması gerektiği fikri güçlenmiştir. Değerler eğitimi uygulamalarında da bazı zorluklar dikkat çekmektedir. Özellikle değerlerin soyut yapısı, öğrencilere etkili bir şekilde aktarılmasını güçleştirebilmektedir. Ayrıca, öğretmenlerin bu konuda yeterli bilgi ve donanımına sahip olmaması ya da müfredatın uygulamadaki yoğunluğu, değerler eğitimi çalışmalarını ikinci plana itebilmektedir.

Tablo 3.

Yenilenen Müfredatlarda Kök Değerler ve Değerlerle İlişkili Tutum ve Davranışlar

Kök Değerler	Değerlerle İlişkili Bazı Tutum ve Davranışlar
Adalet	Adil olma, eşit davranma, paylaşma...
Dostluk	Diğerkâmlık, güven duyma, anlayışlı olma, dayanışma, sadık olma, vefalı olma, yardımlaşma...
Dürüstlük	Açık ve anlaşılır olma, doğru sözlü olma, güvenilir olma, sözünde durma...
Özdenetim	Davranışlarını kontrol etme, davranışlarının sorumluluğunu üstlenme, öz güven sahibi olma, gerektiğinde özür dileme...
Sabır	Azimli olma, tahammül etme, beklemeyi bilme...
Saygı	Alçakgönüllü olma, başkalarına kendine davranılmasını istediği şekilde davranma, diğer insanların kişiliklerine değer verme, muhatabının konumunu, özelliklerini ve durumunu gözetme...
Sevgi	Aile birliğine önem verme, fedakârlık yapma, güven duyma, merhametli olma, vefalı olma...
Sorumluluk	Kendine, çevresine, vatanına, ailesine karşı sorumlu olma; sözünde durma, tutarlı ve güvenilir olma, davranışlarının sonuçlarını üstlenme...
Vatanseverlik	Çalışkan olma, dayanışma, kurallara ve kanunlara uyma, sadık olma, tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olma, toplumu önemseme...
Yardımseverlik	Cömert olma, iş birliği yapma, merhametli olma, misafirperver olma, paylaşma...

(Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı [TTKB], 2017, s. 22)

MEB değerler eğitiminin amaçlarını Değerler Eğitimi Yönergesinde şu şekilde belirtmiştir:

- Öğrencilerimizi millî eğitimin temel amaçları doğrultusunda millî ve manevi donanıma sahip, duyarlı, bilinçli ve sorumlu fertler olarak yetiştirmek
- Sosyal hayatın ahlaki ve etik değerlere uygun olarak şekillenmesine katkıda bulunan, temel insanî değer ve erdemlerle donatılmış ve bunları davranışa dönüştürebilen fertler yetiştirmek
- Öğrencilerimizin kişilik gelişimlerini doğru yöneterek; topluma, sorun üreten değil çözüm üreten fertler kazandırmak

- Öğrencilerimize olumlu davranışlar kazandırarak milletimizin eğitim ve öğretimden beklentisine cevap vermek (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], s. 1).

Değerler eğitimi, yalnızca öğretmenlerin ya da okulların sorumluluğunda değildir; aileler, yerel toplum ve medya gibi unsurların da bu sürece dâhil edilmesi gerekir. Çünkü değerler, yalnızca bir kurumun çabasıyla değil, bütüncül bir yaklaşımla aktarıldığında toplumsal yapıda anlamlı bir yer bulabilir.

2.2.6 Millî Eğitim Bakanlığı Türkiye Yüzyılı Maarif Modelinde Değerler

Eğitim, geçmiş ve geleceği bütünleştiren bir yapıdır. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli, millî ve manevi değerlerle maddi kalkınmayı amaçlayan kapsamlı bir yaklaşımdır. Bu modelin temel bileşenleri arasında öğretim programları, öğrenci profili, Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi ve beceri çerçevesi yer almaktadır. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli, toplumu ve ülkesini geliştirecek bireyler yetiştirmeyi ahlaki bir görev olarak görür. Değerler, eğitim sisteminin temel yapı taşları olup programlarda kendiliğinden yer alan önemli unsurlardır. Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi, çatı değerler etrafında şekillenen bir değer yapısı sunar. Çatı değerler saygı, sorumluluk ve adalet gibi temel değerlerdir. Diğer değerler ise kişisel yaşam, aile ve sosyal çevre, fiziksel çevre alanlarında yer alır. Bu değerler ilgili oldukları alanlara göre belirlenmiş ve eğitimde kolayca uygulanabilir şekilde tasarlanmıştır (MEB, 2024).

Tablo 4.
Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi

Saygı-Sorumluluk-Adalet		
Huzurlu İnsan	Huzurlu Aile ve Toplum	Yaşanabilir Çevre
Çalışkanlık	Aile Bütünlüğü	Duyarlılık
Mahremiyet	Dostluk	Estetik
Mütevazılık	Dürüstlük	Merhamet
Sabır	Özgürlük	Temizlik
Sağlıklı Yaşam	Sevgi	
Tasarruf	Vatanseverlik	
	Yardımseverlik	

Sağlıklı bir kişilik yapısı, bireyin kişisel gelişimi, topluma uyumu ve çevresiyle etkileşimiyle ilgilidir. Değerler kişinin duygularını, düşüncelerini ve davranışlarını şekillendirir, ona anlam ve ahenk kazandırarak erdemli bir kişilik geliştirmesine yardımcı

olur. Ayrıca toplumla bütünleşmesine ve nitelikli ilişkiler kurmasına rehberlik eder. Değerler insan, toplum ve çevre açısından gerekli ve olumlu kişilik özelliklerinin gelişmesini sağlar. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli, erdemleri kişilik gelişiminin güçlü yanları olarak hedefler ve bu erdemlere, değerler aracılığıyla ulaşılmasını öngörür. Değerler, eylemlerle gözlemlenir ve Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi ile kavramsallaştırılır. Model, millî ve manevi değerlerimize dayalı olarak evrensel bir boyutu da göz önünde bulundurur. Ana hedefi; değerlerden erdemli insanı, erdemli insandan ise huzurlu aile, toplum ve yaşanabilir çevreye ulaşmaktır. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli, öğretim programlarında erdemli insan yetiştirmeyi amaçlar ve erdemlerin alt boyutları olan değerler ile eylemleri, programın diğer öğeleriyle birlikte bütünleşik olarak işler. Bu şekilde değerler programın ayrı bir parçası değil, doğal bir parçası olarak ele alınır. Bu yaklaşım, değerlerin bağlama uygun şekilde desteklenmesini ve içselleştirilmesini kolaylaştırmayı amaçlar. Değerler, ünite veya tema ile tutarlı bir biçimde öğretim sürecinde ele alınır ve öğrencilerin gelişim özellikleri dikkate alınarak birikimli bir yapıda desteklenir. Sonuç olarak, programın diğer bileşenleriyle bütünleşik şekilde değerlerin gelişimine katkı sağlanır (MEB, 2024).

2.3 Muzaffer İzgü'nün Hayatı ve Eserleri

Adana'da 29 Ekim 1933'te dünyaya gelen Muzaffer İzgü, cumhuriyetin kuruluşunun onuncu yıl dönümünde doğar. Annesi onuncu yıl kutlamalarını seyretmek üzere Saathane meydanına gider, ancak doğum sancıları başlayınca evine dönmek zorunda kalır. Yazar, "Zıkkımın Kökü" adlı otobiyografik romanında, doğuşunu şu şekilde anlatır (İzgü, 2014, s. 5-6):

Bando mızıkayla dünyaya geldim; gerçekten bando mızıkayla! Yıl 1933, aylardan ekim, günlerden 29; yani Onuncu Yıl ... On yılda on milyon genç yarattık her yaştan diye marşların söylendiği cumhuriyetin onuncu yıl dönümü... İşte o gece annem tutturmuş da tutturmuş, Fener alayını izleyeceğim diye. Babam, Yahu avrat, ayın günün, sancın mancın tutar, hem bu karınla, demiş. Ama annem, hiç öyle coşkulu bir günde evde oturmak ister mi? Komşu kadınlardan biriyle çıkmışlar evden, bir yaşındaki abim de annemin kucağında. Fener alayını eve en yakın izleme yeri olsa olsa Saathanenin orası. Annemle komşu kadın bezirganların önündeler daracık kaldırıma dizilmişler, insanların arasına sokulmuşlar. Ama nasıl kalabalık, iğne atsan yere düşmez. Az sonra bando öteden

gözükmüş. Pıstattararaa!... demeye başlayınca, Uy anam, annemdeki sancı... Breh, kaldırımda adım atacak yer yok, yan yön insan, gerisi dükkan. Aman ha, kadının sancısı tuttu ha, yol verin ha! Yol nerde ki? O sıra, bando da ermiş gelmiş annemin önüne... Kadın doğurdu ha, doğuracak ha... Polisler yol vermişler anneme, Yürüyün bandonun ardı sıra, ilk sokaktan sapın içeri diye. Gümdattarara!... Bando önde, annem, ben, abim, komşu kadın ardında, fener alayı bizim arkamızda, ha doğdum ha doğacağım. Gümdadadadatdat dat dat dat... Annemi eve dar yetiştirmişler. Tastamam eve geldikten on dakika sonra beni doğurmuş. Adana'nın Saathanesinin çanı yirmi ikiyi Dan dan dan diye vururken...

Muzaffer İzgü, savaşın yıkımlarının yaşandığı 1930-40'lı yıllarda, ekonomik sıkıntılar içinde büyür. O dönemde hayat pek çok kişi için zorluklarla doludur. Ülke, savaştan çıkmış ve toparlanmaya çalışırken bir yandan da Alman Harbi'nin tehdidi altındadır. Muzaffer İzgü hem okumak hem de ailesine katkıda bulunmak için çeşitli işlerde çalışır. Bulaşıkçı, garson, gazozcu, darıcı gibi meslekleri icra eder. Ancak o, yaşadığı zorluklara rağmen anılarını, öykülerini, romanlarını yazarken mutlu anları da unutmaz (Adana'ya Güç Verenler - I, 2014).

Mahalledeki İnönü İlkokulunda eğitim hayatına başlayan yazar, burada üç yıl okuduktan sonra Gazipaşa İlkokulu'na devam eder. Beşinci sınıfa geldiğinde deprem nedeniyle okulun bir kısmı yıkılır. Muzaffer İzgü, bu dönemde okumakla birlikte çalışmak zorunda kalır. Pamuk toplamak, trenlerde yiyecek içecek satmak, arife günlerinde mezarlıkta yasin okumak gibi işler yapar. Evlerinin soğuk olması sebebiyle Halkevi Kütüphanesine sığınır ve orada ilk kitaplarını okur (Uyguner, 2005). Kitaplarla tanışmasını şöyle ifade eder:

Çok soğuk bir gün, evde ısınacak hiçbir şey yok, sırtım başım ıslak. Böyle yağmurlu ıslak günlerde bir arkadaşımın evine giderdim. Şubatta bizim odun kömür biterdi zaten. Evine gittiğim Nedim arkadaşım bana 'Bugün seni eve götüremeyeceğim, ablamın nişanı var ama sana bir yer tarif edeyim, sen oraya git, orada soba var.' dedi. Arkadaşımın bana önerdiği yer Adana Halkevi Kütüphanesiymiş. 8 yaşındaydım o zaman. Gittim. Gözlüklü bir amca sobanın kıyısına yanaşırken gördü beni, oranın müdürüymüş. Zihni amca. Bana 'Isın evladım, kurulan, sonra da dersini çalışırsın.' demişti." "O sırada baktım ki Halk evinde bir kadın kitap dağıtıyor, 'Para ile mi?' diye sordum. Param yok. 'Hayır, ödünç veriliyor.' dediler. Kitapları dağıtan kadın bana Define Adası kitabını uzattı. Yaşamımda

ilk kez bir kitabı elime alıyorum. Evde odun kömür yok, kitap nasıl olsun? Açtım başladım okumaya, nasıl hoşuma gitti, kendimden geçtim.” “İlk okuduğum kitaptır o. Aman ne macera! Dağlar, denizler, korsanlar falan... Kaçınıcı sayfadayım bilmiyorum. Omzumu dürtüyor biri... ‘Küçük! Küçük! Burayı kapatıyoruz...’ Bir baktım akşam olmuş. ‘Kitabı eve götürebilir miyiz?’ dedim, izin vermediler. Görevli, ‘Bak altına Muzaffer İzgü yazacağım, yarın gel oku’ dedi. İkinci gün, günlük güneşlik... 15.10’da son zil çaldı bizim... Koşa koşa gittim oraya... Önce dersimi yaptım, ardından ablaya gittim, kitabı aldım. İkinci günden sonra benim ikinci evim ya Adana Halkevi Kütüphanesiydi ya Ramazanoğlu Kütüphanesi... İnanın sokaklarda koşturmadım, top oynamadım, uçurtma uçurmadım, çelik çomak oynamadım... (Adana'ya Güç Verenler - I, 2014)

Tepebağ Ortaokulunu bitirdikten sonra Diyarbakır Öğretmen Okuluna devam eder. Öğretmen okulunda Günsel Hanım’la tanışıp evlenir, bu evlilikten bir oğlu ve ikiz kızları olur. Diyarbakır, Silvan, Aydın ve çevresindeki köylerde ilkokul öğretmenliği yapar, daha sonra sınava girip ortaöğretimde Türkçe öğretmenliğine başlar. On beş yıl çalıştıktan sonra 1978 yılında emekli olur (Demir F. , 2006). Emekliliğinin ardından İzmir’e yerleşir, kanser hastalığı sebebiyle, 84 yaşında 26 Ağustos 2017 tarihinde yaşamını yitirir.

Edebi Kişiliği

Muzaffer İzgü, Aydın’da öğretmenlik yaptığı dönemde yazmaya başlar. İlk yazıları, kısa hikâyeler ve röportajlar şeklinde Hüraydın Gazetesi’nde yayımlanır. Daha sonra Demokrat İzmir Gazetesi’ne geçerek burada da yazmaya devam eder. İlk yazısı, 8 Mayıs 1964 tarihinde “Kanunda Yeri Var” adıyla çıkar. Milliyet ve Akşam gazetelerinde de röportajları yayımlanan İzgü, Milliyet Pazar ekinde de hikâyelerini okurlarla paylaşır. Ayrıca, “Dönemeç, Yansıma, Milliyet Sanat, Çivi” gibi dergilerde de eserleri yer alır (Uyguner, 2005).

Muzaffer İzgü, 1970 yılında “Akbaba” dergisinde yayımlanan ilk kitabı “Gecekondu”yu, ertesi yıl “İlyas Efendi”yi ve daha önce yazdığı ancak sonra basılan “Şehit Osman” adlı çocuk kitaplarını okurlarıyla buluşturur. İlk üç kitabını Remzi Kitapevinden çıkaran yazar, daha sonra Bilgi Yayınevine geçer. 1977 yılında “Donumdaki Para” adlı kitabını yayımlayan Muzaffer İzgü, tiyatro ve radyo oyunları da kaleme alır. Yazarın “Üç Halka Yirmibeş” ve “Zıkkımın Kökü” adlı eserleri sinemaya

uyarlanır. Muzaffer İzgü, ilk kitabı Gecekondu'yu eline aldığı anı şöyle anlatır: “*Beni en çok duygulandıran an, ilk kitabım Gecekondu'yu elime aldığı zaman oldu. Titriyordu ellerim. O gece Remzi Kitabevinin bana göndermiş olduğu otuz kitabı dizdim, geçtim karşısına; baktım, baktım, baktım... Gecekondu'nun ardından öteki kitaplarım geldi.*” (Uyguner, 2005, s. 14-15).

İzgü, Türk toplumunun yaşadığı olayları eleştirel gerçekçilikle yansıtırken insanların ruhsal sorunlarına ve ezilmişliklerine mizah katmayı başarır. Bu sayede diğer Türk çocuk ve gençlik yazarlarından ayrı bir yere sahiptir (Gültekin vd., 2010).

İzgü, öykü ve romanlarında insanları yalnızca kaba bir mizahla güldürmeyi değil toplumun ve siyasetin yanlışlarını sınıf bilinciyle eleştirmeyi amaçlar. Kendi yaşadığı çağın sorunlarını gözler ve onları eserlerine yansıtır; böylece çağının bir tanığı olur. Konularını alaycı bir üslupla işler. Kullandığı cümleler, insanların ve onların bakış açılarının gerçekliğini ortaya koyar. Olayları ve insanları kendi bakış açısıyla değerlendirir ve karakterize eder. Olayları kendi yarattığı bir kurgu içinde anlatır. Anlatımının akıcılığı, dilinin sadeliği yapıtlarının gücü ve özgünlüğüdür. Gülmece öykü sanatının nasıl ustaca kullanıldığını gösterir, okuyucuyu hem güldürür hem duygulandırır, gülünç durumlar karşısında ağlatır (Uyguner, 2005).

Yazarın yarattığı karakterler, okurların hayatlarının içinden çıkmış gibidir. Onun eserlerindeki olaylar ve insanlar günlük yaşamın sıradan kesitleridir. Yazar İzgü çevreyi, geçmişte yaşadığı gerçeklik ve somutlukla harmanlayarak anlatır. “Küçük Dev Adam”ın sempatik üslubu da eklenince okur, kendini toplumun aynasının karşısında bulur. Muzaffer İzgü, mükemmel bir gözlem gücüne sahiptir. Anlattığı olaylar bugün de yaşanabilirliklerini korur. Yazdıklarında günümüzdeki çevreyi de gerçekçi ve somut bir şekilde aktarır. Çocuk, genç ve yetişkinlere hitap eden eserlerinde anlatacaklarını çok iyi seçer. Çocuk ve gençleri eğlendirirken iletilen mesajın alınmasını sağlayarak, olaylara ve durumlara eleştirel bir bakış açısıyla yaklaşp gördüklerini ve gözlemlediklerini anlatır. Üzerinde durulduğu gibi onu diğer yazarlardan ayıran bu özelliğidir (Gültekin vd., 2010).

Muzaffer İzgü'nün Eserleri

Çocuk Kitapları

1968-2007 yılları arasında yayımlanan eserler:

Ökkeş Balık Avında (1968), Ökkeş Kurt Avında (1968), Ökkeş Bahçıvan (1969), Ökkeş Kapıcı (1969), Ökkeş Lunaparkta (1970), Ökkeş Otoparkta (1970), Ökkeş Maçta (1970), Ökkeş Dolmuşçu (1971), Ökkeş Denizde (1971), Murat'ın Tatili (1972), Korkak Kahraman, (1973), Anneannem Askere Gidiyor (1973), Yaşasın Kanal Anneanne (1973), Anneannemin Gramofonu (1973), Ormandaki Kulübe (1973), Anneannemin Apartman Kuzusu (1974), Anneannemin Erikli Bahçesi (1974), Makasçının Oğlu (1976), Kahraman Panter (1976), Ali'nin Bisikleti (1978), Kara Pamuk (1978), Uçtu Uçtu Ali Uçtu (1979), Ekmek Parası (1979), Bayram Yeri (1979), Arıcık (1979), Pazar Kuşları (1979), Bülbül Düdüğü (1980), Çizmeli Osman (1980), Yumurtadan Çıkan Öğretmen (1981), Karlı Yollarda (1982), Güldüren Uçurtma (1983), Kuşadalı Metin Kaptan (1985), Küçük Arı Büyük Arı (1989), Al Yanaklı Hasan (1989), Kabakçı Amca (1989), Çingiraklı Çoban (1989), Can Dayım (1990), Duyduk Duymadık Demeyin (1990), Süpermen İstanbul'a Düştü (1990), Nasıl Şarlo Oldum (1990), Ufağım Ama En Büyük Benim (1990), Konuşan Kedi (1990), Dedemin Bisikleti (1990), Bulutlara Simit Satan Çocuk (1990), Kurt Korkusu (1990), Altı Sepet Tek Bıyık (1990), Uzay Karpuzu (1991), Kiraz Kız (1991), Yedi Renkli Saat (1991), Hokus Pokus (1992), Uzay Dolmuşu Kalkıyor (1994), Okula Giden Robot (1994), Bisikletim Vız Vız (1995), Kızılderili Çocuklar (1995), Sarı Şapkalı Kardan Adam (1995), Eşeğin Türküsü (1995), Kuklacı Çocuklar (1995), Konuşan Balon (1995), Armutçu Ayı (1995), Kahraman Kuçu (1995), Yusuf'un Treni (1995), Uçan Eşek (1995), Anneannem Gelin Oldu (1997), Anneannem Cankurtaran (1997), Anneannem Dans Kraliçesi (1997), Yaşasın Anneanne Spor (1997), Anneannemin Bebeği (1997), Gözlüklü Köpek (1998), Küçük Futbolcu (1998), Şarkıcı Kuşlar (1998), Kahkahacı Sınıf (1998), Süslü Kızlar (1998), Akrobat Pisicik (1998), Kardelen (2000), Anneannem Süsleniyor (2001), Anneannemin Kuyruklu Yıldızı (2001), Anneannemin Konuk Kedisi (2002), Anneannem Hayvanlar Arasında (2002), Anneannem Sihirbaz (2003), Anne Dersim Bitmedi (2004), Mum Bebek (2005), Ben Cumhuriyet Bayramında Doğdum

(2005), Anneannem Bulutları Boyuyor (2006), Anneannemin Cep Telefonu (2006), Gelin Bebek (2007), Anneannemin Güllü Yorganı (2007).

Hikâyeleri

Gecekondu (1970), Bando Takımı (1975), Donumdaki Para (1977), Dayak Birincisi (1979), Deliye Her Gün Bayram (1980), Sen Kim Hovardalık Kim (1980), Her Eve Bir Karakol (1980), Devlet Babanın Tonton Çocuğu (1981), Lüp Lüp Makinesi (1982), Çanak Çömlek Patladı (1983), İşte Mühür İşte Sen (1984), Orta Direği Yıkan Ayı (1984), Devletin Malı Deniz (1986), Azrail Nasıl Rüşvet Yedi (1986), Siz Bilirsiniz Paşam (1987), Demokrasimiz Kaç Para Eder (1988), Yıl Sıfır Darbe Hazır (1989), Bir Namussuz Aranıyor (1990), Bizim Ayılar Amerikalıları Çok Sever (1991), Bir Mayıs Polis Bayramı (1992), Nasıl Baba Oldum (1993), Dandini Vatandaş Dandini (1994), Ayvayı Yedik (1995), Hırsız Köpek (1997), Oturaklı Başkan (1998), Herkese Bir Yastık (1999), Tom Baba'nın Tombalası (2000), Anadolar (2001), Soyma Beni Utanırım (2002), Hükümet Çiftetellisi (2003), Devletin Malı Deniz (2007), Çapulcu musun Vay Vay! (2013).

Romanları

İlyas Efendi (1971), Halo Dayı ve İki Öküz (1973), Kasabanın Yarısı (1982), Üç Halka Yirmi beş (1984), Zıkkımın Kökü (1988), İt Adası (1992), Sıpa (1993), Dilber (1995), Milli Kahraman Matador Mahmut (1996). Gençlik Romanları: Kaçak kız (1997), İçimdeki Çiçekler Açınca (2000), Bütün Sabahlarım Senin Olsun (2003).

Tiyatro ve Radyo Oyunları

Gecekondu (1971), Gön (1971), Utanmıyorum, Üşüyorum (1974), Kara Düzen (1974), Yeniden Doğarım Ölümelerde (1975), Reçetesi Peçete (1976), Öykülerden Oyunlar (1978), Sınırdaki Duvar (1982), İsrail'in Düdüğü (1983), İcatların İçinden İnsan Manzaraları (1990), Dandini Vatandaş Dandini (1991), Demokrasi Parkımız (1992), Lütfen Kızımınla Evlenir misiniz (1995).

Muzaffer İzgü'nün Aldığı Ödüller

Muzaffer İzgü, edebiyat dünyasında kazandığı ödüllerle hem yurt içinde hem de yurt dışında büyük takdir toplamıştır. Yazarın aldığı ödüller aşağıda listelenmiştir:

- 1977 yılında “Anayasa Hangi Yasa” adlı öyküsüyle Milliyet Sanat Dergisi tarafından düzenlenen Gülmece Öykü Yarışması’nda ikincilik ödülü kazanır.
- Aynı yıl, 1Hıdır Baba1 adlı öyküsüyle Akşehir Ulusal Gülmece Öyküsü Yarışması’nda üçüncülük ödülünü alır.
- 1977’de yayımlanan “Dayak Birincisi” adlı kitabı, Nasrettin Hoca Altın Ödülü’ne layık görülür.
- 1978 yılında uluslararası alanda Bulgaristan Altın Kirpi Ödülü’nü kazanır.
- 1978’de Sviştov Özel Ödülü ile onurlandırılır.
- Yine 1978 yılında, “Donumdaki Para” öyküsü ile Türk Dil Kurumu'nun Öykü Ödülü’nü kazanır.
- 1979’da “Uçtu Uçtu Ali Uçtu” adlı kitabı ile İstanbul Çocuk Kitapları Fuarı’nda masal dalında birincilik ödülünü elde eder.
- 1997’de TÖMER En Başarılı Çocuk Kitapları Yarışması’nda ikincilik ödülü alır. Aynı yıl, tüm eserleriyle İzmir Ödülü’ne değer görülür.

2.4 İlgili Araştırmalar

Bu bölümde konu üzerine yapılan doğrudan ve dolaylı çalışmalar bulunmaktadır.

2.4.1 Değerler Eğitimi Üzerine Yapılan Çalışmalar

Özübal (2024), Sevda Müjgan Yüksel’in çocuk edebiyatı ürünlerini nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi kullanarak ele almış ve eserlerin çözümlenmesi kısmında da betimsel analizi tercih etmiştir. Roman ve hikâyelerden oluşan on üç çocuk kitabı, Türkçe Dersi Öğretim Programında yer alan on kök değer bakımından incelenmiştir. İncelenen öykü kitaplarında sevgi ve sorumluluk değerlerine daha çok yer verildiği, romanlarda ise sevgi değerinin ön plana çıktığı sonucuna varılmıştır. En az işlenen değerlerin ise vatanseverlik ve sabır olduğu ve Sevda Müjgan Yüksel’in incelenen eserlerinin içerik ve biçim özellikleri bakımından çocuk edebiyatına uygun olduğu belirtilmiştir.

Vural (2023), Sevim Ak’ın eserlerini on kök değer açısından ele aldığı yüksek lisans tezinde yirmi bir çocuk kitabını analiz etmiştir. Çalışmada doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Bulgulara göre, sevgi, saygı ve dostluk değerlerine daha fazla

vatanseverlik değerine ise daha az yer verildiği gözlemlenmiştir. MEB (2017) tarafından belirlenen on kök değer baz alındığında Sevim Ak'ın incelenen çocuk kitaplarının sekiz kök değeri barındırdığı, değer eğitimi için kullanılabileceği sonucuna varılmıştır.

Yaman'ın (2023), değerler eğitimi üzerine yaptığı çalışmada, ele alınan eserlerde gözlemlenen toplam yirmi altı değerden sekizinin kök değerler listesinde yer aldığını, bu değerlerin “adalet, dostluk, dürüstlük, sabır, saygı, sevgi, vatanseverlik, yardımseverlik” olduğunu belirtmiştir. Çalışmada belirtilen sekiz değerle birlikte bunları destekleyecek nitelikte benzer değerlerin saptandığı dile getirilmiştir. “Kelile ve Dimne”de en çok akıl değerine, “Mantiku't-Tayr”da sevgi değerine, “Mesnevi”de ise akıl değerine yer verildiği görülmüştür. İncelenen değerler arasında özdenetim ve sorumluluk değerlerinin öne çıkmadığı dile getirilmiştir.

Yar Sevmiş (2023), doktora tezinde, ilkokul üçüncü sınıfta bulunan 13 öğrenciyi ölçüt örneklem yoluyla seçmiştir. Yapılan etkinlikler sayesinde öğrencilerin birlikte çalışma, sevgi, saygı, dostluk, adalet, vatanseverlik, dürüstlük, özdenetim, sabır, sorumluluk gibi değerlere karşı duyarlılıklarının arttığı sonucuna varmıştır. Araştırmada, öğrencilerin çevre ve hayvan hakları konusunda daha bilinçli oldukları ve bu alanda girişimde bulundukları belirlenmiştir.

Ömer Seyfettin'in hikâyelerini kök değerler ve değerler eğitimi açısından ele aldığı yüksek lisans tezinde Altıntaş (2023), incelediği 25 kitapta en çok ulaşılan değerın dürüstlük olduğunu; en az işlenen değerın ise dostluk olduğunu belirtmiştir. İncelenen eserlerin 86 kök değer içerdiği, kök değerler bakımından zengin olduğu dile getirilmiş ve Türkçe derslerinde kullanılması önerilmiştir. Eserlerin, değerler eğitimi açısından benzersiz olduğu sonucuna varılmıştır.

Aykaç (2023), Binbir Gece Masallarını iki açıdan ele almıştır. Kök değerleri belirlemeye çalışırken bir yandan masalların çocuk edebiyatına katkısını belirlemeyi amaç edinmiştir. Prof. Dr. Ziyat Akkoyunlu'nun “Arapça Kaynaklardan Binbir Gece Masalları ve Türk Masallarına Tesiri” adlı kitapta bulunan masalların esas alındığı doktora tezinde betimsel ve içerik analizi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda on kök değerın masallarda çeşitli ifadelerle yer aldığı ve 2599 değeri barındıran masalların değer eğitiminde kullanılabilecek zengin bir kaynak olduğu belirtilmiştir. Ayrıca çocuğa görelık ilkesine

göre ele alınan eserler iç yapı özellikleri bakımından incelenmiş ve eserlerden çocuk edebiyatı alanında yararlanılabileceği ortaya konmuştur.

Kaya ve Gül (2023), Adam Blade'in "Canavar Peşinde" adlı çocuk kitapları serisinden ölçüt örneklem yöntemiyle 11 çocuk kitabını seçerek kök değerler açısından inceleme yapmışlardır. Doküman analizi kullanılan çalışmada, verilerin değerlendirilmesi betimsel analiz yoluyla yapılmıştır. 711 kök değerinin tespit edildiği eserde, en sık işlenen değerlerin özdenetim, yardımseverlik, sorumluluk olduğu belirtilmiştir.

D. Çetinkaya (2022), Ali Ekrem Bolayır'ın şiirlerini çocuk edebiyatı ve değerler eğitimi bakımından incelediği yüksek lisans tezinde ayrıntılı bir çalışma yürütmüştür. Nitel çalışma yönteminin kullanıldığı araştırmada Ali Ekrem Bolayır'ın "Şiir Demeti" adlı kitabında bulunan 75 şiir incelenmiştir. Kök değerleri de içeren 14 değer bakımından incelenen şiirlerde en çok yer verilen değer özdenetim olduğu belirtilmiştir. Saygı değerinin ise diğer değerlere oranla daha az yer aldığı gözlemlenmiştir.

Acemoğlu (2022), Ömer Seyfettin'e ait 166 öyküyü Erol Güngör'ün belirlediği değerler bağlamında incelediği ve öğretmen görüşlerine yer verdiği doktora tezinde; hikâyelerin duyarlık, vatanseverlik ve çalışkanlık değerlerine daha çok yer verdiği sonucuna varmıştır. Tespiti yapılan 715 değerden misafirperverlik, temizlik, özdenetim ve barış değerlerinin yetersiz olduğu belirtilmiştir. Araştırma sonuçlarından hareketle Ömer Seyfettin'in öykülerinin dil ve anlatım bakımından herkesin anlayabileceği sadelikte olduğuna değinilmiş ve Türkçe derslerinde değerleri aktarırken bu öykülerin kullanılması tavsiyesinde bulunulmuştur.

İsaoğlu (2022), tarafından yapılan yüksek lisans tezinde 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda yer alan kök değerler kıstas alınarak Oğuz Tansel'in masalları incelemeye alınmıştır. Nitel araştırma yöntemine dayanan bu çalışmada, verilerin analizinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. 19 masal kitabında 598 değer tespiti yapılmış en sık ulaşılan değer sevgi, en az ulaşılan değer dostluk olduğu görülmüştür. Araştırma sonucunda masalların, kök değerlerin aktarılmasında kullanılabilecek kaynak niteliğinde olduğu belirtilmiştir.

Erkek (2022), çalışmasında Türkçe Dersi Öğretim Programı'ndaki on kök değerinin öğretime yönelik metin derlemesi yapmıştır. Şiir, öykü ve masal türlerinden oluşan 21

kitap ile çocuk şiirleri incelenmiştir. Çalışma materyallerinde, sevgi değerinin tekrarlanma sayısı fazla iken adalet değerinin daha az olduğu görülmüştür. Çocuklara, velilere ve öğretmenlere önerilerde bulunmuş.

İlhan (2022), Cahit Kaya'ya ait 12 eseri değerler eğitimi bağlamında yürüttüğü çalışmasında, nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizinden faydalanmış ve en fazla görülen değer sevgi olduğunu dile getirmiştir. Araştırmada Cahit Kaya'nın kitaplarının değerler eğitimi açısından yeterli düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çalık (2021) yaptığı araştırmada, Rıfat Ilgaz'ın yazdığı on iki çocuk kitabını incelemiş ve bu kitaplarda en yaygın olarak ele alınan temel değer yardımseverlik olduğunu belirlemiştir. Araştırma, özdenetim ve sevgi gibi değerlerin ise daha az vurgulandığını ortaya koymuştur. Her bir kitabın, farklı bir temel değeri öne çıkardığı ve kitaplar arasında değerler açısından bir çeşitlilik bulunduğu; kök değerler bakımından zengin olan kitapların değer kazandırma boyutunda kullanılabileceği sonucuna varmıştır.

Deveci (2021), Cahit Uçuk'un iki çocuk romanının değer eğitimi açısından incelediği çalışmasını kök değerleri de kapsayan adalet, dostluk, dürüstlük, özdenetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik, aile birliğine önem verme, bağımsızlık, barış, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, estetik, eşitlik, özgürlük, tasarruf değerleriyle sınırlandırmıştır. Betimsel analiz ve içerik analiz yaklaşımları ile birlikte doküman analizi yönteminin kullanıldığı çalışmada 50 farklı değer 740 kez tekrar edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Bundan hareketle incelenen çocuk romanlarının ulusal, dini ve kültürel açıdan geniş bir yelpazede değerlere sahip olduğu ifade edilmiştir. "Gümüş Kanat" ve Türk İkizleri" adlı romanlarda en çok örneğe sahip olan değer sevgi, en az bulguya sahip olan değerlerin ise özgürlük, barış ve eşitlik olduğu belirlenmiştir.

Duyar (2021), Sara Şahinkanat'ın okul öncesine yönelik yazmış olduğu sekiz kitabı değer eğitimi bağlamında incelemiş ayrıca MEB okul öncesi eğitim programında yer alan becerilere, değerlere ve kavramlara göre irdelemiştir. Araştırma sonunda incelenen eserlerde sevgi kök değerinin öne çıktığını; adalet, dürüstlük, tasarruf ve estetik değerlerinin hiç bulunmadığını belirtmiştir. Ayrıca, kitaplarda "karar verme" becerisi ve "duygu" kavramlarının sıkça yer aldığı gözlemlenmiştir.

Kıymaz ve Altay (2021), Behiç Ak'ın kaleme aldığı “Tavşan Dişli Bir Gözlemcinin Notları” adlı kitabı Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda bulunan on kök değere göre incelemişlerdir. Makalede doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Dostluk, dürüstlük, özdenetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk ve yardımseverlik değerlerine eserde yer verildiği tespit edilirken vatanseverlik değerine ait bir bulgunun öne çıkmadığı ifade edilmiştir. Araştırma sonucunda çocuk kitabının, incelemesi yapılan özellikleri bakımından zengin bir içeriğe sahip olduğu, bu nedenle Türkçe ders kitaplarında yer verilebileceği değerlendirilmesinde bulunulmuştur.

Bulut (2021), Ayla Kutlu’nun “Merhaba Sevgi” adlı çocuk romanını değerler ve kök değerler bakımından incelemeyi amaç edindiği makalesinde, nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizini kullanmıştır. Verilerin çözümlenmesinde içerik analizinden yararlanmıştır. Türkçe Öğretim Programında bulunan kök değerleri de içeren eserde 42 farklı değere ulaşılmıştır. Eserde en fazla geçen değer sevgi, en az işlenen değer ise vatanseverlik olduğu gözlemlenmiştir.

Miyase Sertbarut’un romanlarını inceleyen Han-Türkyılmaz (2020), makale çalışmasında nitel araştırma yaklaşımıyla doküman incelemesi tekniğini kullanmışlardır. Değerlerin incelenmesi, olumlu ve olumsuz olmak üzere her kitap için iki başlık altında ele alınmıştır. Üzerinde çalışılan on bir romanda olumlu olarak en çok işlenen değer sevgi, olumsuz olarak en çok geçen değer dürüstlük olduğu ortaya konmuştur. Bağımsızlık değerine olumlu veya olumsuz olarak hiçbir romanda öne çıkmadığı vurgulanmıştır. Eserlerde tespiti yapılan diğer değerlerin “adalet, aile birliğine önem verme, barış, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, estetik, eşitlik, özgürlük, saygı, sorumluluk, tasarruf, vatanseverlik, yardımseverlik, dostluk, özdenetim ve sabır” olduğu belirtilmiştir. Romanların özellikle sevgi ve dürüstlük değerlerinin eğitiminde tercih edilebileceği sonucuna varılmıştır.

Er (2020), yaptığı çalışmada Bestami Yazgan’ın şiir, masal ve hikâye türünde kaleme aldığı eserlerdeki değerleri belirlemeye çalışmıştır. Bestami Yazgan’ın eserlerinde Türkçe Öğretim Programında yer alan bütün kök değerlere değinildiği, en sık sevgi değerine en az ise adalet değerine yer verildiği gözlemlenmiştir. Bestami Yazgan’ın hikâyelerinin kök değerler açısından zengin olduğu dile getirilmiştir. Ortaokul Türkçe

ders kitaplarında Bestami Yazgan'ın hikâyelerine yer verilebileceği önerisinde bulunulmuştur.

Kalfa (2020), Ümit Kaftancıoğlu'nun çocuk kitaplarını değerler eğitimi açısından ele aldığı yüksek lisans çalışmasında, incelediği on kitabın değerler eğitimine uygun olduğunu belirtmiştir. Beş roman, dört masal, bir destandan oluşan çocuk kitaplarındaki değerleri Schwartz'ın Değer Sınıflandırma Ölçeğine göre belirlemiştir. Çalışma sonuçlarına göre kitaplarda en çok bulunan değer iyilikseverlik iken en az yer verilen değer gelenekselliklerdir. Yazarın kitaplarda seçilen kahramanları genellikle kendi çevresinden ve kırsal yaşamdan seçtiği ve kitapların değerleri aktarma bakımından zengin bir içeriğe sahip olduğu belirtilmiştir.

Akman (2020), Türkçe Eğitimi alanında değerler eğitimi üzerine yapılan çalışmaları derlediği yüksek lisans tezinde doküman tarama yöntemlerinden meta-analiz kullanmıştır. Ulusal Tez Merkezi aracılığıyla konu ile ilgili 137 teze ulaşmış ve danışman, konu, veri inceleme yöntemleri, yayımlanan yıl gibi değişkenlere göre inceleme yapmıştır. En çok yüksek lisans düzeyinde çalışmanın olduğu ve bu düzeyde Türkçe eğitimi alanında İnönü Üniversitesi'nin bir adım önde olduğu; doktora alanında ise Atatürk Üniversitesi'nin çalışmalarının öne çıktığı sonucuna varmıştır. Çalışmada, birden fazla araştırmacı tarafından incelenen yazarların fazla olduğu, en çok incelenen konunun Türkçe ders kitapları olduğu ve bu kitapların değerleri aktarmada yetersiz olduğu, nitel araştırma yöntemlerine sıkça başvurulduğu, en çok sevgi değerine ulaşıldığı belirtilmiştir.

Nurettin Topçu'ya ait eserleri on kök değer ve altı alt değere göre incelediği yüksek lisans tezinde Güner (2019), değerlerle ilgili doğrudan ve dolaylı olarak aktarılan 905 değer tespiti yapmıştır. Örneklem yöntemiyle seçilen eserlerin değerler bakımından zengin olduğu, değer eğitiminde kullanılabileceği dile getirilmiştir. Eserlerde en az dostluk, en fazla ise sorumluluk ve ahlak değerlerine yer verildiği görülmüştür.

Özay (2019), Ülker Köksal'ın roman kitaplarını tarama modelini kullanarak değerler eğitimi açısından incelemiştir. Yazarın 1995-2007 yılları arasında kaleme aldığı sekiz romanı araştırmaya konu edilmiştir. Romanlarda, belirlenen 25 değerden 24'üne ulaşıldığı, sadece iffetli olma değerinin görülmeyeceği sonucuna varılmıştır. En çok işlenen değer ise sevgi olduğu belirlenmiştir. Değerler bakımından zengin bir içeriğe sahip olduğu belirtilen "Benim Sevgili Genim" adlı romanda 48 değer tespiti yapılmıştır.

Çelikten (2019), Nezihe Meriç'in 1986-2007 yılları arasında yayımlanan 11 çocuk kitabını değerler eğitimi açısından incelemiştir. Sosyal Bilgiler ve Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinin öğretim programlarında vurgulanan değerlerden yola çıkarak, bu değerlerden on beş tanesini içeren bir liste hazırlamıştır. Bu listeye göre tarama modeliyle veri toplamıştır. Çalışma sonuçlarına göre kitaplarda en çok bulunan değer bilimsellik iken en az yer verilen değerler ise adaletli olma ve tutarlı olmadır. Kitaplarda argo konuşmalara yer verilmesi ve zararlı alışkanlık sahibi kahramanların yadırganmaması çocuklara kötü örnek olmasından dolayı eleştirilmiştir.

Özdemir ve Akıncı (2019), Aytül Akal'ın romanlarını saygı değeri bakımından inceledikleri makalede nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizini kullanmışlardır. Akal'a ait "Süper Gazeteciler 1, Süper Gazeteciler 2-Parktaki Esrar, Süper Gazeteciler 3-Likörlü Çikolata, Süper Gazeteciler 4-Belalı Davetiye, Zombili Mombili Roman" isimli romanlarla sınırlandırılan çalışmada saygı değeri ile ilgili elde edilen sonuçların başında "diğer insanların kişiliklerine değer verme" tutumu olduğu gözlemlenmiştir.

Küçük'ün (2019), yaptığı bu çalışmada 2018-2019 yıllarında 6-8 yaş aralığındaki çocuklara yönelik yayımlanmış kitaplarda bulunan değerleri belirlemeye çalışmıştır. Çalışmada en çok sevgi değerine en az ise vatan sevgisi değerine yer verildiği gözlemlenmiştir. İncelenen çocuk kitaplarının bazılarının değerleri doğrudan, bazılarının dolaylı yoldan aktardığı, kitapların %92'sinde değerlerin olumlu olarak işlendiği %8'inde ise değerlerin olumsuz işlendiği görülmüştür.

Açıkel (2018), Yunus Emre'nin "Divân" ve "Risâletü'n-Nushiyye" kitaplarını kaynak taraması ve betimsel analiz tekniğiyle içerik çözümlemesi yaparak değerler eğitimi açısından incelemiştir. Araştırmaya konu edilen kitaplarda on kök değere doğrudan veya dolaylı olarak değinildiği bu değerler dışında birtakım değerlere de yer verildiği belirtilmiştir. Yunus Emre'nin eserlerinin değerler bakımından zengin özellikler taşıdığı sonucuna varılmıştır.

Kaçmaz (2018) yüksek lisans tezinde Cahit Zarifoğlu'nun masal kitaplarında yer alan değerleri saptamayı ve masalları söz varlığı açısından incelemeyi amaçlamıştır. Betimsel tarama yöntemi ve doküman inceleme modeliyle yapılan çalışmada masallar; bireysel değerler, sosyal değerler ve söz varlığı başlıklarında toplanarak incelenmiştir. Masalların, çocukların seviyesinin üstünde sözcükler barındırdığı, değerlerin

işlenmesinde olumsuz örnekler de verilerek çocukların ders çıkarmasının amaçlandığı vurgulanmıştır. Yapılan çalışma sonucunda genel olarak incelenen eser dilinin sade ve anlaşılır olduğu, yazarın eğitirken eğlendirebildiği, sağlam karakterli çocukları yetiştirmeyi amaçladığı belirtilmiştir.

Gümüş (2017) lisansüstü çalışmasında, Aytül Akal'ın çocuk romanlarında iletmek istediği değerleri tespit ederek incelenen romanların değer eğitimi açısından taşıdığı önemi belirlemeyi ve çocukların hayatlarını şekillendirmede bir kaynak olarak kullanılabilirliğini saptamayı hedeflemektedir. Nitel araştırma yöntemine göre doküman inceleme tekniği kullanılmıştır. Ortaokul Sosyal Bilgiler ve Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programları ile Değerler Eğitimi Yönergesi'nden yararlanılarak 44 değer belirlenmiştir. Schwartz'ın Değerler Sınıflandırması esas alınarak sekiz roman incelenmiştir. Gümüş, Aytül Akal'ın romanlarının değerler eğitimi açısından kaynak olarak kullanılabileceğini belirtmiştir. Çalışmada iyilikseverlik ve geleneksellik değerlerine sıkça yer verilirken bağımsız ve özgür düşünebilme, girişimcilik, iletişime açıklık, kanaatkârlık, özgüven, selamlaşmak, vatanseverlik değerlerine az yer verildiği görülmüştür.

Kuru (2016), Ayşe Yamaç'ın çocuk romanlarını değerler eğitimi ve dil zenginliği bakımından incelediği çalışmasında, doküman incelmesi yöntemi kullanmıştır. Romanlar, belirlenen on iki değer bakımından incelenmeye alınmıştır. Çalışmanın konusu olarak ele alınan yedi romanda doğrudan veya dolaylı olarak toplamda 527 değere yer verildiği gözlemlenmiştir. Değerler bakımından zengin olan eserin "Düşler Ötesi" adlı roman olduğu belirtilmiştir. Kitapların değerler eğitimi açısından zengin kaynak teşkil ettiği vurgulanırken sevgi değerine sıkça yer verildiği, aile birliği değerinin daha az öne çıktığı gözlemlenmiştir. İncelenen eserlerin atasözlerini daha az içermesine rağmen deyim ve kalıp sözler bakımından zengin olduğu soncuna ulaşılmıştır.

Gürsoy Tavuş (2015), Gülten Dayıoğlu'nun hikâyelerini incelediği yüksek lisans tezinde, değerler eğitimini ele almıştır. Kahramanları çocuk olan hikâyelerin hedef kitlesindeki okuyucuların dikkatini çekecek şekilde kurgulandığı dile getirilmiştir. Gülten Dayıoğlu'nun 93 hikâyesinin incelendiği çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelenmesi tercih edilmiş ve betimsel analiz kullanılmıştır.

Çayır Çevik (2014), nitel araştırma yöntemi ve tarama modelini kullandığı çalışmasında Dede Korkut Hikâyelerini değerler açısından incelemiş, 100 Temel Eser içerisinde yer alan bu kitaplardan değerlerin aktarılması noktasında yararlanılıp yararlanılamayacağını tespit etmeyi hedeflemiştir. Türkçe Öğretim Programları referans alınarak belirlenen değerlerin hikâyelerde yer aldığı sonucuna ulaşılmıştır. Değerler bakımından zengin olan hikâyenin “Dirse Han Oğlu Boğaç Han Hikâyesi” olduğu dile getirilmiş, sevgi değerine daha fazla yer verilirken hoşgörü değerine daha az yer verildiği gözlemlenmiştir.

2.4.2 Muzaffer İzgü’nün Eserleri Üzerine Yapılan Çalışmalar

Muzaffer İzgü’nün eserleri üzerine yapılan tezlerin içeriği ve niteliği analiz edilerek, bu tezler ile yürütülen çalışma arasındaki farklılıklar tespit edilmiştir.

Poyraz (2024) yaptığı çalışmada, Muzaffer İzgü’nün “Ökkeş” serisini nezaket stratejileri bağlamında incelemiştir. Doküman analizi ile toplanan veriler, nitel araştırma yöntemlerinden betimsel analiz ve semantik analizle çözümlenmiştir. Araştırma neticesinde Brown ve Levinson (1978,1987)’in nezaket stratejilerinin Ökkeş Serisi’nde kullanıldığı belirlenmiştir.

H. Şahin (2023), Muzaffer İzgü’nün “Ökkeş” serisinde bulunan çocuk kitaplarını nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yöntemi ile incelediği çalışmasında çocuğa görelilik ilkesini kıstas almıştır. Tasarım, resim ve söz varlığı açısından çocuk kitaplarının seviyeye uygun olduğu görülmüştür. Kitaplarda yöresel ağız söylemlerine yer verildiği, basım hatalarının bulunduğu dile getirilmiştir. Evrensel hak ve özgürlükler, milli değerler bakımından eserlerin zengin olduğu, çocuk edebiyatı ilkelerine uygun olduğu belirtilmiştir.

Kazan (2022), Muzaffer İzgü’nün romanlarını söz varlığı açısından incelemiştir. Üzerinde çalışılan 38 eser, içerik analizi kullanılarak çözümlenmiştir. Yazarın romanlarında, farklı söz varlığı öğelerine yer verdiği saptanmıştır. En sık kullanılan öğeler ikilemeler, ardından deyimler, ilişki sözleri, Anadolu ağızları, terimler, yabancı sözcükler ve tekerlemeler olarak belirlenmiştir. Çocuk romanlarında sadece bir bilmece bulunmuş, argo sözcükler, kalıplaşmış ifadeler ve atasözleri ise diğer öğelere göre daha az kullanılmıştır.

R. Aslan (2022) yaptığı çalışmada Muzaffer İzgü'nün "Ökkeş" adlı roman serisini söz varlığı açısından incelemiş ve söz varlığının Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda bulunan kazanımlara uygunluğunu tespit etmeye çalışmıştır. Karşılaştırma sonucunda elde edilen bulgular, Ökkeş serisinin söz varlığının çocuk edebiyatı alanında yazılmış diğer kitapların seviyesinde olduğunu göstermiştir. Ökkeş serisi Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer alan söz varlığı kazanımlarına göre de değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda serinin öğretim programındaki söz varlığı kazanımlarını önemli ölçüde karşıladığı belirlenmiştir. Eserlerin, okullarda kullanılabilecek uygunlukta okuma materyali olduğu gözlemlenmiştir.

Çetin Bozdaş (2022), yaptığı çalışmada Muzaffer İzgü ve Rıfat Ilgaz'a ait çocuk kitaplarını betimsel analiz kullanarak incelemiştir. Muzaffer İzgü'nün Anneannemin Akıl Almaz Maceraları serisi, Rıfat Ilgaz'ın Bacaksız serisi mizah kuramları bakımından incelenmiştir. İncelenen eserlerde Anneannemin Akıl Almaz Maceraları'nda en çok yer verilen kuramın uyumsuzluk kuramı, en az kullanılan kuramın üstünlük kuramı olduğuna değinilmiştir. Bacaksız serisi çocuk kitaplarında en çok yer alan kuramın uyumsuzluk kuramı, en az yer verilen kuramın ise rahatlama kuramı olduğu sonucuna varılmıştır.

B. Akyüz (2022) yapmış olduğu çalışmada Muzaffer İzgü tarafından kaleme alınmış 13 romanı halk bilimi unsurları çerçevesinde incelemiştir. Araştırma neticesinde romanların halk bilimi unsurları bakımından zengin olduğu saptanmıştır.

Şimşek (2022), Muzaffer İzgü'nün romanlarında ağız özelliklerini incelemeye çalışmış, verileri doküman analizi ile toplamış, içerik analizi ile çözümlemiştir. Araştırmada Muzaffer İzgü'nün "Halo Dayı ve İki Öküz, Kara Pamuk, Zıkkımın Kökü" adlı romanlarının Türkiye Türkçesi ağızlarına yönelik zengin söz varlığı öğeleri içerdiği belirlenmiştir. Toplam 555 söz varlığı ögesi belirlenmiştir.

Uluer (2022), çalışmasında Muzaffer İzgü'nün eserlerini sosyal meseleler açısından incelemiştir. İzgü'ye ait 28 hikâye kitabı, sosyal meseleler açısından ayrı başlıklar altında ele alınıp değerlendirilmiştir. En çok yer verilen sosyal meselenin ekonomik sorunlar olduğu, ayrıca sağlık kurumlarının yetersizliği ve bu sektör çalışanlarının vurdumduymazlığı ile din gibi meselelerin de eleştirel bir bakış açısıyla işlendiği belirtilmiştir.

Genç (2019) çalışmasında Muzaffer İzgü'nün eserlerini olay örgüsü ve mizah yönünden incelemiştir. Eserlerin, toplumun çeşitli kesimlerinden insanların sorunlarını mizahi bir dille ele aldığı ve bu yolla eleştirel düşünmeyi teşvik ettiği vurgulanmıştır. İzgü'nün öykülerinde özellikle ekonomik ve siyasi konulara dair keskin gözlemler bulunduğu, memurlar ve onların geçim sıkıntılarının sıkça işlendiği belirtilmiştir. Eserlerde kullanılan dilin sade ve anlaşılır olduğu, yazarın halkın içinden biri olarak yazdığı realist anlatımlarla okuyucunun kendi hayatından parçalar bulmasına olanak tanıdığı dile getirilmiştir.

Sahil (2019) yapmış olduğu çalışmada Muzaffer İzgü'ye ait beş çocuk kitabını, çocukların eleştirel düşünme becerisine katkısı bakımından incelemiştir. Öykülerin; çocukların eleştirel düşünme becerilerini geliştirmelerine yardımcı olurken mizah öğeleriyle de onları güldürmeyi amaçladığı dile getirilmiştir. Yazarın sade ve anlaşılır dili olduğu çocukların dil becerilerini ve eleştirel düşünme yetilerini desteklediği söylenmiştir. Öykülerdeki örtük mesajların ve karşılaştırmaların çocukların problem çözme ve yaratıcı düşünme becerilerini geliştirdiği sonucuna varılmıştır.

Öztatar (2019) Christine Nöstlinger'in ve Muzaffer İzgü'nün romanlarını ele almış, betimsel yöntem kullanarak eserlerin karşılaştırmalı çözümlemesini yapmıştır. “Kaçak Kız” romanının birinci çocuğun psikolojisi üzerinde daha somut ve net veriler sunduğu, Christine Nöstlinger'in “İlse Evden Kaçtı” eserinde ise İlse'nin psikolojisine dair daha sınırlı bilgiye yer verildiği belirlenmiştir. Her iki romanda da aile baskısı ve aşırı tepkilerin çocukların ruh sağlığını olumsuz etkilediği belirtilmiştir. Üzümlü'nün sınav baskısının ve İlse'nin ilgisizlik ve sevgisizlikle karşılaşmasının, çocukların psikolojik bozukluklarının ana nedenleri olarak öne çıktığı üzerinde durulmuştur.

Sırakaya (2018), Muzaffer İzgü'ye ait yedi romanı değerler eğitimi açısından incelediği çalışmada, Schwartz Değer Ölçeği'nden yararlanmıştır. Kitaplarda 10 ana değer 44 alt değer tespit edilirken 13 alt değer öne çıkmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma sonuçlarından hareketle Muzaffer İzgü'nün incelenen kitaplarında, öne çıkan değerleri kazandırma amacıyla değerler eğitiminde materyal olarak kullanılabileceği, özellikle 7. ve 8. sınıf seviyelerindeki öğrencilere okutulabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Sarıkaya (2018), Muzaffer İzgü'nün çocuk romanlarından örneklem seçerek bu eserlerde bulunan karakterlerin geliştirme biçimleri, nitelikleri, çeşitleri, karakter eğitimi açısından incelenmiştir. Çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden doküman inceleme yöntemi kullanılmıştır. Ana karakterlerin genellikle açık, yan karakterlerin ise daha kapalı bir kişilik yapısına sahip olduğu belirtilmiştir. Eserlerdeki karakterlerin, karakter eğitimi amacıyla kullanılabilecekleri sonucuna ulaşılmıştır.

Mercan (2018), Muzaffer İzgü'nün öykülerindeki dil kullanımını biçembilim açısından incelemeyi amaçlamıştır. İzgü'nün üç öyküsünün, yabancıların anlayabilmesi için Türkçe dilbilgisi ve kültürel bilgi gerektirdiği vurgulanmıştır. Öykü dilinin, ana dilini konuşanlar için basit olsa da başlangıç ve orta seviye öğrenciler için zor olduğu ve yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde anlam açısından uygun olmadığı ortaya konmuştur.

Pekaslan Özdaş (2018), Muzaffer İzgü'nün *Ökkeş* adlı roman serisini, değerler eğitimi bağlamında ve eserlerin şekil ile içerik özellikleri açısından ele aldığı makalesinde, nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi ve hikâye haritası yöntemini kullanmıştır. İzgü'nün serinin on kitabını, kendi çocukluk hatıralarından yola çıkarak ele aldığını, duru ve sade bir dil kullandığını, kısa ve anlaşılır cümle yapısıyla okuyucunun yaş seviyesini yakaladığını dile getirmiştir. Yardımseverlik, aile sevgisi, çalışkanlık, ahlak, yaşama sevgisi değerlerinin eserlerin tamamında bulunduğu saptanmıştır. Dayanıklılık değerinin yedi, doğa ve hayvan sevgisi değerlerinin beş, arkadaşlık değerinin sekiz, doğruluk ve dürüstlük değerlerinin yedi, fedakârlık değerinin yedi kitapta yer aldığı belirtilmiştir. Bu değerler dışında paylaşma, aşırı isteklerden uzak durma değerlerine de kitaplarda değinildiği sonucuna ulaşılmıştır. Üslup olarak anlaşılır olduğu, mizahi öğeler barındırdığı, oyucuların kahramanlarla bağ kurabilecekleri söylenmiş ve bu nedenle eserlerin çocuklar tarafından keyifle okunabileceği ortaya konmuştur.

Çelikkaya Ş. (2016) Muzaffer İzgü'nün hayatını, sanatını, romancılığını konu edindiği çalışmasında, ayrıca romanları yapı bakımından da incelemiştir. Romanlarda zaman, mekân ve karakterlerin, olay örgüsüyle uyumlu bir şekilde kurgulanarak ana iletiyi desteklediği belirtilmiştir. Yoksulluğun, bu unsurların birleşimiyle olay örgüsünün temelini oluşturduğu ve yazarın yaşamından kesitler sunulduğu dile getirilmiştir.

M. Akyüz (2014), İzgü'nün rastgele seçilen 30 eserini doküman analizi yöntemiyle inceleyen çalışmasında, çocuk edebiyatının temel ilkelerine dayanarak kitapları hem biçimsel hem de içeriksel açıdan değerlendirmiştir. İnceleme sonucunda, kitapların tasarımlarının çocukların gerçeklik algısıyla uyumsuz olduğu, görsellerin yeterince dikkat çekici olmadığı ve yazarın didaktik bir anlatım tarzını benimsediği belirtilmiştir. Dil ve anlatım açısından, kitapların yüksek okunabilirlik sunduğunu ve yazarın en büyük başarısının, dil kullanımı ve anlatımındaki becerisi olduğu dile getirilmiştir.

İzgü'nün çocuklara yönelik hikâye ve romanlarını eğitsel iletiler bakımından ele alan Özaslan (2012), yöntem olarak içerik analizini kullanmıştır. Çalışmada İzgü'nün 10 hikâye kitabında 49 eğitsel ileti, 10 romanında 51 eğitsel ileti belirlenmiştir. Hikâye ve roman kitaplarının iletiler bakımından benzerlik gösterdiği ifade edilmiştir. Kurallar, kendini ifade etme, iletişim, ilişkiler, değer/tutum/davranış, çevre/doğa ve sosyal saptanan eğitsel temalar olarak ortaya konmuştur.

Köse (2011), yapmış olduğu çalışmada Muzaffer İzgü'nün “Anneannemin Akıl Almaz Maceraları” serisini eğitsel iletiler çerçevesinde ele almıştır. Araştırmada seride bulunan 80 öykü, hikâye haritası yöntemine göre incelenmiştir. Sevgi, saygı, fedakârlık, çalışkanlık, okuma sevgisi, hayvan ve doğa sevgisi, aile sevgisi, gelenek ve göreneklere bağlılık, etrafa duyarlılık gibi eğitsel iletilere çokça yer verildiği görülmüştür.

Kumbasar (2011), Muzaffer İzgü'nün romanlarını değerler eğitimi bağlamında incelediği araştırmasında tarama modelini kullanarak, Sosyal Bilgiler ile Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Programı'ndaki 25 değeri içeren bir liste oluşturmuştur. Bu değerler doğrultusunda yapılan incelemede, romanlarda en sık işlenen değerin sevgi olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca saygı, yardımlaşma, çalışkanlık ve temizlik gibi değerlerin de belirgin şekilde yer aldığı saptanmıştır. Barış, tutumluluk, bilimsellik ve cesaret gibi değerlerin ise daha az işlendiği ifade edilmiştir. Eserlerde alçakgönüllülük değerine dair herhangi bir bulguya yer verilmediği ve olumsuz davranış örneklerinin de yer aldığı sonucuna varılmıştır.

Koşkunlu (2008) çalışmasında çocuk yazını alanında Muzaffer İzgü tarafından kaleme alınan “Anneannemin Akılalmaz Maceraları” kitap serisindeki aile kavramını çocuk gelişimi açısından incelemiştir. Çalışmada yazarın kitaplarında yarı-demokratik bir

aile yapısının hâkim olduğu belirtilmiştir. İzgü'nün öykülerinde genellikle orta halli veya maddi olarak sıkıntı çeken aileleri konu edindiği dile getirilmiştir.

Muzaffer İzgü'nün “Anneannemin Akıl Almaz Maceraları” serisinde arkadaşlık kavramını çocuk gelişimi açısından inceleyen Ağzıbüyük (2008), kaynak taramasını kullanmıştır. Araştırma sonucunda arkadaşlık kavramına dair çocuklara rehberlik eden, paylaşım, yardımlaşma ve kalıcı dostlukların değerini vurgulayan birçok iletiye yer verildiği saptanmıştır.

Bayraktar (2008) yaptığı çalışmada, İzgü'nün bazı eserlerindeki eğitsel iletileri çözümlemiştir. Çalışmada iletilerin, ergenlik dönemindeki gençlerin çevreleriyle olan ilişkilerine ve kişilik, duygusal, ahlaki gelişimlerine olumlu katkılar sağladığı gözlemlenmiştir. Sonuç olarak 11-15 yaş dönemindeki çocukların seviyesine uygun bir dil kullanıldığı fakat günlük dildeki argo söylemlere de yer verildiği belirlenmiştir.

Yılmaz (2007) çalışmasında, Muzaffer İzgü'nün 12 romanını; tema, dil ve eğitsel iletiler açısından 10-12 yaş arası çocuklara uygunlukları bakımından değerlendirmiştir. Araştırmada ele alınan romanların, 10-12 yaş arası çocukların davranışlarını olumlu etkileyebileceği, kişilik gelişimlerine katkı sağlayabileceği ve eğitsel değer taşıdığı belirlenmiştir. Romanlarda arkadaş sevgisi, ailedeki eğitim anlayışı büyüklere karşı saygı ve anlayış, çalışan çocukların yaşadığı zorluklar vb. temaların öne çıktığı anlaşılmıştır. Romanlarda Türkçe kelimelere özen gösterildiği, yerel dil unsurları kullanıldığı ve argo kelimelerin nadiren yer aldığı ifade edilmiştir. Yabancı kelimelerin ise gerektiği kadar kullanıldığı, duyulara hitap eden ifadelerin yoğun olarak tercih edildiği vurgulanmıştır. Bazı dil seçimindeki eksiklikler dışında, romanların 10-12 yaş grubundaki çocuklar için uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

Eroğlu (2008), tarafından hazırlanan yüksek lisans tez çalışmasında, Muzaffer İzgü'nün çocuk kitapları mizahî yönden incelenmiştir. İzgü'nün 6 hikâye kitabı, 2 romanında mizah unsurlarının çokça kullanıldığı sonucuna varılmıştır.

F. Demir (2006) yapmış olduğu çalışmada Muzaffer İzgü'nün eserleri arasından 65 öykü kitabını seçip çocuk ve eğitim teması kapsamında incelemiştir. İncelemenin sonucuna göre eserlerde paylaşma, yardımlaşma, fedakârlık, vatan sevgisi ve çevreye saygı gibi değerlerin aşılandığı ifade edilmiştir. Eğitim temasının öykülerde öne çıktığı, öğretmenlerin genellikle fedakâr ve anlayışlı olarak tasvir edildiği vurgulanmıştır.

Öğrencilerin ise çoğunlukla düzenli ve çalışkan tipler olduğu, çocukların genellikle fakir olup çalışmak zorunda kalan karakterlerden seçildiği belirlenmiştir.

İnanç (2004) çalışmasında Muzaffer İzgü'nün MEB tavsiyeli kitaplarını Türkçe eğitiminin amaçlarına uygunluğu yönünden incelemiştir. Hikâyelerin içerik olarak Türkçe Eğitimi amaçlarına uygun olduğu ortaya konmuştur. Hikâyelerin mizahi unsurlar içerdiği, olumlu mesajlar verdiği ve öğretici olduğu belirtilmiştir. Hikâyelerin imla yanlışları içerdiği, bazı cümlelerde konuşma dilinden dolayı anlatım bozuklukları bulunduğu, cümlelerin Türkçe dil yapısına uygun olmadığı açıklanmıştır.

Koyun (1998) Alman ve Türk çocuk yazınında Eich Kastner ile Muzaffer İzgü'nün eserlerini metne dayalı yorumlama- çözümleme, içerik-kurgu ve çoğulcu yaklaşım açısından ele alıp incelemiştir. Her iki yazarın da çocukların günlük yaşamlarında karşılaşılabilecekleri olayları, onların bakış açısıyla ustaca aktaran yazarlar oldukları sonucuna varılmıştır.

BÖLÜM

3. YÖNTEM

Bu araştırmada nitel araştırma yönteminden yararlanılmıştır. “Nitel araştırma, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanabilir” (Yıldırım ve Şimşek, H., 2021, s. 37).

3.1 Araştırma Modeli

Bu çalışma sürecinde, Muzaffer İzgü'nün çocuk edebiyatı alanındaki eserlerde yer alan kök değerlerin bulunma durumlarını belirlemeye yönelik nitel araştırma desenlerinden durum çalışması yöntemi kullanılmıştır. Durum çalışması, çeşitli bilgi kaynaklarından yararlanarak bir veya birkaç durumu kapsamlı ve ayrıntılı olarak inceleyen nitel bir araştırmadır (Creswell, 2013/2021). Nitel veya nicel yaklaşımla yapılan durum çalışmalarında amaç belirli bir durumla ilgili sonuçlara ulaşmaktır. Bir veya birden fazla durumun derinlemesine incelendiği nitel durum araştırmasında bütüncül bir yaklaşım kullanılır. Durumlar çeşitlilik gösterdiği için sonuçlar genellenemez fakat benzer durumların anlaşılmasını kolaylaştıracak örnekler oluşturması beklenir (Yıldırım ve Şimşek, H., 2021). Araştırmada durum çalışması yöntemiyle Muzaffer İzgü'nün 1980- 1990 yılları arasında yayımlanan çocuk kitapları, Millî Eğitim Bakanlığının (MEB) değerler eğitiminde esas aldığı on kök değer ve bu değerlerle ilişkili tutum ve davranışlar sınıflandırmasına göre analiz edilmiştir.

3.2 Çalışma Materyalleri

Tez çalışması sırasında ölçüt örnekleme yoluyla Muzaffer İzgü'nün 1980-1990 yılları arasında çocuk edebiyatı alanında vermiş olduğu yirmi kitap incelenmiştir. Bu eserler şu şekilde sıralanmıştır: Bülbül Düdük (1980), Çizmeli Osman (1980), Yumurtadan Çıkan Öğretmen (1981), Karlı Yollarda (1982), Güldüren Uçurtma (1983), Kuş adalı Metin Kaptan (1985), Küçük Arı Büyük Ayı (1989), Al Yanaklı Hasan (1989), Kabakçı Amca (1989), Çingiraklı Çoban (1989), Can Dayım (1990), Duyduk Duymadık Demeyin (1990), Süpermen İstanbul'a Düştü (1990), Nasıl Şarlo Oldum (1990), Ufağım

Ama En Büyük Benim (1990), Konuşan Kedi (1990), Dedemin Bisikleti (1990), Bulutlara Simit Satan Çocuk (1990), Kurt Korkusu (1990), Altı Sepet Tek Bıyık (1990).

3.3 Verilerin Toplanması

MEB'in öğretim programlarında temel alınan on kök değer ile bu değerlere ilişkin tutum ve davranışlar hakkında bilgi toplanmıştır. Çalışmada kullanılan verilere; internet ortamından, kütüphanelerden ve yayınevlerinden ulaşılarak alan yazın taraması yapılmıştır.

Çalışmaya konu olan eserler baştan sona okunmuştur. Verilerin toplanma sürecinde doküman analizinden yararlanılmıştır. “Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar.” (Yıldırım ve Şimşek, H., 2021, s. 189). Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda (2019) yer alan on kök değere (adalet, dürüstlük, dostluk, özdenetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, yardımseverlik, vatanseverlik) ait ifadeler, fişleme çalışması yapılarak kaydedilmiştir. Dijital ortamda tablo içerisine aktarılan değerlerin hangi kitapta ve sayfada bulunduğu kayıt altına alındığından frekans değerleri de saptanmıştır. Araştırmacı ve uzmanlar özellikle baskın iletilerde kendini gösteren değerlere odaklanmış olup örtük biçimde sezdirilen veya öne çıkmayan değerler hesaba katılmamıştır. Ek olarak değerler belirlenirken olumlu ve olumsuz değer öğretimi arasında bir ayrım yapılmamıştır.

Ayrıca çalışmada, çocuk kitaplarında yer alan değerlerin incelenmesinin yanı sıra, kitapların okunabilirlik düzeylerinin değerlendirilmesi için Çetin-Uzun okunabilirlik formülünden yararlanılmıştır. Okunabilirliğin belirlenmesi için metinden 100 kelimelik bir kesit alınmıştır. İncelenen metinlerin toplam hece, kelime ve cümle sayıları saptanmıştır. Okunabilirlik formülü, kitapların dilsel karmaşıklığını ve çocukların anlayabileceği seviyede olup olmadığını ölçmek amacıyla kullanılmıştır. Böylece kitapların çocukların yaş ve gelişim seviyelerine uygun olup olmadığı belirlenerek sunulan değerlerin daha etkili bir şekilde içselleştirilip içselleştirilemeyeceği analiz edilmiştir. Bu yöntemle, metinlerin içeriği ve anlaşılabilirliği açısından objektif bir değerlendirme yapılması amaçlanmıştır.

3.4 Verilerin Analizi

Muzaffer İzgü'nün yirmi çocuk kitabındaki değerleri belirlemeye yönelik çalışmada, veriler doküman incelemesi yoluyla elde edilmiş ve nitel araştırma çalışmasına uygun olarak betimsel analiz yöntemi kullanılarak çözümlenmiştir. Betimsel analiz nitel araştırma sürecindeki en temel analiz yöntemidir. Bu analiz türünde, veri toplama yöntemleri olan görüşmeler, dokümanlar ve gözlemlerden elde edilen veriler; konu, soru ve tema özelinde çözümlenir. Toplanan veriler, doğrudan alıntılar kullanılarak incelenir ve sonuçlar bu alıntılarla desteklenerek sunulur. Betimsel analiz, bir konuyu görselleştirmek, tanımlamak ve açıklamak için kullanılan birincil düzeyde bir analiz şeklidir (Ekiz, 2020). Betimsel analiz, görüşmelerden elde edilen bilgilerin katılımcıların orijinal ifadelerine ve kullandıkları dilin özelliklerine bağlı kalınarak incelenmesi sürecidir. Bu analiz türünde katılımcılar tarafından kullanılan ifade biçimleri, metaforlar ve dilin sembolik öğeleri gibi unsurlar korunarak veriler değerlendirilir (Tutar ve Erdem, 2022).

3.5 Araştırmanın Geçerliliği ve Güvenirliği

Nitel araştırmalarda, verilerin detaylı bir şekilde sunulması ve araştırmacının bulgulara ulaşma sürecinin şeffaf bir biçimde ortaya konulması, çalışmanın geçerliliğini belirleyen temel unsurlardandır. Betimsel analizin tercih edildiği bir çalışmada; doğrudan alıntıların kullanılması ve bu alıntılar üzerinden çıkarımlarda bulunulması, çalışmanın geçerliliği açısından kritik bir rol oynamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, H., 2021). Bu doğrultuda belirlenen çocuk edebiyatı eserleri düzenli aralıklarla okunmuştur. Eserlerde belirlenen değerleri örnekleyen cümleler, doğrudan verilmiş, sayfa numaraları belirtilmiştir. Kitaplarda geçen her değer, ait olduğu değer alt başlığında kaydedilmiştir. İncelenen eserler, veri toplama ve analiz süreci, araştırma yöntemi detaylı olarak açıklanmıştır. Çalışmada araştırmacının belirlemelerinin bilimselliğini sağlamak amacıyla incelemeye başlamadan önce kitaplardan rastgele seçilen bazı bölümlerle ilgili belirlenen kök değerler için uzman görüşü alınmıştır. Çalışmada yer alan uzmanlar, üç doktora öğrencisi ve görevde bulunan üç Türkçe öğretmeninden oluşmaktadır. Bu öğretmenlerin öğretmenlik deneyim süreleri sırasıyla on yedi, on üç ve on yıl olarak belirlenmiştir. Verilerin analizi için Miles ve Huberman'ın (1994) güvenilirlik formülü

kullanılmıştır: $\text{Güvenirlilik} = \text{Görüş Birliği} / (\text{Görüş Birliği} + \text{Görüş Ayrılığı})$. Bu formül ile yapılan hesaplamalar sonucunda, kodlayıcılar arasındaki uyum oranı %92 olarak bulunmuştur. Bu da elde edilen bulguların daha sağlam temellere dayanmasını ve daha geniş bir akademik çevre tarafından kabul görmesini sağlamaktadır.

BÖLÜM

4. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, Muzaffer İzgü'nün belirlenen çocuk kitaplarının kök değerler açısından incelenmesi sunulmaktadır. Elde edilen bulgular, tablolar halinde sunulmuş ve yorumlanarak açıklanmıştır. Tablo 5'te inceleme sonucunda elde edilen sonuçlar sunulmuştur.

Tablo 5.
İncelenen Eserde Kök Değerlere İlişkin Bulgular

ESERLER	DEĞERLER										Toplam
	Adalet	Dostluk	Dürüstlük	Saygı	Sabır	Sevgi	Özdenetim	Sorumluluk	Yardımsverlik	Vatansverlik	
Bülbül Düdük	8	30	3	4	1	41	17	9	15	1	129
Çizmeli Osman	3		2		2	22	4	6	2		41
Yumurtadan Çıkan Öğretmen	8	8	4	2	1	24	5	9	5	1	67
Karlı Yollarda	4	1	4	1	9	11	9	3	11	4	57
Güldüren Uçurtma	5	2	2		8	10	6	5	8		46
Kuşadalı Metin Kaptan	12	4	10	4	9	22	8	12	13	1	95
Küçük Arı Büyük Arı		2	2	2	8	8	13	2	5		42
Al Yanaklı Hasan	10	3	8	4	5	24	16	15	5		90
Kabakçı Amca	4	3	2	4	6	20	2	5	6	5	57
Çıngıraklı Çoban	4		3		3	18	18	15	13		74
Can Dayım	6	13	13	7	11	18	4	10	10	9	101
Duyduk Duymadık Demeyin	17	5	3	30	4	5	12	3	4	3	86
Süpermen İstanbul'a Düştü	2		2		4		8	5	4	2	27
Nasıl Şarlo Oldum	3	7	2		8	6	6	2	3	1	38
Ufağım Ama En Büyük Benim		1			8	1			2		12
Konuşan Kedi	1	4	7		1	2	1	3	3	1	23

Dedemin Bisikleti	1	1		5	6	4	2	9	1	29	
Bulutlara Simit Satan Çocuk	1	1		2	3	8	6	2	1	24	
Kurt Korkusu	3	5		3	7	20	1	4		43	
Altı Sepet Tek Bıyık	1	2	1	1	1	1	1	3	12	23	
Toplam	88	89	73	61	100	254	160	110	126	41	1103

Muzaffer İzgü'nün incelenen çocuk kitaplarında toplam 1103 kök değerleri aktaran ifade olduğu ortaya konmuştur. Tablo 5'te görüleceği üzere 20 eserde en çok yer verilen kök değer 254 ifadede geçen sevgi değeridir. Bir sıralama yapılırsa bu değeri 160 ifade ile özdenetim, 126 ifade ile yardımseverlik, 110 ifade ile sorumluluk, 100 ifade ile sabır, 89 ifade ile dostluk, 88 ifade ile adalet, 73 ifade ile dürüstlük, 61 ifade ile saygı, 41 ifade ile vatanseverlik değerleri takip etmektedir.

Adalet değerine beş kitapta hiç verilmezken en çok bulunduğu “Duyduk Duymadık Demeyin” adlı masalda bir türlü uyuyamayan padişahın uyuduğu dönemde yönetime kızının geçmesi ve bu dönemde halkın adaletli bir şekilde yönetilmesi, bir süre sonra padişahlık sisteminin çökmesi işlenir.

Dostluk değeri kitapların üçünde öne çıkmamıştır. Daha çok “Bülbül Düdük” isimli romanda yoğun biçimde ele alınmıştır.

Dürüstlük değerine iki kitapta yer verilmemiştir. “Can Dayım”da yoğun olarak gözlemlenmiştir. Kitaplarda doğru sözlü olma, yalan söylememe, verilen sözü tutma, aileden gizli işler yapmama ve dürüstlüğün önemine değinilmiştir.

Saygı değeri dokuz kitapta hiç yer almazken üç kitapta en az saptanan değerler arasında yer almıştır. En sık yer aldığı eser “Duyduk Duymadık Demeyin” isimli masaldır. Masalda padişah ve makamına duyulan saygı, karakterlerin sözleri ve davranışlarıyla verilmiştir.

Beş kitapta en az saptanan sabır değeri tüm kitaplarda işlenmiştir. Baskın değer olarak “Nasıl Şarlo Oldum” ve “Ufağım Ama En Büyük Benim” adlı öykü kitaplarında yer almıştır.

Sevgi, on bir kitapta en sık kullanılan değer olarak belirlenmiştir. Tüm kitaplar içinde en sık verilen birinci kök değerdir. Aile üyelerinin birbirine desteği, hayvan ve doğa sevgisi gibi konular bu değeri aktarırken kullanılmıştır.

Özdenetim değeri bir kitapta yer almazken dört kitapta baskın değer olduğu saptanmıştır. Bununla birlikte en sık verilen ikinci değerdir. Baskın değer olarak “Küçük Arı Büyük Arı, Çıngıraklı Çoban, Süpermen İstanbul’a Düştü, Kurt Korkusu”nda yer almıştır.

Sorumluluk değeri bir kitapta işlenmemiştir. Dört kitapta en az işlenen değerdir. En sık işlendiği kitaplar “Çıngıraklı Çoban” ve “Al Yanaklı Hasan” isimli kitaplardır.

Yardımseverlik değeri, “Karlı Yollarda ve Dedemin Bisikleti”nde baskın değer iken Çizmeli Osman ve Bulutlara Simit Satan Çocuk isimli kitaplarda en az işlenen değer olmuştur. Bununla birlikte incelenen kitaplarda en sık işlenen üçüncü değerdir.

Vatanseverlik değeri incelenen eserler içinde en az değinilen değerdir. Sekiz kitapta öne çıkmamış ve sekiz kitapta en az işlenen değer olmuştur. Vatanseverlik değeri memleketini sevmek ve kurallara ve kanunlara uyma, tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olma, vatandaşlık görevlerini yerine getirme şeklinde kitaplarda yer almıştır.

Kitaplara dair detaylı bulgular aşağıda alt başlıklar altında listelenmiş ve örneklenmiştir. Ayrıca kitaplardan 100 kelimelik kesit alınmış ve Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülü uygulanarak kitapların okunabilirlik düzeyleri belirlenmiştir.

4.1 Birinci Alt Problemle İlgili Bulgular

4.1.1 Bülbül Düdük Adlı Çocuk Kitabında Kök Değerler

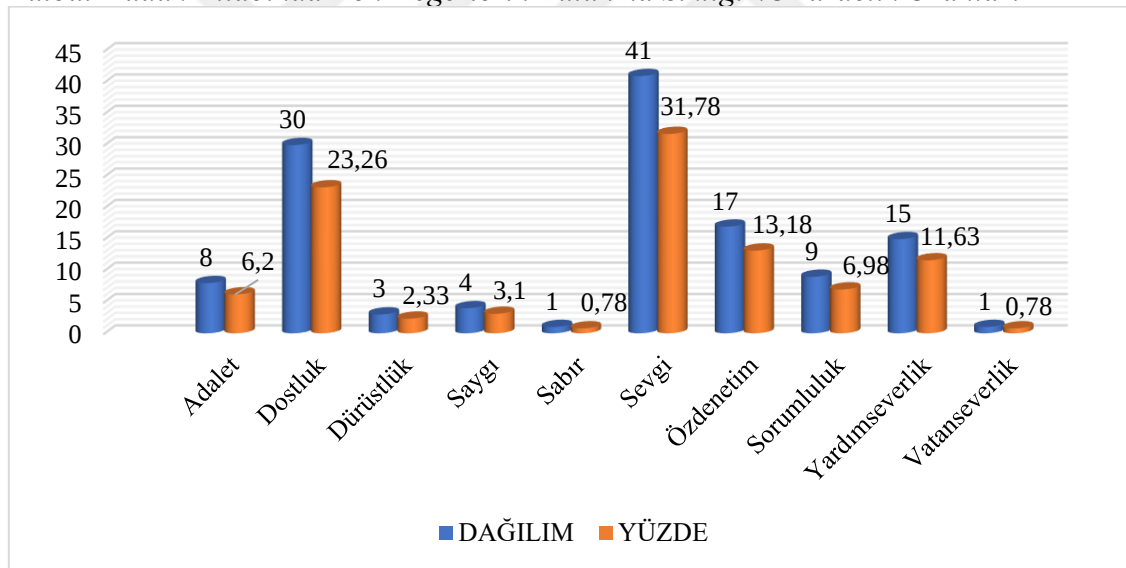
“Bülbül Düdük” isimli romanın kahramanı olan Mirza ve ailesi, köylerinde zor koşullarda yaşamalarına rağmen mutludur. Kışın uzun sürmesi nedeniyle köydeki bütün erkekler ormana odun kesmeye gider ve tipiye yakalanırlar. Her yıl olduğu gibi Mirza'nın babası Hasan, kente çalışmaya gider. Ancak şartların giderek kötüleşmesiyle aile kente göç etmek zorunda kalır. Yeni hayata uyum sağlamaya çalışan ailesi ve çevresindeki insanlar, Mirza'nın içinde bulunduğu değişimi hissedemez. O, köyünü unutmamaktadır.

Mirza, köyünü o kadar özlemiştir ki kendisini köye götüreceğini söyleyen birine inanıp kamyonuna biner. Ancak bu, ona hüsrân getirir; Derviş’e, Hayran Emmi’ye ve köyüne dönemez. Köydeki yoksulluk kent yaşamında da etkisini gösterir. Gecekonduya yaşayan ailesine destek olmak isteyen Mirza, okula gidemeyip çalışmak zorundadır. Bir taraftan köyüne dönmeyi hayal ederken diğer taraftan da kentte köyüne ait bir iz bırakmaya çalışır.

Muzaffer İzgü tarafından kaleme alınan kitabın Kasım 2017’de yayımlanan onuncu baskısı incelenmiştir. Kitap resimlidir ve toplam 197 sayfadan oluşmaktadır. Kitap roman türündedir. Kitaptan örnek alınan metnin Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne göre incelenmesi sonucunda kitabın bağımsız okuma (5. 6. ve 7. Sınıf) seviyesinde olduğu gözlemlenmiştir. Eserde kök değerlerin varlığına ilişkin istatistikler Grafik 1’de gösterilmektedir.

Grafik 1.

Bülbül Düdük Kitabında Kök Değerlerin Bulunma Sıklığı ve Yüzdelik Oranları

Grafik 1’de “Bülbül Düdük” isimli romanda bulunan kök değerlere ilişkin frekans ve yüzde değerlerine yer verilmektedir. Kök değer içeren 129 ifade bulunmuştur. Yapılan analizde tüm kök değerlere en az bir defa yer verildiği saptanmıştır. Elde edilen verilere göre söz konusu kitapta sevgi değerinin (f:41; %31,78) en fazla sıklığa sahip olduğu görülmektedir. Bu değeri, sırasıyla sıklık düzeyi açısından dostluk (f:30; %23,26); özdenetim (f:17; %13,18); yardımseverlik (f:15; %11,63); sorumluluk (f:9; %6,98);

adalet (f:8; %6,20); saygı (f:4; %3,10); dürüstlük (f:3; %2,33) değerleri takip etmektedir. %0,78 ile en az belirlenen değer vatanseverlik ve sabır değerleri olduğu görülmüştür. Tüm kök değerler açısından bakıldığında dostluk, sevgi ve özdenetim kök değerlerinin toplama oranı %68,22'dir. Kitapta geçen kök değerler ve örnek alıntılar aşağıda verilmiştir:

Adalet değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Hakkım alamazsam, taş değil başım döner. (s.32)*
- *Hayran Emmi, Hayran Emmi/ Hakkın haktır/ Hakkı gözetmeyenin anası ölsün/ Emeğin vermeyenin ocağı sönsün... (s.32)*
- *“Bizim patron hakkımızı yemişti...” (s.82)*
- *Tam çeşmeye yanaşıyordum, bir çocuk geldi. Geri çekildim. Çocuk; “Doldurun” dedi. “Sıra sizin.” (s.121)*
- *Sami Abe yaptığımız işin yasak olduğunu söyledi. Belediyenin engel olduğunu söyledi. (s.136)*
- *“Emeğine karşılık kebab mı alayım, para mı vereyim?” dedi. (s.137)*

Dostluk değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Derviş'in yanına gittim. Derviş benim can arkadaşım, has arkadaşım. (s.26)*
- *Dört arkadaş geldiler; Feto, Hamza, Duran, Nebi. “Yetişin hele!” (s.100)*
- *Can Feto, bir baktım, hop benim yanımda. Boynuna dolandım; “Sağ olasin Feto” dedim. (s.102)*
- *Çıktım... Arkadaşlar bağırdılar. Feto'nun boynuna, Derviş'in boynuna, öteki arkadaşların boynuna dolandım. (s.103)*
- *O an aklıma Derviş geldi, Feto geldi, öteki can arkadaşlarım geldi. (s.107)*
- *Ama ya Derviş, ya Feto, Hamza, Duran, Nebi... He? Onlar, öteki arkadaşlarım, değirmenin yolu, Hayran Emmi? Burada kalıyorlar!.. Olur mu ki kentte arkadaş, can arkadaş? (s.108)*
- *“Yarın giriyorsunuz can Mirza” dedi. “He can gardaşım.” Derviş içini çekti. (s.109)*

- *Ben ağlamıyordum. Ne zaman ki Derviş'e sarıldım, başladık ikimiz de ağlamaya. "Derviş" dedim, "Can Derviş, unutma beni!.." "Unutmam" Öteki arkadaşıma sarıldım. (s.110)*
- *Derviş şimdi gençleri önüne katmış pınara doğru gidiyordu. Feto, Nebi, Duran hep beni mi konuşuyorlardı? Onlar beni konuşsunlar... Ama ben, ben kiminle onları konuşayım? (s.111)*
- *Kondumuzun yöresini tanıyordum. Arkadaşım da vardı. Nail. (s.125)*
- *Gülmesi can arkadaşım Derviş'e benziyor. Nail'le alt yolda arkadaş olduk. (s.125)*
- *Ve o günden sonra Mahmut arkadaşım oldu. (s.149)*
- *Derviş, Feto, Nebi, Duran beni unutmuyorlar ki. (s.166)*
- *"Siz varın gidin, ben dönüyorum. Varırsanız deyin ki Derviş cana, yoldan döndü deyin, yol uzakmış deyin... Öpün onu yanaklarından." (s.173)*
- *"Mirza" dedi, sana Derviş'in selamı var... Mektubunu almış..." İçin titreyerek, "Hı gerçek mi?" dedim. (s.193)*
- *Tüm arkadaşlar mektuba bakmışlar mıdır? Hı?.. "Bunu Mirza göndermiş" demişler midir? (s.193)*

Dürüstlük değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Söz, abisi Merze'ye de bulacak... (s.139)*
- *Merze'ye; "Söz, yarın da sana bulacağım" dedim. (s.140)*
- *"O elindeki ne?" "Civciv" "Yalan söylüyorsun." "Civciv" "Göster de göreyim." (s.148)*

Sabır değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Sanki çocuklar o anı bekliyorlar. (s.90)*

Saygı değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Az sonra kalktık. Elini öptük. (s.36)*
- *Babam, anam, kardeşlerim, Hayran Emmi'nin elini öptük. (s.112)*

Sevgi Adalet değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Çok seviyorum dağ başlarını... Kuşları da onun için çok seviyorum. (s.13)*
- *Anam yanaklarımdan öperek; “Aslan oğlum, er oldun” dedi. (s.21)*
- *Hayran Emmi, sevmediği çocuklara, değirmende anasına eziyet eden çocuklara, karga sesi çıkaran düdükler verirdi. (s.33)*
- *Anama sarıldım. Sonra Bağdagül’ün kıpkırmızı burnunu öptüm. (s.39)*
- *Pürze kalktı gitti, bacasını bir kez daha öptü geldi. (s.40)*
- *Tavukları sepetin altına koyduktan sonra koşuyor, Bağdagül’ün gözlerinden öperek; “Korkma bacım, ben hiç salmam o tavukları” diyordu. (s.43)*
- *Bir kunnamaya başlasınlar, o zaman kendi hakkımı da sana vereceğim can bacım” diyordu. (s.43)*
- *Bağdagül’ü durmadan bağrına basıyordu. Arada bir Pürze’nin omzuna el atıyor, onun başını kendine doğru çekiyordu. (s.49)*
- *Anam beni bağrına bastı. Sonra başımı kaldırdı, yanaklarımdan öptü. (s.50)*
- *Derviş de babasını çok sever. Kim babasını sevmez ki?..(s.51)*
- *Ben de Tefo Emmi’yi de Sefil Dayı’yı da tüm öteki emmileri de severim. (s.51)*
- *Can Üzümlerimiz, daha dün tuz yalatmıştım ona. Başını başıma dayamış, sümüklü burnuna bakmıştım. Sevmiştim... (s.69)*
- *Çocuklar o günden sonra babalarına daha çok sarılırlardı, daha çok babalarını öperlerdi. Babalar da durup durup çocuklarına el atar, onların kafalarını okşar, dizlerine oturtuyorlardı. (s.81)*
- *Babam bize sarıldı, öptü. (s.87)*
- *Sonra Merze’yi öptü, Pürze’nin yaşlı yanaklarından öptü. Babam, anamın uzattığı Bağdagül’ü öperken bize; “Bacınıza iyi bakın” dedi. (s.88)*
- *Babam onu kucağına alıyor, öpüyor bırakıyor. (s.90)*
- *Pürze babamın kucağına sıçrayıverdi. O indi, Merze sıçradı. O indi, ben sarıldım babama. Beni bıraktı, Bağdagül’ü kucağına aldı. (s.104)*
- *Anam kadınlara bir bir sarıldı, onları öptü. Hepsi de ağlıyorlardı. (s.110)*
- *Babam saçımı okşadı; “Yapar emmisi” dedi. (s.133)*

- *Gagasını okşadı, götürdü yanağına sürdü... O kavgacı Mahmut civcivi seviyordu! Onu bıraktı, ötekini aldı, dördünü de sevdi... (s.149)*
- *İtimi aldım eve geldim. Merze, Pürze çok sevdiler. (s.163)*

Sorumluluk değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Anam yine sordu: “Kararlı mısın Hasan?” “He kararlıyım, hazırla bir çıkın gidelim Mirza'yla.” (s.12)*
- *Keçinin yavrusu gözümüze bakıyor, sanki bize; “Anamı kurtarın” diyordu. Zorunluyduk. (s.72)*
- *Babam; “Merze, her şey gereklidir, ben gideyim ki çalışmaya, paramız olsun. Hem size gelirken neler alacağım?” derdi. (s.79)*
- *Ama biliyorum, suç benimdi, keçiyi gözlemem gerekliydi... (s.104)*
- *Bir sabah babam beni yanına kattı. İşe gidiyordum: “Ne işidir baba?” “Kâğıt toplayacaksın.” (s.132)*
- *Mahmut'a, Merze'nin de okula gidemeyeceğini söyledim. “Benim bacım da gitmedi, çocuk baktı.” “Merze de çocuğa bakacak.” (s.179)*

Özdenetim değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *“Korkuyor musun?” “Yoo, insan yanında babası olunca korkar mı hiç? Hı baba can?” (s.14)*
- *Ama ben korkmuyordum. Hele elimdeki değnek bana hem güç veriyordu hem de cesaret veriyordu. (s.17)*
- *Yüküm ağır değildi ama bastığım yere dikkat etmem gerekliydi. Çünkü kayabilirdim. Geldiğimiz ayak izlerine basmak için özen gösteriyordum. (s.20)*
- *Ama Sefil Dayı'nın sesi güç veriyormuş onlara: “Çaba arkadaşlar çaba, umudu yitirdiniz mi bilin ki kurtlara yemiz!” (s.60)*
- *Bir güç geldi bacaklarıma. Babamı da geçtim. Koşmak, bir an önce eve varmak istiyordum. (s.77)*
- *Yok, atlayamayacağım. Zaten yukarıda Derviş'in de gücü tükeniyor. Sonra insem bile o ağır keçiyi buradan nasıl çıkaracağım? (s.98)*

- *Hiç korkmaz. Ne ayağı titrer ne de başı döner. (s.98)*
- *Arabacı, onca makinenin arasından arabasını ustalıkla sürüyordu. (s.119)*
- *Ya bu tepeye nasıl tırmanacağım? Tırmanırsın sen Mirza! (s.170)*
- *Ayakta duramıyorum. Başım dönüyor. (s.171)*

Yardımseverlik değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Anasına yardım eden çocuklara da bülbül sesi çıkaran düdükler verirdi. (s.33)*
- *Anam kapı yanında babamın karlarını silkelemeye çalışıyordu. Koştuk, biz de anama yardım ettik. (s.56)*
- *O çırpı parçasını kavgayla elde eden çocuk, az sonra çırpıyı Selim'e uzatıyordu. Selo'nun anası hastaydı. (s.62)*
- *Bir ara babalarımız Selo'nun anasını, sal yapıp kasabaya götürmek istediler. (s.62)*
- *Çıktım dışarı, kızığımı parçaladım. Bir kucak odun ettim, aldım götürdüm Selogile... “Aha size odun” dedim. (s.64)*
- *Hayran Emmi çuvala az yem kattı, bir de güzel anlattı, hayvanı nasıl kurtaracağımızı. Sonra aklına geldi, iki el büyüklüğünde yapraklardan verdi; “Belki iyi gelir” dedi. Bir yük de odun verdi. (s.76)*
- *Merze ona yardım ediyor, Pürze de Bağdagül'e bakıyordu. (s.82)*
- *Yukarıya seslendi: “Yardım edin,çekin!” (s.102)*
- *Başka bir çocuk geldi, beni döven çocuğun yakasından tuttu; “Ne dövüyorsun çocuğu?” dedi. Çocuk kolumdan tuttu kaldırdı. Üstümü başımı çırpı. (s.124)*
- *Nail'e seslendim: “Nail bizim paramız yok ki!” “Olsun, bir kezinde de siz bana alırsınız” dedi. (s.128)*
- *“Benim var, al götür bacılarının olsun” dedi. (175)*

Vatanseverlik değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Babalarımızın anlattığı askerliği oynardık. Ayakkabımızı yere vurur, köy içinde dolanırdık. Emmiler, dayılar bizi görünce; “Aferin hazırlanın böyle askerliğe” derlerdi. (s.191)*

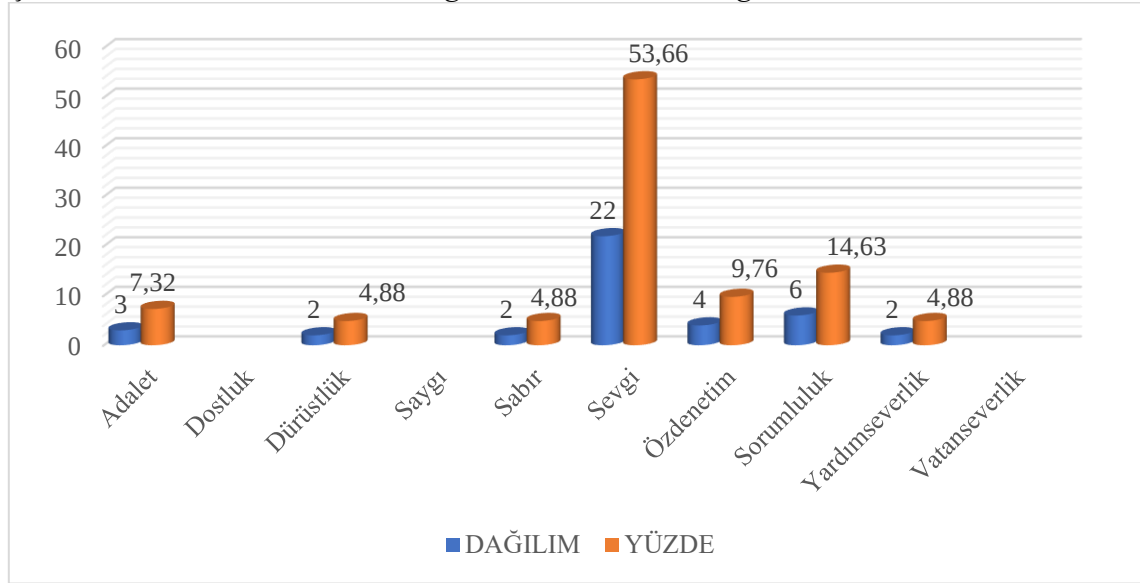
4.1.2 Çizmeli Osman Adlı Çocuk Kitabında Kök Değerler

“Çizmeli Osman” isimli roman, yoksul bir ailenin yaşamını konu alır. Dört çocuklu yoksul bir ailenin çocuğu olan Osman’a, babası bayram hediyesi olarak bir çizme alır. Bu hediye Osman için büyük bir anlam taşır. Osman, çizmeleri büyük bir sevinçle karşılar ve onları her şeyden çok sever. Çizme eve geldikten sonra ailenin hikâyesini anlatmaya başlar. Osman şehrin kenar mahallelerinin birinde, anne-babası ve üç kardeşiyle tek odalı bir gecekonduda yaşamaktadır. Babası, inşaat işçisi olup, ailesini geçindirmek için oldukça düşük bir maaşla çabalar. Kardeşi Hamza sürekli uyku halindedir, kendisiyle oyun oynayamaz. Ailenin en büyük üzüntüsü Hamza’nın kalp hastalığıdır ve tedavi için yeterli paraları yoktur. Bir gün Osman’ın babası, suratında bir hüznle eve gelir ve kendisini zengin bir aileye evlatlık olarak vereceklerini bildirir. Annesi Güllü bu durumu kabul etmek istemez ancak Hamza’nın sağlığı için durumu kabullenmek zorunda kalır. Üstelik Osman’ın da daha iyi bir geleceği olacaktır. Osman yeni aileye beğendirilmek için yıkanır, hazırlanır ve sonunda, yeni ailesi tarafından beğenilip alınır.

Muzaffer İzgü tarafından kaleme alınan kitabın Eylül 2019’da yayımlanan on üçüncü baskısı incelenmiştir. Kitap resimlidir ve toplam 87 sayfadan oluşmaktadır. Kitap roman türündedir. Kitaptan örnek alınan metnin Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne göre incelenmesi sonucunda kitabın bağımsız okuma (5. 6. ve 7. Sınıf) seviyesinde olduğu belirlenmiştir. Eserde kök değerlerin varlığına ilişkin istatistikler Grafik 2’de gösterilmektedir.

Grafik 2.

Çizmeli Osman Kitabında Kök Değerlerin Bulunma Sıklığı ve Yüzdelik Oranları

Grafik 2’de “Çizmeli Osman” isimli romanda bulunan kök değerlere ilişkin frekans ve yüzde değerlerine yer verilmektedir. Kök değer içeren 41 ifade bulunmuştur. Yapılan analizde dostluk, saygı ve vatanseverlik değerlerine yer verilmediği saptanmıştır. Elde edilen verilere göre söz konusu kitapta sevgi değerinin (f:22; %53,66) en fazla sıklığa sahip olduğu görülmektedir. Bu değeri, sırasıyla sıklık düzeyi açısından sorumluluk (f:6; %14,63); özdenetim (f:4; %9,76); adalet (f:3; %7,32) değerleri takip etmektedir. %4,88 ile en az gözlemlenen değerlerin dürüstlük, sabır ve yardımseverlik değerleri olduğu görülmüştür. Tüm kök değerler açısından bakıldığında sevgi, özdenetim ve sorumluluk kök değerlerinin toplama oranı %78,05’tir. Kitapta geçen kök değerler ve örnek alıntılar aşağıda verilmiştir:

Adalet değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- “‘Bizim patron yığıyor. Lastiğe zam gelecekmiş, onun için piyasaya çıkarmıyor’ dedi.” (s.13)
- “Yapın yapın zammı, sonra da hayırlı işler deyin!” “Bu işin hayrı mayrı kalmadı artık. Bir lastik çizme bu denli olur mu be!..” (s.29)

Dürüstlük değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Emine de Osman gibi sandı, “Hamza'ya mı ağlıyorsun ana?” dedi. Ah Eminecik, sen de bilmiyorsun ki!.. Osman gidecek, anan ona ağlıyor. (s.78)*

Özdenetim değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *O zaman adam öne doğru eğiliyor, araba geriye kaçmak için inat ettikçe adam daha çok inat ediyor, urgana boynuyla, kaslarıyla asılıyor, bizi çekmeye uğraşıyordu. Arada bir ivedi terini siliyor, hiç durmadan yokuşu çıkmaya çalışıyordu. (s.22-23)*
- *Ana, donmuş gözlerle bakıyordu. Sanki ananın her yanı kaskatı olmuştu. Bir yontu gibiydi. (s.76)*
- *“Bana bak Güllü” dedi, “Az sonra gelecekler. Dayanamayacaksan çocuğunun gittiğini görmeye, komşu konduya geç.” (s.79)*

Sabır değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Çok bekledi, kararını verdi, bir araç gelirken yürüverdi. (s.24)*
- *“Sen geberdin mi? Beklesene az!..” (s.24)*

Sevgi değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Osman'ın gözleri ıslayıverdi. Sevdim Osman'ı... (s.37)*
- *Azıcık bol geldim ayağına ama canım hiç çıkmak istemedi Osman'ın ayağından. Çünkü sevmiştim Osman'ı. (s.38)*
- *Emine koşup köşedeki bir örtüyü kaldırdı: “Muç muç muç...Muç Uyandın mı sen Zalha, uyandın mı Zalha?” (s.40)*
- *Anası, yanına yaklaştı, saçlarını okşayıp; “Yoruldun mu kuzum, yoruldun mu benim ciğerim?” dedi. (s.42)*
- *Osman koşarak gelip babasının boynuna sarıldı: “Can babam!” “Can oğlum!” (s.44)*
- *O zaman ana, Hamza'yı kucağına alıyor, bağrına basıyor, ağlıyordu. “Yavrum, canım oğlum, biricik Hamzam!” diyordu. (s.63)*

- “*Sen ne diyorsun Halil?*” dedi. “*Bir canım Hamza’ysa, bir canım Osman, ben nasıl ayrılırım Osman’dan!..*” (s.68)
- *Hamza’yı tekrar kucığına aldı, hem ağlamaya hem de Hamza’yı okşamaya başladı.* (s.69)
- *Hızla fırlayıp Osman’a sarıldı, “Ben onun için mi doğurdum ha, ben onun için mi doğurdum!” dedi.* (s.76)
- “*Ay, gülüşü çok güzel, gamzesi de var!*” dedi. “*Seviverdim birden Recai bu çocuğu, seviverdim, anlıyor musun?*” (s.84)
- *Kadın, Osman’ın yanağını okşayıp; “Bundan sonra senin adın Tanju yavrucuğum” diye karşılık verdi.* (s.85)

Sorumluluk değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- “*E, ne yapacaksın arkadaş*” dedi, “*anam, babam köyde, onlara para göndermek zorundayım. Şimdi burada tutar da köfteler, börekler yersem o zaman onlar aç kalır.*” (s.16)
- “*Yağmurlar başlamadan çinkoları üstüne atamadım mı yandım belle!*” (s.17)
- “*Şimdilik benim gecekondü derdim yok, handa kalıyorum, para biriktiriyorum. Biriktirdiğim parayı kızın babasına vereceğim, bizim orada töre öyle.*” (s.17)

Yardımseverlik değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- “*Hey arkadaş, senden mi düştü bu çizmenin teki?..*” Kadri döndü, beni gördü. *O biri, beni Kadri’nin eline verdi.* (s.30)

4.1.3 Yumurtadan Çıkan Öğretmen Adlı Çocuk Kitabında Kök Değerler

Yumurtadan Çıkan Öğretmen isimli hikâye kitabında; “Yumurtadan Çıkan Öğretmen, Beden Eğitimi Dersinde, Sarı Zarf, Bir Oynasam, Bir Oynasam, Temsil, Bir Karakaçanımız Vardı, Kargayla Dostluk” isimli yedi öyküden oluşmaktadır.

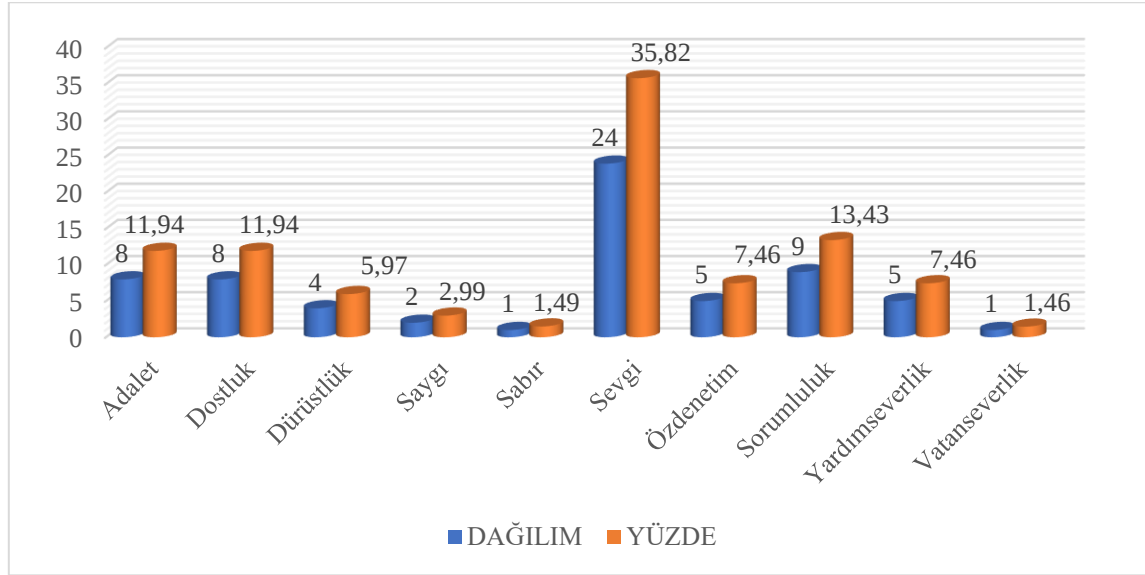
“Yumurtadan Çıkan Öğretmen” öyküsünde Pınar’ın öğretmeni pazarda yumurta satarken görmesinin ardından yaşadığı hayal kırıklığını ve bu olayın Pınar üzerindeki etkisini anlatır. Pınar, yaşadığı olayları ve üzerinde bıraktığı etkileri, öğretmenin

onlardan bir kompozisyon yazmalarını istemeleri üzerine yazıya geçirerek sınıfta paylaşır. “Beden Eğitimi Dersinde” öyküsünün kahramanı İlyas, yoksul bir ailenin çocuğudur. Beden eğitimi dersi için gerekli şort ve atletti alamadığı için, öğretmeni okul kıyafetini çıkarıp derse o şekilde katılmasını ister. Ancak, annesinin diktiği dallı güllü donuyla derse katılan İlyas, rencide olur ve kaçmak ister. Fakat annesinin sözleri aklına gelir. Yaşadığı zor durumu anlatmak için müdürün odasına gider. “Sarı Zarf” öyküsü devlet kurumunda çalışan bir babanın uzak bir ilçeye görevlendirmesini konu alır. “Bir Oynasam, Bir Oynasam” kitabı, anne ve babasının çalışması nedeniyle üç kardeşine bakma sorumluluğunu üstlenen Zeyno'nun oyun oynama arzusunu işler. Arkadaşlarıyla oynamak için koşullarını zorlayan Zeyno, kardeşini kaybetme korkusu yaşar. Kardeşini sağ olarak bulması, öyküyü mutlu bir şekilde sonlandırır. “Temsil”de köy yaşamını konu alan bir oyunun oynanacağından bahsedilir. Öğretmen köy yaşamını bilen anlatıcı ve arkadaşı Güllü’yü seçmek yerine yetenekleri göz ardı ederek şehirde yetişmiş ve ders notları iyi olan öğrencileri seçmiştir. “Bir Karakaşanımız Vardı” öyküsü, mahalledeki boş bir arsada terkedilmiş eski bir arabanın çocuklar için hayal dünyalarının ve oyunlarının merkezi haline gelişini anlatır. Arabanın mahalleden götürülmesiyle çocuklar derin bir üzüntü yaşarlar. “Kargayla Dostluk”ta yazar ile iki karganın dostluğunu dile getirir. Yazarın penceresine konan kargalarla kurduğu dostluk, yazarın taşınmasıyla sona erer. Yazar, kargalardan ayrıldığı için üzgündür. Onların da taşındığı şehre gelmesini ister.

Muzaffer İzgü tarafından kaleme alınan kitabın Aralık 2022’de yayımlanan yirmi dokuzuncu baskısı incelenmiştir. Kitap resimlidir ve toplam 94 sayfadan oluşmaktadır. Kitaptan örnek alınan metnin Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne göre incelenmesi sonucunda kitabın eğitsel okuma (8. ve 9. Sınıf) seviyesinde olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Eserde kök değerlerin varlığına ilişkin istatistikler Grafik 3’te gösterilmektedir.

Grafik 3.

Yumurtadan Çıkan Öğretmen Kitabında Kök Değerlerin Bulunma Sıklığı ve Yüzdelik Oranları

Grafik 3'te "Yumurtadan Çıkan Öğretmen" isimli öykü kitabında bulunan kök değerlere ilişkin frekans ve yüzde değerlerine yer verilmektedir. Kök değer içeren 67 ifade bulunmuştur. Yapılan analizde tüm kök değerlere en az bir defa yer verildiği ortaya konmuştur. Elde edilen verilere göre söz konusu kitapta sevgi değerinin (f:24; %35,82) en fazla sıklığa sahip olduğu görülmektedir. Bu değeri, sırasıyla sıklık düzeyi açısından sorumluluk (f:9; %13,43); adalet ve dostluk (f:8; %11,94); yardımseverlik ve özdenetim (f:5; %7,46); dürüstlük (f:4; %5,97); saygı (f:2; %2,99) değerleri takip etmektedir. %1,49 ile en az gözlemlenen değerlerin sabır ve vatanseverlik değerleri olduğu görülmüştür. Tüm kök değerler açısından bakıldığında adalet, dostluk ve sevgi değerlerinin toplama oranı %59,70'dir. Kitapta geçen kök değerler ve örnek alıntılar aşağıda verilmiştir:

Adalet değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Ama sen ille de bu işte bir ayıp yan arıyorsan, bana yumurta sattıranlar utansınlar. Karım, üç çocuğum, bir de annem var... (s.20)*
- *"Her zaman hakkını ara" demişti. (s.34)*
- *Ama ben öğretmenime küsüm. Beni hiç sahneye çıkarmıyor... Hep aynı çocukları çıkarıyor. (s.68)*

Dostluk değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Duymuşlardı. Sabahleyin okulda arkadaşlarımız yanımıza geldiler. (s.44)*
- *Demek bu ilçede on beş günümüz kalmıştı. On beş gün daha arkadaşlarımı, İbrahim' i, Fadıl' ı, Özkan' ı görecektim. (s.44)*
- *Şimdi, babamın atandığı ilçeden buraya ip gerilir mi ki? Kibrit kutularıyla Fadıl' la, İbrahim' le Özkan' la konuşulur mu ki? (s.45)*
- *En sonra babam bindi. Binmezden önce, arkadaşlarına sarıldı... (s.48)*
- *Çok yakın olmuştuk artık birbirimize. (s.88)*

Dürüstlük değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *“Söz ana söz” demişim o gün bugün. Ben sözümünden dönmem. Hele hele anama verdiğim sözden. (s.25)*
- *Sınıftan çıkmak, çantamı alıp fırlamak geldi içimden; ama hayır, anama söz vermiştim. (s.32)*
- *Anam babam, “Yasak” dediler amma onlar görmezler ki, ühüü daha onların gelmelerine çok var. Şehmus konuşamaz söyleyemez, Güllüş de söyleyemez... (s.62)*

Saygı değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Buyur nine, buyur nine!” diye ona yer verirdik. (s.80)*
- *Arabanın içine biner binmez hepimiz ayağa kalkar; “Buyur gazi dede” derdik. (s.81)*

Sabır değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Beni bekliyorlardı, tüm arkadaşlarım beni bekliyorlardı. (s.31)*

Sevgi değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Ama ben hiç sevmedim o öğretmeni. (s.35)*
- *Ya ben öğretmenimden nasıl ayrılacağım? Arkadaşlarımdan nasıl ayrılacağım. (s.39)*

- *Onların Kadrileri, Sadrileri mahallelerinden, okullarından, öğretmenlerinden, arkadaşlarından, ayrılmak isterler mi? Onların sevdikleri bir bakkal amcaları yok mu? (s.42)*
- *Annem geldi, üstümüzü sıkıca örttü. Her gece öperdi bizi ama bu gece öpmeyi unuttu. (s.43)*
- *Ama babamdan ayrılıyorduk... Babam babam, canım babam... Biz senden nasıl ayrılırız? (s.47)*
- *Annem geldi, saçımızı okşadı, yaşlı gözleriyle bizi öptü. (s.47)*
- *Kardeşimi kucakladı, öptü, bağrına bastı. (s.50)*
- *Benim tıstıs kardeşim, çatma kaşlı kardeşim. Gel öpüversin ablacığı. Öptüm Aliş'mi. (s.52)*
- *Can Alişim, kapımızın önünde, eşığe koymuş başını uyuyor... Uy abası kurban... Uy abası hayran... (s.66)*
- *Ayağından yakaladım. Hiç aldırmadı, içkembesini yemeye devam etti. Yavaş yavaş elimi sırtında gezdirdim, başını yakaladım. Sevdim. (s.89)*
- *Yakaladım ikisini, ikisini de yanaklarıma doğru götürdüm. "Gelin" dedim. "Ardım sıra İzmir'e gelin... (s.93)*

Özdenetim değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Yemedim. Yumurta öylece kaldı sofranın üzerinde. Kalsın, yemeyeceğim. Çok kızdı annem," Babana söyleyeceğim" dedi ama yemedim. Söylesin babama, hiç hiç yemeyeceğim. Sevmeyeceğim bundan sonra yumurtayı. (s.9)*
- *İlyas koşup gitmişti ama ben yerimden kıpırdıyamıyordum. (s.30)*
- *Biz ağlamamalıydık... Ama ağlamamak olası mı? (s.50)*

Sorumluluk değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Anneme ben bakıyorum. (s.20)*
- *"Altı nüfusa nasıl bakarım bu kent yerinde ben? (s.21)*
- *Amma başlarında ben olmasaymışım, Şeyhmus ağlaya ağlaya çatlarmış, sonra Gülüş ocakta yanarmış, Aliş de sokağa çıkar, sonra yeter gidermiş. (s.51)*

- “Yok” dediler, “olmaz” dediler. “Sonra bu kardeşlerine kim bakar?” dediler. “Sen bakacaksın ki onlara biz karı koca çalışacağız ki kondumuz olacak. (s.54)
- Anam, Şehmus’u doğurunca, bir hafta temizliğe gitmedi. Ama o bir hafta da oynayamadım. Anam yattı. Ben baktım öte beriye... (s.53)
- Hepsi olsa bile, kardeşlerimi bırakıp gidemem ki!... (s.58)

Yardımseverlik değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- Ispanak benim fileme konmuştu. Şimdilik annemi bir kilo yükten kurtarmıştım. (s.13)
- Anama acırım. Anam uyusun. Gece Şehmus ağlayınca ben kalkarım, Güllüş su isteyince ben veririm, Aliş, “çiş” deyince önüne naylonu ben koyarım. (s.58)
- “Kurban bacılar, hayran bacılar, Teslime, Mahmure, bana yardım edin, bulun Aliş’i...” (s.65)

Vatanseverlik değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- “Ardım sıra İzmir’e gelin... (s.94)

4.1.4 Karlı Yollarda Adlı Çocuk Kitabında Kök Değerler

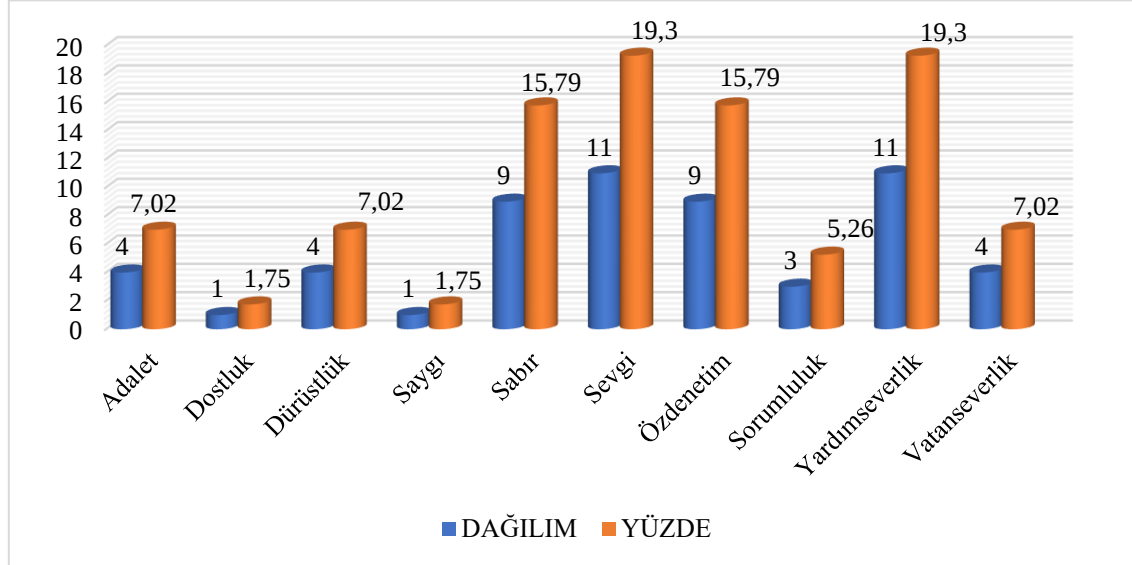
Cemşit, kışın karla kaplı yolları ve ulaşımın neredeyse imkânsız olduğu bir köyde ailesiyle birlikte yaşamaktadır. Köylerinde ne okul ne de hastane vardır. Yollar kapandığında, diğer köyde bulunan okullarına bile gidemezler. Köylerinin dış dünyayla bağlantısı ise yalnızca çerçilerle sağlanmaktadır. Köyde bulunan şeyh tarafından bir çerçi, sattığı lokumlarının içinde cin olduğu iddia edilerek köyden kovulur. Bir kış günü, Cemşit’in annesi Şimşat hastalanır. Komşuları ise her zaman olduğu gibi, çaresizlik içinde şeyhten medet ummaya başlarlar. Şeyh hasta olanlara kendince bir tedavi uygular ama başarılı olamaz. Köylüler şeyhe inandığı halde Cemşit’in babası Cuma, şeyhe inanmaz. O, eşinin tek kurtuluş yolunun ilaç olduğunu bilir. Cuma, komşularından yardım alarak ilçeden ilaç almak için yola çıkmayı planlar. Ancak, kötü hava koşulları ve şeyh korkusu nedeniyle kimse ona yardım etmek istemez. Cemşit, annesinin sağlığı için babasına yardım etmeye karar verir. Zorlu hava koşulları, vahşi hayvan korkusu ve şeyhin baskıları, bu yolculuğu her geçen an daha da zorlaştırır. Ancak tüm bu engellere rağmen, Cemşit ve

babası, karla kaplı yolları aşır son bir gayretle ilacı bulurlar. Sonunda, annelerine ulaşarak sağlığına kavuşmalarını sağlarlar.

Muzaffer İzgü tarafından kaleme alınan kitabın Mart 2018’de yayımlanan altıncı baskısı incelenmiştir. Kitap resimlidir ve toplam 76 sayfadan oluşmaktadır. Kitap roman türündedir. Kitaptan örnek alınan metnin Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne göre incelenmesi sonucunda kitabın bağımsız okuma (5. 6. ve 7. Sınıf) seviyesinde olduğu saptanmıştır. Eserde kök değerlerin varlığına ilişkin istatistikler Grafik 4’te gösterilmektedir.

Grafik 4.

Karlı Yollarda Kitabında Kök Değerlerin Bulunma Sıklığı ve Yüzdelik Oranları

Grafik 4’te “Karlı Yollarda” isimli romanda bulunan kök değerlere ilişkin frekans ve yüzde değerlerine yer verilmektedir. Kök değer içeren 57 ifade bulunmuştur. Yapılan analizde tüm kök değerlere en az bir defa yer verildiği ortaya konmuştur. Elde edilen verilere göre söz konusu kitapta sevgi ve yardımseverlik değerlerinin (f:11; %19,30) en fazla sıklığa sahip olduğu görülmektedir. Bu değerleri, sırasıyla sıklık düzeyi açısından sabır ve özdenetim (f:9; %15,79); adalet, dürüstlük ve vatanseverlik (f:4; %7,02); sorumluluk (f:3; %5,26) değerleri takip etmektedir. %1,75 ile en az belirlenen değerlerin dostluk ve saygı değerleri olduğu görülmüştür. Tüm kök değerler açısından bakıldığında

sevgi, yardımseverlik, sabır ve özdenetim kök değerlerinin toplama oranı %70,18'dir. Kitapta geçen kök değerler ve örnek alıntılar aşağıda verilmiştir:

Adalet değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Ona kızarız, ceza olarak onu en arkadan yürütürüz. (s.9)*
- *Ama davulu ilk çalmak hakkı yapanındı, ona emek verenindi. (s.28)*
- *“Yanmış, hırsızlığının cezasını çekmiş, ama o günden sonra bir daha yumurtanın yanına yaklaşmamış.” (s.44)*

Dostluk değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Ne iyi emmiymiş... “Av tüfeğimi alıp ben de sizinle geleyim, hem istersen Cemşit burada kalsın, biz birlikte gidelim,” dedi ama, babam razı olmadı. (s.66)*

Dürüstlük değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *“Söylersen ne vereceksin?” “Karakadın’ın ilk yumurtasını.” “Söz mü?” “Söz...” “Vermeyenin gözü kör olsun mu?” “Olsun...” (s.18)*
- *“Şeyhin kızgınlığı vardır mutlak Çerçi Murat'a, ondan söylemiştir bunu, yoksa lokumun içinde cin şeytan olmaz, yalan hepsi, yalan.” (s.25)*
- *“Koşarım baba, söz koşarım.” (s.52)*

Saygı değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Çoğu o heyecanla Mahmut Emmi'ye “sağol” demeyi unuttur, sonra koşar gelir onun elini sıkardı. (s.29)*

Sabır değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Ama davulu yapılacak olan çocuk sabredemez ki, bekleyemez ki, tutar tutar deriyi eller: “Islanmış Mahmut Emmi.” (s.26)*
- *Biliyorum, ne zordur bu bekleme. Benim davulu yaptığında da çok beklemiştim, gidip gidip davulun deresine kurmuş mu kurumamış mı diye parmağımla dokunmuştum. (s.28)*
- *Tokmak elimde sabırsızlıkla davulumun kurumasını beklemiştim. (s.28)*

- *Babam sabırsızlanıyordu. (s.66)*
- *Kim bilir kardeşlerim, köylüler bizi nasıl sabırsızlıkla bekliyorlardı? (s.72)*

Sevgi değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Bulgur vermeyenin de davulunu yapar. Çocukları çok sever. (s.26)*
- *Meryem Nine, anamın saçlarını okşadı, boynuna, alnına el attı. (s.34)*
- *Anamın ellerine sarıldım, öptüm, saçlarını kokladım. (s.58)*
- *Babam; “Sanmam” dedi, “seni çok sevdi. Hem köyünden kovulmuş.” (s.73)*
- *Kardeşlerim, hepimiz Akkuş’u çok seviyoruz, ama anam hepimizden çok seviyor. (s.76)*

Özdenetim değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Babam yılmaz, Sefil Dayı yılmaz, alırlar kürekleri ellerine, başlarlar biri bu yandan, öteki öbür yandan yolu açmaya. (s.6)*
- *Korktuğumuzu belli etmemek için türküler söyleriz, harman türküler, kayısı, dutlu türküler. (s.8)*
- *Az sonra ikinci çitirtiyi duyarız. Eller daha sıkı kavrar silahları. O soğukta boncuk boncuk terler oluşuyor alnımızda. (s.10)*
- *Dayanamaz, sıcak tencerelere el atar; “Uy anam elimi cızlattı. “Uy anam, parmağımı eritti,” der, dokunamadan edemezdik. (s.30)*
- *Babam yineledi: “Kararlıyım, yarın gün doğarken yola çıkacağım.” (s.50)*

Sorumluluk değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Öğretmenimiz bize; “Çalışın, evinizde çalışın,” der. Neyi çalışalım ki? Bir süre çalışır, ondan sonra bıkarız. (s.17)*
- *“Sen ablasın, hem de büyüsun, biz gelene dek kardeşlerine sen bakacaksın, anana sen bakacaksın. (s.56)*

Yardımseverlik değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Biz çocuklar da bu çabaya katılırız. Bir kırık kürek ben kaparım, bir kırık kürek Sefil Dayı'nın oğlu Musa kapar; onca ayazda, onca karda terleye yana, aradaki yolu açmaya çalışırız. (s.6)*
- *Toprak tencerelerini, tavalarını, kulplu toprak sahanlarını oraya dizer. Biz çocuklar ona yardım ederiz. (s.26)*
- *Bu sıra davulu yapılan çocuk elinde kaytanlarla Mahmut Emmi'ye yardım eder. (s.28)*
- *Ama biz çocuklar ona, bulgur aşı, ayran, mercimek aşı taşırdık. (s.29)*
- *Daha bu kış başlangıcında, ben babama yardım ediyordum, evin arka duvarını çamurla sıvıyorduk, kar yağmur duvarın sıvasını almış gitmiş, kerpiçler ortaya çıkmıştı. (s.37)*
- *“Yardımlım olur baba sana, yüküm olmaz. Sana can olurum arkadaş olurum, bir güzel kapar geliriz ilaçları ilçeden.” (s.52)*

Vatanseverlik değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Babam diyor ki: “Ben bilirim,” diyor, “askerlikte hastanede çalıştım,” diyor, “aklını yiteni de doktor iyi eder,” diyor. (s.25)*
- *Anamın hastalığını, kendisinin askerdeyken hastanede çalıştığını anlattı. (s.68)*

4.1.5 Güldüren Uçurtma Adlı Çocuk Kitabında Kök Değerler

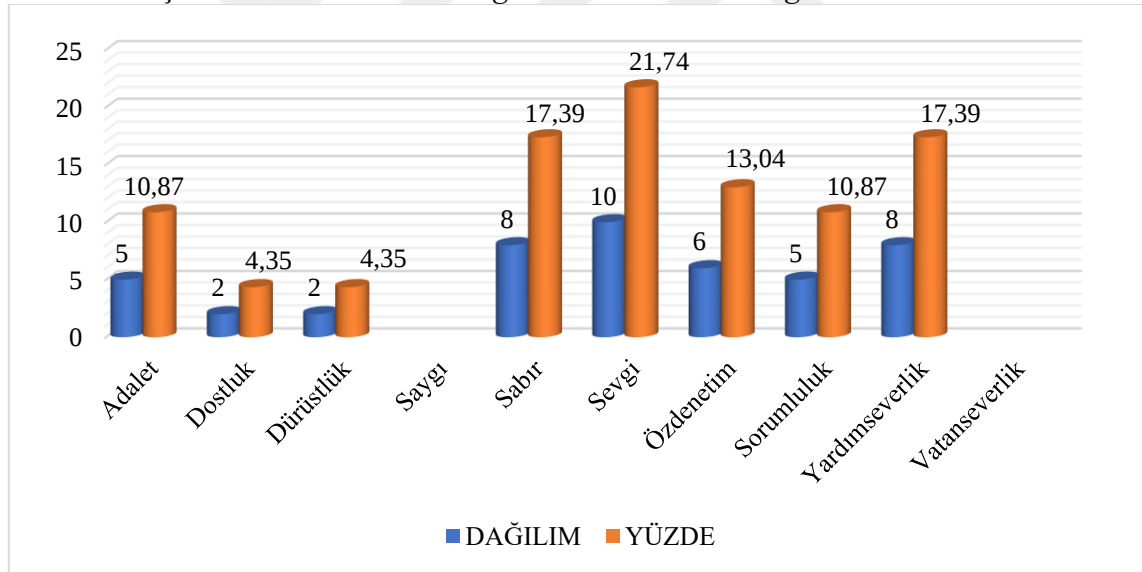
“Güldüren Uçurtma” isimli romanın kahramanı, uzun süre biriktirdiği harçlığıyla hayalindeki topu alır, ancak topu huysuz komşusunun bahçesine düşer. Komşu, topu bıçakla kesince çocuk, bu durumu ne annesine ne de babasına anlatabilir. Yeniden harçlıklarını biriktirerek sarı bir uçurtma almak ister. Uçurtmayı sonunda alır ve büyük bir sevinçle gökyüzünde uçurur. Ancak uçurtma, yine o aksi komşunun bahçesine düşer. Çocuk, uçurtmanın parçalanmasını izlerken sessiz kalır, ancak içindeki öfke büyür. Çocuk, kırlara doğru koşar ve ağlamaya başlar. O an, ilk kez bir sincapla karşılaşır. Sincap, çocuğun korkacağını düşünerek köpeğe haber verir. Köpek gelir, çocuğa yaklaşır ve onunla konuşur. Durumu kavrayan hayvanlar, çocuğa bir uçurtma yapacaklarını söylerler. Tavşan, köpek, sincap, leylek ve karga iş birliğiyle çocuğa uçurtma yaparlar ve

çocuk büyük bir mutlulukla izler. Gece olunca hayvanlar, koca şapkalı adamın bahçesine gelir ve onu rahatsız ederler. Adam, huzur bulamaz ve bahçesini terk eder. Çocuklar, terk edilen bahçeyi oyun alanına dönüştürürler. Artık bahçede çocukların neşesi, oyunları ve uçurtmaların gökyüzünde süzüldüğü bir dünya vardır. Çocukların kahkahaları ve mutluluğu, bahçeyi eski huzurlu günlerine geri getirir.

Muzaffer İzgü tarafından kaleme alınan kitabın Kasım 2020’de yayımlanan on yedinci baskısı incelenmiştir. Kitap resimlidir ve toplam 71 sayfadan oluşmaktadır. Kitap roman türündedir. Kitaptan örnek alınan metnin Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne göre incelenmesi sonucunda kitabın eğitsel okuma (8. ve 9. Sınıf) seviyesinde olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Eserde kök değerlerin varlığına ilişkin istatistikler Grafik 5’te gösterilmektedir.

Grafik 5.

Güldüren Uçurtma Kitabında Kök Değerlerin Bulunma Sıklığı ve Yüzdelik Oranları

Grafik 5’te “Güldüren Uçurtma” isimli romanda bulunan kök değerlere ilişkin frekans ve yüzde değerlerine yer verilmektedir. Kök değer içeren 46 ifade bulunmuştur. Yapılan analizde vatanseverlik ve saygı değerlerine yer verilmediği saptanmıştır. Elde edilen verilere göre söz konusu kitapta sevgi değerinin (f:10; %21,74) en fazla sıklığa sahip olduğu görülmektedir. Bu değeri, sırasıyla sıklık düzeyi açısından yardımseverlik ve sabır (f:8; %17,39); özdenetim (f:6; %13,04); sorumluluk ve adalet (f:5; %10,87)

değerleri takip etmektedir. %4,35 ile en az gözlemlenen değerlerin dostluk ve dürüstlük değerleri olduğu görülmüştür. Tüm kök değerler açısından bakıldığında sabır, sevgi ve yardımseverlik kök değerlerinin toplama oranı %56,52'dir. Kitapta geçen kök değerler ve örnek alıntılar aşağıda verilmiştir:

Adalet değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- Köpek; *Ya beni ya beni” dedi. “Geçen gün nah kocaman bir taşı şurama yapıştırdı, günlerce soluk alamadım. Hiçbir suçum da yoktu, yalnızca bahçesinin önünden geçiyordum.” (s.50)*
- Karga; *Arkadaşlar” dedi, “Bu koca şapkalı adama bir ceza verelim.” (s.58)*
- Tavşan; *“Yanlış düşünüyorsunuz arkadaşlar” dedi, “Biz koca şapkalı adama mı ceza vereceğiz, yoksa bahçeye mi, bahçedeki bitkilere mi? Bahçenin, bahçedeki ağaç ve bitkilerin hiçbir suçu yok. Çocukları ağlatan koca şapkalı adam, erik ağacı değil. Öyleyse biz koca şapkalı adamı cezalandıralım.” (s.59)*

Dostluk değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *“Haydi” dediler, “dostluk kurunca bize havlayarak haber verirsin.” (s.28)*

Dürüstlük değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Çocuk annesine babasına hiçbir şey söylemedi. (s.18)*
- *Ama gitmeden önce, akşam yine aynı yerde buluşacaklarına birbirlerine söz verdiler. (s.70)*

Sabır değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Paraları, şingir mungır yatağının içine döktü, saydı, torbaya kattı, döktü, bir daha saydı, bir daha kattı. O gördüğü topu alabilmesi için daha çok para biriktirmesi gerekiyordu... (s.8)*
- *Çocuk, hiçbir dükkânın açılışını böyle heyecanla izlememişti. Daha şimdiden para kesesini öne doğru uzatmıştı. (s.11)*
- *Bol kaşlı satıcı paraları saymaya devam ediyordu, ama hiç zaman geçmiyordu. (s.12)*

- *Çocuk, topunun dışarı atılmasını çok bekledi, ama bir türlü bahçeye uçan topu geri gelmiyordu. (s.15)*

Sevgi değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Sincap; “Çok üzıldüm” dedi. “Haydi hemen yanına gidelim. Derdini sorup öğrenelim.” (s.27)*
- *“Ben de onu sevmiyorum. Bahçesini sürerken, ne zaman bahçesine böcek, solucan, şu bu toplamak için insem, beni taşlar.” (s.50)*
- *Karga; “Beni de sevmez, ne zaman çardağının üzerine konup da gak gak gak diye bir et türküsüne başlasam, beni taşla kovalar.” (s.45)*
- *“Çok sağ olun” dedi. “Sizleri hiç unutmayacağım. Ne zaman o koca şapkalı adamın bahçesinin önünden geçsem, aklıma siz geleceksiniz.” (s.58)*
- *Çocuk, bir bir hepsini okşadı. Köpek onun elini yaladı, leylek gagasıyla avucuna bir merhaba kondurdu, sincap kuyruğuyla onun parmağını sardı. Karga da kanatlarını açıp kapayarak; Güle güle!” dedi. (s.62)*
- *Koca şapkalı adamı kimse sevmediği için, hiç kimse yatağından kalkmadı, yardımına gitmedi. (s.68)*

Özdenetim değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Çocuk, kapının önünde donmuş kalmıştı. (s.16)*
- *Çocuk konuşamıyordu, dili tutulmuştu, çenesi oynamıyordu. (s.16)*
- *Düşüyor, kalkıyor, yine koşuyordu. Çok uzaklara da gitse, onu yakalardı. (s.22)*
- *Koca şapkalı adam da korkudan evinden dışarıya çıkamadı. Sabaha de hopladı, zıpladı, nohut nohut terler döktü. Bir ara korkudan yatağının içine oturarak yorganı başına çekti, tir tir titredi. (s.69-70)*

Sorumluluk değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *“Şimdi gelirler” dedi. “Yolda leyleği gördüm, onu da kargı getirmeye yolladım. Şimdi neredeyse o da pat diye önümüze düşer.” (s.43)*

- “*Sen leylek kardeş*” dedi, “*Şimdi bu kargıları boydan boya taktaklayacaksın, sonra köpek kardeş güçlü dişleriyle tutacak, ikiye ayıracak.*” (s.44)
- “*Haydi bakalım leylek kardeş*” dedi., “*şimdi uçurtmanın en önemli yerini yapacağız. Şimdi gaganı yukarıya kaldır. Biz uçurtmanın denge ipini senin gagana vereceğiz, sincapla birlikte dengeyi sağlayacağız.*” (s.51)

Yardımsızlık değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Tavşan gülerek; “Biz sana uçurtma yaparız” dedi. (s.32)*
- *Kalktı, dolaptan bir kemik parçası alarak köpeğin önüne attı. (s.37)*
- *Çocuk, sıkıldı: “Ben de size yardım edeyim, bakın ellerim var, hiç olmazsa kâğıt koparma işini bana bırakın” dedi. (s.45)*
- *“Oynuyordum bununla” dedi. Ama şimdi çocuğa vereceğim, onun olsun.” (s.46)*

4.1.6 Kuşadalı Metin Kaptan Adlı Çocuk Kitabında Kök Değerler

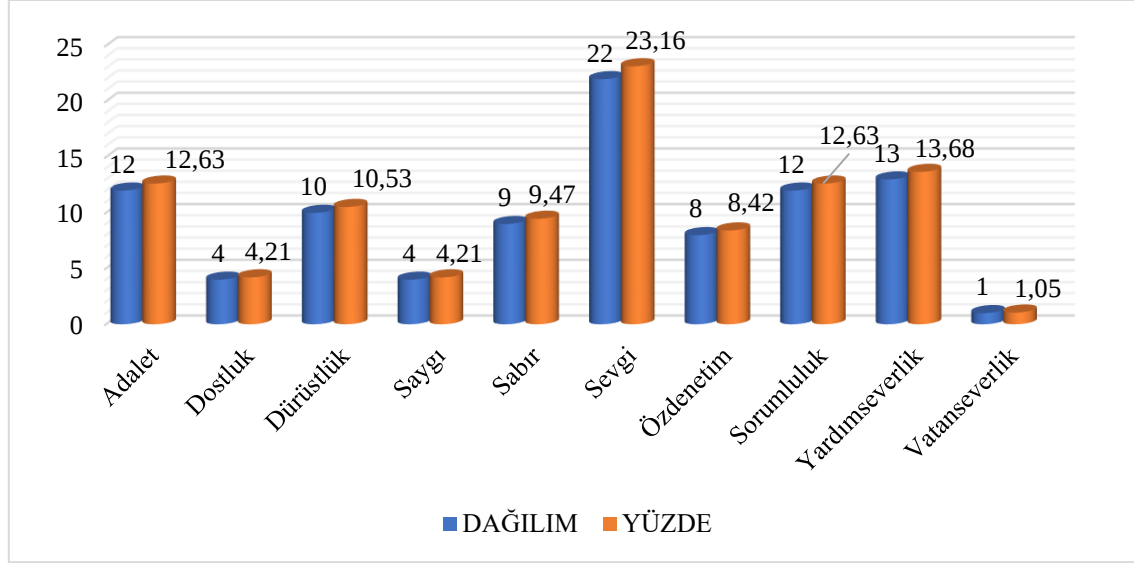
“Kuşadalı Metin Kaptan” isimli roman Metin’in başından geçenleri konu edinir. Metin’in anne ve babası aralarındaki bir anlaşmazlık nedeniyle ayrılmışlardır. Metin babasıyla babaannesinin yanında yaşarken, annesi Süha isimli kardeşiyle kasabanın diğer ucundaki anneannesinin evinde kalmaktadır. Baba, Metin’le nadiren ilgilenir ancak bu anlar Metin için çok değerlidir. Metin, kardeşi Süha ile iyi anlaşır ve her zaman sahip olduklarını paylaşır. Annesine bir bisiklet istediğini sürekli tekrarlar. Bir sonuç alamadığı için arkadaşı Kemal ile biriktirdiği parasıyla bisiklet parçalarını alıp birleştirmeye karar verir. Hayvanları çok seven Metin, sokakta kedilere bakarak onlarla dost olur. Metin, yakın arkadaşı Kemal ile birlikte sokak kedilerine bakar ve harçlıklarını kazanmak için kasabada çeşitli işler yapar. Lokantadaki sebzeleri ayıklayıp karnını doyururlar. Metin kaptan olma hayalleri kurar ve limanda gemileri izleyerek denizci olma arzusunu dile getirir. Bir gün Metin, teknecinin teknesini alıp denize açılır. Kemal ile birlikte büyük zorluklar yaşarlar, birkaç gün boyunca sadece yanına aldıkları ekmekle beslenirler. Aileleri endişelenip onları kurtarmak için harekete geçer. Bu olaydan sonra Metin’in anne ve babası tekrar bir araya gelerek mutlu bir aile tablosu çizerler.

Muzaffer İzgü tarafından kaleme alınan kitabın Aralık 2017’de yayımlanan beşinci baskısı incelenmiştir. Kitap resimlidir ve toplam 102 sayfadan oluşmaktadır.

Kitap roman türündedir. Kitaptan örnek alınan metnin Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne göre incelenmesi sonucunda kitabın bağımsız okuma (5. 6. ve 7. Sınıf) seviyesinde olduğu gözlemlenmiştir. Eserde kök değerlerin varlığına ilişkin istatistikler Grafik 6’da gösterilmektedir.

Grafik 6.

Kuşadalı Metin Kaptan Kitabında Kök Değerlerin Bulunma Sıklığı ve Yüzdelik Oranları

Grafik 6’da “Kuşadalı Metin Kaptan” isimli romanda bulunan kök değerlere ilişkin frekans ve yüzde değerlerine yer verilmektedir. Kök değer içeren 95 ifade bulunmuştur. Yapılan analizde tüm kök değerlere en az bir defa yer verildiği saptanmıştır. Elde edilen verilere göre söz konusu kitapta sevgi değerinin (f:22; %23,16) en fazla sıklığa sahip olduğu görülmektedir. Bu değeri, sırasıyla sıklık düzeyi açısından yardımseverlik (f:13; %13,68); adalet (f:12; %12,63); sorumluluk (f:12; %12,63); dürüstlük (f:10; %10,53); sabır (f:9; %9,47); özdenetim (f:8; %8,42); dostluk ve saygı (f:4; %4,21) değerleri takip etmektedir. %1,05 ile en az gözlemlenen değer vatanseverlik değeri olduğu görülmüştür. Tüm kök değerler açısından bakıldığında adalet, sevgi, yardımseverlik ve sorumluluk kök değerlerinin toplama oranı %62,11’dir. Kitapta geçen kök değerler ve örnek alıntılar aşağıda verilmiştir: Adalet değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Oysaki yalandı, Metin'in annesi mahkemeye başvurmamıştı. (s.6)*

- “Deden satardı bire, balıkçı satardı bine, lokantacı satardı üç bine, eh birine üç bin, birine bin, dedene bir...” (s.19)
- Ama geminin yanına gitmek yasaktı. Orası gümrüklü bölgeydi. (s.44)
- Metin; “Sana bir ekmek borcum var,” dedi. Kemal; “N’olacak, bindirirsin beni, ödeşiriz,” dedi. (s.62)
- “Bize ne ceza verirler dersin?” (s.83)
- Suçlu olduklarına bildikleri için başlarını kaldıramıyorlar, çay bardaklarını el süremiyorlardı. (s.88)
- Dariyı kaynatıyor, Kemal’le Metin’in kovasına dolduruyordu. (s.98)

Dostluk değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- Oradaki çocukların da Kemal gibi şişman arkadaşları vardı. (s.25)
- Her kezinde, oğluna Metin’le gezmemesini öğütler, Kemal olur anlamında başını sallar, ama biricik arkadaşı Metin’den hiçbir zaman ayrılamazdı. (s.30)
- Metin’e bulaşan olursa Kemal, Kemal’e hep bulaşan olursa Metin yetiştirirdi. (s.43)

Dürüstlük değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- Metin yeminler etti, ama tozda debelenmediğine babaannesini inandıramadı. (s.36)
- Sonra, o kara kaşlı adam, bir daha yapmayacaklarına ilişkin ağızlarından söz almış, ondan sonra serbest bırakmıştı. (s.46)
- Metin’le birlikte geldiklerinde, mutlaka hangisi para bulsa, lokantacıya teslim eder, alacakları bahşişi bölüşürlerdi. (s.51)
- “Hani sana söz vermiştim ya, ekmek getiririm, demiştim ya... Al... Bak mis gibi.” (s.60)
- “İkinize de küsüm,” dedi. “Bana deseydiniz, ‘Nuri Kaptan, seninle balığa çıkmak istiyoruz,’ anneleriniz babalarınız izin verdikten sonra ben sizi götürmez miydiniz? Bundan sonra benim motoruma hiç gelmeyin.” (s.89)

Saygı değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *“Başüstüne kaptanım, “diye yanıtladı. (s.73)*
- *“Bundan sonrası benim buyruğumla içilecek.” (s.78)*

Sabır değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Annesinin uzun süre işten gelmesini bekledi. (s.7)*
- *Bekledi. Bir kez daha çaldı: “Fiyut, fiyut, fiyut!..” (s.69)*
- *Metin o zaman babaannesini düşündü, şimdi gece yarısını bekler, sonra babasına haber verirdi. (s.78)*
- *Kasabanın pazarı olan cuma gününü bile beklemediler, sordular soruşturdular, kasabanın yakınında ekilmiş mısır tarlaları olduğunu öğrendiler. (s.97)*

Sevgi değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Ama bazen öyle kuzu gibi olurdu ki babası, Metin'in saçlarını okşar, onu öper, göğsüne bastırırdı. (s.5)*
- *Her zaman, babasının kendisine ne zaman sarılıp öptüğünü, saçlarını okşadığını, tarihi tarihine, saati saatine bilirdi. (s.5)*
- *Kediyi yerden aldı, okşadı, gözünün yanındaki çapağı bir kâğıt parçası ile sildi. (s.8)*
- *Süha koştu, kediyi ağabeyinin elinden kaptı, okşaya okşaya anneannesine götürdü. (s.20)*
- *Süha kediyi seviyordu ve hayvanların uğursuz olacaklarına inanmıyordu. (s.20)*
- *Biraz sonra annesi geldi. Sarıldı ona, öptü. (s.21)*
- *Metin babaannesine sarıldı. Öptü. Kadın; “Hadi” dedi, “seni sevmiyorum ben.” (s.35)*

- *Çocuklar bilirlerdi bu dilsiz adamın çocukları çok sevdiğini. (s.40)*
- *Kemal; “Ben köpeği severim,” dedi, “Kediyi de severim amma, köpeği daha çok severim.” (s.52)*
- *O kızgın, o kaşları çatık babası, kendisine sarılıp sarılıp öptüyordu. Ya Metin'in annesi babası, biri bırakıp öteki sarılıyordu oğluna. Metin'se en çok Süha'ya sarılıyordu. Hatta bir ara kardeşine sarılırken ağladı. (s.89)*
- *“Ah,” dedi, “Çok severdi bizi Nuri Kaptan. Nuri Kaptan'ı kızdırmamış olsaydık...” (s.94)*
- *Kemal, uyumak üzereydi, yatağından çıktı, avlu kapısını açtı, birden Metin onun boynuna sarıldı. (s.101)*

Özdenetim değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Kemal yine elini yumruk yapıp göğsüne vurdu; “Korkma, heyecanlanma,” dedi kendi kendine. (s.77)*
- *“Sallanıyoruz, korkacak bir şey yok,” dedi Metin. (s.79)*
- *“Meraklanma Kemal,” diyordu, “suyumuz ve ekmeğimiz var. Gerekirse balık tutarız. Böyle kendimizi kapıp koyvermeyeceğiz, yaşamak için savaşağız.” (s.82)*
- *Ekmepleri daha çoktu, ama sularını az az kullanmaları gerektiğini biliyorlardı. Ekmeği bol yiyorlardı, suyu az içiyorlardı. (s.86)*

Sorumluluk değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Adamcağız, bir aylık tatilinde bile, bu sahil kasabasında orada burada çalışır, üç-beş kuruş kazanmaya bakardı. (s.6)*
- *Metin, çok güzel börülce ayıklıyordu. Ayıkladıklarının içine bir tek kart börülce, kılçık koymuyordu. İnce uçlu bıçağı bazı bazı başvuruyor, ayıklama işinin hepsini elle yapıyordu. (s.50)*
- *“İster misin tavuk yiyelim, bugün,” dedi. Kemal; “Paramızla alalım mı?” diye sordu, “Müşteri gibi oturalım şuraya, seslenelim, bir tavuk getir bize diyelim,*

hı?” “Pahalıdır,” dedi Metin, tuzlukları yerleştirirken, “ben bisiklet yapacağım, para biriktirmem gerek.” (s.51)

- “Eh annelerimize babalarımıza haber vermedik kaptanım.” (s.76)
- Metin; Suç benim,” dedi Kemal’e, “seni ben taktım ardıma.”(s.82)
- “Yo,” dedi Kemal, “Suç ikimizin. Gelmeyebilirdim. Ama İsteğe İsteğe geldim.” (s.83)

Yardımseverlik değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- Ölen dedesinin eski gözlüğünü sandıktan çıkarmıştı. Göz çerçevesine teller yapıştırmış, camları camcıya kestirip ufaltarak Sarman’a gözlük yapmıştı. (s.11)
- Çoğu zaman sabahları gider, barbunya ayıklamasına, börülce ayıklamasına yardım ederdi. (s.14)
- Bozkafa dişiydi. “Dişi” dedi, “ver işte bir-iki lokma, yesin, açlıktan uyuyor.” (s.15)
- Gerçi bazı günler lokantanın sahibi, bir-iki garson da kendisine yardım ediyorlardı ama, işin asıl sorumlusu oydu. (s.48)
- Metin birkaç kez ona ağın onarılmasında yardım etmişti. (s.71)
- “Bir şey demez, yardım eder bize, ona da para veririz.” (s.94)
- “Gidelim,” dedi, “Nuri Kaptan iyi insandır, borç alacağız, sever iyilik yapmasını, cebinde nedenli parası varsa verir.” (s.94)

Vatanseverlik değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- Otobüslere doluşuyorlar, yakındaki Efes’e, Meryem Ana’ya gidip geliyorlardı. (s.64)

4.2 İkinci Alt Problemle İlgili Bulgular

4.2.1 Küçük Arı Büyük Arı Çocuk Kitabından Kök Değerler

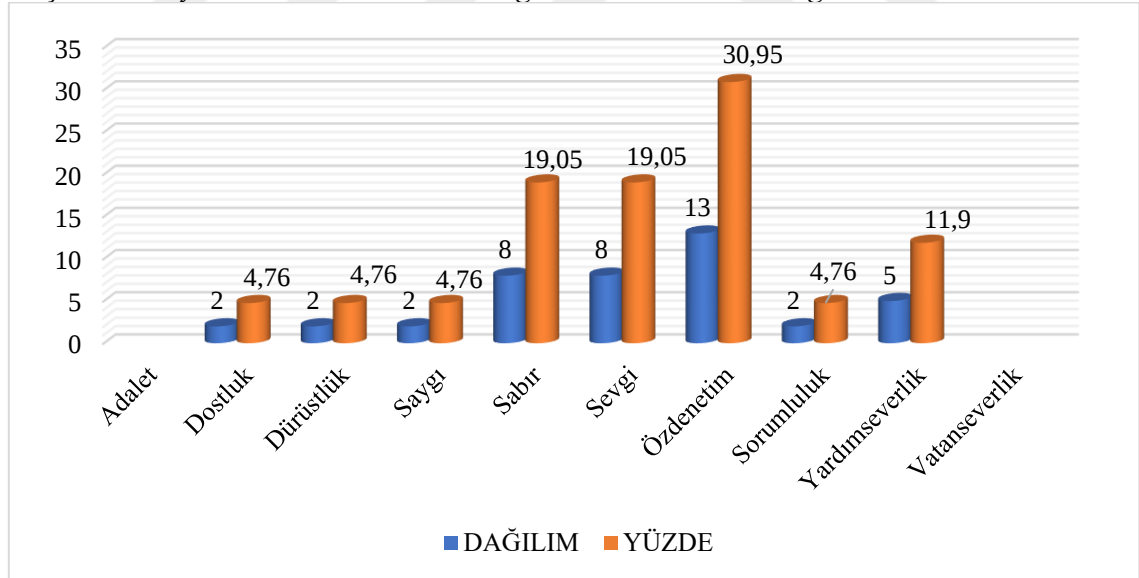
“Küçük Arı Büyük Arı” romanının başkahramanı Küçük Arı, ormanın derinliklerinde sakin ve güvenli bir hayat sürmektedir. Yemyeşil bir ormanda binlerce çiçek ve bitki arasında huzurla yaşar. Ancak bir gün, büyüklerinin uyarılarına kulak asmadan merakının peşine düşer ve ormanın sınırlarını aşar. Bu cesur fakat düşüncesiz

adım, onu tanımadığı ve tehlikelerle dolu bir dünya olan şehre ulaştırır. Ancak şehir, ormandan çok farklıdır; kirli hava, dev binalar ve fabrikalarla doludur. Küçük Arı, bu yabancı topraklarda hayatta kalmak için mücadele ederken korkunun, belirsizliğin ve endişenin pençesinde zorlu anlar yaşar. Bir çöplükte eşekarıyla karşılaşan Küçük Arı, yaşadığı zorlukları ona anlatır. Eşekarı ona yardımcı olmaya karar verir ve güvenli bir şekilde ormana geri dönmesi için yol gösterir. Sonunda Küçük Arı, sevdiği doğaya geri dönmeyi başarır ve hikâye mutlu bir şekilde sonlanır.

Muzaffer İzgü tarafından kaleme alınan kitabın Ekim 2015'te yayımlanan on birinci baskısı incelenmiştir. Kitap resimlidir ve toplam 85 sayfadan oluşmaktadır. Kitap roman türündedir. Kitaptan örnek alınan metnin Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne göre incelenmesi sonucunda kitabın bağımsız okuma (5. 6. ve 7. Sınıf) seviyesinde olduğu gözlemlenmiştir. Eserde kök değerlerin varlığına ilişkin istatistikler Grafik 7'de gösterilmektedir.

Grafik 7.

Küçük Arı Büyük Arı Kitabında Kök Değerlerin Bulunma Sıklığı ve Yüzdelik Oranları

Grafik 7'de "Küçük Arı Büyük Arı" isimli romanda bulunan kök değerlere ilişkin frekans ve yüzde değerlerine yer verilmektedir. Kök değer içeren 42 ifade bulunmuştur. Yapılan analizde adalet ve vatanseverlik değerlerine yer verilmediği saptanmıştır. Elde

edilen verilere göre söz konusu kitapta özdenetim değerinin (f:13; %30,95) en fazla sıklığa sahip olduğu görülmektedir. Bu değeri, sırasıyla sıklık düzeyi açısından sevgi ve sabır (f:8; %19,05); yardımseverlik (f:5; %11,90) değerleri takip etmektedir. %4,76 ile en az gözlemlenen değerlerin dürüstlük, dostluk, saygı ve sorumluluk değerleri olduğu görülmüştür. Tüm kök değerler açısından bakıldığında özdenetim sevgi, sabır kök değerlerinin toplama oranı %69,05'tir.

Dostluk değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- “Söylerim onlara, işte size anlattığım dost, kentli eşekarısı derim, beni kurtaran, bana yol gösteren, derim, o zaman sana hiçbir şey yapmazlar.” (s.46)

Dürüstlük değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- Ama yaşlılara, ormanın dışına çıktığını söylememiştii. (s.6)

Saygı değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- “Beni beklediniz, bugün size yük oldum, özür dilerim” dedi. (s.46)

Sabır değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- Şimdi çoktan kendini unutmuşlardı. Yoo, yoo hayır unutmamışlardı. Bir kezinde başka bir arıcık kovandan tastamam yedi gün uzaklaşmıştı da unutmamışlar, her gece onu beklemişlerdi. (s.32)
- “Bekleyelim biraz” dedi eşekarısı, “nerdeyse şimdi sulamaya çıkar. Baksana, saksının toprağı iyice kurumuş.” (s.41)
- Bunca bekledin, az daha bekle. (s.41)
- Ah, oysa ki arıcık bal özünden çok suyu bekliyordu. (s.42)
- Rüzgârın yön değiştirmesini çok bekledi. (s.77)

Sevgi değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Şimdi çoktan kendini unutmuşlardı. Yoo, yoo hayır unutmamışlardı. Bir kezinde başka bir arıcık kovandan tastamam yedi gün uzaklaşmıştı da, unutmamışlar, her gece onu beklemişlerdi. (s.32)*
- *“Yo alamam, çocuklar bizi hiç sevmezler, hemen görür görmez korkar ya kaçarlar, ya da ellerindeki tahta parçası ile bizi öldürmeye çalışırlar... Oysa ki onlar bizim yuvamıza değnek sokmasalar, bize vurmasalar, biz onlara hiçbir şey yapmayız. (s.60)*
- *Arıcık, parkta oynayan çocukları da severdi, ama bir kez daha ormanını, kovanını anımsadığı için çok üzüldü. (s.61)*
- *Sonra bir bir öptüler geri gelen kardeşlerini... (s.84)*

Özdenetim değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Kanatlarındaki son gücü harcayarak suyun başına kondu. (s.16)*
- *Öyle bir yere geldi ki, artık kanatlarıyla yele karşı koyamıyordu, yönünü hangi yöne çevirmek istese, yel ona karşı koyuyor, sanki arıcığa:
“Benim istediğim yöne uçacaksın” diyordu. (s.18)*
- *“Ama istemeyerek oluyor. Yoksa ben hayvanları, insanları sokmak istemem.” (s.48)*
- *Sonunda kararını verdi, ırmağı değil dereyi izleyecekti. (s.74)*
- *Bir dala, bir kayaya tutunmak çok istedi ama karanlıkta gözü ne kaya, ne dal görebiliyordu, ne de gücü vardı artık kayaya, dala tutunacak. Rüzgârın önünde ufacak bir yaprak gibi uçup duruyordu. (s.80)*
- *Ayakları, boynu, kanadı, her yeni acılar içindeydi. Uçmak değil artık, kanadını oynatmak bile ona güç geliyordu. (s.80)*
- *Ah bir gözünü açabilse, bir görebilse... Ama açamıyordu. Yorgunluktan, acıdan gözleri açılmıyordu. Bir de o denli susamıştı ki, ama su içmek için bile gücü yoktu. (s.81)*

Sorumluluk değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- “Ah ah, büyüklerimin sözlerini dinlemeliydim, çıkmamalıydim ormanın dışına.”

Yardımseverlik değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- “Yok canım”, dedi, “niçin yiyeyim seni, baksana burada et dolu. Ben sana yardım etmek isterim. Söyle bakalım, senin için ne yapabilirim?” (s.23)
- “Eh fazla kalırsan ölebilirsin” dedi eşekarısı. “Ama üzülme canım, seni tekrar ormana yollamanın yollarına bakacağız. Hele önce şu susuzluğunu giderelim.” (s.25)

4.2.2 Al Yanaklı Hasan Çocuk Kitabında Kök Değerler

Al Yanaklı Hasan isimli hikâye kitabında: “Al Yanaklı Hasa, Gümüşlü Kupa, Sarı Kafalı Çocuk, Kınalı Keklik, Ayıcık, Korkunç Dalgalar, Uyku, Cadde Bayramı, Bay Öküzle Bayan İnek, Yavru Balıkla Anne Balık, Bahçeli Ev ve Ahmet Amca” isimli on iki öykü yer almaktadır.

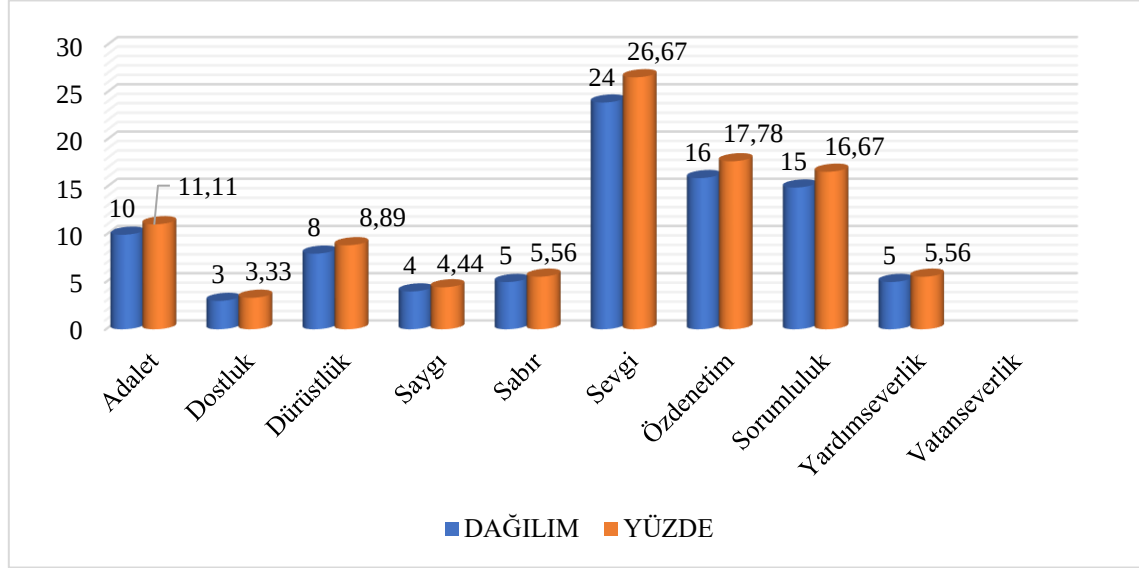
“Al Yanaklı Hasan”da köyde ailesiyle huzurlu bir yaşam sürerken kente çalışmaya gelen ve oto tamircide zor şartlarda çıraklık yapan Hasan’ın hikâyesi anlatılır. Hastalanınca babası onu köye geri götürür, ancak iyileşince yeniden çalışmaya dönmek zorundadır. “Gümüşlü Kupa” öyküsü, aile bütçesine destek için su satan fakir bir çocuğun hikâyesini anlatır. Annesinin değerli gümüş kupasını kullanarak daha çok su satma ve ailesine katkı sağlama hayalleri kurar. Ancak bir kazada kupa kırılır. Annesine durumu anlattığında, annesi hiçbir şey söylemez, sadece gözyaşı döker. “Sarı Kafalı Çocuk” öyküsü, bir otobüs molasında, gecenin soğukunda otobüsü yıkayan küçük bir çocuğun hikâyesini anlatır. İnce kıyafetleriyle çalışırken soğuktan ve ıslanmaktan perişan olan çocuk, emeğinin karşılığını almak ister. Ancak şoför, çocuğun parasını vermeden otobüsü çalıştırıp uzaklaşır. “Kınalı Keklik” öyküsü, köyden kente göç eden fakir bir ailenin çocuklarının, yanlarında getirdikleri keklik Ayvaz’la kurdukları duygusal bağı anlatır. Ayvaz, çocuklara köylerini hatırlatan tek şeydir; ancak babaları onu satmak zorunda kalınca çocuklar büyük bir üzüntü duyar. “Ayıcık” öyküsünde ise, bir çocuğun, kasabada tanıştığı küçük bir ayıyla kurduğu dostluk anlatılır. Çocuk, ayıya yapılan eziyetlere

dayanamaz ve onu özgürlüğüne kavuşturmak için dağlara bırakır. “Korkunç Dalgalar” öyküsünde, fırtınaya yakalanan balıkçı Muharrem’in ailesinin endişeli bekleyişi anlatılır. Tekne borcunu ödemek için canla başla çalışan Muharrem, fırtınada denizde kalır. Karısı ve çocukları kıyıda çaresizlik içinde beklerken dev dalgalar arasından sonunda Muharrem görünür. “Uyku” öyküsünün kahramanı, annesi ve babası çalışan bir çocuktur. Evde ona bakacak kimse olmadığı için her sabah erkenden uyandırılıp anneannesine götürülür. Bu durum çocuğun mutsuz olmasına sebep olur. “Cadde Bayramı” öyküsünde, bir çocuğun evi gürültülü bir caddeye bakmaktadır. Bir pazar günü, cadde trafiğe kapanınca çocuklar caddeyi oyun alanına çevirir ve keyifle oynarlar. Akşam olunca trafik geri döner ve eski gürültü tekrar başlar. “Bay Öküz ile Bayan İnek” öyküsünde, Bay Öküz ve Bayan İnek’in yiyecek arayışları karayolundan geçmelerini gerektirir, fakat her seferinde bir aracın engeliyle karşılaşır ve geri dönerler. Öküz ve inek, minibüs, tır, kamyon ve taksinin engelleriyle yüzleşirler. “Yavru Balıkla Anne Balık” öyküsünde, anne ve yavru balığın bakış açısından deniz anlatılır. Balıklar, kirli denizlerinden memnuniyetsizlik duydukları için yakalandıklarında aslında sevinirler. “Bahçeli Ev” öyküsünün kahramanı olan Salih Bey, apartmanlar arasında kalan bahçeli evini çok sever. Apartmanlar arasında kalan bu ev, müteahhitlerin ilgisini çeker, ancak Salih Bey uzun süre direnerek evini vermek istemez. Sonunda direnci kırılır, evin yerine bir apartman yapılır ve Salih Bey bir apartman dairesine taşınmak zorunda kalır. Ahmet Amca” öyküsünde, sütçülük yapan Ahmet Amca'nın, değişen yaşam koşulları nedeniyle karşılaştığı zorluklar anlatılmaktadır. Önce güğümle süt satışı yaparken, sonrasında açıkta süt satışı yasaklanır ve yerini paketli sütler alır.

Muzaffer İzgü tarafından kaleme alınan kitabın Haziran 2022’de yayımlanan on ikinci baskısı incelenmiştir. Kitap resimlidir ve toplam 126 sayfadan oluşmaktadır. Kitaptan örnek alınan metnin Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne göre incelenmesi sonucunda kitabın eğitsel okuma (8. ve 9. Sınıf) seviyesinde olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Eserde kök değerlerin varlığına ilişkin istatistikler Grafik 8’de gösterilmektedir.

Grafik 8.

Al Yanaklı Hasan Kitabında Kök Değerlerin Bulunma Sıklığı ve Yüzdelik Oranları

Grafik 8’de Al Yanaklı Hasan isimli öykü kitabında bulunan kök değerlere ilişkin frekans ve yüzde değerlerine yer verilmektedir. Kök değer içeren 90 ifade bulunmuştur. Yapılan analizde vatanseverlik değerine yer verilmediği belirlenmiştir. Elde edilen verilere göre söz konusu kitapta sevgi değerinin (f:24; %26,67) en fazla sıklığa sahip olduğu görülmektedir. Bu değeri, sırasıyla sıklık düzeyi açısından özdenetim (f:16; %17,78); sorumluluk (f:15; %16,67); adalet (f:10; %11,11); dürüstlük (f:8; %8,89); sabır ve yardımseverlik (f:5; %5,56); saygı (f:4; %4,44) değerleri takip etmektedir. %3,33 ile en az belirlenen değer dostluk değeri olduğu görülmüştür. Tüm kök değerler açısından bakıldığında adalet, sevgi, özdenetim ve sorumluluk kök değerlerinin toplama oranı %61,11’dir. Kitapta geçen kök değerler ve örnek alıntılar aşağıda verilmiştir:

Adalet değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Öyleymiş ki, balıkları babamın elinden bire aldıysa, o beşe, altıya satarmış. (s.56)*
- *“Ne hakları var bana kızmaya Hayriye?” (s.108)*
- *“N’olur bari sen benimle ol. ‘Babanız haklı’ de...” (s.114)*
- *Belediye öyle demiş, “Açıktaki süt satılmayacak” demiş, yasak” demiş. (s.124)*

Dostluk değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Ben, Ayvaz'ı sevdiğim zamanlar arkadaşım İsa'yı görürdüm, onun da kekliği vardı. Arkadaşım Şehmuz'u görürdüm, onun da kekliği vardı. (s.37)*

Dürüstlük değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Anam beni kırmaz. Kırmam deyince, kırmayacağımı bilir. (s.19)*
- *“Kırdım anacığım, kırdım...” dedim. (s.23)*
- *Ah ayıcık ah, bana inanmadı, fındığı çıkardığım cebimi yokladı. (s.49)*
- *“Yapsatçı benden daha güçlü. Kandırdı onları...” (s.116)*

Saygı değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Hasan elinde kahve terazisi ile geldi. Önce ustasına uzattı çayı, çok saygılı. (s.10)*
- *“Demek bayramlarda da elimizi öpmeye gelmeyecekler ha!..” (s.113)*

Sabır değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Bekliyoruz... Sarı kafalı çocuk da bekliyor... (s.31)*
- *Ayı eğitmek sabır işiymiş, hem de çok zormuş. (s.42)*
- *O bayram günü, Salih Bey'le karısı Hayriyanım çok beklediler çocuklarını, torunlarını... (s.114)*

Sevgi değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Bağrına bastı beni. Anamın ılık gözyaşları saçıma damlıyordu, tıp tıp... (s.23)*
- *“Uy benim kekliğim, tüyü kınalı, gözü kınalı, al gagalım. Kekliklerin hası, ceylan bakışım...” Aynı böyle severdi anam Ayvaz'ı. Kekliğimizin adı Ayvaz'dı. Anam öyle severdi de biz başka türlü mü severdik, anam bırakırdı, ben tutar okşardım. (s.34)*
- *Ayıcığın yanına yaklaştım, sırtını okşadım. (s.47)*
- *“Sizler güç kattınız kollarıma... Sizleri düşünün düşünün küreklere asıldım.” dedi. (s.68)*
- *Rukiye Nine zemin katta oturur, bilmeyiz kaç yaşında, ama hepimiz severiz. (s.82)*

- “Seviyorum toprağı, çiçekleri, ağacı, kuzuları, arıları, tavukları...” (s.116)
- “Çocuklarını sevmiyor musun, torunlarını sevmiyor musun?” “Onları da çok seviyorum.” (s.116)

Özdenetim değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- “Bırakmaz, kapıp koyuvermez kendini Muharrem, güçlüdür, yener azgın suları, bilirim yener...” (s.64)
- Babam bitik, ayağa kalktı, sanki kolunun son gücüydü ipi fırlatması. (s.68)
- “Onlar korkakmışlar, ama ben değilim, şunu kafana koy, ben karşıya geçeceğim, seni de geçireceğim karıcığım. (s.90)
- “Hayır, şu öküz kafama koydum, karşıya geçeceğiz!..” (s.93)
- “Yapamam anlıyor musunuz yapamam, yıktırmam evimi...” (s.104)
- “Direneceğim, gör bak direneceğim!” diyordu. (s.109)
- “Direnemedim evim direnemedim!” dedi. (s.118)

Sorumluluk değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- Yüzüme bakmıyordu. Gözü, arabanın altında, ustasının parmaklarındaydı. Ustasının parmaklarına bakarak kendi parmaklarını eğitmeye çalışıyordu. Anahtarı şöyle kavrayacak, vidayı böyle tutacak, şöyle kıvrıp, böyle sıkacak... (s.8)
- “Anam anam, kırmam, çok dikkat ederim, düşerken dizimi paralarım, kupayı kırmam.” (s.18)
- Galiba zorunlu sarı kafa, koskoca otobüsün camlarını yirmi beş dakika içerisinde silecek... Ondan sonra emeğinin karşılığını alacak... (s.25)
- Babasıyla birlikte mi atılmıştı ekmek kavgasına...Biri çay dağıtacak, öteki otobüsleri yıkayacak? (s.28)
- “Bir de sağ selamet borcu ödersem” diyordu... (s.57)
- Annem işe gitmezse geçinememiştiz. Sonra ev sahibi bizi kolumuzdan tutar atarmış. (s.73)
- “Niçin oflayıp poflamayayım ki, sana yiyecek bulamıyorum...” (s.87)

- *Sen bu sarı otları süt vereceksin, ben de güç vereceğim, tarla süreceğim. (s.88)*
- *Sizi büyüttüm evlendirdim, bu yaşa getirdim, artık kendi geçiminizi kendiniz sağlayın...” (s.104)*

Yardımseverlik değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Anam, denizin içine koşmak, ona yardım etmek istiyordu. (s.66)*
- *Var gücüyle tekneyi çekiyordu anam. Koştum ben de ipin ucundan yakaladım. Dalgaların arasında bata çıka ipi çektik, tekneyi kıyıya yaklaştırdık... Ve kazığa bağladık... (s.68)*

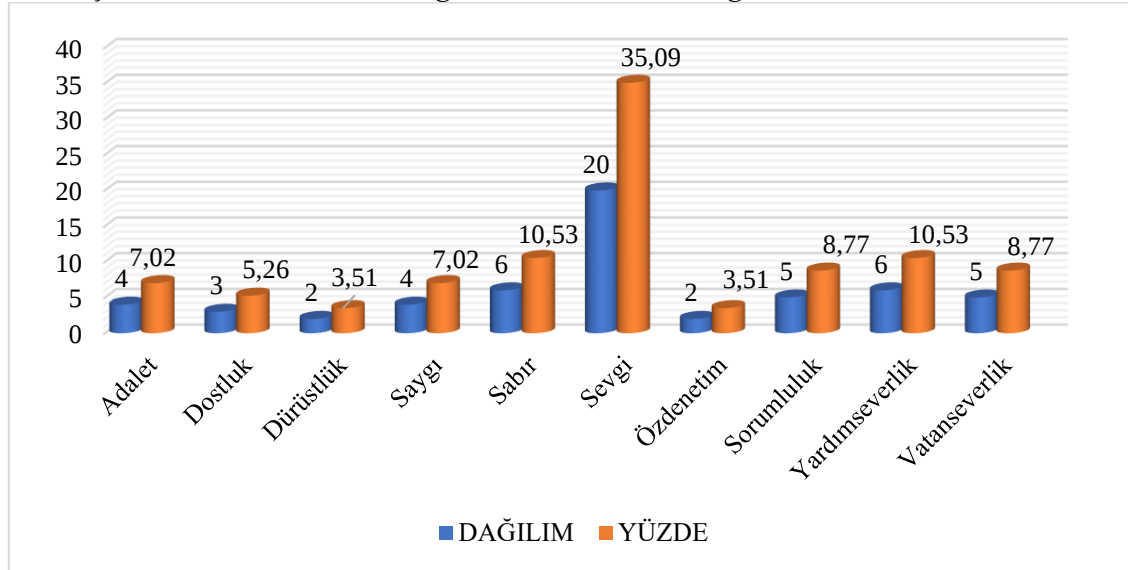
4.2.3 Kabakçı Amca Adlı Çocuk Kitabında Kök Değerler

“Kabakçı Amca” romanı, Süha ve ailesinin köyden gelen bir mektupla tanımadıkları büyük amcaları Ali Amca’nın şehre ziyarete geleceğini öğrenmeleriyle başlar. Ali Amca, Süha’nın hayatında hiç tanımadığı bir aile büyüğüdür. Ali Amca, köyden şehre geldiğinde Süha ve ailesiyle tanışır. Süha ve ailesi de büyük amcağı sıcakkanlı bir şekilde karşılar ve onun şehirde alışmakta zorlandığını fark ederler. Ali Amca, sürekli etrafını gözlemler ve şehir yaşamının kendisi için ne kadar yabancı olduğunu fark eder. Şehirdeki yaşam koşullarına alışmakta zorlanan Ali Amca, birçok tamir işi yapar. Mahalledeki sorunlarla ilgilenir, bakkalın önündeki ağacı budar, sakaya sahip çıkar ve bir horoz alarak ev halkını mutlu eder. Süha ve ailesiyle güçlü bir bağ kuran Ali Amca, şehrin kirliliği ve karmaşasına alışmakta zorlanır. Bir gün hasta olduğunu anlayan Ali Amca, köyüne dönmeye karar verir. Ancak geride, aileye doğa sevgisi ve yardımlaşma duygusuyla dolu unutulmaz hatıralar bırakır.

Muzaffer İzgü tarafından kaleme alınan kitabın Şubat 2018’de yayımlanan yedinci baskısı incelenmiştir. Kitap resimlidir ve toplam 104 sayfadan oluşmaktadır. Kitap roman türündedir. Kitaptan örnek alınan metnin Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne göre incelenmesi sonucunda kitabın eğitsel okuma (8. ve 9. Sınıf) seviyesinde olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Eserde kök değerlerin varlığına ilişkin istatistikler Grafik 9’da gösterilmektedir.

Grafik 9.

Kabakçı Amca Kitabında Kök Değerlerin Bulunma Sıklığı ve Yüzdelik Oranları

Grafik 9’da “Kabakçı Amca” isimli romanda bulunan kök değerlere ilişkin frekans ve yüzde değerlerine yer verilmektedir. Kök değer içeren 57 ifade bulunmuştur. Yapılan analizde tüm kök değerlere en az bir defa yer verildiği gözlemlenmiştir. Elde edilen verilere göre söz konusu kitapta sevgi değerinin (f:20; %35,09) en fazla sıklığa sahip olduğu görülmektedir. Bu değeri, sırasıyla sıklık düzeyi açısından yardımseverlik ve sabır (f:6; %10,53); sorumluluk ve vatanseverlik (f:5; %8,77); adalet ve saygı (f:4; %7,02); dostluk (f:3; %5,26) değerleri takip etmektedir. %3,51 ile en az saptanan değerlerin dürüstlük ve özdenetim değeri olduğu görülmüştür. Tüm kök değerler açısından bakıldığında sabır, sevgi ve yardımseverlik kök değerlerinin toplama oranı %56,14’tür. Kitapta geçen kök değerler ve örnek alıntılar aşağıda verilmiştir:

Adalet değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Bakkal dükkânın önüne manavın masası konmuş, kasapla, terzi Suat Amca hakem olmuşlardı. (s.81)*
- *İlk şikâyet karşıdan geldi. İnci Teyzelerden, bir de apartmanın yöneticisinden. (s.97)*

Dostluk değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *“Bu kent insanları kolay kolay arkadaş olmuyorlar... Oysaki biz köy yolunda kimi görsek, bir günaydın, bir nasılsın, hemen başlarınız birlikte yürümeye, konuşmaya, arkadaşlık etmeye...” (s.92-93)*

Dürüstlük değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Kasap Bekir Amca kapadığına ilişkin aşağıdan yemin üzerine yemin ediyorlar, “Yemini verdim, tekrar kapadım, ama bilmem ki nasıl açılmış?..” (s.71)*

Saygı değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Belediye otobüsüne bindik. Hiç yadırgamadı, hemen biri kalktı, yer verdi, “Buyur otur dede,” dedi. (s.45)*
- *Büyükamcam benimle birlikte okula geldi, benimle birlikte sınıfa girdi, benimle birlikte sıralama oturdu, öğretmen gelince biz çocuklarla birlikte ayağa kalktı. (s.91)*

Sabır değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Babam durmadan saatine bakıyordu. (s.20)*
- *Ablamla balkona çıkmış bekliyorduk, çok bekledik, ama Büyükamca gelmedi. (s.58)*

Sevgi değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Annem; “Ben o yaşlı kadıncağızı hiç mutfağa sokar mıyım?” dedi. (s.17)*
- *Büyükamcam Funda'nın saçlarını okşadı, yanağından öptü. (s.2)*
- *Ona, çalışma masamın üzerindeki çiçekleri gösterdim. “Senin için hazırladım Büyükamca,” dedim. Büyükamca, tam kafamın ortasından öptü. (s.35)*
- *Sabahları kalkınca şöyle bir elimi dokundururum, onları seve okşaya yürürüm... Haaa çiçekler, bitkiler, ağaçlar da, hepsi bilirler sevildiklerini, çok iyi bilirler... (s.36)*

- *Annem bir anda seviverdi Büyükamcamı. Büyükamcam da annemi çok sevdi. (s.52)*
- *Onu okşadım, sevdim, halini hatırını sordum, bak şimdi görüyor musun nasıl gagasını elime sürüyor?” dedi. (s.67)*
- *Nedense Büyükamcam bakkal Şevket'e çok kızmıştı, sevmiyordu onu, “İnsanlarla alay etmek kötü bir alışkanlıktır,” diyordu. (s.80)*
- *Apartmanın bahçesine girerken bir baktık Hilmi Amca'nın hanımı Melek Teyze, sanki bir çocuk, sanki bir kedi sever gibi saksılarındaki çiçekleri seviyor; “Uy benim açelyam, uy benim küpelim,” diyordu. (s.86)*
- *Büyükamcam hepimize tek tek sarıldı, öptü. Ama en çok bana sarıldı, en çok beni öptü. (s.102)*

Özdenetim değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Büyükamcam, kuşu kaçırtmak için zor tutuyordu kendini, ağzını açıyor, ama bağırıyordu. (s.72)*

Sorumluluk değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Ama bulaşığı ablam yıkamışsa, o zaman çayı dağıtmak görevi benimdir. (s.5)*
- *Babam; “O işi, bazen ben, bazen Funda, bazen de Serpil yapar, sen otur amca,” dedi. (s.54)*
- *Hemen derslerimiz başladığı için o cumartesi Büyükamcamla gezemedik, derslerimi yaptım, ev ödevlerimi tamamladım, ancak pazar günü gezebildik. (s.92)*

Yardımseverlik değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Büyükamca'nın ufacık bir torbası vardı, içinde giysileri... Onu ben aldım. Kabakları, ufak bir sepeti de babamın eline tutuşturdu, kavun torbasını yükleniverdi. (s.24)*

- *“Hah aklıma geldi,” dedi, “askerlikte öğrenmiştim, çok iyi yağlı boya yaparım, hı istersen Orhan, hı çocuklar, Süha da bana yardım eder, istersen bu kapıları, pencereleri bir güzel boyarım, hı ne dersiniz?” (s.40-41)*
- *Yemekten sonra annemle bayağı tartışmıştı Büyükamca; “Kızım sen yorgunsun, ben yıkayıvereyim şu tabakları, çanakları,” diye. (s.54)*

Vatanseverlik değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Hemen bir çırpıda anlatıverdi, askerlik dışında hiç çıkmamış köyünden Büyükamca... Askerliğini de ufacık bir yerde yapmış, kendi illeri de ufacıkmış, ama bu il... (s.27)*
- *Askerden gelen hemen büyük kentin yolunu tutuyor; sonra bir bakıyorsun babasını, anasını da oraya çağırıyor, sonra evlenip orada kalıyorlar. (s.29)*

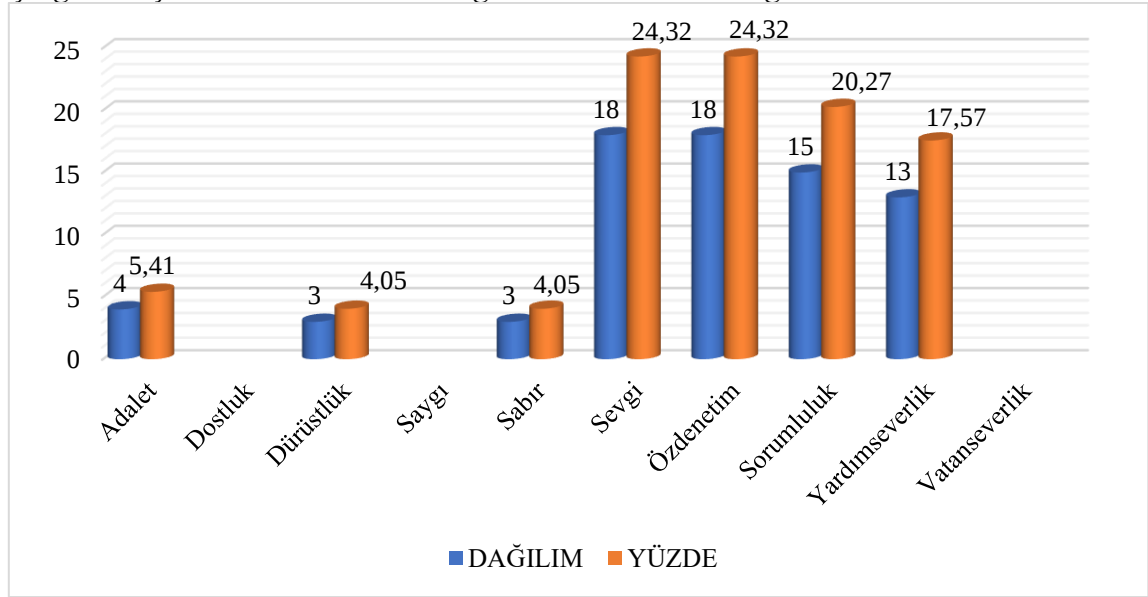
4.2.4 Çingiraklı Çoban Adlı Çocuk Kitabında Kök Değerler

“Çingiraklı Çoban” romanında, küçük Ali'nin çobanlık serüveni anlatılır. Altı yaşındaki Ali, babasıyla birlikte çobanlık yapmaya başlar ve büyük bir heyecanla bu role adım atar. Ali, eski bir koyun çingırağını boynuna bağlar ve köpekleri Akkuş'un şaşkın bakışları arasında zıplayarak çingirak sesleri çıkarmaya başlar. Bu durum Ali'yi çok mutlu eder. Çoban olan babası Ramazan'ın liderliğinde sürü yola çıkar ve toz dumanı göğe yükselir. Ali, annesinin hazırladığı azığını boynuna asar; içinde haşlanmış yumurta, kuru soğan ve ekmek vardır. Yolda bir kara dut ağacıyla karşılaşır ve birkaç dut yedikten sonra sürüyü kaybeder. Korkuya kapılsa da sürüyü bulur ve babasına yardım eder. Yağmur yağmaya başladığında babasının kepeneği altına girerler ve Ali, kendisine de küçük bir kepenek yapılmasını ister. On yaşına bastığında, Ali tek başına bir sürüyü yönetme görevi alır ve kardeşi Papatya ile birlikte sürüyü yönlendirirler. Bir gün mola verdiklerinde yabancı bir adamla karşılaşır ve azıklarını paylaşırlar. Ancak kısa bir süre sonra Papatya'nın yardım çığlıklarını duyar. Koyunlarının çalındığını fark eden Ali, Akkuş'un yardımıyla hırsızı yakalar. Hırsız, köpeğin saldırısından korkarak Ali'den yardım ister. Ali, Akkuş'u geri çağırır ve hırsız kaçar. Akşam köye dönerlerken atı ve arabayı yanlarına alırlar. Kara kuru adam bir daha hiç görülmez. Bu olay, Ali'yi gerçek bir çoban yapar.

Muzaffer İzgü tarafından kaleme alınan kitabın Haziran 2022’de yayımlanan altıncı baskısı incelenmiştir. Kitap resimlidir ve toplam 100 sayfadan oluşmaktadır. Kitap roman türündedir. Kitaptan örnek alınan metnin Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne göre incelenmesi sonucunda kitabın eğitsel okuma (8. ve 9. Sınıf) seviyesinde olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Eserde kök değerlerin varlığına ilişkin istatistikler Grafik 10’da gösterilmektedir.

Grafik 10.

Çıngıraklı Çoban Kitabında Kök Değerlerin Bulunma Sıklığı ve Yüzdelik Oranları

Grafik 10’da “Çıngıraklı Çoban” isimli romanda bulunan kök değerlere ilişkin frekans ve yüzde değerlerine yer verilmektedir. Kök değer içeren 74 ifade bulunmuştur. Yapılan analizde dostluk, saygı ve vatanseverlik değerlerine yer verilmediği sonucuna varılmıştır.

Elde edilen verilere göre söz konusu kitapta sevgi ve özdenetim değerlerinin (f:18; %24,32) en fazla sıklığa sahip olduğu görülmektedir. Bu değerleri, sırasıyla sıklık düzeyi açısından sorumluluk (f:15; %20,27); yardımseverlik (f:13; %17,57); adalet (f:4; %5,41) değerleri takip etmektedir. %4,05 ile en az gözlemlenen değerlerin dürüstlük ve saygı değerleri olduğu görülmüştür. Tüm kök değerler açısından bakıldığında adalet, sevgi,

yardımseverlik ve sorumluluk kök değerlerinin toplama oranı %68,92'dir. Kitapta geçen kök değerler ve örnek alıntılar aşağıda verilmiştir:

Adalet değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *“Abi kaçırdı, o adam koyunlarımızı kaçırdı” diyordu. (s.93)*
- *Atını, arabasını geri vermek için kara kuru adamı çok araştırdılar, sordular ama bulamadılar. (s.100)*

Dürüstlük değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Ali inanmazdı ki. Ne demekti, armut olacaktı da, yediğinde dilini buruşturacaktı? Hiç olacak şey miydi? Babası onu götürmemek için böyle söylüyordu. (s.7)*
- *Ninesi söz verdi, ne yapıp edecek, iki gün içinde Çingiraklı Çoban'a babasının eski kepeneginden, ufacık, boyuna göre bir kepenek yapacaktı. (s.69)*

Sabır değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Yanında gitmekte olan Kocabıyık'a seslendi: “Sen yolu tut git Kocabıyık, ben burada durup sürünün sonra bekleyeceğim. (s.23)*

Sevgi değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Olayı bir kez daha dinledikten sonra, hemen oda kapısını açar, Akkuş'un yanına koşar, onun sırtının boynunu okşardı. Akkuş da Ali'yi çok severdi. (s. 14)*
- *İşte o zaman sürüye, babasına doğru koşuyor, sürünün içinden geçerek babasının kucağına atlıyor, o babasını, babası onu öpüyordu. (s.17)*
- *Ali, annesinin kokusunu çok severdi. Hemen oturduğu yerden fırlar, annesi neredeyse boynuna atılır, annesini öper, koklardı. Annesi de onu; “Kuzum kuzum” diye severdi. (s.18-19)*
- *Ali'nin annesine sarıldığını görünce, Papatya da koşar annesinin boynuna dolanırdı. O zaman anne, ikisini birden kucağına alır, bir kızını, bir oğlunu öperdi. (s.19)*
- *Ali kuzuyu yakaladı, sürmeli gözlerinden öptü. (s.47)*
- *Babasının iki yanağından öptü. (s.62)*

- *Papatya'nın gözleri parladı, irileşti, koştu Ali'nin boynuna sarıldı: "Abi" dedi. (s.70)*

Özdenetim değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *"Babaaaa" diye bağırdı, çok korktu. (s.27)*
- *"Koyun güdemem mi sanıyorsunuz? İşte babam söylesin. Üç yıldır yazları babamla gider gelirim. Yok ufaksın diyorsanız, yanıma Akkuş'u aldıktan sonra hiç korkmam. Hem onca koyunun arasında insan korkar mı? (s.65)*
- *At arabası yaklaştıkça, Akkuş'un huzursuzluğu artıyor, yerinde duramıyor, sahibinden buyruk aldığı için havlayamıyor; ama havlama sesini yutuyor, boğuk sesler çıkarıyordu. (s.82)*
- *Papatya korkudan titriyordu. Dudakları kıpır kıpır: "Arabanın içine çok koyun attı, sonra hızla sürdü. Abi çok korktum abi." (s.94)*
- *Kara kuru adam korkudan sapsarı olmuş, sesi soluğu kesilmiş, "İmdat" bile diyemeden korkulu gözlerle Ali'ye, Papatya'ya bakıyordu. (s.98)*

Sorumluluk değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Zaten Akkuş görevini bilirdi. (s.9)*
- *Ama Akkuş'la Dikkuyruk, köylülerin arasında, başlarını bile havaya kaldırmadan, "Biz görevimizi yaptık" der gibi uysal uysal gidiyorlarmış. (s.13)*
- *"Koş" dedi Aliye, sürüyü durdur. Hava çok karardı, belki çok yağmur yağacak, sürü durunca koyunlar birbirine sokulur, daha az ıslanırlar. Koş haydi." (s.31)*
- *Babası hiç karışmamıştı. Sürüyü bir başına yürütmüştü. (s.56)*
- *Ama görevi sürüyü yönetmek olduğu için durup doya doya bakamadı. (s.58)*
- *"Nasıl, senin oğlan bu işi becerebilir mi? Koyunları, kuzuları yitirmez mi, çaldırmaz mı, vahşi bir hayvan görünce sürüyü bırakıp kaçmaz mı, bize zarar gelirse sen ödeyebilir misin? (s.66)*

Yardımseverlik değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Sürü sahipleri de yardıma gelmişlerdi. (s.72)*

- “Taş atarım, sana yardım ederim abi.” (s.80)
- “Çok açmış. Bizim azığı görünce...” Fısıltıyla konuşuyorlardı: “Yumurtanın birini verelim, sonra o bir parça peyniri de... Benim çıkından da ekmek al...” (s.86-87)
- “Güle güle çocuklar, sağ olun, bana yiyecek verdiniz” diyerek kara kuru adam da ayağa kalktı. (s.89)
- Papatya’nın o yardım isteyen ağlamaklı sesi kesik kesik geliyordu. (s.93)
- Adam sarı mum gibi olmuş, eli yüzü tırmıklanmış, kan içinde Ali’ye; “Ne olur kurtar beni, bu köpek beni öldürecek, İmdat” diye yalvarıyordu. (s.98)
- Papatya; “Sana ekmeğimizi, yumurtamızı da vermiştik” dedi. (s.98)

4.2.5 Can Dayım Adlı Çocuk Kitabında Kök Değerler

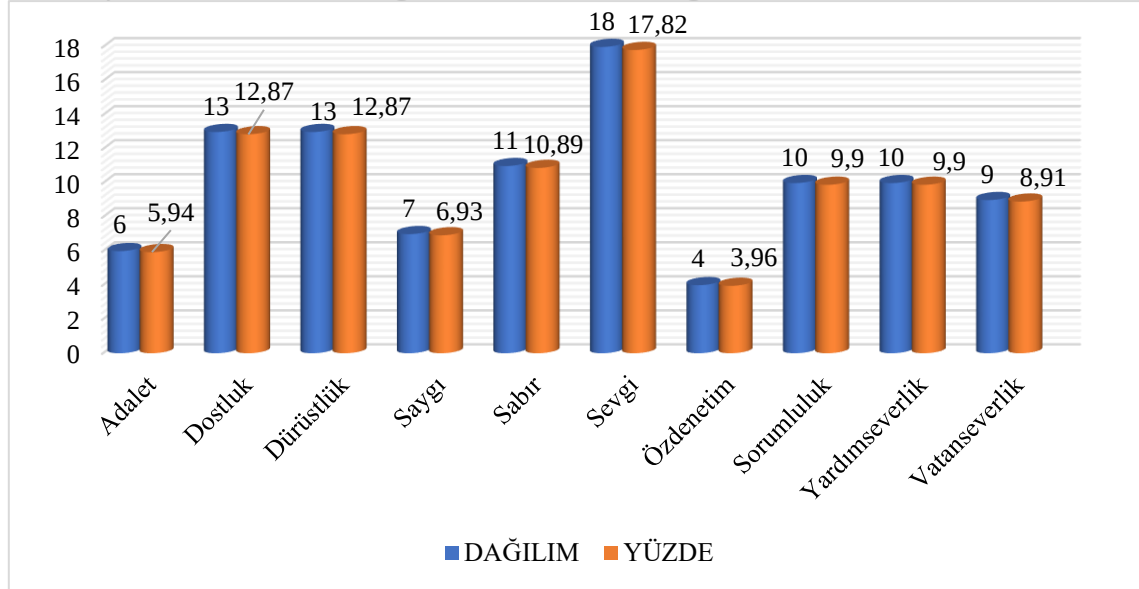
“Can Dayım” romanının kahramanı olan Can, yetenekli ve çalışkan bir genç olmasına rağmen çevresindeki insanlar onu tembel ve çocukça davranmakla suçlar. Can üniversite mezunudur ve işsizdir. İş aramasına rağmen bulamaz ve bu durum babası Hulusi Bey’i rahatsız eder. Ümit ise dayısı Can ile vakit geçirmeyi çok sevmektedir. Ümit, dayısının çalışmak istediğini bilir ancak yapabileceği bir şey yoktur. Can, uçurtma yapar, onarım işleriyle uğraşır, kitap okur ve doğa sevgisiyle tanınır; ancak ailesi ve çevresi bu yeteneklerini takdir etmez. Can komşularının her işine koşturur. Bir gün yeğeni Ümit ile sokak sokak gezip onarım işi yapmaya karar verirler fakat sonuç bekledikleri gibi olmaz. Balık tutarak satmayı da denerler yine sonuç hüsrandır. Can, babasının aracılığıyla pastanede garson olarak çalışmaya başlar ve bu durum Ümit’i üzer. Hulusi Bey, oğlunun başlangıçta kasa görevlisi olarak çalışıp ardından müdürlüğe kadar yükseleceğini hayal eder. Garsonluk yaptığını öğrenir ve bu duruma kızar. Ancak Can, sessiz kalmaz ve kendini savunur. Zamanla Hulusi Bey de durumu kabul eder ve Can’ın kararına saygı gösterir. Ümit, okullar açılınca dayısı ile daha az vakit geçirmeye başlar fakat dayısı ile gittiği yerlere artık dedesi ile gitmektedir.

Muzaffer İzgü tarafından kaleme alınan kitabın Ağustos 2020’de yayımlanan on üçüncü baskısı incelenmiştir. Kitap resimlidir ve toplam 135 sayfadan oluşmaktadır. Kitap roman türündedir. Kitaptan örnek alınan metnin Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne göre incelenmesi sonucunda kitabın bağımsız okuma (5. 6. ve 7. Sınıf)

seviyesinde olduğu belirlenmiştir. Eserde kök değerlerin varlığına ilişkin istatistikler Grafik 11’de gösterilmektedir.

Grafik 11.

Can Dayım Kitabında Kök Değerlerin Bulunma Sıklığı ve Yüzdelik Oranları

Grafik 11’de Can Dayım isimli romanda bulunan kök değerlere ilişkin frekans ve yüzde değerlerine yer verilmektedir. Kök değer içeren 101 ifade bulunmuştur. Yapılan analizde tüm kök değerlere en az bir defa yer verildiği gözlemlenmiştir. Elde edilen verilere göre söz konusu kitapta sevgi değerinin (f:18; %17,82) en fazla sıklığa sahip olduğu görülmektedir. Bu değeri, sırasıyla sıklık düzeyi açısından dürüstlük ve dostluk (f:13; %9,90); sabır (f:11; %10,89); sorumluluk ve yardımseverlik (f:10; %12,63); vatanseverlik (f:9; %8,91); saygı (f:7; %6,93); adalet (f:6; %5,94) değerleri takip etmektedir. %3,96 ile en az gözlemlenen değer özdenetim değeri olduğu görülmüştür. Tüm kök değerler açısından bakıldığında sevgi, dürüstlük ve dostluk kök değerlerinin toplama oranı %43,56’dır. Kitapta geçen kök değerler ve örnek alıntılar aşağıda verilmiştir:

Adalet değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- Dayım; “Sana iki günlük borcum var” dedi. “Olur mu hiç dayıcığım, kazandığımızı birlikte yedik ya” dedim. (s.53)

- *Ama ben; “Yo, olmaz Can Dayım, bu da senin hakkın” diyordum. (s.69)*
- *Üst üste dört gol yedim ama gollerden biri haksızdı, gol saydılar. (s.119)*

Dostluk değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Ne zaman dayımla birlikte sokağa çıksak, ne yapar eder yolu o yana düşürür, ortaokul arkadaşının kasap dükkânına uğradı. Bu arkadaşıyla ortaokul bir ve ikinci sınıfta birlikte okumuşlar, sonradan arkadaşlığı ikinci sınıfta kalınca, dayımla sıraları da sınıflara da ayrılmış ama ders arasında yine bir araya gelirlermiş. (s.20)*
- *Yo, arkadaşlarım var ama en iyi arkadaşım dayım. (s.23)*
- *“Al şunu bakalım, yarın bu adrese gideceksin, bir dostum verdi; ne zamandır söylemiştim ona, bizim oğlanın işi yok demiştim. (s.83)*
- *Dayım; “Sokakta bir yığın arkadaşın var ya Ümit” diyordu. “Ama benim en iyi arkadaşım sensin dayıcığım” diyordum. (s.89)*
- *Önceleri dedemin o dostuna kızıyordum ama şimdi? (s.108)*
- *Deden aslında yalnız, hemen hemen hiç arkadaşı yok, kahveye gitmeyi sevmiyor, onun için her zaman kızgın ve sinirli. (s.118)*

Dürüstlük değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Peki, şimdi eve nasıl gidecektik; bir yığın yol, bir de üstelik söz verdi dayım, dedeme, anneanneme “Akşama buğulama yapacağım” diye! (s.69)*
- *Dayım arkadaşından ayrılırken mutlaka bir öğle yemeğini birlikte yemek için kendi semtine çağırıyordu. Arkadaşı da geleceğine söz veriyordu. (s.75)*
- *“Bak Ümit” dedi, “babamı bilirim, şimdi benim burada garsonluk yaptığımı öğrenirse dünyada çalıştırmaz, sana anlattım ama ona anlatamam. Onun için hiçbir şey söyleme anladın mı? Çalışıyor de, başka bir şey söyleme.” (s.96)*
- *“Dayıcığım, deden buraya gelmek istiyor, karnım ağrıyor diye bugün atlattım. Ama yarın mutlaka birlikte geleceğiz, o zaman...” (s.113)*

- *Anneanneme döndü, bağırdı: “Bak Hanım bak, ikisi de bize yalan söylüyorlarmış meğer, koskoca emekli müdür Hulusi Bey'in oğlu garsonluk yapıyormuş da, bunlar bize yalan söylüyorlarmış.” (s.115)*
- *“Demek o karın ağrısı falan yalanmış ha!” (s.116)*

Saygı değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Kaç kasaba dolaşmışlar, dolaştıkları tüm kasabalarda başarılı müdürlükler yapmış, şimdi hangi kasabaya gitse, onu uzaktan karşılar, “Buyur müdür bey” derlermiş. (s.103)*
- *“Bu yaştan sonra Ümit'le bir olacağım, bisiklete bineceğim, ondan sonra müdür Hulusi Bey'e tüm sokağı, mahalleyi güldüreceksin; sen deli mi oldun Şükriye, Allah'ını seversen?” (s.123)*
- *Can Dayımla Nergis Yengem; dedemin, anneannemin, annemin, babamın ellerini öptüler. (s.134)*

Sabır değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Dayımın evinde balık oltasını görünce; “Allah'ım sen bana sabır ver” dedi. (s.60)*
- *Ama az sonra ben balığımı yiyeceğim. Çünkü durmadan dayıma soruyorum: “Oldu mu dayıcığım, pişti mi dayıcığım?” (s.68)*
- *Trenin gürültüsünü duyunca heyecanlanır, onun bir ara önce ağaç kümesinin ardından, sanki topunu yitirmiş de aramakta olan şişko bir oğlan çocuğu gibi çıkmasını beklerdik. (s.80)*
- *Bazen bu treni dört buçuğa dek bekler, geçmeyince üzülürdük. (s.81)*
- *Dedim sabırsızlıkla bizi bekliyormuş. Bir yandan da kızıyor, söyleniyormuş, “Nerede kaldı bunlar?” diye. (s.82).*
- *Dedem hemen soruları art arda sıralamaya başladı. Daha birinin yanıtını almadan ötekini soruyordu. (s.101)*

Sevgi değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *O denli severdi ki kedileri. Ama dedem de anneannem de hiç sevmezler, “Evlendiğin zaman kendi evinde istediği denli kedi beslesin” derlerdi. (s.22)*
- *Dayım, her türlü hayvanı sevdiği için kuşları da seviyordu. Kuşların en çok seslerini seviyordu. (s.30)*
- *Hiç sevmedim bu adamı, hemen pastanenin kapısına doğru yürümeye başladım. (s.93)*
- *Dedemi çok seviyordum ama dayıma kızmasını hiç istemiyordum. (s.118)*
- *“Öyle mi?” dedi. “Çok sevdim Ben Ümit'i...” (s.131)*
- *Dayım, önce ablama sarıldı öptü, ablam onları kutladı, sonra benim boynuma dolandı öptü. (s.134)*

Özdenetim değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Gözüm kapanıyor, açılıyor, uyuyorum, uyanıyorum ama dinliyordum. (s.56)*
- *Bisikletimizin lastiğini bu taşlara vurmamak için dayımla bütün hünerlerimizi gösterirdik. (s.79)*

Sorumluluk değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Annem ocağın üzerine çaydanlığı koyarken, babam kahvaltı sofrasını hazırlar. Kışın okula giderken, bu çabaya biz de katılırız. Örneğin, ben sofraya annemin kızarttığı ekmekleri taşıırken, ablam bardakları götürür... Kahvaltı bittikten sonra yine sofrayı birlikte kaldırırız. (s.57)*
- *Kendisinin otuz yıllık müdürlük yaşamında bir gün, hiçbir görevliden daha sonra işine gittiği duyulmuş ne de görülmüş. (s.105)*
- *“Herkesten önce gitmesi gerekli, herkesten önce” diyordu. (s.106)*
- *“Boş gezmekten usandım, şimdi bir iş bulmuşum, yo olmaz, emekli müdür Hulusi Bey'in oğlu garsonluk yapamaz diyorsun, ben çalışmak istiyorum.” (s.116)*
- *“Evlenecek insan motosikleti düşünemez; çünkü çok daha önemli şeylere para gerekli.” (s.132)*

Yardımseverlik değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Dayımla öyle güzel anlaşıyoruz ki, bu yıl dördüncü sınıfta sınıf birinciliğini onun yardımıyla aldım. (s.23)*
- *Çocuk gittikten sonra dayım, bir saat, yarım saat uğraşır, oyuncacı onarır, sonra oynamam için bana uzatırdı. (s.27)*
- *Dayım herkesin işine koşardı. Komşularım basit elektrik işleri olsun, su işleri olsun, onarıcıdan önce dayımı çağırırlardı. (s.37)*
- *Aynı kış günleri gibi kalktım, anneme yardım etmeye başladım. (s.57)*
- *Ben de harçlıklarımı biriktiriyorum artık. Dayım ufacak motosikletimizi alırken ona verecektim, benim de katkım olacaktı. (s.108)*

Vatanseverlik değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Askerdeyken bir aşçı arkadaşı varmış, ondan öğrenmiş. (s.5)*
- *Dayım askerliğini yapmış gelmişti, iş arıyordu ama bulamıyordu. (s.13)*
- *Dayım askerden geldikten sonra onu eskilerinin arasından çıkardı, yıkadı, sildi, temizledi. (s.27)*
- *Tam biz mutfağa geçecektik ki, bağırdı; “Siz hangi birliktesiniz, hangi cepheden geliyorsunuz?” (s.38)*

4.2.6 Duyduk Duymadık Demeyin Adlı Çocuk Kitabında Kök Değerler

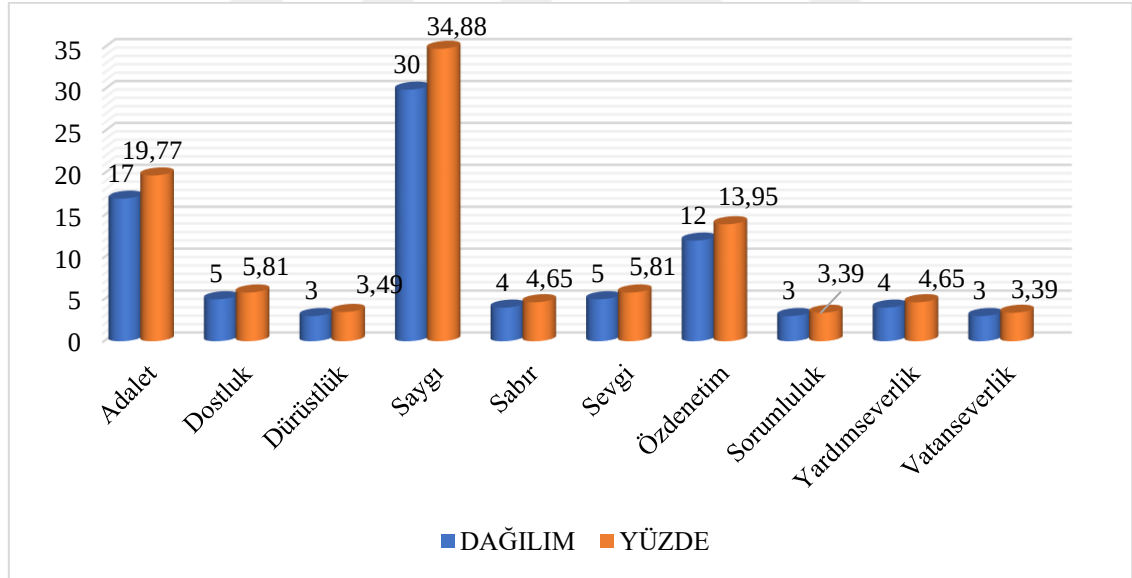
“Duyduk Duymadık Demeyin” masalı, padişahın zeki ve merhametli kızı Gülçiçek’i konu edinir. Gülçiçek’in tek arkadaşı, vezirin oğlu Yağmur’dur. Padişahın uykusuzluk sorunu tüm sarayın huzurunu kaçırmıştır. Uykusuna çare arayan padişah, her yöntemi denemiş ama başarılı olamamıştır. Çaresizce sokaklara haber salınır. Bir gün, kısa boylu ve tuhaf görünümlü bir adam saraya gelir ve padişahı uyutabileceğini ancak bazı şartları olduğunu söyler. Adamın şartlarından biri, padişahın uyuduğu süre boyunca tahtın Gülçiçek’e bırakılmasıdır. Padişah çaresiz kabul eder. Adam padişahın başına oklava ile vurur ve sonunda padişah uyur. Gülçiçek tahta geçer geçmez savaşı sona erdirir ve halk arasında büyük bir sevinç yaşanır. Vergilerin kaldırılması, çocukların çalışmasının yasaklanması ve herkesin okuma yazma öğrenmesi için okulların açılması gibi önemli

reformlar yapar. Halkın taleplerini dinleyen Gülçiçek, ülkeye adalet ve eşitlik getirir. Ancak eski vezir ve padişahın karısı bu değişimlerden rahatsız olur ve bir darbe planlar. Saraya yeni padişah olarak asker başı gelir ancak halk bu darbeyi öğrenince sarayı kuşatır ve hainleri kovar. Ülke, demokrasiye geçer ve çocuklar da yönetimde söz sahibi olur. Padişah üç ay sonra uyandığında her şeyin değiştiğini fark eder. Gülçiçek ve Yağmur artık okula gitmektedir. Eski vezir padişahla birlikte sıradan bir yaşam sürmeye başlar.

Muzaffer İzgü tarafından kaleme alınan kitap resimlidir ve toplam 77 sayfadan oluşmaktadır. Kitap masal türündedir. Kitaptan örnek alınan metnin Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne göre incelenmesi sonucunda kitabın bağımsız okuma (5. 6. ve 7. Sınıf) seviyesinde olduğu belirlenmiştir. Eserde kök değerlerin varlığına ilişkin istatistikler Grafik 12’de gösterilmektedir.

Grafik 12.

Duyduk Duymadık Demeyin Kitabında Kök Değerlerin Bulunma Sıklığı ve Yüzdelik Oranları

Grafik 12’de “Duyduk Duymadık Demeyin” isimli masalda bulunan kök değerlere ilişkin frekans ve yüzde değerlerine yer verilmektedir. Kök değer içeren 86 ifade bulunmuştur. Yapılan analizde tüm kök değerlere en az bir defa yer verildiği saptanmıştır. Elde edilen verilere göre söz konusu kitapta saygı değerinin (f:30; %34,88) en fazla sıklığa sahip olduğu görülmektedir. Bu değeri, sırasıyla sıklık düzeyi açısından adalet

(f:17; %19,77); özdenetim (f:12; %13,95); sevgi ve dostluk (f:5; %5,81); sabır ve yardımseverlik (f:4; %4,65) takip etmektedir. %3,39 ile en az gözlemlenen değerlerin sorumluluk, vatanseverlik ve dürüstlük değerleri olduğu görülmüştür. Tüm kök değerler açısından bakıldığında adalet, sevgi, yardımseverlik ve sorumluluk kök değerlerinin toplama oranı %68,60'dır. Kitapta geçen kök değerler ve örnek alıntılar aşağıda verilmiştir:

Adalet değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Pekiye, rüşvetler, hamhumşaraloplar? Ne gezer, padişah duymazmış ki zaten öyle şeyleri, kulağı tıkanır vermiş bunlar söylendiğinde. (s.10)*
- *-Hırsızlıkla savaşla hazine doldurulmaz eski vezir, demiş Gülçiçek. (s.43)*
- *Ne demek okullar açmak, halk ne denli bilgisiz kalırsa, biz o denli çok başta kalırız, halk ne denli bilgisiz olursa, o denli hakkını aramasını bilmez, halk ne denli bilgisiz olursa, isteği o denli az olur... (s.54)*
- *Bundan böyle ülkemde dayak yasak, her kim ki, kime vurursa, başka bir şey yaparak acı verirse, en büyük cezaya çarptırılacaktır. (s.57)*
- *Bundan böyle ağır işlerde çalışmayacak çocuklar,
Bol bol boncuk oyunu, beştaş oynayacaklar.
Dom dom dom... Kim ki çocuğa ağır iş yaptırırsa,
Gülçiçek sultan bunu bir saptarsa,
O zaman dükkânı takımı kapatılacak. (s.63)*
- *Kaçıncı gün, eski padişahın uyuduğunun yirminci günü mü, yoksa yirmi birinci günü mü, sarayın önüne biriken kalabalık:
- Demokrasi demokrasi, diye bağırmaya başlamış. (s.63)*
- *Hiç halkın karnı tıka basa doyurulur mu? İşte halkın karnını tıka basa doyurursan ortaya çıkıp demokrasi demokrasi diye bağırmaya başlar. (s.64)*
- *Şimdi bunları götürün kendi odalarınıza, yataklarına yatırsın, buyruğumdur, dışarı çıkmaları yasaktır, pencereden bakmaları bile yasaktır. (s.70)*
- *O ülkeye demokrasi gelmiş. Yönetimde çocuklar olmuş. Hem öyle göstermelik falan değil, öyle bir iki saatliğine değil... Her zaman yönetimde çocuklar da söz sahibi olmuşlar... (s.73)*

Dostluk değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Hiç kız arkadaşı yokmuş Gülçiçek' in, kocaman sarayda bir tane kız arkadaş yokmuş amma bir erkek arkadaşı varmış. Adı Yağmur'muş. (s.7)*
- *Komşularımızla kardeş olacağız, bir arada dost olarak yaşayacağız. (s.43)*
- *Bakın biz çoktandır iki düşman gibiyiz, ama artık dost olmamızın, birlikte olmamızın zamanı çoktan geldi de geçti bile. (s.63)*

Dürüstlük değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Şimdi belki siz düşünüyorsunuz, bu ufak boylu kurnaz adam, onca sarayının başını yere koydurdu, gözlerini yumdurdu...” Yok yok, daha olmadı, daha bulamadım” diyerekten arka kapıdan sıkışıp kaçacak? Hı öyle mi? Hiç olur mu canım, daha konağın kapısı var, avlu kapısı var, dış kapı var, ühüü saray demek kapı, kapı, kapı, nöbetçi, nöbetçi, nöbetçi, hiç kaçmak kolay mı? (s.23)*
- *Baban söz vermişti, en güzellerini bana verecekti. (s.42)*

Saygı değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Koşmuş askerbaşı, varmış padişahın yanına, bel kırıp, etek öpmüş. (s.21)*
- *Ufak adama bakmışlar, hiç padişahın yanına o kılıkla çıkılır mı, adamı hemen hamama sokmuşlar, hamamdan çıkarıp berbere koşturmuşlar, berberden çıkarıp giysicibaşının önüne katmışlar. (s.21)*
- *Vezir padişahın önünde yerlere dek eğilmiş.:*
-Efendimiz, ülkeyi nasıl yöneteceğimi biliyorsunuz, size olan saygımı bağlılığımı da biliyorsunuz, demiş. (s.32)
- *- Olmaz hiç olmaz! Diye bağırmış vezir ilk kez padişahın önünde bağırarak saygısızlık etmiş. (s.32)*
- *-Oynamasına izin verir misiniz Gülçiçek Sultan? diye yerlere dek eğilmiş vezir. (s.34)*
- *Padişahın uyuyup uyumadığına bakmamışlar bile, hemen Gülçiçek'in yanına koşmuşlar. İkisi birden sanki komut verilmiş gibi bir anda bir yerlere dek eğilmişler. (s.40)*

- *Gülçiçek:*
-Ben buyruk vermeyince yerinizden kıpırdamayın eski vezir, demiş. Eski vezir zıncı diye durmuş. (s.41)
- *Hiç padişahın önünde gülünür mü? (s.44)*
- *Aman efendim, ben sizin karşınızda nasıl başımı kaldırıyorum, nasıl belimi doğrulturum, kırılır sonra benim. (s.50)*
- *Bel kırmak saygı değildir ki. Haydi doğrul. (s.50)*
- *Olmaz efendimiz, önce saygısızlık, sonra padişahlar doğaüstü insanlardır. (s.51)*
- *Önümüzde iki büklüm duruyor da ondan, demiş. Haydi oğlum, koş padişahın elini öp.*
-Asla, demiş Gülçiçek, Ben kimseye el öptürmem. Bir kitapta okumuştum, öptürmek dalkavuklukmuş. (s.55)

Sabır değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Nerede o adam, nerede kaldı, neden getirmiyorsunuz? diye bangır bangır bağıırıyormuş. (s.21)*
- *Askerbaşı, Gülçiçek' in odasının kapısının açılmasını sabırsızlıkla bekliyormuş. (s.68)*

Sevgi değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *İnsanları çok severim, kuşları böcekleri/ Hele dalında güzel kokan çiçekleri/ Kargayı sevmem yalanı sevmem/ Severim/ Dostluğu, barışı, bir de şarkı söylemeyi/ Ama birlikte söylemeyi... (s.51)*
- *Canım unutuyorum işte, ben bildim bileli vezirdin de neyse, bak senin dediğin hiç olmaz, neden diyorsan halk Gülçiçek'i çok seviyor, sen dışarıda biriken kalabalığı hiç görmüyor musun? (s.59)*

Özdenetim değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Ufak boylu adam da doymak bilmiyormuş ki, etleri börekleri baklavaları şerbetleri görünce. (s.22)*

- *-Dur Yağmur, belki padişahımızı inandırabilirim, bu savaşı yapmamız gerektiğine, deyince, Gülçiçek sesli ve kesin konuşmuş:*
-Vezirim, buyruğumu hemen ilet dışarıya. (s.42)
- *Eski padişahın karısı, çığırtkanın söylediklerini duyar duymaz düşmüş bayılmış. (s.55)*
- *O sırada bir gürültüyle, bayılacakken kendine gelivermiş. (s.57)*

Sorumluluk değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Ah neydi bu başıma gelenler ah... Ama o yönetemez ki, söylüyorum size. (s.29)*
- *Uyuduğum süre padişah olacaksın. Göreyim seni ülkeyi benim gibi yönet.*
-Pekiye vezirim kim olacak babacığım.
-Onu sen atayacaksın. (s.36)

Yardımseverlik değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Ama, demiş Yağmur, ne diyorsun Gülçiçek ha, önce çocukların isteklerini yerine getirelim. (s.55)*
- *Buyruğumdur, demiş, bundan böyle çocuklar çalışmayacaklar, oyun oynayacaklar. Yardıma gereksinme duyan ailelere yardım edilecek. (s.62)*

Vatanseverlik değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Hele oğulları askerde olanlar, birkaç gün sonra çocuklarına kavuşacakları için ötekilerden daha mutlularmış. (s.45)*
- *Kaç yanımız düşmanla çevrili, yani biz o düşmanlarımızla savaşmayacak mıyız? (s.64)*

4.2.7 Süpermen İstanbul'a Düştü Adlı Çocuk Kitabında Kök Değerler

Süpermen İstanbul'a Düştü öykü kitabında: "Süpermen İstanbul'a Düştü, Alloş Lüp, Kızlar-Oğlanlar Maçı ve Mor Topaç" isimli dört öykü yer almaktadır.

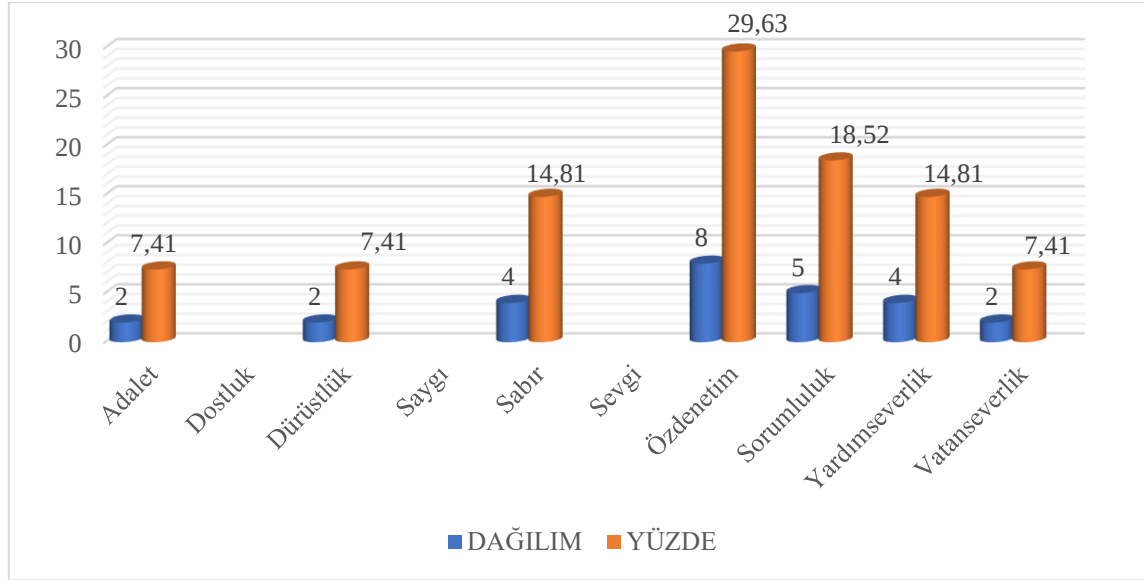
"Süpermen İstanbul'a Düştü" öyküsünde, İstanbul'da uçarken şehirdeki çöplükler ve deri üretim yerlerinden yükselen kötü kokular nedeniyle bayılan ve kirli bir denize düşen Süpermen'den bahsedilmektedir. Denizdeki çöpler ve poşetler arasında mücadele

ederken halk, ona yardım etmeye çalışır. Ancak ağır kokular, Süpermen'in kendine gelmesini zorlaştırır. Gazeteciler olayı fark edip gelirler ama Süpermen sorularla uğraşmak istemez ve tüm gücünü toplayarak uçmaya çalışır. Ancak gübre fabrikasının kokularıyla bir kez daha zor anlar yaşar. “Alloş Lüp”te Çiğdem'in iştahsızlığını ve ailesinin endişelenmesini konu edinir. Aile doktordan iştah açıcı ilaçlar alsalar da sonuç değişmez. Bir gün, baba kapıcının kızı Gülkız'ı çağırır. Gülkız'ın iştahla yemek yemesi Çiğdem'in ilgisini çeker ve iştahı açılır. “Kızlar Oğlanlar Maçı” öyküsünde, kız ve erkek çocuklar arasında bir futbol maçı düzenlenir. Erkekler, kızların futbol oynayamayacağını iddia ederken kızlar kararlılıklarını gösterip bir hafta boyunca antrenman yapar. Maç günü kızlar erkekleri yener. Kızlar, kazandıkları gofret ödülünü erkeklerle paylaşır. “Mor Topaç” öyküsünde, mahalleye yeni taşınan Burak, kendisinin en iyi topaç çevirici olduğunu iddia eder ve mor topacını öve öve bitiremez. Annesinin izni olmadığı için topacını getiremez ve çocukların merakını artırır. Sonunda topacını getirip denediğinde, büyük beklentilere rağmen topacı çevirmeyi başaramaz. Çocuklar hayal kırıklığına uğrar, Burak ise başarısızlığını sürekli bahanelerle açıklamaya çalışır.

Muzaffer İzgü tarafından kaleme alınan kitabın Eylül 2019'da yayımlanan on dördüncü baskısı incelenmiştir. Kitap resimlidir ve toplam 47 sayfadan oluşmaktadır. Kitaptan örnek alınan metnin Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne göre incelenmesi sonucunda kitabın bağımsız okuma (5. 6. ve 7. Sınıf) seviyesinde olduğu saptanmıştır. Eserde kök değerlerin varlığına ilişkin istatistikler Grafik 13'te gösterilmektedir.

Grafik 13.

Süpermen İstanbul'a Düştü Kitabında Kök Değerlerin Bulunma Sıklığı ve Yüzdelik Oranları

Grafik 13'te "Süpermen İstanbul'a Düştü" isimli öyküde bulunan kök değerlere ilişkin frekans ve yüzde değerlerine yer verilmektedir. Kök değer içeren 27 ifade bulunmuştur. Yapılan analizde sevgi, saygı ve dostluk kök değerlerine yer verilmediği gözlemlenmiştir. Elde edilen verilere göre söz konusu kitapta özdenetim değerinin (f:8; %29,63) en fazla sıklığa sahip olduğu görülmektedir. Bu değeri, sırasıyla sıklık düzeyi açısından sorumluluk (f:5; %18,52); sabır ve yardımseverlik (f:4; %14,81) değerleri takip etmektedir. %7,41 ile en az saptanan değer adalet, dürüstlük ve vatanseverlik değeri olduğu görülmüştür. Tüm kök değerler açısından bakıldığında özdenetim, sabır, yardımseverlik ve sorumluluk kök değerlerinin toplama oranı %77,78'dir. Kitapta geçen kök değerler ve örnek alıntılar aşağıda verilmiştir:

Adalet değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Bakkal Mustafa Amca, başından beri kızları tuttuğu için, emekli Salim Amca hakem oldu. (s.33)*

Dürüstlük değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Duyamadık, göremedik. Çünkü Burak her zaman bir şeyler buluyordu.*

- *Dün yatacağım zaman kolumu incittin de... Ah sormayın, parmağım kapıda sıkıştı da, haberimiz yok, nah tam elimin şurasından kocaman bir arı dün akşam soktu da... Bakın yarın nasıl atıyorum!... (s.47)*

Sabır değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Aynı yerde, dokuz çocuk bekliyoruz Burak'ı, gözlerimiz bir göz olmuş, sokağın başını izliyoruz. (s.43)*
- *Burak ipi sarıyor, "Olmadı" diyor, çözüyor, baştan sarıyor, "Olmadı" diyor yine sarıyor, bizler, kimimiz kulağımızı tıkamış, kimimiz dut ağacının ardına saklanmış, on sekiz göz iri iri açılmış, mor topacın yere çarpılışını bekliyoruz... (s.46)*

Özdenetim değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Süpermen, hızını kesmek istedi ama olmadı, kolu oynamadı. (s.7)*
- *Güçlkle doğruldu Süpermen, sırtındaki patlıcanı el attı çıkardı. (s.15)*
- *Nuri hırsından iki bacağına dört yumruk çekti, iki yüzüne de birer tokat vurdu, biraz yerde yattı debelendi. (s.35-36)*

Sorumluluk değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Ama bildiğim bir şey var, kızlar sizden gizli gizli öteki mahallenin İlkokulunun bahçesinde her gün çalışıyorlardı, ama siz, hiç çalışmıyor, kendinize güveniyordunuz... (s.36)*
- *Burak gitmiyor, "Annem uzaklara gitme dedi" diyor... (s.45)*

Yardımseverlik değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Hadi ha, yetişin ha, kurtarın ha! (s.10)*
- *İşte tam bu sırada bir el uzandı Süpermen'in sırtına, çekti onu kayığa aldı. Kıyıda dolaşan bir balıkçıydı onu kurtaran. (s.10)*

Vatanseverlik değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *-İstanbul'dan... Aaaa, Türkiye'nin en büyük kentinden, küçük televizyonda hep görüp izlediğimiz... (s.38)*

4.2.8 Nasıl Şarlo Oldum Adlı Çocuk Kitabında Kök Değerler

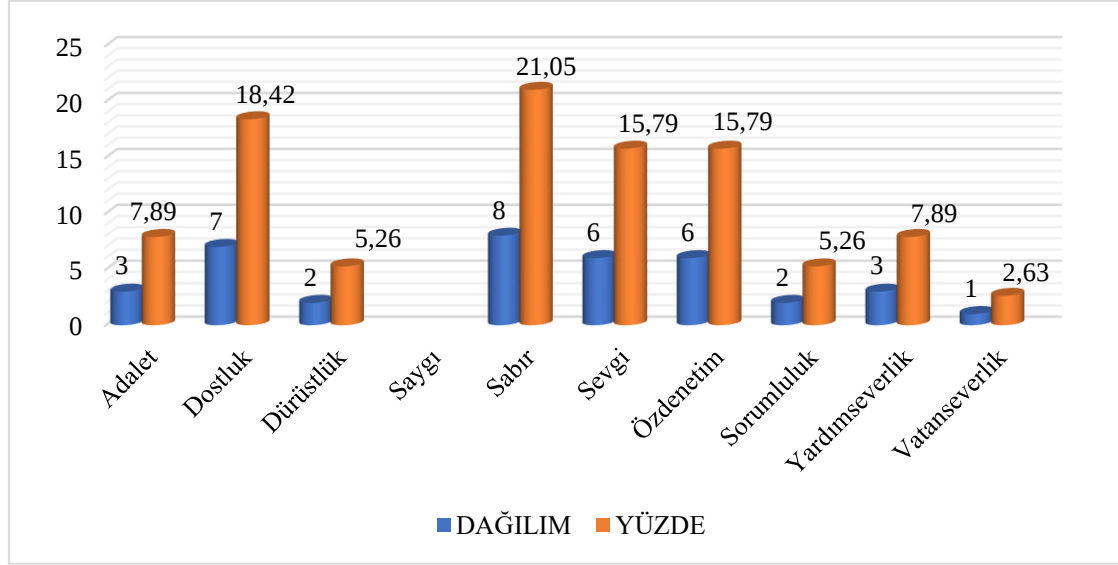
Nasıl Şarlo Oldum öykü kitabında: “Nasıl Şarlo Oldum, Öteki Sokakların Çocukları, Kay Kay Define, Ruj Süren Çocuklar, Ormanında Kısır Yedik” isimli beş öykü yer almaktadır.

“Nasıl Şarlo Oldum” öyküsünün kahramanı olan Barış, babasının yeni aldığı botları eskimesin diye onun önerdiği şekilde ayaklarını içe basarak yürür ve Şarlo gibi görünür. Arkadaşlarının alaylarına rağmen bu şekilde yürümeye devam eder. Baba sonunda Barış’a istediği gibi yürüyebileceğini söyler. Barış hâlâ botlarının dayanıklılığını sorgular, babası da onları sağlamlığına ikna etmeye çalışır. “Öteki Sokağın Çocukları” öyküsünde Çetin, başka bir sokağın çocuklarının sataşması üzerine kendi arkadaşlarını toplar ve kavga için hazırlanırlar. Ancak liderler Şevket ve Mert, dövüşmek yerine kucaklaşıp arkadaş olmayı seçerler. Çocuklar kavga etmek yerine birlikte oyun oynar ve bu olay, iki sokağın çocuklarını yakın dost yapar. “Kay Kay Define” öyküsünde Barış, arkadaşlarına bir define bir define haritası gösterir ve birlikte aramaya koyulurlar. Defineye dair büyük hayaller kuran çocuklar, sonunda dedenin zeytinliğinde bir sandık bulur. Sandıktan Barış’ın amcasının oğlunun kaykayı çıkar. Bu kaykay, Barış’a hediye olarak eğlenceli bir şekilde verilmiştir. Çocuklar kaykaya “Define Kay Kay” adını koyup keyifle oynarlar. “Ruj Süren Çocuklar Çocuklar” isimli öyküde, kızlar annelerine özenip kendi aralarında makyaj yaparak uzun topuklu ayakkabılar giymeye çalışır. Postacı geldiğinde bu haliyle kapıyı açarlar ancak utanarak yüzlerini yıkayıp doğal halleriyle gülmeye başlarlar. Bu deneyim, sade ve doğal olmanın daha iyi olduğunu anlamalarını sağlar. “Çocuklar Ormanında Kısır Yedik” öyküsünde İsmail ve arkadaşları, İsmail’in dedesinin budadığı dalları alıp oyun alanlarına diker ve buraya “Çocukların Ormanı” adını verirler. Ormanda oyunlar oynayıp piknik yapmayı planlarlar. Birlikte kısır yapıp keyifle yerler, hatta yaptıkları kısırdan postacı ve çöpçüye de ikram ederler. Öykü, çocukların oyun ve paylaşım dolu eğlenceli zamanlarını anlatır.

Muzaffer İzgü tarafından kaleme alınan kitabın Ocak 1995'te yayımlanan ikinci baskısı incelenmiştir. Kitap resimlidir ve toplam 47 sayfadan oluşmaktadır. Kitaptan örnek alınan metnin Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne göre incelenmesi sonucunda kitabın bağımsız okuma (5. 6. ve 7. Sınıf) seviyesinde olduğu saptanmıştır. Eserde kök değerlerin varlığına ilişkin istatistikler Grafik 14'te gösterilmektedir.

Grafik 14.

Nasıl Şarlo Oldum Kitabında Kök Değerlerin Bulunma Sıklığı ve Yüzdelik Oranları

Grafik 14'te "Nasıl Şarlo Oldum" isimli öyküde bulunan kök değerlere ilişkin frekans ve yüzde değerlerine yer verilmektedir. Kök değer içeren 38 ifade bulunmuştur. Yapılan analizde saygı değerine yer verilmediği saptanmıştır. Elde edilen verilere göre söz konusu kitapta sabır değerinin (f:8; %21,05) en fazla sıklığa sahip olduğu görülmektedir. Bu değeri, sırasıyla sıklık düzeyi açısından dostluk (f:7; %18,42); sevgi ve özdenetim (f:6; %15,79); adalet ve yardımseverlik (f:3; %7,89); dürüstlük ve sorumluluk (f:2; %5,26) değerleri takip etmektedir. %2,63 ile en az gözlemlenen değer vatanseverlik değeri olduğu görülmüştür. Tüm kök değerler açısından bakıldığında sabır, dostluk, sevgi ve özdenetim kök değerlerinin toplama oranı %71,05'tir. Kitapta geçen kök değerler ve örnek alıntılar aşağıda verilmiştir:

Adalet değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- Herkes bir şey söylemeye başladı. Yalnızca Yiğit:

-Define devletindir, deyince, Barış:

-Hepsi değil, dedi. Yarısı devletin yarısı bizim. (s.24)

Dostluk değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Çetin en küçük arkadaşımız. Koşarak geldi yanımıza:*
-Bana sataştılar, dedi.
Hepimiz ayağa kalktık, iki kız arkadaşımız da vardı, salt onlar ayağa kalkmadılar.
Hepimiz Çetin'in yanına yaklaştık, tek tek soruyorduk. (s.14)
- *O günden sonra iki sokağın çocukları kaynaştık, arkadaş olduk, kimse kimseye bulaşmadı. (s.21)*
- *Sesimi kısmana, tüm arkadaşlarım güldüler, salt Barış gülmedi.*
-Siz şaka sanın, ben defineyi bir başıma bulmak istemiyorum, birlikte bulmak istiyorum. (s.23)

Dürüstlük değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Sütçü Ahmet Amca gördü:*
-Ne o çocuklar, kök kazmaya mı gidiyorsunuz? diye sordu. Ah... Az daha Selen,
"Define" diyecekti ki, "Def" dedi kaldı.
-Yaa, dedi Barış, tef yapacağız Ahmet Amca.
-Kazma kürekle mi?
-Hu... (s.27)

Sabır değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Oysa hepimiz sabırsızlanıyorduk, birden saldırıya geçmek için. (s.18)*
- *Uf, yılar mıyız? Haydi bir kez daha!.. (s.40)*
- *Ağzlarımız şapır şapır ediyordu. Hani aç kedilerin ete saldırdıkları gibi neredeyse saldıracaktık kısıra, ne dese beğenirsiniz Didem:*
-Olmadı galiba!..(s.45)
- *Ama sabrımız tükeniyordu. (s.46)*

Sevgi değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Babamın çok hoşuna gitti bu sözüm. Beni kucakladı, sımsıkı sarıldı ve yanaklarımdan öptü. (s.10)*
- *O akşam babam eve gelince botumu incelemedi. Ders çalışıyordum, saçlarımı okşadı, eğildi yanağımdan öptü. (s.13)*
- *Hepimiz Şevket'i severiz ve onun dediğini yerine getiririz. (s.14)*

Özdenetim değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Hiç aldırmadım onların dediklerine. Kafama koydum bu kez, botumu eğmeyeceğim. Hem üstelik babama söz verdim. (s.10)*
- *Bunu sınıf başkanı diyor, Müge. Ona da kızmayacağım, ona da bir şey demeyeceğim. (s.11)*
- *Botumu eğmeyeceğim... Hiç eğmeyeceğim. (s.11)*

Sorumluluk değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Biz gülünce babam kaşlarını çatı. -Bir bot almak için kaç saat çalışıyorum biliyor musunuz? Dedi. (s.8)*

Yardımseverlik değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Barış, iğde ağacının yöresinde fır dönüyordu. Bir yandan da bağırıyordu. -Bana yardım edin, yardım edin... (s.27)*
- *Nuray önce saçımı taradı, annemin tarağıyla. Taranmasına ben de yardım ettim. (s.32)*

Vatanseverlik değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *İşte arkadaşlar, Türkiye'nin doğusunda İran, batısında Ege Denizi, güneyinde Akdeniz, kuzeyinde Karadeniz vardır. (s.25)*

4.2.9 Ufağım Ama En Büyük Benim Adlı Çocuk Kitabında Kök Değerler

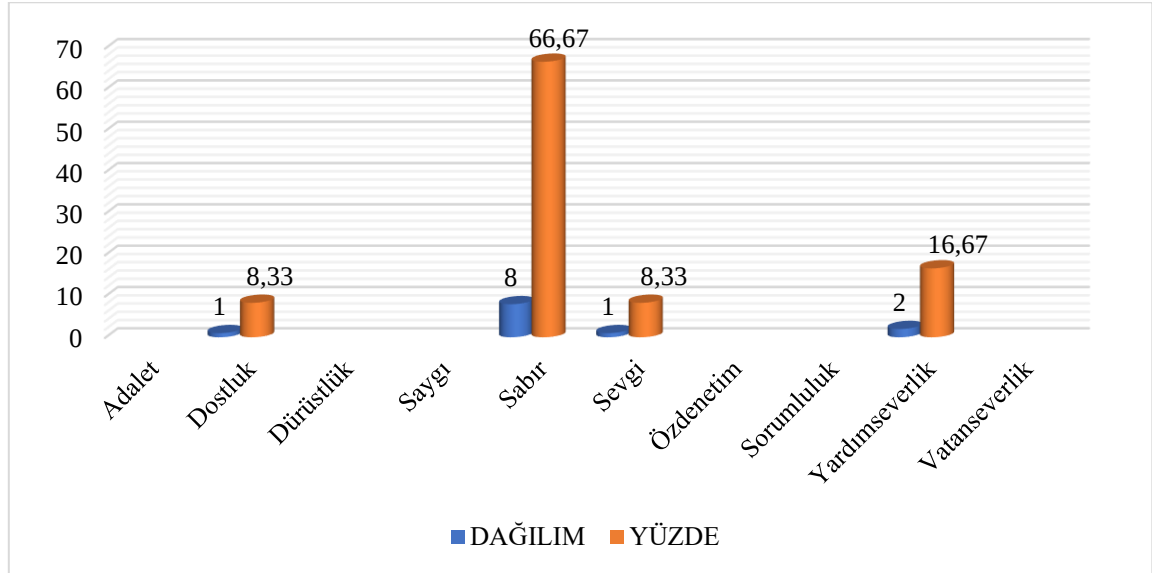
Ufağım Ama En Büyük Benim öykü kitabında: “Ufağım Ama En Büyük Benim, Çikolatadan Yapılmış Ev, Cici Annem, Şarkı Söyleyen Denetmen” isimli dört öykü yer almaktadır.

“Ufağım Ama En Büyük Benim” isimli öyküde kahraman Okan’ın sık sık ne olacağını düşündüğü ve sürekli değişen hayalleri anlatılıyor. Başlangıçta pilot olmak isterken, sonra şoför, kasap, bakkal, manav ve hatta süpermarketçi olmayı düşünür. Her defasında ablası Okan’ın bu isteklerine karşı çıkar ve “Şimdi de ne oluyorsun?” der. Okan’ın aklındaki son hayal ise futbolcu olmaktır. Futbolcu olmayı hayal eder ve rüyasında ünlü bir futbolcu olduğunu görür. Uyanınca ablasına futbolcu olmak istediğini söyler. “Çikolatadan Yapılmış Ev” isimli öyküde, öğretmen öğrencilerinden gördükleri bir düşü yazmalarını ister. Arzu, çikolatadan yapılmış bir evde yaşadığı rüyasını anlatır ve yazısı birinci seçilir. Bu, onun için bir ilk olur. Sınıf arkadaşları Arzu’ya ertesi gün çikolata getirir, bu durum sınıfın yardımseverliğini ve anlayışını gösterir. “Cici Annem” öyküsünün kahramanı Figen’in anneannesinin annesi Huriye, Figen’i genellikle Nezahat diye çağırır. Figen, başlangıçta buna kızsada zamanla alışır. Cici anne Huriye odasından çıkmayan sessiz bir kadındır ve bir gün piknik yapmak istediğini söyler. Soğuk hava nedeniyle bu isteği reddedilir fakat aylarca süren ısrarlarından sonra nihayet piknik hazırlıkları yapılır. Nisan ayında kıra gidilir. Figen, başını yerden kaldırmayan cici annenin çevredeki insanlarla konuşmaya çalıştığını fark eder. Eskiden herkesle samimi ilişkiler kuran cici anne, apartmanda kimsenin kimseyle konuşmadığından şikâyet eder. Ailesi onu sakinleştirir ama bu anı, cici annenin özlemlerini ve yalnızlığını derinleştirir. “Şarkı Söyleyen Denetmen” isimli öyküde, sınıfa bir denetmenin geleceği duyurulur. Öğrenciler gerginken, denetmen geldiğinde çok şaşırırlar. Güler yüzlü, arkadaşça konuşan, şarkı söyleyip fıkra anlatan bu denetmen, alışılmışın dışındadır.

Muzaffer İzgü tarafından kaleme alınan kitabın Ocak 1995’te yayımlanan ikinci baskısı incelenmiştir. Kitap resimlidir ve toplam 47 sayfadan oluşmaktadır. Kitaptan örnek alınan metnin Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne göre incelenmesi sonucunda kitabın bağımsız okuma (5. 6. ve 7. Sınıf) seviyesinde olduğu saptanmıştır. Eserde kök değerlerin varlığına ilişkin istatistikler Grafik 15’te gösterilmektedir.

Grafik 15.

Ufağım Ama En Büyük Benim Kitabında Kök Değerlerin Bulunma Sıklığı ve Yüzdelik Oranları

Grafik 15'te Ufağım Ama En Büyük Benim isimli öyküde bulunan kök değerlere ilişkin frekans ve yüzde değerlerine yer verilmektedir. Kök değer içeren 12 ifade bulunmuştur. Yapılan analizde adalet, dürüstlük, saygı, özdenetim sorumluluk ve vatanseverlik kök değerlerine yer verilmediği saptanmıştır. Elde edilen verilere göre söz konusu kitapta sabır değerinin (f:8; %66,67) en fazla sıklığa sahip olduğu görülmektedir. Bu değeri, sıklık düzeyi açısından yardımseverlik (f:2; %16,67) değeri takip etmektedir. %8,33 ile en az gözlemlenen değerlerin sevgi ve dostluk değerleri olduğu görülmüştür. Tüm kök değerler açısından bakıldığında sabır ve yardımseverlik kök değerlerinin toplama oranı %83,33'dir. Kitapta geçen kök değerler ve örnek alıntılar aşağıda verilmiştir:

Dostluk değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *-Niçin olmasınmış, dedi Cici Annem, biz eskiden kıra gittiğimizde yanımızdaki yöremizdekilerle hemen tanışır, konuşur, ahabap olurduk. (s.34)*

Sabır değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Biz o bir haftayı sabırsızlıkla bekleriz. (s.17)*

- *Kaç ay sızlandı böyle biliyor musunuz Cici Annem, tastamam iki buçuk ay. İsteğini ocak ayının ortalarında söylemişti. Ne pazartesi biliyor, ne perşembe, isteğini yineliyordu. (s.30)*
- *Yok denetmen, bir türlü gelmiyor. (s.42)*

Sevgi değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Biz çok sevdik bugün denetmeni. Bize şarkı bile söyledi, evet evet, sesi de o denli güzel ki. (s.47)*

Yardımseverlik değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Arzu'nun düşünden salt öğretmenimiz değil, biz de çok etkilenmiştik. Hiç mi hiç, evet evet, kimsenin kimseden şuncacık haberi yok... Ama sanki sözleşmişiz gibi, bir gün sonra okula gelirken hepimizin çantasında bir şey vardı... Çikolata... (s.27)*

4.2.10 Konuşan Kedi Adlı Çocuk Kitabında Kök Değerler

Konuşan Kedi öykü kitabında: “Konuşan Kedi, Köydeki Atlı Karınca, Tupelli Nedir, Karne Günü” isimli dört öykü yer almaktadır.

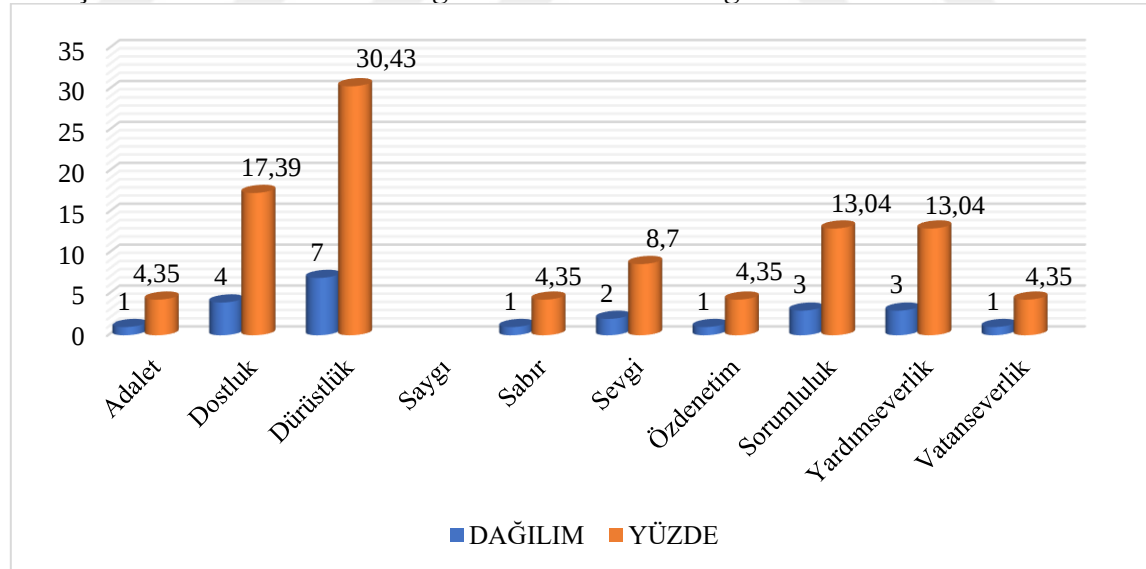
“Konuşan Kedi” isimli öykünün kahramanı olan Nadire Nine, yalnız yaşayan, kimsesi olmayan bir kadındır. Tek arkadaşı olan kedisi Tekir ile konuşarak yalnızlığını paylaşır. Çocuklar, bu durumu merak edip Tekir’e kıyma ve peynir uzatırlar, ancak kedi konuşmaz. Nadire, Tekir’e kendi sorularını sorduğunu ve onun düşüncelerini dile getirdiğini anlatır. Çocuklar Nadire Nine’nin yalnızlığına çözüm bulurlar ve onu her gün ziyaret etmeye başlarlar. Böylece Nadire Nine’nin hayatına anlam ve neşe katmış olurlar. “Köydeki Atlı Karınca” isimli öyküde, İlyas adında bir çocuğun köyde oyunla harmanladığı günlük yaşamı anlatılır. İlyas ve kardeşi Fidan, buğday hasadı sırasında dövenin üzerinde atlıkarınca oynar gibi eğlenir. Harman yerinde geçen zaman, işlerin oyun gibi algılandığı neşeli bir döneme dönüşür. “Tupelli Nedir” isimli öykünün kahramanı olan Hikâyenin kahramanı Mine, annesiyle birlikte her perşembe pazara gitmeyi çok seven bir kızıdır. Pazarda, “tupelli”nin bir demet turp, “saravuç”un sarı havuç ve “tencii boyya domat”ın tencereyi boyayan domates anlamına geldiğini öğrenir.

Pazarda bir çocuk görür, yaşlı bir kadının yanında duran, elleri kıpkırmızı olan ve soğuktan donmuş gibi görünen bir çocuk. Bu görüntü, Mine'nin aklından hiç çıkmaz ve ne zaman turşu yese içi ürperir. Onun sıcak yatağında uyurken bu çocuk aklına gelir. “Karne Günü” isimli öyküde, Melih ve Oral isimli iki yakın arkadaşın karne günü yaşadıkları anlatılır. Oral'ın karnesi mükemmeldir, ancak Melih'in Türkçe ve Sosyal Bilgiler dersleri zayıftır. Melih, ailesinin tepkisinden korktuğu için karnesini gizlemek ister. Oral, ona gerçeği söylemesi gerektiğini öğütler. Melih, sonunda karnesini ailesine gösterir ve onlardan destek görür. Tatilde Oral, Melih'e kitap hediye ederek Melih'e derslerine daha çok çalışmasına yardımcı olur.

Muzaffer İzgü tarafından kaleme alınan kitabın Aralık 2020'de yayımlanan on birinci baskısı incelenmiştir. Kitap resimlidir ve toplam 47 sayfadan oluşmaktadır. Kitaptan örnek alınan metnin Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne göre incelenmesi sonucunda kitabın bağımsız okuma (5. 6. ve 7. Sınıf) seviyesinde olduğu saptanmıştır. Eserde kök değerlerin varlığına ilişkin istatistikler Grafik 16'da gösterilmektedir.

Grafik 16.

Konuşan Kedi Kitabında Kök Değerlerin Bulunma Sıklığı ve Yüzdelik Oranları

Grafik 16'da “Konuşan Kedi” isimli romanda bulunan kök değerlere ilişkin frekans ve yüzde değerlerine yer verilmektedir. Kök değer içeren 23 ifade bulunmuştur. Yapılan analizde saygı kök değerine yer verilmediği saptanmıştır. Elde edilen verilere

göre söz konusu kitapta dürüstlük değerinin (f:7; %30,43) en fazla sıklığa sahip olduğu görülmektedir. Bu değeri, sırasıyla sıklık düzeyi açısından dostluk (f:4; %17,39); sorumluluk ve yardımseverlik (f:3; %13,04); sevgi (f:2; %8,70); dürüstlük (f:10; %10,53); (f:9; %9,47); özdenetim (f:8; %8,42); ve (f:4; %4,21) değerleri takip etmektedir. %4,35 ile en az gözlemlenen değerlerin adalet, sabır, özdenetim ve vatanseverlik değerleri olduğu görülmüştür. Tüm kök değerler açısından bakıldığında dürüstlük, dostluk, sorumluluk ve yardımseverlik kök değerlerinin toplama oranı %73,91'dir. Kitapta geçen kök değerler ve örnek alıntılar aşağıda verilmiştir:

Adalet değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Şimdi bize hakem gerek. Hakem, hakem, hakem? Kim olsun hakem? (s.9)*

Dostluk değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Biz Melih'le çok iyi arkadaşız. (s.38)*
- *“Yo yo biliyorum, sen bir an önce karneni göstermek istiyorsun sen git, ben gelmeyeceğim.” “Olur mu hiç?” dedim,” her gün birlikte gidip geliyoruz ya.” (s.43)*

Dürüstlük değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Hı, karnemi yitirdim desem anneme, babama, hı, hepsi pekiydi desem, sen de evet ben de gördüm, hepsi pekiydi desen?” (s.41)*
- *“Baban annen, öğretmenine gidip sana tekrar karne doldurmasını söylerler, o zaman yalanın ortaya çıkmaz mı?” (s.42)*
- *“Babam da annem de kızmadılar” “dedi. “Onlara söz verdim, düzelteceğim o zayıfları.” (s.47)*

Sabır değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Burada dikilip dizinin bitmesini mi bekleyeceğiz?” (s.46)*

Sevgi değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *O günden sonra hiç yalnız bırakmadık Nadire Nine'yi. Her gün birkaç çocuk kapısını çaldık Nadire Nine'nin. (s.17)*

Özdenetim değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *"Karnemde zayıfım var da ondan ağlıyorum amca" dedi. (s.45)*

Sorumluluk değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *"Çok söyledim sana Melih" dedi. "Ama bu iki derse çalışmadın." (s.40)*
- *"Bak, Oral'ın hiç zayıfı yok" dedi. "Niçin yok, çünkü bütün derslerine aynı şekilde çalıştı. Ama sen Türkçeye, Sosyal Bilgiler dersine hiç çalışmadın." (s.40)*

Yardımseverlik değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Buğday saman savruluyor, babam buğdayı çuvallara dolduruyor. Biz de yardım ediyoruz babama. (s.26)*
- *Hem anneme yardım ediyorum pazarda, hem de eğleniyorum. (s.28)*

Vatanseverlik değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *"Bu ispanağı ye, Boğaz Köprüsü'nü sırtla götür" diye satıyordu. (s.33)*

4.2.11 Dedemin Bisikleti Adlı Çocuk Kitabında Kök Değerler

Dedemin Bisikleti öykü kitabında: "Dedemin Bisikleti, Kravatsız Köpek, Ford Dede, Limon Kibriti, Babaannem Çalar Saat Oldu" isimli beş öykü yer almaktadır.

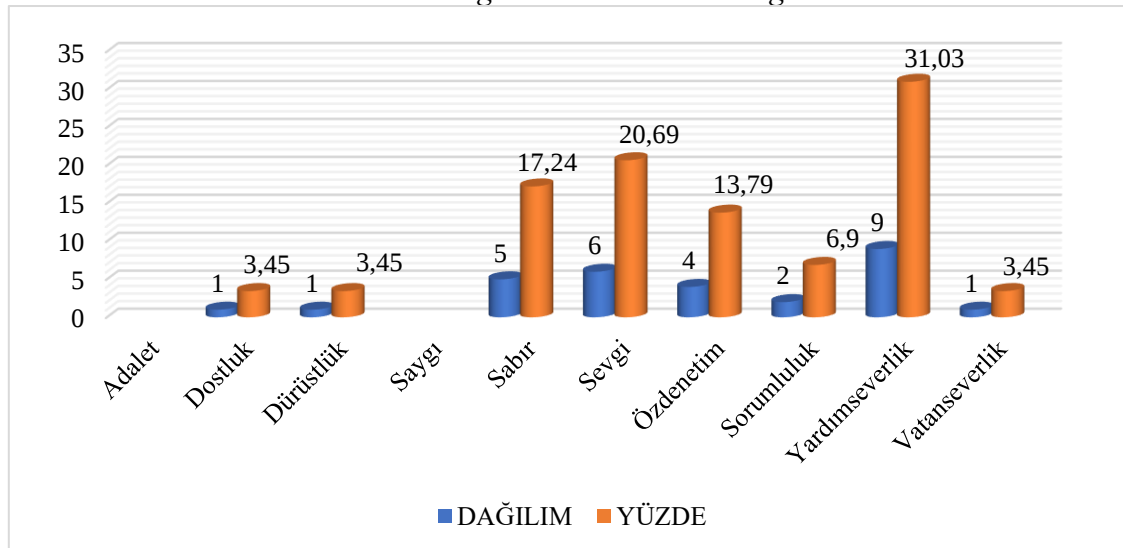
"Dedemin Bisikleti" öyküsünün kahramanı olan Pelin, en iyi oyun arkadaşı olan Nuri dedesiyle bisiklet sürmeyi çok sever. Dedesi, komşularının bisikletini tamir edip ödünç alarak Pelin'e sürpriz yapar. İkisi birlikte kırlara pikniğe gider, çöp şiş yer ve doyusuya eğlenirler. Dedesi, Pelin'e tekrar böyle bir gün geçireceklerine dair söz verir. "Kravatsız Köpek" öyküsünün kahramanı Akıllı, mahalledeki çocukların çok sevdiği bir köpektir. Çocuklar, üşümemesi için ona giysi dikmeye karar verirler. Nil'in diktiği giysi Fenerbahçe, Galatasaray ve Beşiktaş renklerini taşır. Ancak giysiyi giyen Akıllı, koşarak uzaklaşır ve geri döndüğünde giysiyi üzerinden çıkarmıştır. "Ford Dede" isimli öyküde,

Saim Amca'nın eski Ford marka arabasını her sabah çocukların yardımıyla çalıştırdığı anlatılır. Saim Amca, yeni bir araba alınca eskisini denize atacağını söyler. Yeni arabasını alınca çocuklardan son kez yardım ister, ancak çocuklar bu endişeyle yardım etmek istemez. Saim Amca, arabayı denize atmayacağını, hurdacıya vereceğini söyleyince çocuklar rahatlar ve yardım eder. "Limon Kibriti" isimli öyküde, Füsün'un annesinden limon ve kibrit almasını istemesi, Füsün'un bunu yanlış anlayarak "limon kibriti" araması anlatılır. Füsün bu tuhaf şeyi bulamayınca yorgun bir şekilde eve döner, yanlış anlama ortaya çıkar ve annesiyle birlikte gülüşürler. "Babaannem Çalar Saat Oldu" öyküsünde çocukları sabahları vaktinde uyandıran babaannenin, bir gün kendisinin uyuyakalması anlatılır ve evde büyük bir telaş yaşanır. Ailenin sabah rutinindeki bu aksama, babaanneye duyulan güvenin ne kadar önemli olduğunu gözler önüne serer.

Muzaffer İzgü tarafından kaleme alınan kitabın Ocak 1995'te yayımlanan ikinci baskısı incelenmiştir. Kitap resimlidir ve toplam 48 sayfadan oluşmaktadır. Kitaptan örnek alınan metnin Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne göre incelenmesi sonucunda kitabın bağımsız okuma (5. 6. ve 7. Sınıf) seviyesinde olduğu saptanmıştır. Eserde kök değerlerin varlığına ilişkin istatistikler Grafik 17'de gösterilmektedir.

Grafik 17.

Dedemin Bisikleti Kitabında Kök Değerlerin Bulunma Sıklığı ve Yüzdelik Oranları

Grafik 17’de “Dedemin Bisikleti” öyküde bulunan kök değerlere ilişkin frekans ve yüzde değerlerine yer verilmektedir. Kök değer içeren 29 ifade bulunmuştur. Yapılan analizde adalet ve saygı kök değerlerine yer verilmediği saptanmıştır. Elde edilen verilere göre söz konusu kitapta yardımseverlik değerinin (f:9; %31,03) en fazla sıklığa sahip olduğu görülmektedir. Bu değeri, sırasıyla sıklık düzeyi açısından sevgi (f:6; %20,69); sabır (f:5; %17,24); özdenetim (f:4; %13,79); sorumluluk (f:2; %6,90) değerleri takip etmektedir. %3,45 ile en az gözlemlenen değerlerin dostluk, dürüstlük ve vatanseverlik değerleri olduğu görülmüştür. Tüm kök değerler açısından sabır sevgi, yardımseverlik kök değerlerinin toplama oranı %68,97’dir. Kitapta geçen kök değerler ve örnek alıntılar aşağıda verilmiştir.

Dostluk değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Nedim beni gördü, ne aradığımı sordu. Ona söylemedim. Çünkü ben Nedim’e küsüm. (s.32)*

Dürüstlük değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Her zaman da bana söz verirdi:
-Bir gün mutlaka, sen bisikletine bineceksin, ben de bir bisiklete bineceğim ve seninle piknik yapmaya gideceğiz. (s.7)*

Sabır değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Uf, kime söylesem anlamıyordu, şimdiye dek belki on üç bakkala dedim, on üçü de yinelettiler bana. (s.37)*
- *Umudum bu süpermarketti, işte burada da yoktu. Kaç bakkal olmuştu, süpermarketle on dört. Ne denli olmuştu ben evden çıkalı? Bilmiyorum ki... Pekiye eve dönerken yolumun üzerinde kaç bakkal var? Bilmiyorum. Gördüğüm bakkala girerim, sorarım. (s.38)*
- *İlh, yinelemedim, yinelemeyeceğim, eve koşacağım, yok, limon kibriti yok. (s.39)*

Sevgi değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Her zaman teşekkür ederdi Saim amca bize; arabası çalıştıktan sonra gaza basıp gitmezdi. Çoğu zaman da bize birer küçük çikolata sunardı, emeğimizin karşılığı olarak... (s.26)*
- *Babaannem saçımı okşuyordu. Gözümden bir damla yaş, yanağıma damladı. Babaannemin elini tuttum. O, saçımı okşamayı sürdürdü. (s.46)*

Özdenetim değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Bir çocuk dondurma külahını yalıyordu. Çok canım istedi ama almadım (s.35)*
- *Biz yatarız, arada bir babaannemin “hapşu” sesini duyarım. Eğer biz yeni gitmişsek yatağıımıza, uyanmayalım diye kendini tutmaya çalışır, o zaman sesi, “Hipşi” diye çıkar. (s.43)*

Sorumluluk değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Ama hayır, hiç olmamış, babaanneciğim her gün saati saatine, dakikası dakikasına uyandırmış onları. (s.42)*

Yardımseverlik değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Hakan sık sık bozuyormuş bisikletini, Nuri Dedem onarıyormuş. (s.8)*
- *Tüm çocuklar Akıllı'ya bir şeyler veririz. Annelerimiz hiç kızmazlar, hatta bazen kendileri,
-Bu da Akıllı'nın hakkı, derler. (s.16)*
- *Ne zaman Saim amcanın arabası bozulsa, biz çocuklar kaktırır çalıştırırdık. (s.24)*
- *Ablam tarağı saçında unutmuş etekliğinin fermuarını bulamıyor, annemden yardım istiyordu. (s.45)*

Vatanseverlik değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Sabah bir uyandım ki, daha doğrusu bağırta çağırtya uyandım, uh uh evin için hani ne derler bayram yeri gibi, yok yok Ankara'daki Kızılay alanı gibi, İstanbul'daki Taksim alanı gibi, İzmir'deki Konak alanı gibi, ben bu üç alanı da gördüm. (s.45)*

4.2.12 Bulutlara Simit Satan Çocuk Adlı Çocuk Kitabında Kök Değerler

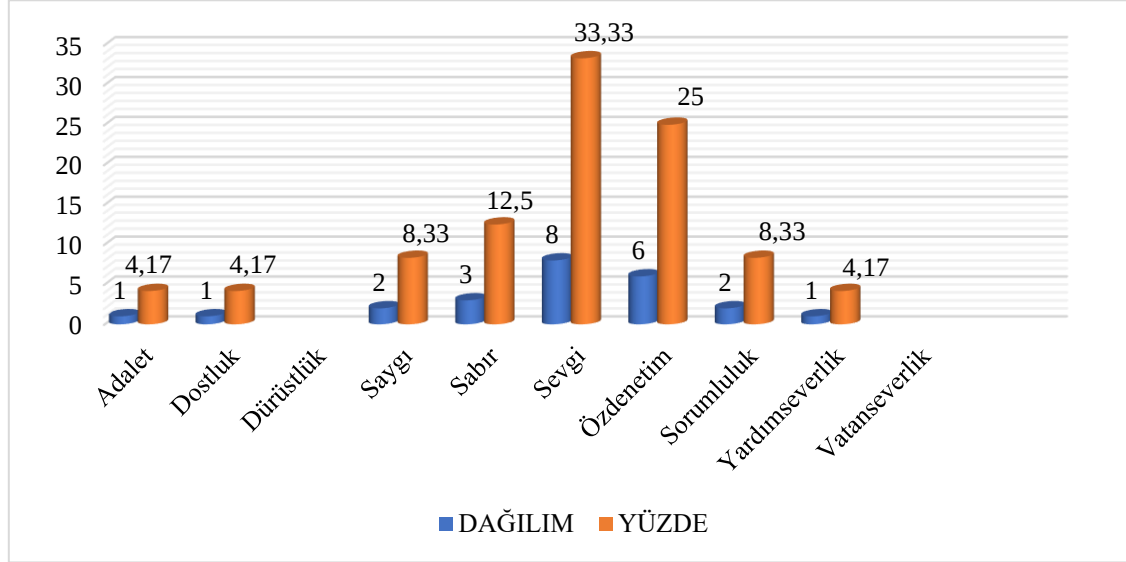
Bulutlara Simit Satan öykü kitabında: “Bulutlara Simit Satan Çocuk, Babaannemin Allı Yeşilli Hapları, Gülen Aynalar, Uçurtmama Mektup Gönderdim” isimli dört öykü yer almaktadır.

“Bulutlara Simit Satan Çocuk” öyküsünün kahramanı Hasan, sekiz çocuklu ailesine simit satarak katkıda bulunan bir çocuktur. Sabahları erken kalkıp simit satar, ardından okula gider ve kazandığı parayı ailesinin ihtiyaçları ve gecekonduhan kurtulma hayali için biriktirir. Belediye görevlilerinden kaçarken hızla koşmayı öğrenmiş ve bu yeteneği sayesinde okul yarışlarında birinci olmuştur. Hasan’ın bu azmi, okul müdürünü derinden etkiler ve hayranlık uyandırır. “Babaannemin Allı Yeşilli Hapları” öyküsünün kahramanı Umut, babaannesinin sürekli hastalıklarından ve ilaçlarından bahsetmesinden rahatsızdır. Bir gün babasının renkli şekerlemeleri ilaç gibi gösterip babaannesinin ağrılarını dindirdiğini gören Umut, babaannesinin yalnızlıktan dolayı hastalık hastası olduğunu anlar. Umut, babaannesini eczaneye gitme bahanesiyle parka çıkarır ve birlikte keyifli vakit geçirirler. Babaannesinin ruh hali değişir ve artık hastalıklardan bahsetmek yerine eski günlerden konuşmaya başlar. “Gülen Aynalar” öyküsünün kahramanı Berk’in babası lunapark bekçisidir ve Berk bazı geceler onun kulübesinde kalır. Düşlerinde lunaparkın oyuncaklarıyla oynar ve uykuya dalar. “Uçurtmama Mektup Gönderdim” öyküsünde Akşam isimli bir çocuğun uçurtmasına mektup göndermek istemesi ve dayısının ona yardımcı olması anlatılmaktadır. Hava güzel olduğunda uçurtmayı uçarur, mektubu da gönderirler.

Muzaffer İzgü’ye ait ilk baskısı 1998 olan kitabın Ağustos 2022’de yayımlanan yirmi altıncı baskısı incelenmiştir. Kitap resimlidir ve toplam 47 sayfadan oluşmaktadır. Kitaptan örnek alınan metnin Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne göre incelenmesi sonucunda kitabın bağımsız okuma (5. 6. ve 7. Sınıf) seviyesinde olduğu saptanmıştır. Eserde kök değerlerin varlığına ilişkin istatistikler Grafik 18’de gösterilmektedir.

Grafik 18.

Bulutlara Simit Satan Çocuk Kitabında Kök Değerlerin Bulunma Sıklığı ve Yüzdelik Oranları

Grafik 18’de “Bulutlara Simit Satan Çocuk” isimli öyküde bulunan kök değerlere ilişkin frekans ve yüzde değerlerine yer verilmektedir. Kök değer içeren 24 ifade bulunmuştur. Yapılan analizde dürüstlük ve vatanseverlik kök değerlerine yer verilmediği saptanmıştır. Elde edilen verilere göre söz konusu kitapta sevgi değerinin (f:8; %33,33) en fazla sıklığa sahip olduğu görülmektedir. Bu değeri, sırasıyla sıklık düzeyi açısından özdenetim (f:6; %25); sabır (f:3; %12,50); saygı ve sorumluluk (f:2; %8,33) değerleri takip etmektedir. %4,17 ile en az gözlemlenen değerlerin adalet, dostluk ve yardımseverlik değerleri olduğu görülmüştür. Tüm kök değerler açısından bakıldığında sevgi, özdenetim ve sabır kök değerlerinin toplama oranı 70,83’tür. Kitapta geçen kök değerler ve örnek alıntılar aşağıda verilmiştir:

Adalet değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Onca ağrıyla sızıyla bizimle birlikte oturamazmış, kimseyi rahatsız etmeye hakkı yokmuş. (s.20)*

Dostluk değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *“Umut, haydi babaanneninin yanına git, ona biraz arkadaşlık et” derler. Oysa benim canım arkadaşlarımla sokakta oynamak istiyor, hayır, babaannemin yanına gideymişim, onu arkadaşlık edeymişim. (s.16)*

Saygı değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Ama bu kolay, benim uçurtmam kırmızı, kuyruğum mavi ama olsun, yazarım zarfın üzerine, “Uçurtma Kırmızı”, aa yine “Sayın”ı unuttum. Yazıyorum: “Sayın Uçurtma Kırmızı” (s.37)*

Sabır değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Annemi de kıramam, babamı da kıramam, babaannemi ise hiç kıramam ama hastalık dinleye dinleye, hapları dinleye dinleye usandım. (s.21)*

Sevgi değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Beni sevdi, okşadı:*
“Torunlarımın içinde beni en çok seven sensin” dedi. (s.22)
- *“Hiç olur mu babaanne, ağabeyim de, ablam da seni çok seviyorlar” dedim. (s.22)*
- *“İnsanları çok seviyorum” yazdım, “Hayvanları çok seviyorum” yazdım, “Çiçekleri çok seviyorum” yazdım, “Savaşı sevmiyorum, barışı seviyorum” yazdım. En sonunda da “Öğretmenimi çok seviyorum” diye yazdım, yolladım uçurtmama... (s.47)*

Özdenetim değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Her sabah böyle “uf” derim ama hemen kalkarım. (s.8)*
- *Soğuktan hiç korkmam, kediden, köpekten hiç korkmam, karanlıktan da korkmam, bir yağmurdan korkarım. (s.8)*

- *Canım çok ister, içimden geçer, hemen simitlerden bir tanesini kapayım, hart diye ısırayım ama ısıramam, çünkü o paradır, o paraya eve götürmek zorundayım, kardeşlerimin ekmeğine katkıda bulunmak zorundayım. (s.10)*
- *Ufff, bu görevli de benim gibi iyi koşucuymuş. Ama kim geçebilir ki Hasan'ı? (s.14)*

Sorumluluk değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Babamın aldığı para yetmez, onun için ben çalışırım. Ali ağabeyim çalışır, Ramazan ağabeyim çalışır, ötekiler daha ufak. (s.7)*
- *Canım çok ister, içimden geçer, hemen simitlerden bir tanesini kapayım, hart diye ısırayım ama ısıramam, çünkü o paradır, o paraya eve götürmek zorundayım, kardeşlerimin ekmeğine katkıda bulunmak zorundayım. (s.10)*

Yardıms severlik değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Serçeler bizim balkona koşuşurlar yağmur yağmaya başlayınca, onlara ekmek kırıntısı veririm, sonra kumrular bile gelirler. (s.42)*

4.2.13 Kurt Korkusu Adlı Çocuk Kitabında Kök Değerler

Kurt Korkusu öykü kitabında: “Kurt Korkusu, Gülen Fotoğraf, Hamhümlüp, Ayının Balı” isimli dört öykü yer almaktadır.

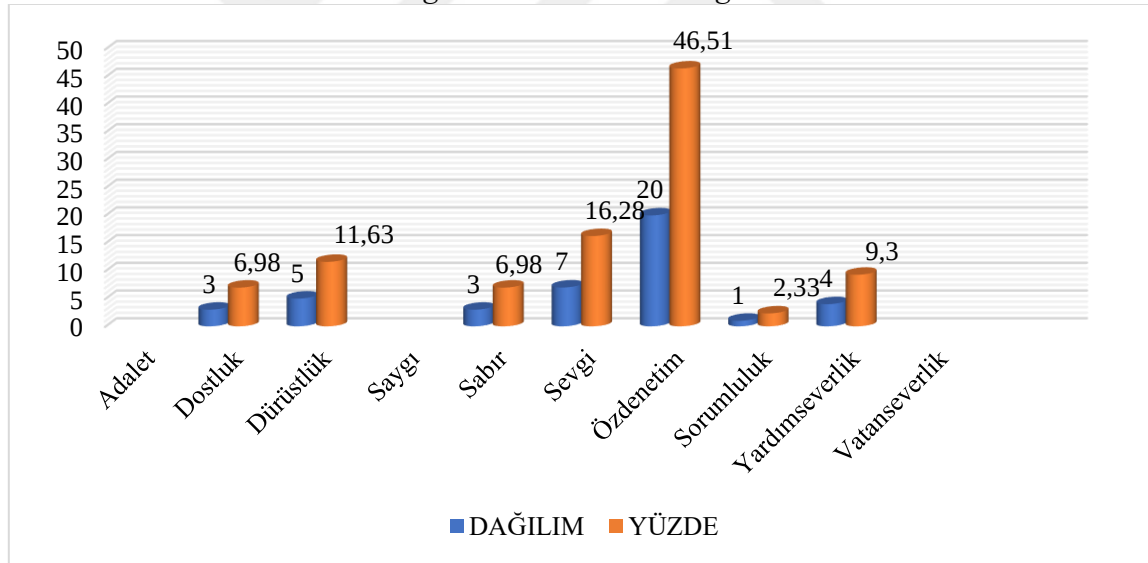
“Kurt Korkusu” öyküsünde, dört köyün ortasında yer alan bir okula çocukların kışın zorlu hava koşullarda gitmeleri ve kurt saldırısı tehlikesi nedeniyle büyük bir mücadele vermeleri anlatılır. “Gülen Fotoğraf” öyküsünde, küçük bir ilkokul öğrencisi fotoğraf çektiği sırada sürekli kahkahalarla güler ve bu yüzden ailesi ve arkadaşları tarafından hoş karşılanmaz. Öğretmeni, onu o yılki sınıf fotoğrafına katılmaya zorlar ve sonunda en güzel fotoğrafını gülerken çekerler. “Hamhümlüp” öyküsünde ise Dilaver, Melih, Hakan ve Nihal gibi çocuklar mahallede oyun oynar. Hakan, reklamlarda gördüğü yiyeceklerin ona güç kazandıracağına inanarak onları tüketir ve mahallesindeki çocuklara karşı üstünlük kurmaya çalışır. Ancak bu deneyim, arkadaşları tarafından zor durumda bırakılmasına ve reklamlara karşı şüphe duymasına neden olur. “Ayının Balı”nda soğuk bir kış günü, hastalanan küçük Hasan’ın öyküsü anlatılmaktadır. Köy yolu kapalı olduğu

için doktora götürülmesi mümkün değildir. Ailesi çaresizlikle onun gözlerini açmasını beklerken bir gece Hasan aniden iyileşme belirtileri gösterir. Ancak Hasan'ın canı bal ister, fakat evde bal bulunmaz. Köydeki evler dolaşılır, yine de bal bulunamaz. Bir komşunun önerisiyle ormana giden köylüler, ayıların talan ettiği bir kovanda unutulmuş küçük bir bal parçası bulur. Bu bal Hasan'a yedirilir ve onun iyileşmesiyle aile büyük bir sevinç yaşar.

Muzaffer İzgü tarafından kaleme alınan kitabın Ocak 1995'te yayımlanan ikinci baskısı incelenmiştir. Kitap resimlidir ve toplam 47 sayfadan oluşmaktadır. Kitaptan örnek alınan metnin Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne göre incelenmesi sonucunda kitabın bağımsız okuma (5. 6. ve 7. Sınıf) seviyesinde olduğu saptanmıştır. Eserde kök değerlerin varlığına ilişkin istatistikler Grafik 19'da gösterilmektedir.

Grafik 19.

Kurt Korkusu Kitabında Kök Değerlerin Bulunma Sıklığı ve Yüzdelik Oranları

Grafik 19'da "Kurt Korkusu" isimli öyküde bulunan kök değerlere ilişkin frekans ve yüzde değerlerine yer verilmektedir. Kök değer içeren 43 ifade bulunmuştur. Yapılan analizde adalet, saygı ve vatanseverlik kök değerlerine yer verilmediği saptanmıştır. Elde edilen verilere göre söz konusu kitapta özdenetim değerinin (f:20; %46,51) en fazla sıklığa sahip olduğu görülmektedir. Bu değeri, sırasıyla sıklık düzeyi açısından sevgi (f:7; %16,28); dürüstlük (f:5; %11,63); yardımseverlik (f:4; %9,30); dostluk ve sabır (f:3;

%6,98) değerleri takip etmektedir. %2,33 ile en az gözlemlenen değer sorumluluk değeri olduğu görülmüştür. Tüm kök değerler açısından bakıldığında özdenetim, sevgi ve dürüstlük kök değerlerinin toplama oranı %74,42'dir. Kitapta geçen kök değerler ve örnek alıntılar aşağıda verilmiştir:

Dostluk değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Çok sürmedi, az sonra Hakan:*
- *Kurtarın beni, diye bağırdı. Ne biçim arkadaşsınız kurtarsanıza beniii! (s.36)*
- *-Kurtarmasaydık, çocuk seni pestile çevirecekti... (s.36)*

Dürüstlük değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Fotoğraf çekilecek günü bildiğim için o gün ya ateşim çıkmış olurdu ya da ayağım ağrıyordu, okula gitmiyordum. (s.21)*
- *Nasıl etsem de okula gitmesem? Başım ağrıyor mu desem, karnum mı ağrıyor desem, e peki pazartesi günü öğretmenime ne yanıt veririm. (s.23)*

Sabır değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Ondan sonra, birinci- ikinci-üçüncü sınıflar bir sınıfta toplanır öğretmenlerini beklerler, dört beş bir sınıfta bir arada öğretmenimizi bekleriz. (s.9-10)*
- *-Allah'ım sen bana sabır ver, dedi. (s.17)*
-Bulduk Elif bulduk, uyandır Hasan'ı!..

Sevgi değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Oysa ki ablamı çok severim, onu hiç kızdırmam, bir dediğini iki etmem, ama fotoğraflar çektermeye gelince... (s.20)*
- *Anam, Hasan'ın alev alev yanan ellerini öpüyor.*
-Kuzum, kuzucuğum, diye ağlıyor. (s.38)
- *Babam, saçlarını okşuyordu. (s.41)*
- *Anam Hasan'ı kucakladı. (s.42)*

Özdenetim değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Sonunda baktık olmayacak, Bircan dayanamıyor, daha Beşoluk'a varmazdan azığınızı alır elinden saklardık. (s.9)*
- *Ay bilmiyorum ki niye, tam fotoğraf çekileceği zaman beni bir gülmedir tutuyor, hani öyle böyle gülme değil, bıraksalar kendimi yerlere atacağım, debelene debelene güleceğim. (s.15)*
- *-Ama anneciğim elimde değil, tutamıyorum kendimi, gülmeye başlıyorum. (s.6)*
- *Gözlerim yaşıyor, bir dayıma bakıyor, bir yay gibi kaşlarına gözüm iliştiriyor, fotoğraf makinesinin camını görünce makaraları koyveriyordum. (s.19)*
- *Ben mi, ben yine halıların üzerindeyim, orama burama vura vura, katılıyorum, gülmekten çenem ağrıyor, kulaklarımın altı zorluyor. (s.19)*
- *Bu kez dişimi sıktım, gözlerimi de kıstım, iki kolumu iki yanıma iyice kıstırdım, hiç mi hiç gevşemeyeceğim. (s.20)*
- *Ondan özür diledim, elimde olmadığını söyledim. (s.20)*
- *"Pıh..." Arkasından "poh"... Onun ardından, "hah hah hah haaaa..." Öğretmenimin öbür yanındaki çocuk gülüyor, öğretmenimin arkasındaki çocuk gülüyor, öteki çocuklar gülüyorlar, en arkadakiler, en uçtakiler, -Hah hah hah, hah hah hah... (s.24)*

Sorumluluk değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *"Eğer okulda olsaydık, öğretmenimiz bize hangi konuyu okuturdu?" deriz ve o konuyu okuruz. Bazan birkaç çocuk bir araya gelir, dersimizi çalışırız. (s.14)*

Yardımsızlık değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *-Bazlamanın arasına peynir ufaladı, Dürüm yaptı...*
- *-Sen de bana verecek misin?*
- *-Vereceğim*
- *-Eh, ben de sana vereceğim. (s.6)*
- *Canım onu hiç aç bırakır mıyız biz? Bırakmayız, azığınızı ortak ederiz. (s.9)*

- *Oradaki evlerden bize çul çaput getirdiler. Tüm çocuklar, gündüz okuduğumuz sıraları bir yana çektik, çulları yaydık, sobaya bir yığın odun attık. Öğretmenimizin hanımı bize çorba yaptı... (s.13)*

4.2.14 Altı Sepet Tek Bıyık Adlı Çocuk Kitabında Kök Değerler

Altı Sepet Tek Bıyık öykü kitabında: “Altı Sepet Tek Bıyık, Sarı Yeşil Mor Turuncu Pembe Bulutlar, Ninemin Şarkı Söyleyen Arkadaşları, Maçı Biz Kazandık, Dedemin Çemberi” isimli beş öykü yer almaktadır.

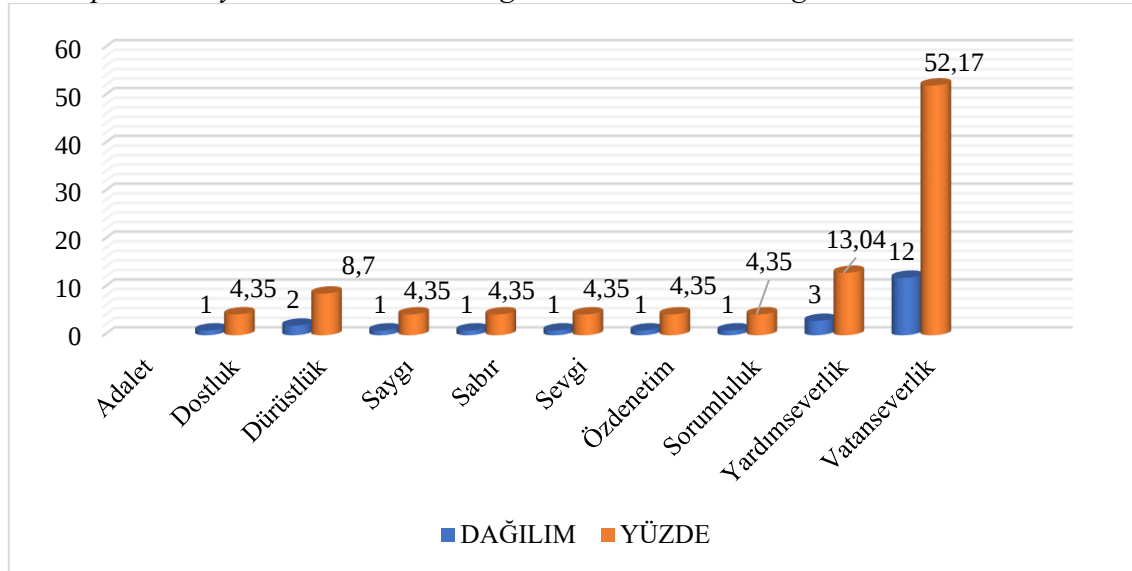
“Altı Sepet Tek Bıyık” öyküsünün kahramanı Altı Sepet Amca, köşe başlarında meyve satan, çocuklara hikâyeler anlatmayı seven bir adamdır. Kurtuluş Savaşı’ndan Napolyon’a, Fatih Sultan Mehmet’e kadar pek çok konuyu abartılı şekilde anlatır, çocuklar onu hayranlıkla dinler. Bir gün aniden ortadan kaybolur, uzun süre geri dönmez. Bir yıl sonra tekrar ortaya çıkar, çocuklar etrafına toplanır. O gün meyveleri ücretsiz dağıtır, yüzü solgun ve zayıflamıştır. Çocuklara her zaman döneceğini ve yeni hikâyeler anlatacağını söyler. “Sarı, Mavi, Yeşil, Mor, Turuncu, Pembe Bulutlar” öyküsünde, küçük bir çocuk boyalı kalemle resim yaparken renkler ona ilham verir ve hayalindeki her şeyi çizer. Annesinin istediği ev, kendi istediği bisiklet gibi. “Ninemin Şarkı Söyleyen Arkadaşları” öyküsünde, Pelin, ailesiyle birlikte yaşarken aksi ve hiçbir şeyi beğenmeyen anneannesinin, aldığı mısırları patlatmakta başarısız olması ve bu yüzden ev halkının ona şakalar yapması anlatılır. Anneanne, yanan mısırları balkona koyarak kuşları besler, bu sırada tüm aile şaşkına döner ve kuşları fark ederler. “Maçı Biz Kazandık” öyküsünde Millî maç gecesi anlatılır. Abdullah Bey’in coşkulu "Gol!" çığlığıyla tüm apartman hareketlenir. Babaanne deprem olduğunu sanarak evi uyandırır, ama bu coşku millî takımın attığı golün sevincidir. Normalde ciddi ve sessiz olan Abdullah Bey’in sevinçle zıplaması herkesi şaşırtır. Sokak arabaların kornaları ve "Bizim takım çok yaşa!" sloganlarıyla dolup taşar. Hatta içine kapanık Kemal Bey bile coşkuyla bağırır, Okan’ın dedesi herkesi kucaklamaya çalışır. Baba, bu birlik ruhunun başka konularda da olmasını diler. O gece ne Abdullah Bey ne de apartman sakinleri sabaha kadar uyur; herkes neşe içinde kutlama yapar. “Dedemin Çemberi” öyküsünde, Can, dedesinin eski çocuk arabasından bir çember bulur ve dedesiyle birlikte eski oyunları oynar. Dede, Can’a çember çevirme konusunda yardım eder ama yerlerin araba dolu olması nedeniyle bunu

yapmak zorlaşmıştır. Bir sokak bulup birlikte çember çevirirler ancak bir araba gelip çemberi ezer. Bu durum Can ve dedesi için hüznü bir andır.

Muzaffer İzgü tarafından kaleme alınan kitabın Ocak 1995'te yayımlanan ikinci baskısı incelenmiştir. Kitap resimlidir ve toplam 47 sayfadan oluşmaktadır. Kitaptan örnek alınan metnin Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne göre incelenmesi sonucunda kitabın bağımsız okuma (5. 6. ve 7. Sınıf) seviyesinde olduğu saptanmıştır. Eserde kök değerlerin varlığına ilişkin istatistikler Grafik 20'de gösterilmektedir.

Grafik 20.

Altı Sepet Tek Bıyık Kitabında Kök Değerlerin Bulunma Sıklığı ve Yüzdelik Oranları

Grafik 20'de "Altı Sepet Tek Bıyık" isimli öyküde bulunan kök değerlere ilişkin frekans ve yüzde değerlerine yer verilmektedir. Kök değer içeren 23 ifade bulunmuştur. Yapılan analizde adalet kök değerine yer verilmediği saptanmıştır. Elde edilen verilere göre söz konusu kitapta vatanseverlik değerinin (f:12; %52,17) en fazla sıklığa sahip olduğu görülmektedir. Bu değeri, sırasıyla sıklık düzeyi açısından yardımseverlik (f:3; %13,04); dürüstlük (f:2; %8,70) değerleri takip etmektedir. %4,35 ile en az gözlemlenen değerlerin dostluk, saygı, sabır, sevgi, özdenetim, sorumluluk değerleri olduğu görülmüştür. Tüm kök değerler açısından bakıldığında vatanseverlik, yardımseverlik ve dürüstlük kök değerlerinin toplama oranı %73,91'dir. Kitapta geçen kök değerler ve örnek alıntılar aşağıda verilmiştir:

Dostluk değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Yoksa yarın Asiye teyzeyi mi çağıracaktı konukluğa, kara kara mısırları yemesi için, yoksa Neriman teyze mi? Anneannemin onlardan başka konuştuğu yoldaşı yoktu. (s.31)*

Dürüstlük değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *-Çünkü İzmir'e Türk ordusu Belkahve'den girmiştir, başka yer olamaz. Sizin Altı Sepet Tek Bıyık'ınız atıyor. (s.7)*

Saygı değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Abdullah Amca ki öyle ciddi, öyle asık yüzlü bir adam, merhabalaşırken bile gülümsemez, işte böyle bir adam yabancı takıma gol attık diye kendine zıp zıp zıplatacak, apartmanı titretecekti. (s.34)*

Sabır değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Teyzem güldü, annem babam gülmediler, anneanneme artık patlatma işini bırakmasını söylediler. Ama anneannem inat etti. (s.30)*

Sevgi değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Evet evet olamaz, ninemin omzunda bile kuş var. Tüm kuşlar bir yandan o mısırları yiyorlar, bir yandan da şarkılar söylüyorlardı. (s.31)*

Özdenetim değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *-Yoo Can, mutlaka çember çevirecek bir yol bulacağız, dedi. (s.45)*

Sorumluluk değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Hop yani babalık hop, bu yaştan sonra çember çevirmek ha... Bir de çocuklara örnek olacaksın dedi. (s.46)*

Yardımseverlik değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

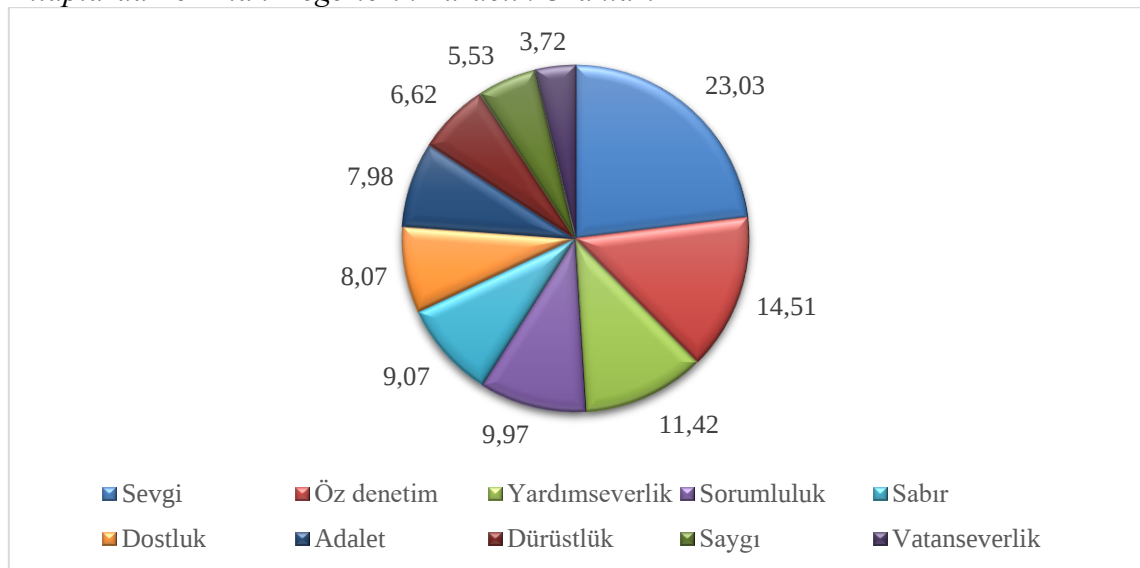
- *O günü bize külah külah muşmula, kızlaryemişi dağıttı Altı Sepet Tek Bıyık Amca, ikişer ekşi elma verdi... Hiç para almadı.*
- *-Canım bunlar benim sizlere hediyem, dedi. (s.15)*
- *Dedem de öyle bir iştahla çalışmış bana yardım etmişti ki, sonunda ne güzel dört tekerlekli bir araba olmuştu. (s.40)*

Vatanseverlik değerine yönelik doğrudan alıntılar aşağıda sıralanmıştır:

- *Bugün size Kurtuluş Savaşı'nda İzmir'e nasıl girdik, onu anlatacağım... (s.7)*
- *Bazı anlattığında İzmir'e, Belkahve'den girer, bazı anlattığında Kadifekale'den girer, bazı anlattığında da denizden gemilerle girdiklerini söylerdi. (s.7)*
- *-Sen Birinci Dünya Savaşı'na da katıldın mı Altı Sepet Amca? (s.9)*
- *-Bu adamın Birinci Dünya Savaşı'na katılmış olması için şu anda kaç yaşında olması gerek biliyor musun, ühüüü...
-Peki sor bakalım ona Lale Devri'ni de biliyor mu? (s.9)*
- *Altı Sepet Tek Bıyık Amcamız Fatih Sultan Mehmet'i bile biliyordu. (s.13)
-İşte Fatih o günlerde öyle sıkıntıda ki, koca koca gemileri Boğaz'dan Haliç'e nasıl indireceğim diye kara kara düşünüyor. (s.13)*

Grafik 21.

Kitaplarda Yer Alan Değerlerin Yüzdelik Oranları

İncelenen kitapların tamamında en çok işlenen değer sevgi, en az kullanılan kök değer ise vatanseverlik kök değeri olmuştur. Kök değerlerin kullanım oranları, en fazla olandan en az olana doğru sıralandığında şu sonuç elde edilmiştir: Sevgi kök değerinin yüzdelik oranı 23,03'tür ve bu değer 254 ifadede geçtiği belirlenmiştir. %14,51 ile özdenetim kök değerinin işlendiği saptanmıştır. Özdenetim kök değerini içeren toplamda 160 ifade olduğu saptanmıştır. %11,42 ile yardımseverlik kök değerinin işlendiği gözlemlenmiştir. Yardımseverlik kök değeri toplamda 126 ifadede bulunmuştur. %9,97 ile sorumluluk kök değerinin işlendiği belirlenmiştir. Sorumluluk kök değeri incelen eserlerde toplamda 110 ifadede bulunmuştur. %9,07 ile sabır kök değerinin işlendiği saptanmıştır. Buna göre sabır kök değeri toplamda 100 ifadede kullanılmıştır. Dostluk kök değeri, %8,07 oranında 89 ifadede işlenmiştir. Adalet kök değeri, %7,98 oranında on beş kitapta belirlenmiştir. Adalet kök değerini içeren ifadeler toplamda 88 kez kullanılmıştır. Dürüstlük kök değeri, %6,62 oranında işlenmiştir. Dürüstlük kök değeri toplamda 73 ifadede bulunmuştur. Saygı kök değeri tüm kitaplarda %5,53 oranında yer almıştır. Saygı kök değerini içeren ifadeler, incelenen eserlerde toplamda 61 kez belirlenmiştir. Vatanseverlik kök değeri %3,72'lik oranla yer almıştır. Vatanseverlik kök değeri toplam 41 ifadede bulunmuştur. Yapılan incelemeler sonucunda, eserlerin on kök değeri içerdiği belirlenmiştir.

BÖLÜM

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmadan elde edilen bulgulara dayalı olarak ulaşılan sonuçlar ve bu sonuçlardan hareketle geliştirilen önerilere yer verilmiştir.

5.1 Sonuçlar

Bu çalışmanın sonuçlarına geçmeden önce ilgili alandaki tartışmaların detaylı bir şekilde incelenmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda, önceki çalışmaların bulguları ve metodolojileri incelenerek araştırma alanındaki mevcut boşluklar ve tartışma noktaları üzerinde durulması hedeflenmiştir.

Muzaffer İzgü'nün eserlerini kök değerler bakımından inceleyen herhangi bir tez veya makale bulunmamıştır. Kumbasar'ın (2011) Muzaffer İzgü'nün romanlarını Sosyal Bilgiler ve Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Programı'ndaki değerlere dayanarak 25 değer bakımından incelediği çalışması, araştırmaya en yakın çalışmadır. Yazarın kaleme aldığı romanlarında değerleri saptamaya çalışmış, en çok sevgi değeri ifadelerine yer verildiği sonucuna ulaşmıştır. Bu çalışmadaki sonuçlar, araştırmayı destekler niteliktedir. Kök değerleri ele alan birçok tez incelenmiştir, ortaya çıkan bulguların benzer ve farklı yönleri ortaya konulmaya çalışılmıştır. N. Demir (2019), Necip Fazıl Kısakürek'in "Çile" isimli eserini kök değerler bakımından inceleyen çalışmasında en çok kullanılan ve aktarılan kök değerin sevgi kök değeri olduğunu vurgulamıştır. Çoban (2020), Türk destanlarında kök değer varlığını sorgulamış, en sık kullanılan kök değerin vatanseverlik olduğunu, bu değeri sevgi ve saygı değerlerinin takip ettiğini dile getirmiştir. Muzaffer İzgü'nün eserlerinde en çok gözlemlenen değerle uyuşma söz konusu iken en az gözlemlenen vatanseverlik değeri ile uyuşmamaktadır. K. Şahin (2021), Atatürk'ün Nutuk isimli eserini kök değerler bağlamında incelemiş ve sonuç olarak en çok işlenen kök değerlerin vatanseverlik, saygı ve adalet olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Çalışmalarda verilerin örtüşmemesi durumu, tarihi metinlerin vatanseverlik değerini daha fazla barındırmaları sonucuna bağlanmıştır. Yüce (2020), Hamdi Ülker'in eserleri üzerinde

yaptığı çalışmada, kök değerleri analiz etmiş ve en fazla sevgi kök değerinin varlığının öne çıktığını vurgulamış, en az adalet kök değerinin işlendiği saptanmıştır. Polat (2021), Sara Gürbüz Özeren'in "Büyük Türk Efsaneleri" kitap serisi üzerine yaptığı incelemede en çok sevgi kök değerinin işlendiğini belirtmiştir. Şar (2022), Hüseyin Yurttaş'ın çocuk kitaplarını kök değerleri barındırması bakımından incelemiştir. Buna göre en sık kullanılan kök değerinin sevgi kök değeri olduğu gözlemlenmiştir. Vatanseverlik değerine yönelik ise çok az bulguya ulaşılmıştır. Yarbel (2022); 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinleri on kök değer bağlamında incelemiş, en çok sevgi kök değerinin aktarıldığını belirtmiştir. Satılmış (2022) tarafından yapılan çalışmada çocuk dergilerindeki metinler, Türkçe Ders Öğretim Programındaki kök değerler ve yetkinlikler açısından incelenmiştir. Saptanan verilerde özdenetim, sevgi, sorumluluk, yardımseverlik kök değerleri; dostluk adalet, dürüstlük, saygı, vatanseverlik kök değerlerine nazaran daha yoğun olarak gözlemlenmiştir. İsaoglu (2022) tarafından yapılan araştırmada Oğuz Tansel'in kaleme aldığı dört masal kitabı, kök değerlerin tespiti için kullanılmıştır. Masallarda en fazla yer alan kök değerlerden birinin de saygı kök değeri olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu araştırma kapsamında incelenen eserlerden biri olan *Duyduk Duymadık Demeyin* isimli masal kitabında, en fazla vurgulanan kök değerinin "saygı" olduğu görülmüştür. Bu yönüyle incelenen çalışma arasında belirgin bir benzerlik bulunmaktadır. Yazıcıoğlu (2022), kök değerler üzerine yaptığı araştırmada materyal olarak çok okunan çocuk edebiyatı eserlerini kullanmıştır. Sekiz kitabın incelenmesi sonucunda, kök değerler içerisinde vatanseverliğin ihmal edildiği dile getirilmiştir. Bu yapılan çalışmaların tamamı ile üzerinde çalışılan çocuk kitaplarında ulaşılan veriler birbiriyle uyumaktadır. M. Şahin (2023), kök değerlere ilişkin yaptığı çalışmada H. Salih Zengin tarafından yazılan on beş eser, materyal olarak kullanmıştır. Elde edilen sonuçlara göre eserlerde bütün kök değerlerin işlendiği en az işlenen değer "sevgi"; en az değinilen değer ise "vatanseverlik" olduğu gözlemlenmiştir. Bu çalışma ile Muzaffer İzgü'nün çocuk kitapları üzerine yapılan inceleme sonuçları büyük ölçüde birbirini desteklemektedir. Z. Aslan (2023), farklı kültürlere ait yayımlanmış masallar üzerinden kök değerlerin bulunma durumunu incelemiştir. Elde edilen sonuçlara göre en çok gözlemlenen kök değerler yardımseverlik ve sevgi kök değerleri iken en az gözlemlenen değerler ise sabır, saygı, adalet ve vatanseverlik olmuştur. Uysal (2024), Mavisel

Yener'in "Dolunay Dedektifleri" roman sersinde kök değerlerin bulunma durumunu tespit etmeyi amaçlamıştır. Ulaşılan verilere göre en çok kullanılan kök değerlerin saygı sorumluluk, sevgi; en az işlenen değerlerin ise sabır, vatanseverlik ve dürüstlük kök değerleri olduğu gözlemlenmiştir. Bozbıyık (2024), Âşık Ruhsatî'nin şiirlerinde bulunan kök değerleri analiz etmiştir. Buna göre eserlerde en fazla sevgi kök değeri, en az vatanseverlik değeri işlenmiştir. Bu çalışma sonuçları ile seçilen çocuk kitapları üzerine yapılan araştırma karşılaştırıldığında eş değer sonuçlara ulaşıldığı görülmüştür. Yücel (2024), Asuman Portakal'ın eserlerini kök değerler bağlamında incelemiştir. Ulaşılan sonuçlara göre en sık vurgulanan kök değer özdenetim, ikinci kök değer yardımseverlik kök değeri, en az değinilen kök değer ise vatanseverliktir. Bu çalışmanın bulgularından farklı olarak yapılan incelemede en yoğun biçimde ele alınan kök değer "sevgi" olduğu gözlemlenmiştir. Sevgi değerini sırasıyla "özdenetim" ve "yardımseverlik" değerleri takip etmektedir. Çakmak (2024) tarafından yapılan incelemede İlkokul 3. sınıf Türkçe ders kitabı metinleri kök değerler bakımından analiz edilmiştir. Sonuç olarak en çok işlenen kök değer yardımseverlik olduğu gözlemlenmiştir. Bu kök değeri sevgi, dostluk ve özdenetim değerleri takip etmiştir. Bu sonuç ile çalışmalar birbiri ile örtüşse de en çok kullanılan kök değer yardımseverlik olması konusunda çalışmalar birbirinden ayrılmaktadır.

İncelemesi yapılan yirmi kitapta en sık sevgi en az vatanseverlik ve adalet kök değerlerine yer verilmiştir. Arslan (2024), yaptığı araştırmada Özgür Balpınar tarafından kaleme alınan eserler üzerinde kök değerleri içerme durumunu göstermeyi amaçlamıştır. Buna göre araştırma sonucunda sevgi kök değerinin sıklıkla işlenen kök değer olduğu gözlemlenmiştir. Sevgi değerini de sırasıyla dostluk, saygı, yardımseverlik, dürüstlük, sabır, sorumluluk, adalet, özdenetim ve vatanseverlik değerlerinin takip ettiği saptanmıştır. Bu çalışma ile Muzaffer İzgü'nün incelenen eserleri üzerine yapılan çalışma birbiri ile örtüşmektedir. Güvensoy (2024), Hanzade Servi tarafından yazılan on üç kitabı kök değerler açısından incelemiş, en fazla dostluk ve sevgi kök değerlerinin işlendiğini belirtmiştir. Vatanseverlik değeri ise kitaplarda en az gözlemlenen kök değer olmuştur. Özbirge (2023), Peyami Safa'nın Server Bedi takma adını kullanarak kaleme aldığı eserleri değerler eğitimi bağlamında incelemiştir. Kök değerlerin kullanımına

bakıldığında en az tespiti yapılan kök değerin vatanseverlik kök değeri olduğu saptanmıştır. Elde edilen bulgular ile bu araştırma üzerine yapılan kök değer çalışması uyusmaktadır.

İnceleme materyali, yirmi kitaptan oluşmaktadır. Eserler titizlikle okunup Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda belirtilen adalet, dostluk, dürüstlük, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, özdenetim, yardımseverlik, vatanseverlik kök değerleri bakımından analiz edilmiştir. Bu kök değerleri barındıran ifadeler belirlenip her kitap için ayrı tablolarda frekans ve yüzde değerlerinin yanında sayfa numaraları da verilmiştir. Kök değer barındıran ifadelerden doğrudan alıntılar yapılarak veriler desteklenmiştir.

Eserlerin sevgi değerinin aktarımı için kullanılabileceği saptanmıştır. Genel olarak sevgi değeri baskın olsa da her kitap belirli konu ve değerler etrafında şekillenmiştir. “Bülbül Düdük” köyün zorlu yaşam koşulları, aile ve komşuluk ilişkileri, şehre taşınma ile yeni kurulan dostluklar ve köyde kalan arkadaşlara duyulan özlem gibi konulara değinen bir hikâyedir. Sevgi ve dostluk değerlerinin kazandırılması amaçlı kullanılabilir. “Çizgili Osman” maddi zorluklar nedeni ile ailenin hasta olan çocuklarını kurtarmak için bir çocuklarını para karşılığı evlat edindirme konusu üzerinde durmuş bu yolla sevgi değerini aktarmaya çalışmıştır. “Yumurtadan Çıkan Öğretmen” yedi farklı hikâyeden oluşmaktadır. Kitapta en sık işlenen değer sevgi değeri olmuştur. İkinci vurgulanan değer sorumluluğa kitaptaki hikâyelerden biri olan “Bir Oynasam Bir Oynasam”da yer verilir. Bu hikâye, küçük kardeşlerine bakmak zorunda kalan ve çocukluluğunu yaşamayan bir ablayı anlatmaktadır. “Karlı Yollarda” kitabında zorlu kış ayları, komşuluk ve aile içi ilişkiler üzerinde durulmuştur. Sevgi değeri kadar yardımseverlik değerine de yer verilmiştir. “Güldüren Uçurtma” isimli kitapta bir çocuğun harçlığını biriktirerek uçurtma alması, uçurtmanın komşu tarafından parçalanması ve hayvanların çocuğa bir uçurtma yapması anlatılır. Kitapta en sık işlenen değer sevgi değeri olurken, sabır ve yardımseverlik değerlerine de önemli bir yer verilmiştir. “Kuşadalı Metin Kaptan” çalışma sonucundaki verilere paralel olarak en çok sevgi değerini içerirken en az vatanseverlik değerini içermektedir. Konu olarak Metin ve arkadaşının balıkçı motorunu kimseye söylemeden çalıştırmaları ve motorda bir süre mahsur kalmaları anlatılır. “Küçük Arı Büyük Arı”da bir bal arısının çiçeklerinin güzelliğine kapılıp kovanından

uzaklaşması, rüzgarla birlikte kente savrulması ve burada arkadaş olduğu bir eşek arısının yardımıyla evine dönmesi anlatılmaktadır. Özdenetim, sevgi ve sabır en yoğun kullanılan değerler arasındadır. “Al Yanaklı Hasan” on iki hikâyeden oluşmaktadır. Kitapta en sık sevgi değerine yer verilirken, özdenetim ve yardımseverlik değerleri de yoğun olarak yer almaktadır. Vatanseverlik değeri ise öne çıkmamaktadır. “Kabakçı Amca” isimli eserde, uzun süredir görüşülmeyen bir akrabanın bir süreliğine bir aileye misafir olması ve bu süreçte aralarında gelişen sevgi anlatılmaktadır. “Çıngıraklı Çoban” kitabında, babasına yardım eden küçük bir çocuğun, ilerleyen zamanlarda bir sürünün sorumluluğunu üstlenmesi anlatılmaktadır. Aile sevgisi, özgüven sahibi olma ve davranışlarını kontrol edebilme becerisi ile sevgi, özdenetim ve sorumluluk değerleri ön plana çıkmaktadır.

Askerden sonra iş bulamayan dayının yeğeniyle olan dostluklarını anlatan “Can Dayım”, sevgi ve dostluk değerlerini yoğun olarak işlemektedir. Yalan söylemenin kötü olduğu ve yalanın sonunda mutlaka ortaya çıkacağını dile getiren kitapta, dürüstlük değerine de değinilir. “Duyduk Duymadık Demeyin” isimli kitap, diğer incelenen eserlerden farklı olarak masal türünde yazılmıştır. En sık öne çıkan kök değer saygı, ikinci değer adalettir. Genel değerlendirmeye bakıldığında saygı değeri dokuzuncu, adalet değeri yedinci sıradadır. Masalda padişahlık makamına duyulan saygı söz ve davranışlar yoluyla aktarılmaktadır. Ayrıca yönetim şeklinden dolayı dönem koşullarının adaletli olmadığı üzerinde durulmaktadır. Dört hikâyeden oluşan “Süpermen İstanbul’a Düştü”de en çok özdenetim değerine değinilmektedir. “Nasıl Şarho Oldum?” içerisinde beş hikâye barındırmaktadır. Kitapta sabır değerinin ön planda olduğu görülmektedir. Sabır değerine sıkça yer verilen “Ufağım Ama En Büyük Benim” isimli kitap dört hikâyeden meydana gelmektedir. Ayrıca en az değer sıklığına sahip olan kitaptır. “Konuşan Kedi”de geçen dört hikâyeden biri olan “Karne Günü”nde bir durum karşısında dürüst olma, yalan söylememe üzerinde yoğunlaşmıştır. Kitabın tamamında en çok öne çıkan değer dürüstlüktür. Yardımseverlik değerinin baskın olduğu “Dedemin Bisikleti” dört ayrı hikâyeden oluşmaktadır ve yardımseverlik değeri en yüksek frekansa sahiptir. “Bulutlara Simit Satan Çocuk” dört hikâyeden oluşmakta ve sevgi değerinin yoğun olarak işlendiği görülmektedir. Aynı isimli hikâyede ise baskın değer özdenetimdir. Bu değer kendine hâkim olma ve kendi davranışlarını kontrol etme davranışlarıyla verilmiştir. “Kurt

Korkusu”nda geçen dört hikâyeden biri olan “Gülen Fotoğraf”ta kendi davranışlarını kontrol edemeyip fotoğraf çekilirken her defasında gülen bir çocuğu konu edinir. Bu hikâyede olduğu gibi kitabın tamamına hâkim olan değer özdenetimdir. “Altı Sepet Tek Bıyık” çalışmanın genel verilerine aykırı olarak en fazla vatanseverlik değerinin öne çıktığı hikâyelerden oluşmuştur. Vatanseverlik kavramı ülkemizin şehirleri hakkında bilgi verme, tarihsel olaylara duyarlı olma gibi konularla verilmeye çalışılmıştır. Bu değer diğer değerlere göre daha nadir gözlemlenmesi, eserlerin çocukların günlük yaşamını konu almasına bağlanmıştır.

Muzaffer İzgü, çok okunan çocuk kitabı yazarlarından biridir. İncelenen eserlerinde sevgi, özdenetim ve yardımseverlik gibi değerleri ön planda tutmuş ve çocuklara bu değerlerin önemini vurgulamıştır. İzgü'nün hikâyelerinde, çocukların empati kurma, duygusal bağlar geliştirme ve toplumsal sorumluluk bilinci kazanma konularında cesaretlendirildikleri görülür.

Özellikle sevgi değerine İzgü'nün eserlerinde sıkça yer verildiği görülmüştür. Yazar, empati, anlayış ve duygusal bağların kurulmasının önemini vurgulamaktadır. Bu yaklaşım, çocukların sağlıklı sosyal ilişkiler geliştirebilmeleri için sevgi değerinin ne denli hayati bir rol oynadığını ortaya koymaktadır. Yazar, aynı zamanda çocukların kendi davranışlarını kontrol etme ve duygusal tepkilerini yönetme yeteneklerinin gelişimine odaklanarak özdenetim değerini eserlerinde ön plana çıkarmaktadır. Bu durum, kişisel gelişim ve başarılı bir yaşam için temel bir beceri olarak değerlendirilmektedir. Yardımseverlik değerinin yüksek olması ise toplumsal sorumluluk bilincinin çocuklara aşılacak istendiğini ve başkalarına yardım etmenin ve topluma katkıda bulunmanın önemini vurgulandığını gösterir.

Vatanseverlik değeri, soyut bir kavram olarak algılandığından dolayı çocuklara somut bir şekilde aktarılması güç olabilir. Bu değer çocuk kitaplarında daha az işlenmesi, ulusal kimlik ve toplumsal sorumluluk açısından bazı eksiklikler yaratabilir. Ancak vatanseverlik değeri, eğitim sisteminin diğer bileşenleri ve araçlarıyla desteklenerek çocuklara aktarılabilir ve bu eksiklik giderilebilir.

Bu bulgular; eğitimcilerin, çocukların duygusal ve sosyal gelişimlerini destekleyecek şekilde söz konusu kitapları seçip kullanabileceklerini ortaya koymaktadır. Eğitimciler, çocukların farklı değerlerle tanışmalarını sağlamak amacıyla kitap seçiminde bu çeşitliliği göz önünde bulundurabilirler. Çocukların sevgi, özdenetim ve yardımseverlik gibi değerleri benimsemeleri, uzun vadede topluma daha duyarlı bireylerin kazandırılmasına katkı sağlayabilir. Çocuk kitapları aracılığıyla değerlerin vurgulanması gelecekte daha adil, duyarlı ve topluma katkı sağlayan bireyler yetiştirilmesine katkıda bulunabilir.

İncelenen eserlerde yer alan kök değerlerin, değerler eğitimi ve öğretiminde kullanılması oldukça uygundur. Muzaffer İzgü'nün eserleri; insanlık, sevgi, dürüstlük, yardımlaşma gibi evrensel değerlere dair güçlü mesajlar vermektedir. Bu değerler, çocukların sosyal ve duygusal gelişimlerini desteklemek, empati kurmalarını sağlamak ve doğru davranış biçimlerini öğrenmelerine yardımcı olmak için eğitim ortamlarında etkili bir şekilde kullanılabilir. Eserlerdeki karakterlerin yaşadığı deneyimler, çocukların gerçek yaşamda karşılaşılabilecekleri zorluklarla baş etmeleri için rehberlik edebilir. Bu nedenle eserlerdeki kök değerler, öğretim süreçlerinde önemli bir kaynak teşkil etmektedir.

Yapılan incelemeler, ele alınan eserlerin Türkçe Dersi Öğretim Programı çerçevesinde belirlenen kök değerlerle uyumlu olduğunu ortaya koymaktadır. Bu uyum söz konusu eserlerin, programın hedeflerine ve değerler öğretiminin gereksinimlerine uygun nitelikler taşıdığını göstermektedir. Dolayısıyla İzgü'nün eserlerinin Türkçe ve ilköğretim düzeyindeki ders kitaplarında yer alabilecek eğitimsel değerlere sahip olduğu kabul edilmektedir. Bu bağlamda eserlerin sadece dilsel açıdan değil aynı zamanda eğitimsel açıdan da etkin olabileceği vurgulanabilir.

Her yaş grubunun bilişsel ve duygusal gelişim seviyesi farklı olduğundan, sunulan kök değerlerin içeriği ve sunulma biçimi de buna göre değişir. Genellikle 5, 6 ve 7. sınıf seviyesindeki çocuklara hitap eden eserlerde kök değerler, daha somut ve net ifadelerle sunulmuştur. Bu yaklaşım, çocukların soyut düşünme becerileri henüz gelişmediği için onların kolayca anlayabileceği basit ve açık mesajlar ile değerlerin anlatılmasını

sağlamaktadır. Örneğin, sevgi, yardımlaşma ve dürüstlük gibi değerler, günlük yaşamda karşılaşılan somut örneklerle pekiştirilmiş, karakterlerin davranışlarıyla doğrudan bağlantılı şekilde ortaya konulmuştur. Böylece çocuklar bu değerleri daha iyi kavrayıp kendi yaşamlarında uygulamaya geçirebilecekleri bir anlayış geliştirirler. Bu somut anlatım tarzı, değerlerin çocuklar için daha erişilebilir ve öğretici olmasını sağlamaktadır.

5.2 Öneriler

Araştırmanın sonucuna göre, eserlerin eğitimde kullanılabilirliği ile ilgili şu öneriler sunulabilir:

- İncelenen eserler kök değerleri barındırmaları bakımından zengindir. Çalışma sonucunda sevgi, özdenetim, yardımseverlik değerlerine sıkça yer verildiği görülmüştür. Bu nedenle eserler değerler eğitiminde kullanılabilir.
- İncelemesi yapılan on dokuz kitapta en az yedi farklı değere yer verildiği görülmüştür. Bundan dolayı öğretmenler, bu çalışmadan faydalananarak kazandırılmak istenen değere göre metinler seçip kullanabilirler.
- Muzaffer İzgü'nün çocuk kitaplarında yer alan resimler üzerinde benzer bir çalışma yapılabilir.
- Yazarın kitapları ilkokuldan itibaren öğrencilere tavsiye edilebilir. Bu kitaplar, çocuklara okuma alışkanlığı kazandırmada kullanılabilir.
- Eserlerde kök değerlerin varlığı sorgulanmıştır, aynı eserlerle ilgili söz varlığına yönelik çalışmalar yapılabilir.
- Çağımızın bir gereği olarak, çocuklar teknolojiyle yoğun bir şekilde iç içe büyümektedir. Bu durum göz önünde bulundurulduğunda, onların gelişimine katkı sağlayacak ve değerleri ön plana çıkaran görsel ve işitsel medya içeriklerinin sayısının artırılması büyük önem taşımaktadır. Bu tür içerikler, hem çocukların teknolojiyi bilinçli bir şekilde kullanmalarını destekleyecek hem de ahlaki ve kültürel değerleri öğrenmelerine katkıda bulunacaktır. Bu bağlamda, Muzaffer İzgü'nün incelenen her bir kitabı dijital öykülere dönüştürmek mümkündür ve bu öyküler değer öğretiminde çocuklarla paylaşılabilir.

KAYNAKÇA

- Acemoğlu, A. (2022). *Ömer Seyfettin öykülerinde değerler eğitimi*. Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Açıkel, F. (2018). *Yunus Emre'nin eserlerinde değerler eğitimi unsurları*. Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Adana'ya Güç Verenler - I. (2014, Ocak). Aralık 30, 2023 tarihinde <https://www.adanayagucverenler.com>:
<https://www.adanayagucverenler.com/Eser/muzaffer-izgu/24/> adresinden alındı
- Ağzıbüyük, Ç. (2008). *Muzaffer İzgü'nün 'Anneannemin Akıl Almaz Maceraları' serisinde 'arkadaşlık' kavramının çocuk gelişimi açısından değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akbaş, O. (2004). *Türk millî eğitim sisteminin duyuşsal amaçlarının İlköğretim II. kademedeki gerçekleşme derecesinin değerlendirilmesi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Akbaş, O. (2008). *Değer eğitimi akımlarına genel bir bakış*. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(16), 9-27.
- Akın, E. (2019). Kavramlarla çocuklar için edebiyat eğitimi. E. Akın (Ed.) içinde, *Çocuklar için edebiyat eğitimi* (s. 1-14). Anı Yayıncılık.
- Akman, S. (2020). *Türkçe eğitiminde değerler eğitimi üzerine yapılmış akademik çalışmaların değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aktaş, F. (2021). Karakter ve değer eğitimi yaklaşımları ve uygulamaları. A. Yıldırım (Ed.) içinde, *Erken çocuklukta karakter ve değer eğitimi* (s. 112-121). Pegem Akademi.
- Aktepe, V., ve Gündüz, M. (2020). Hayat bilgisi dersinde değerler eğitimi. V. Aktepe, ve M. Gündüz (Editörler) içinde, *Kuramdan uygulamaya hayat bilgisi öğretimi*. Pegem Akademi.
- Akyüz, B. (2022). *Muzaffer İzgü'nün eserlerinde halk bilimi unsurları*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akyüz, M. (2014). *Muzaffer İzgü'nün çocuk kitaplarının çocuk edebiyatının temel ilkeleri açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Altıntaş, İ. H. (2023). *Ömer Seyfettin'in hikâyelerinin kök değerler ve değerler eğitimi açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Arıcı, A. F. (2018). *Çocuk edebiyatı ve kültürü*. Pegem Akademi.

- Arslan, N. (2024). *Özgür Balpınar'ın eserlerinde kök değerler ve özgecilik*. Yüksek Lisans Tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Aslan, C. (2006). *Yazınsal nitelikli çocuk kitaplarının çocuğun okuduğunu anlama ve yazılı anlatım becerilerine etkisi*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aslan, C. (2019). *Çocuk edebiyatı ve duyarlılık eğitimi*. Pegem Akademi.
- Aslan, R. (2022). *Muzaffer İzgü'nün "Ökkeş" adlı çocuk romanı serisinin söz varlığı ve Türkçe dersi öğretim programı'ndaki söz varlığı kazanımlarına uygunluğu*. Yüksek Lisans Tezi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aslan, Z. (2023). *Farklı kültürlerle ait yayımlanmış masalların kök değerler açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Ay, E. (2015). Sosyal bilgilerde değerler eğitimi. C. Dönmez, ve Yazıcı, K. (Editörler) içinde, *Sosyal Bilgiler Öğretimi* (s. 233-262). Pegem Akademi.
- Aykaç, N. (2023). *Binbir Gece Masalları'nda kök değerler ve masalların çocuk edebiyatına katkısı üzerine bir inceleme*. Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Aytekin, H. (2016). *Çocuk ve gençlik edebiyatı*. Anı Yayıncılık.
- Baş, B. (2015). *Türkçe öğretimi açısından çocuk edebiyatı*. Pegem Akademi.
- Bayraktar, D. H. (2008). *Muzaffer İzgü'nün "İçimde Çiçekler Açınca, Kaçak Kız ve Bütün Sabahlarım Senin Olsun" adlı romanlarında soyut işlemler dönemi çocuklarına yönelik eğitim amaçlı iletiler*. Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bozbıyık, R. (2024). *Âşık Ruhsatî'nin şiirlerinde geçen kök değerlerin değerler eğitimi açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bulut, K. (2021). Ayla Kutlu'nun Merhaba Sevgi adlı çocuk romanının değerler eğitimi ve on kök değer açısından incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*(57), 248-272. doi:10.21764/mauefd.771465
- Creswell, J. W. (2013/2021). Beş nitel araştırma yaklaşımı. S. B. Demir, ve M. Bütün (Editörler) içinde, *Nitel araştırma yöntemleri* (M. Aydın, Çev., s. 71-112).
- Çakmak, İ. (2024). *İlkokul 3. sınıf Türkçe ders kitabı metinlerinin kök değerler açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Erzincan Binali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çalık, F. (2021). *Rıfat Ilgaz'ın çocuk edebiyatı eserlerinin değerler eğitimi açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

- Çayır Çevik, Y. (2014). *Türkçe öğretim programlarında değerler ve Dede Korkut hikâyelerinin değerler açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Çelikkaya, Ş. (2016). *Muzaffer İzgü'nün hayatı, sanatı ve romancılığı*. Yüksek Lisans Tezi, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çelikkaya, T. (2019). Değerlerin tanımı ve sınıflandırılması. V. Aktepe, ve Gündüz, M. (Editörler) içinde, *Karakter ve değer eğitimi* (s. 66-87). Pegem Akademi.
- Çelikten, F. (2019). *Nezihe Meriç'in çocuk kitaplarının değerler eğitimi açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Çetin Bozdaş, B. (2022). *Çocuk edebiyatı ve mizah kuramları: Muzaffer İzgü ve Rifat Ilgaz örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çetinkaya, D. (2022). *Çocuk edebiyatı ve değerler eğitimi kapsamında Ali Ekrem Bolayır'ın çocuk şiirleri*. Yüksek Lisans Tezi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Çetinkaya, G. (2010). Türkçe metinlerin okunabilirlik düzeylerinin tanımlanması ve sınıflandırılması. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çiftçi, T. (2018). *Coğrafya'da değer eğitimi*. Pegem Akademi.
- Çınar, F. (2019). Kavramsal çerçeve. V. Aktepe, ve M. Gündüz (Editörler) içinde, *Karakter ve değer eğitimi* (s. 1-20). Pegem Akademi.
- Çoban, A. (2020). *Değerler eğitimi bağlamında Türk destan örneklerinde kök değerler*. Yüksek Lisans Tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Demir, F. (2006). *Muzaffer İzgü'nün öykülerinde çocuk ve eğitim teması*. Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Demir, N. (2019). *Değerler eğitimi açısından Necip Fazıl Kısakürek'e ait 'Çile' adlı eserde kök değerlerin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Demirel, Ş. (2021). Çocuk edebiyatı ve çocuğa görelilik. Ş. Demirel, ve S. Seven, (Editörler) içinde, *Çağdaş çocuk edebiyatı* (s. 19-38). Pegem Akademi.
- Deveci, A. G. (2021). *Cahit Uçuk'un "Gümüş Kanat" ve "Türk İkizleri" adlı çocuk romanlarının değerler eğitimi açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Doğanay, A. (2015). Değerler eğitimi. C. Öztürk (Ed.) içinde, *Sosyal bilgiler öğretimi demokratik vatandaşlık eğitimi*. Pegem Akademi.
- Duran, E., ve Can, B. (2021). Kavramsal olarak çocuk edebiyatı. A. Şahin (Ed.) içinde, *Çocuk edebiyatı* (s. 1-26). Pegem Akademi.

- Duyar, H. (2021). *Çocuk edebiyatı yazarı Sara Şahinkanat'ın kitaplarının değerler eğitimi kapsamında incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Ekiz, D. (2020). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Anı Yayıncılık.
- Emre, İ. (2006). *Edebiyat ve psikoloji*. Anı Yayıncılık.
- Er, E. (2020). *Bestami Yazgan'ın hikâyelerinin değer eğitimi bağlamında incelenmesi ve ortaokul Türkçe ders kitapları için metin önerileri*. Yüksek Lisans Tezi, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Erbaş, A. A. (2022). Hayat bilgisi öğretiminde etkinlik temelli değer eğitimi. S. Şimşek (Ed.) içinde, *Sınıf öğretmenleri ve adayları için hayat bilgisi eğitimi* (s. 157-178). Anı Yayıncılık.
- Ergün, M. (2018). *Eğitim bilimine giriş*. Anı Yayıncılık.
- Erkek, E. (2022). *Türkçe dersi öğretim programındaki on kök değerlerin öğretimine yönelik metin derleme çalışması*. Yüksek Lisans Tezi, Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Eroğlu, E. (2008). *Muzaffer İzgü'nün çocuk kitaplarının mizah unsurları yönüyle incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Genç, E. G. (2019). *1960 kuşağı yazarlarından Muzaffer İzgü'nün öykülerinde mizah*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.
- Göçer, A. (2022). *Eğitim, kültür ve edebiyat yazıları*. Pegem Akademi.
- Gökalp, N. (2014). Kişi olmanın değeri ve değerlerin kişi olmadaki yeri. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 12(27), s. 123-134.
- Gültekin, A., Çiftçi, Z., Yetim, A., ve Orhan, Z. (2010). Eleştiriler ışığında Muzaffer İzgü yapıtlarının yeniden değerlendirilmesi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 55-66.
- Gümüş, S. (2017). *Değerler Eğitimi Bağlamında Aytül Akal'ın çocuk romanlarının analizi*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Güner, B. (2019). *Türkçe eğitimi açısından Nurettin Topçu'nun eserlerinde değer eğitimi unsurları*. Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gürsoy Tavuş, Z. (2015). *Gülten Dayıoğlu'nun hikâyelerinin değerler eğitimi açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Güvensoy, Ş. B. (2024). *Hanzade Servi'nin eserlerinin kök değerler açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Han, C. (2019). *Miyase Sertbarut'un romanlarının değerler aktarımı bakımından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Kırşehir Ahi Evren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Han, C., ve Türkyılmaz, M. (2020). Miyase Sertbarut'un romanlarının değerler aktarımı bakımından incelenmesi. *Türk Akademik Yayınlar Dergisi*, 4(2), 122-151.
- İşıklı, Y. M. (2019). *Çocuk gözüyle Türkiye'de çocuk hakları sorunu*. Astana Yayınları.
- Izgar, G. (2020). Değer eğitimi, ilkeleri ve süreçleri. G. Izgar., ve B. Dilmaç (Editörler) içinde, *Değer eğitimi kavram, ilke ve yaklaşımlar* (s. 89-124). Pegem Akademi.
- İlhan, S. (2022). *Cahit Kaya'nın eserlerinde değerler eğitimi*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- İnanç, A. (2004). *Muzaffer İzgü'nün MEB tavsiyeli eserlerinin Türkçe eğitimi amaçlarına uygunluğu yönünden değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- İsaoğlu, M. (2022). *Oğuz Tansel masallarının kök değerler açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- İzgü, M. (2014). *Zıkkımın kökü*. Bilgi Yayınevi.
- Kaçmaz, G. (2018). *Cahit Zarifoğlu'nun masallarının değerler eğitimi ve söz varlığı açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kağan, M. (2020). Değerlerin tanımı ve sınıflandırılması. M. Kağan, ve Yılmaz, N. (Editörler) içinde, *Karakter ve değer eğitimi* (s. 29-42). Pegem Akademi.
- Kalfa, B. (2020). *Çocuk edebiyatında değer eğitimi: Ümit Kaftancıoğlu örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Karatay, H. (2007). Dil edinimi ve değer öğretimi sürecinde masalın önemi ve işlevi.
- Kavcar, C. (2017). *Edebiyat ve eğitim*. Anı Yayıncılık.
- Kaya, M., ve Gül, B. (2023). Adam Blade'in Canavar Peşinde adlı çocuk kitaplarının kök değerler açısından incelenmesi. *Trakya Eğitim Dergisi*, 13(2), 1234-1258. doi:10.24315/tred.1133403
- Kazan, K. E. (2022). *Muzaffer İzgü'nün çocuk romanlarına yansıyan sözvarlığı üzerine bir inceleme*. Yüksek Lisans Tezi, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Keskin, Y. (2016). Değerlere genel bir bakış: tanımı, özellikleri, işlevleri ve sınıflandırılması. M. Köylü (Ed.) içinde, *Teoriden pratiğe değerler eğitimi* (s. 73-99). Nobel Yayıncılık.
- Kıymaz, M. S., ve Altay, E. (2021). Behiç Ak'ın Tavşan Dişli Bir Gözlemcinin Notları adlı çocuk romanı üzerine kök değerler açısından bir inceleme. *Avrasya Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 27-61.

- Koşkunlu, Y. (2008). *Muzaffer İzgü'nün 'Anneannemin Akıl Almaz Maceraları' serisindeki 'aile' kavramının çocuk gelişimi açısından değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Koyun, C. (1998). *Alman ve Türk çocuk yazınında çocuklar ve Eich Kastner ile Muzaffer İzgü'nün eserlerinde toplumsal açıdan yansıtılmaları*. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kökçü, Y. (2021). Çocuk kitaplarının biçim ve içerik özellikleri. Ş. Demirel, ve Seven, S. (Editörler) içinde, *Çağdaş çocuk edebiyatı* (s. 71-86). Pegem Akademi.
- Köse, S. (2011). *Muzaffer İzgü'nün "Anneannemin Akıl Almaz Maceraları" serisindeki eğitsel iletiler*. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kumbasar, E. (2011). *Muzaffer İzgü'nün romanlarının değerler eğitimi açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kuru, H. (2016). *Ayşe Yamaç'ın çocuk romanlarının değerler eğitimi ve dil zenginliği açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Küçük, S. (2019). *Çocuk kitaplarının temel değerler bakımından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Mercan, Ö. (2018). *Muzaffer İzgü öykülerindeki söylem biçiminin yabancı dil olarak Türkçe öğretimine uygunluğu*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2024). *Türkiye yüzyılı maarif modeli öğretim programları ortak metni*. <https://tymm.meb.gov.tr/ortak-metin> adresinden alındı
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (tarih yok). *Değerler eğitimi yönergesi*. https://malatya.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2015_10/28094949_deerlereitimiy_nergesi.pdf adresinden alındı
- Oğuzkan, A. F. (2021). *Çocuk edebiyatı: Yerli ve yabancı yazarlardan örneklerle*. Anı Yayıncılık.
- Ortaköylü, S. (2022). *'Sessiz sakin'in Gürültülü Maceraları' serisinin değerler eğitimi bağlamında incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Trabzon Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Özaslan, P. (2012). *Muzaffer İzgü'nün çocuklara yönelik hikâye ve romanlarındaki eğitsel iletiler*. Yüksek Lisans Tezi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özatatar, M. (2019). *Christine Nöstlinger'in 'Ilse Ist Weg' ve Muzaffer İzgü'nün 'Kaçak Kız' adlı romanlarında birinci çocuk psikolojisi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Özay, Ş. (2019). *Çocuk edebiyatı açısından Ülker Köksal'ın romanlarında değerler eğitimi*. Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özbirge, S. (2023). *Peyami Safa'nın çocuk kitaplarının değerler eğitimi açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özdemir, M., ve Akıncı, B. (2019). Aytül Akal'ın romanlarının saygı değeri bağlamında incelenmesi. *Uluslararası Çocuk Edebiyatı ve Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 47-56.
- Özkan, N., ve Yılmaz, B. (2007). Çocuk kitaplarında dil sorunları. *II. Ulusal çocuk ve gençlik edebiyatı sempozyumu* (s. 767-778). Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Özübal, E. (2024). *Sevda Müjgan Yüksel'in çocuk edebiyatı ürünlerinin değerler eğitimi açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Pekaslan Özdaş, S. (2018). Muzaffer İzgü'nün Ökkeş adlı roman serisinin değerler eğitimi ile şekil ve içerik özelliklerinin incelenmesi. *Akra Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi*, 6(15), 193-228.
- Pilten, G. (2021). Çocuk kitaplarında bulunması gereken nitelikler. A. Şahin (Ed.) içinde, *Çocuk edebiyatı* (s. 99-130). Pegem Akademi.
- Polat, M. N. (2021). *Sara Gürbüz Özeren'in efsanelerinin kök değerler bağlamında incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Poyraz, E. (2024). *Muzaffer İzgü'nün hikâye kitaplarının nezaket stratejileri bağlamında incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Sahil, Ö. (2019). *Muzaffer İzgü'nün çocuk kitaplarının çocukların eleştirel düşünme becerisine katkısı*. Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Sapsağlam, Ö. (2020). *Erken çocuklukta karakter ve değer eğitimi, teoriden uygulamaya*. (E. Ömeroğlu, Ed.) Pegem Akademi.
- Sarıkaya, H. (2018). *Muzaffer İzgü'nün çocuk romanlarındaki karakterlerin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Satılmış, S. (2022). *Çocuk dergileri metinlerinin Türkçe dersi öğretim programındaki kök değerler ve yetkinlikler açısından incelenmesi (2018-2020)*. Yüksek Lisans Tezi, Trabzon Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Sever, S. (2007). Çocuk edebiyatı öğretimi nasıl olmalıdır? *II. Ulusal çocuk ve gençlik edebiyatı sempozyumu* (s. 41-56). Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Sever, S. (2013). *Çocuk ve edebiyat*. Tudem Yayınları.

- Sırakaya, C. (2018). *Muzaffer İzgü'nün 1970-80 yılları arasında yayınladığı yedi öykü kitabının değerler eğitimi açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Sönmez, V. (2020). *Eğitim felsefesi*. Anı Yayıncılık.
- Şahin, H. (2023). *Muzaffer İzgü'nün Ökkeş adlı roman serisinin çocuk edebiyatının temel ilkeleri açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şahin, K. (2021). *Nutuk eserinin Türkiye Cumhuriyeti inkılap tarihi ve Atatürkçülük dersindeki (ortaokul 8. Sınıf)kök değerlerin eğitimi açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Şahin, M. (2023). *H. Salih Zengin'in eserlerinde kök değerler*. Yüksek Lisans Tezi, Tokat Osmangazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Şar, M. (2022). *Hüseyin Yurttaş'ın çocuk kitaplarının on kök değer açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şimşek, E. (2022). *Muzaffer İzgü'nün romanlarında Türkiye Türkçesi ağızlarına ilişkin söz varlığı ögeleri*. Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı [TTKB]. (2017). *Müfredatta Yenileme ve Değişme Çalışmaları Üzerine*. Ankara.
- Temizyürek, F., Şahbaz, N. K., ve Gürel, Z. (2016). *Çocuk edebiyatı*. Pegem Akademi.
- Topal, Y. (2019). Değerler eğitimi ve on kök değer. *Mavi Atlas*, 7(1), s. 245-254. doi:10.18795/gumusmaviatlas.543521
- Tunagür, M. (2021). Tarihi seyir içerisinde çocuk ve çocuk edebiyatı. M. Tunagür, ve M. N. Kardaş (Editörler) içinde, *Çocuk edebiyatı* (s. 1-24). Pegem Akademi.
- Tutar, H., ve Erdem, A. T. (2022). *Örnekleriyle bilimsel araştırma yöntemleri ve SPSS uygulamaları*. Seçkin Yayıncılık.
- Türk Dil Kurumu [TDK]. (2022). *Türkçe sözlük*. Türk Dil Kurumu.
- Türkyılmaz, M. (2012). *Gençlik romanlarının okuma becerisine etkisi ve değerler aktarımı bakımından incelenmesi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Uluer, G. (2022). *Muzaffer İzgü'nün hikâyelerinde sosyal meseleler*. Yüksek Lisans Tezi, Düzce Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Ulusoy, K. (2017). Hayat bilgisi dersinde değerler ve değerler eğitimi. B. Tay (Ed.) içinde, *Etkinlik örnekleriyle hayat bilgisi öğretimi* (s. 323-352). Pegem Akademi.
- Ulusoy, K., ve Dilmaç, M. (2020). *Değerler eğitimi*. Pegem Akademi.
- Uyguner, M. (2005). *Muzaffer İzgü*. Bilgi Yayınevi.

- Uysal, Z. (2024). *Mavisel Yener'in "Dolunay Dedektifleri" roman serisinin kök değerler açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Vural, H. (2023). *Sevim Ak'ın çocuk kitaplarında değerler eğitimi*. Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yalçinkaya, E., ve Karaca, A. (2020). Karakter ve değer eğitimi. T. Çetinkaya, Ç. Öztürk Demirbaş, Yıldırım, T., ve Yakar, H. (Editörler) içinde, *Yeni program ve ders içeriklerine göre sosyal bilgiler öğretimi II* (s. 265-190). Pegem Akademi.
- Yaman, B. (2023). *Kelile ve Dimne, Mantıku't-Tayr ve Mesnevi'deki hayvan hikâyelerinde değerler eğitimi*. Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yar Sevmiş, B. (2023). *Hayat bilgisi dersinde gerçekleştirilen değer eğitiminin görsel kültür çalışmaları yoluyla yürütülmesi: Bir eylem araştırması*. Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yarar Kaptan, S. (2020). Karakter ve değer eğitiminde yaklaşımlar, yöntemler ve teknikler. S. Z. Genç, ve Beldağ, A. (Editörler) içinde, *Karakter ve değer eğitimi* (s. 146-171). Pegem Akademi.
- Yarbel, D. (2022). *5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin on kök değere göre incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yazıcı, K. (2019). Medya ve değerler. R. Turan, ve K. Ulusoy (Editörler) içinde, *Farklı yönleriyle değerler eğitimi* (s. 141-190). Pegem Akademi.
- Yazıcıoğlu, S. (2022). *Çok okunan çocuk edebiyatı eserlerinin kök değerler açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (12 b.). Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, Y. (2024). Değerler eğitimi ve değer odaklı eğitimler. Y. Yıldırım (Ed.) içinde, *Değer odaklı eğitimler* (s. 1-26). Pegem Akademi.
- Yılmaz, S. (2007). *Muzaffer İzgü'nün çocuk romanlarının tema, eğitsel iletiler ve dil yönünden 10-12 yaş grubu çocuklarına uygunluğu*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yörükoğlu, A. (1978). *Çocuk ruh sağlığı. Özgür Yayınları*.
- Yüce, B. N. (2020). *Hamdi Ülker'in eserlerinin kök değerler açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yücel, M. (2024). *Asuman Portakal'ın eserlerinin on kök değer açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

EKLER

Ek 1: Araştırma Kapsamında İncelenen Kitapların Künyeleri

Kitabın Adı	Yazarı	Yayınevi	Basım Yılı	Sayfa Sayısı
Altı Sepet Tek Bıyık	Muzaffer İZGÜ	Özer Yayınları	1995	47
Güldüren Uçurtma	Muzaffer İZGÜ	Bilgi Yayınevi	2020	71
Konuşan Kedi	Muzaffer İZGÜ	Bilgi Yayınevi	2020	47
Çizmeli Osman	Muzaffer İZGÜ	Bilgi Yayınevi	2019	87
Küçük Arı Büyük Arı	Muzaffer İZGÜ	Bilgi Yayınevi	2015	85
Kurt Korkusu	Muzaffer İZGÜ	Özer Yayınları	1995	47
Kuşadalı Metin Kaptan	Muzaffer İZGÜ	Bilgi Yayınevi	2017	102
Karlı Yollarda	Muzaffer İZGÜ	Bilgi Yayınevi	2018	76
Bulutlara Simit Satan Çocuk	Muzaffer İZGÜ	Bilgi Yayınevi	2022	47
Bülbül Düdük	Muzaffer İZGÜ	Bilgi Yayınevi	2017	197
Nasıl Şarlo Oldum	Muzaffer İZGÜ	Özer Yayınları	1995	48
Süpermen İstanbul'a Düştü	Muzaffer İZGÜ	Bilgi Yayınevi	2019	47
Duyduk Duymadık Demeyin	Muzaffer İZGÜ	Gendaş Yayınları	-	77
Can Dayım	Muzaffer İZGÜ	Bilgi Yayınevi	2020	135
Çıngıraklı Çoban	Muzaffer İZGÜ	Bilgi Yayınevi	2022	100
Kabakçı Amca	Muzaffer İZGÜ	Bilgi Yayınevi	2018	104
Yumurtadan Çıkan Öğretmen	Muzaffer İZGÜ	Bilgi Yayınevi	2022	94
Al Yanaklı Hasan	Muzaffer İZGÜ	Bilgi Yayınevi	2022	126
Ufağım Ama En Büyük Benim	Muzaffer İZGÜ	Özer Yayınları	1995	47
Dedemin Bisikleti	Muzaffer İZGÜ	Özer Yayınları	1995	48

Ek: 2 Bülbul Düdük Kitabında Kök Değerlerin Bulunma Sıklığı

DEĞERLER	DAĞILIM (f)	YÜZDE (%)	SAYFA NUMARASI
Adalet	8	6.20	9, 32(2),82, 121, 136, 137, 151
Dostluk	30	23.26	13,26, 38, 98, 99 100, 102(2), 103(2), 107, 108, 109(2), 110, 111(2), 117, 122, 123, 125(2), 149, 166(2) 173, 193(2)
Dürüstlük	3	2.33	139, 140, 148
Saygı	4	3.10	36, 112, 143,183
Sabır	1	0.78	90
Sevgi	41	31.78	7, 9(2), 13, 21, 24, 25, 33(2), 36, 38, 39(2), 40, 43(2), 49, 50, 51(3), 64, 69, 81, 87(2), 88(2),90, 97, 104, 110, 133, 146, 149, 153, 163, 165, 170, 173
Özdenetim	17	13.18	14, 17, 20, 51, 60, 73, 77(2), 98(2), 119, 124, 149, 170(2), 171, 173
Sorumluluk	9	6.98	12, 58, 72, 79(2), 104, 132, 179, 186
Yardımseverlik	15	11.63	33, 56, 62(2), 64, 76, 82, 94, 102, 124, 125, 128, 131, 141, 175
Vatanseverlik	1	0.78	191
TOPLAM	129	100	

Ek: 3 Çizmeli Osman Kitabında Kök Değerlerin Bulunma Sıklığı

DEĞERLER	Dağılım (F)	Yüzde (%)	Sayfa Numarası
Adalet	3	7.32	13, 17, 29
Dostluk			
Dürüstlük	2	4.88	78, 80
Saygı			
Sabır	2	4.88	24(2)
Sevgi	22	53.66	37, 38, 40, 42(2), 44, 47, 49, 57, 58, 63, 67(2), 68, 69, 71, 75(2),76, 84(2), 85
Özdenetim	4	9.76	22-23, 47, 76, 79
Sorumluluk	6	14.63	16, 17(2), 56-57, 57, 58
Yardımseverlik	2	4.88	30, 40
Vatanseverlik			
TOPLAM	41	100	

Ek 4: Yumurtadan Çıkan Öğretmen Kitabında Kök Değerlerin Bulunma Sıklığı

DEĞERLER								Dağılım (F)	Yüzde (%)	Sayfa Numarası
	Yumurtadan Çıkan Öğretmen	Beden Eğitimi Dersinde	Sarı Zarf	Bir Oynasam, Bir Oynasam	Temsil	Bir Karakaçanımız Vardı	Kargayla Dostluk			
Adalet	1	3			4			8	11.94	20, 30, 32, 34, 68, 72, 73, 75
Dostluk			5			1	2	8	11.94	44(2) 45,48(2), 78, 88(2)
Dürüstlük		3		1				4	5.97	25(2), 32, 62
Saygı						2		2	2.99	31, 80, 81
Sabır		1						1	1.49	24, 35
Sevgi	1	2	10	4			7	24	35.82	20, 39, 42(2), 43, 47(3), 48, 50(2), 52, 59, 64, 66, 87, 88, 89, 92(2),93(2)
Özdenetim	2	1	1	1				5	7.46	9, 18, 30, 50, 65
Sorumluluk	1	1		7				9	13.43	20, 21, 51, 53, 54, 58, 59, 60, 66
Yardımseverlik	2			2			1	5	7.46	10, 13, 58, 65, 94
Vatanseverlik						1		1	1.49	82
TOPLAM	7	11	16	15	4	4	10	67	100	

Ek 5: Karlı Yollarda Kitabında Kök Değerlerin Bulunma Sıklığı

DEĞERLER	Dağılım (F)	Yüzde (%)	Sayfa Numarası
Adalet	4	7.02	9, 28, 44, 73
Dostluk	1	1.75	66
Dürüstlük	4	7.02	14,18, 25, 52,
Saygı	1	1.75	29
Sabır	9	15.79	26(2), 28(2), 29, 30, 56, 66, 72
Sevgi	11	19.30	26, 32, 34, 36, 52, 57, 58, 67, 73, 74, 76
Özdenetim	9	15.79	6,8(2), 10, 30, 50(2), 55, 60
Sorumluluk	3	5.26	17, 40, 56
Yardımseverlik	11	19.30	6, 9, 12, 14, 26, 28, 29, 37, 38, 40, 52
Vatanseverlik	4	7.02	25, 47, 48, 68
TOPLAM	57	100	

Ek 6: Güldüren Uçurtma Kitabında Kök Değerlerin Bulunma Sıklığı

DEĞERLER	Dağılım (F)	Yüzde (%)	Sayfa Numarası
Adalet	5	10.87	50, 58, 59(2), 60
Dostluk	2	4.35	28, 30
Dürüstlük	2	4.35	18, 70
Saygı			
Sabır	8	17.39	8, 9, 11, 12, 15, 18, 19, 35
Sevgi	10	21.74	12, 18, 27, 28, 45, 50(2), 58, 62, 68
Özdenetim	6	13.04	16(2), 21, 22, 26, 69-70
Sorumluluk	5	10.87	43, 44, 51, 54, 56
Yardımseverlik	8	17.39	32, 37, 39(2), 45, 46, 48, 48
Vatanseverlik			
TOPLAM	46	100	

Ek 7: Kuşadalı Metin Kaptan Kitabında Kök Değerlerin Bulunma Sıklığı

DEĞERLER	Dağılım (F)	Yüzde (%)	Sayfa Numarası
Adalet	12	12.63	6, 14, 19, 36, 44, 62, 83, 88, 89, 90, 96, 98
Dostluk	4	4.21	25, 30, 38, 43
Dürüstlük	10	10.53	6, 36, 38, 46, 51, 60(2), 62, 89, 100
Saygı	4	4.21	73, 74, 78, 86
Sabır	9	9.47	7,57, 58, 69, 78, 95(3), 97
Sevgi	22	23.16	5(3), 8, 12,13, 20(2), 21, 25, 35, 40, 52, 54, 56, 89(2), 94, 96, 100, 101(2)
Özdenetim	8	8.42	66, 77(3), 79, 80, 82, 86
Sorumluluk	12	12.63	6, 29, 42, 50(2), 51, 74, 76, 82, 83, 96, 98
Yardımseverlik	13	13.68	10,11(2), 14, 15, 16, 39, 48, 61, 71, 94(2), 96
Vatanseverlik	1	1.05	64
TOPLAM	95	100	

Ek 8: Al Yanaklı Hasan Kitabında Kök Değerlerin Bulunma Sıklığı

DEĞERLER	(f) %												Sayfa Numarası		
R	Al Yanaklı Hasan	Gümüşlü Kupa	Sarı Kafalı Çocuk	Kımalı Keklik	Ayıcık	Korkunç Dalgalar	Uyku	Cadde Bayramı	Bay Öküzle Bayan İnek	Yavru Balıkla Anne Balık	Bahçeli Ev	Ahmet Amca			
Adalet			4			1					2	3	10	11.11	25, 30,31 33, 56, 108, 114, 124, 126(2)
Dostluk		1		2									3	3.33	17,37(2)
Dürüstlük		3			1					3	1		8	8.89	19,22,2 3,49,96, 97, 100, 116
Saygı	3										1		4	4.44	10,11,1 5, 113
Sabır			2		1						2		5	5.56	30,31,4 2,114,1 15

Sevgi	1	3		4	5	2	2	1		1		4	1	24	26.67	15, 18, 19, 23, 34, 37, 38(2), 44(2), 47, 49 53, 66, 68, 69, 74, 82, 93.106(2), 116(2), 123
Özdenetim		1	2			1	3			2		7		16	17.78	20, 24, 31, 53, 64, 66, 68, 90, 93, 104, 108, 109(2), 110, 116, 118
Sorumluluk	1	3	2				3	2		3		1		15	16.67	8,18, 22, 23, 25, 28, 57(3), 71, 73, 87,88,94, 104
Yardım severlik					1	2		1					1	5	5.56	52, 66, 68, 78, 124
Vatan severlik																
TOPLAM	5	11	10	6	9	11	4	2		6	3	18	5	90	100	

Ek 9: Can Dayım Kitabında Kök Değerlerin Bulunma Sıklığı

DEĞERLER	Dağılım (F)	Yüzde (%)	Sayfa Numarası
Adalet	6	5.94	14, 40, 49, 53, 69, 119
Dostluk	13	12.87	20, 21, 23, 45, 83(2), 86, 89, 90, 94, 108, 118(2)
Dürüstlük	13	12.87	69, 71, 75(2), 89, 96, 109(2), 114, 115, 116
Saygı	7	6.93	103, 115(3), 116, 123, 134
Sabır	11	10.89	60, 67, 69, 80, 81(3), 82, 101, 110
Sevgi	18	17.82	22, 23, 28, 30 45, 67, 88(2), 90, 93, 98, 100(2), 118(2), 131, 134, 13
Özdenetim	4	3.96	56, 63, 79, 117
Sorumluluk	10	9.90	13, 57, 61, 101, 105, 106, 116, 127, 132, 134
Yardımseverlik	10	9.90	22, 23, 24, 25, 27, 28, 37, 38, 57, 108
Vatanseverlik	9	8.91	5, 6, 13, 16, 27, 38(3)
TOPLAM	101	100	

Ek 10: Duyduk Duymadık Demeyin Kitabında Kök Değerlerin Bulunma Sıklığı

DEĞERLER	Dağılım (F)	Yüzde (%)	Sayfa Numarası
Adalet	17	19.77	10, 16, 30, 33, 43, 53, 54, 57, 63(2), 64, 67(2), 70, 73, 74, 76
Dostluk	5	5.81	7, 43, 45, 55, 63
Dürüstlük	3	3.49	22, 23, 42
Saygı	30	34.88	21(2), 32(2), 34(4), 40, 41(4), 44(2), 45, 48, 49, 50(4), 51, 54(2), 55(2), 62, 70, 72
Sabır	4	4.65	21, 38, 40, 68
Sevgi	5	5.81	42, 51, 59, 67, 74
Özdenetim	12	13.95	20, 22, 27, 35, 42(2), 55, 57(2), 58, 70(2)
Sorumluluk	3	3.39	29, 36, 42
Yardımseverlik	4	4.65	53, 55, 56, 62
Vatanseverlik	3	3.39	33, 45, 64
TOPLAM	86	100	

Ek 11: Süpermen İstanbul'a Düştü Kitabında Kök Değerlerin Bulunma Sıklığı

DEĞERLER	Dağılım				Yüzde	Sayfa Numarası
	(F)				(%)	
	Süpermen İstanbul'a Düştü	Alloş Lüp	Kızlar-Oğlanlar Maçı	Mor Topaç		
Adalet				2	2	7.41 30, 33
Dostluk						
Dürüstlük				2	2	7.41 47(2)
Saygı						
Sabır			1	3	4	14.81 22, 43, 46, 47
Sevgi						
Özdenetim	5			3	8	29.63 7, 8, 11, 13, 15, 31, 34, 35-36
Sorumluluk			1	4	5	18.52 36, 39, 44, 45(2)
Yardımseverlik	4				4	14.81 10(2), 12, 15
Vatanseverlik			1	1	2	7.41 36, 38
TOPLAM	9	1	7	10	27	100

Ek 12: Küçük Arı Büyük Arı Kitabında Kök Değerlerin Bulunma Sıklığı

DEĞERLER	Dağılım	Yüzde	Sayfa Numarası
	(F)	(%)	
Adalet			
Dostluk	2	4.76	46, 73
Dürüstlük	2	4.76	6(2)
Saygı	2	4.76	46, 69
Sabır	8	19.05	32, 41(3) 42, 45, 77(2)
Sevgi	8	19.05	10(2), 32, 39, 60, 61, 69, 84
Özdenetim	13	30.95	8, 13, 16, 18, 29, 42, 48, 74, 79, 80(2), 81, 82
Sorumluluk	2	4.76	12, 17
Yardımseverlik	5	11.90	23, 25, 33(2) 82
Vatanseverlik			
TOPLAM	42	100	

Ek 13: Nasıl Şarlo Oldum Kitabında Kök Değerlerin Bulunma Sıklığı

DEĞERLER	Nasıl Şarlo Oldum	Öteki Sokakların Çocukları	Kay Kay Define	Ruj Süren Çocuklar	Kısıp Ormanında Çocuklar Yedik	Dağılım (F)	Yüzde (%)	Sayfa Numarası
Adalet		2	1			3	7.89	15, 19, 24
Dostluk		4	1	1	1	7	18.42	14, 15, 16, 21, 23, 35, 40
Dürüstlük			1		1	2	5.26	27, 48
Saygı								
Sabır		1			7	8	21.05	18, 40, 45(3), 46(3)
Sevgi		3	2	1		6	15.79	8, 10, 13, 14, 20, 30
Özdenetim		4	2			6	15.79	10(2), 11(2), 16, 19,
Sorumluluk		1			1	2	5.26	8, 42
Yardımseverlik			2	1		3	7.89	27, 28, 32
Vatanseverlik			1			1	2.63	25
TOPLAM	8	11	7	2	10	38		

Ek 14: Ufağım Ama En Büyük Benim Kitabında Kök Değerlerin Bulunma Sıklığı

DEĞERLER	Ufağım Ama En Büyük Benim	Çikolatan Yapılmış Ev	Cici Annem	Şarkı Söyleyen Denetmen	Dağılım (F)	Yüzde (%)	Sayfa Numarası
Adalet							
Dostluk			1		1	8.33	34
Dürüstlük							
Saygı							
Sabır		3	2	3	8	66.67	17, 18, 22, 30(2), 42, 44, 45
Sevgi				1	1	8.33	47
Özdenetim							
Sorumluluk							
Yardımseverlik	1	1			2	16.67	12, 27
Vatanseverlik							
TOPLAM	1	4	3	4	12	100	

Ek 15: Konuşan Kedi Kitabında Kök Değerlerin Bulunma Sıklığı

DEĞERLER	Konuşan Kedi	Köydeki Atlı Karınca	Tupelli Nedir	Karne Günü	Dağılım (F)	Yüzde (%)	Sayfa Numarası
Adalet	1				1	4.35	9
Dostluk		1		3	4	17.39	18, 38, 43, 47
Dürüstlük		1		6	7	30.43	18, 41(2), 42, 43, 44, 47
Saygı							
Sabır				1	1	4.35	46
Sevgi	1		1		2	8.70	17, 36
Özdenetim				1	1	4.35	45
Sorumluluk				3	3	13.04	40(3)
Yardımseverlik		2	1		3	13.04	20, 26, 28
Vatanseverlik			1		1	4.35	33
TOPLAM	2	4	3	14	23		

Ek 16: Kabakçı Amca Kitabında Kök Değerlerin Bulunma Sıklığı

DEĞERLER	Dağılım (F)	Yüzde (%)	Sayfa Numarası
Adalet	4	7.02	42, 81, 97, 97-98
Dostluk	3	5.26	92-93, 102, 104
Dürüstlük	2	3.51	71, 102
Saygı	4	7.02	45, 46, 76, 91
Sabır	6	10.53	20(4), 58, 76
Sevgi	20	35.09	17, 22(2), 23(2), 27, 32, 35, 36, 52, 62, 65, 67, 78, 79, 80, 86(2), 101, 102
Özdenetim	2	3.51	72, 82
Sorumluluk	5	8.77	5(2), 37, 54, 92
Yardımseverlik	6	10.53	24, 40-41, 54, 61, 62, 93
Vatanseverlik	5	8.77	18(2), 27, 29, 41
TOPLAM	57	100	

Ek 17: Dedemin Bisikleti Kitabında Kök Değerlerin Bulunma Sıklığı

DEĞERLER						Dağılım (F)	Yüzde (%)	Sayfa Numarası
	Dedemin Bisikleti	Kravatsız Köpek	Ford Dede	Limon Kibriti	Babaannem Çalar Saat Oldu			
Adalet								
Dostluk				1		1	3.45	32
Dürüstlük	1					1	3.45	7
Saygı								
Sabır		2		3		5	17.24	21(2), 37, 38, 39
Sevgi	2		1		3	6	20.69	7, 14, 26, 46, 47, 48
Özdenetim		1		1	2	4	13.79	20, 39, 43, 46
Sorumluluk				1	1	2	6.90	35, 42
Yardımseverlik	1	3	4		1	9	31.03	8, 16, 17, 20, 24, 25(2), 29, 45
Vatanseverlik					1	1	3.45	45
TOPLAM	4	6	5	6	8	29	100	

Ek 18: Bulutlara Simit Satan Çocuk Kitabında Kök Değerlerin Bulunma Sıklığı

DEĞERLER	Bulutlara Simit Satan Çocuk	Babaannemin Alı Yeşilli Hapları	Gülen Aynalar	Uçurtmama Mektup Gönderdim	Dağılım (F)	Yüzde (%)	Sayfa Numarası
Adalet		1			1	4.17	20
Dostluk		1			1	4.17	16
Dürüstlük							
Saygı				2	2	8.33	37(2)
Sabır		1		2	3	12.50	21, 44, 45
Sevgi		4	1	3	8	33.33	21(2), 22(2), 36, 42, 45, 47
Özdenetim	6				6	25	8(2), 10, 11(2), 14
Sorumluluk	2				2	8.33	7, 10
Yardımseverlik				1	1	4.17	42
Vatanseverlik							
TOPLAM	8	7	1	8	24	100	

Ek 19: Kurt Korkusu Kitabında Kök Değerlerin Bulunma Sıklığı

DEĞERLER	Kurt Korkusu	Gülen Fotoğraf	Hamhümlüp	Ayının Balı	Dağılım (F)	Yüzde (%)	Sayfa Numarası
Adalet							
Dostluk				3	3	6.98	36(3)
Dürüstlük			3	2	5	11.63	21(2), 23,38, 41
Saygı							
Sabır		1	1	1	3	6.98	9-10, 17, 46
Sevgi		1	2	4	7	16.28	13, 20, 23, 38, 39,41, 42
Özdenetim		4	14	2	20	46.51	9, 12, 13(2), 15, 16, 16-17, 17(2), 19(3), 20(3), 24(3), 27, 35
Sorumluluk		1			1	2.33	14
Yardımseverlik		4			4	9.30	6, 9, 10, 13
Vatanseverlik							
TOPLAM	11	20	5	7	43	100	

Ek 20: Çingiraklı Çoban Kitabında Kök Değerlerin Bulunma Sıklığı

DEĞERLER	Dağılım (F)	Yüzde (%)	Sayfa Numarası
Adalet	4	5.41	82, 93, 94, 100
Dostluk			
Dürüstlük	3	4.05	7, 8, 69
Saygı			
Sabır	3	4.05	9, 13, 23
Sevgi	18	24.32	8, 14, 17, 18, 18-19, 19, 23(2), 42, 46, 47, 50, 62, 68, 69, 70, 81, 91
Özdenetim	18	24.32	27, 28, 33, 65, 68, 0 70, 77, 79, 80, 82, 84 85, 86, 88, 89, 94, 98, 99
Sorumluluk	15	20.27	9, 13, 31, 36, 55, 56(2) 57, 58, 66, 67, 73(3),91
Yardımseverlik	13	17.57	48, 50, 72, 79, 80, 86-87, 89, 92-93, 93, 94, 98(2)
Vatanseverlik			
TOPLAM	74	100	

Ek 21: Altı Sepet Tek Bıyık Kitabında Kök Değerlerin Bulunma Sıklığı

DEĞERLER	Altı Sepet Tek Bıyık Sarı, Yeşil, Mor, Turuncu, Pembe Bulutlar	Ninem'in Şarkı Söyleyen Arkadaşları	Maçı Biz Kazandık Dedemin Çemberi	Dağılım (F)	Yüzde (%)	Sayfa Numarası
Adalet						
Dostluk		1		1	4.35	31
Dürüstlük	2			2	8.70	7, 11
Saygı			1	1	4.35	34
Sabır		1		1	4.35	30
Sevgi		1		1	4.35	31
Özdenetim			1	1	4.35	45
Sorumluluk			1	1	4.35	46
Yardımseverlik	1		2	3	13.04	15, 40(2)
Vatanseverlik	9		3	12	52.17	7(3), 9(3), 10, 13(2) , 34, 35, 38
TOPLAM	12	3	4	4	23	100